



ธรรมบท ภาคที่ ๑

แปลโดยพยัญชนะ ฉบับสองภาษา (ไทย-บาลี)

สำหรับนักเรียน ชั้นประโยค ๑-๒

คณะผู้จัดทำ

ผู้อุปถัมภ์โครงการ

พระเทพญาณมหามุนี เจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย
พระราชภาวนาจารย์ รองเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย

ที่ปรึกษา

พระมหา ดร. สมชาย	จานุกุโธ	
พระมหาสมเกียรติ	วรยโส	ป.ธ.๕
พระมหาบุญชัย	จารุฑุโต	
พระมหาวิโรจน์	วีรวฑุโก	ป.ธ.๕
พระมหา ดร. สุธรรม	สุรตโน	ป.ธ.๕
พระครูใบฎีกาอำนวยศักดิ์	มุณิสกุโก	
พระมหา ดร. สมบัติ	อินุทปญโญ	ป.ธ.๕
พระมหาวิทยา	จิตตชโย	ป.ธ.๕

เรียบเรียง

พระมหาอารีย์ พลาธิโก ป.ธ.๗
พระมหาสมบุญ อนนุตชโย ป.ธ.๘

จัดรูปเล่ม

พระมหาสมบุญ อนนุตชโย ป.ธ.๘
พระมหาวันชนะ ฌาตชโย ป.ธ.๕
พระมหาอภิชาติ วชิรชโย ป.ธ.๗
พระมหาเฉลิม ฉนุทชโย ป.ธ.๔

ผู้ตรวจทาน

นายสุเทพ นาคุดนอก ป.ธ.๔ อาจารย์สอนบาลีประโยค ๑-๒ สำนักเรียนวัดพระธรรมกาย

ออกแบบปก/ภาพวาด

พระมหาสมบุญ อนนุตชโย และ กองพุทธศิลป์ วัดพระธรรมกาย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤษภาคม ๒๕๕๖ จำนวน ๖๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์สุขุมวิทการพิมพ์
พิมพ์ครั้งที่ ๒ : กรกฎาคม ๒๕๕๖ จำนวน ๑,๕๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮาส์ จำกัด
พิมพ์ครั้งที่ ๓ : กรกฎาคม ๒๕๕๗ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮาส์ จำกัด
พิมพ์ครั้งที่ ๔ : กรกฎาคม ๒๕๕๘ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง
ลิขสิทธิ์ : สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

คำนำ

ด้วยตระหนักและเห็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดของการศึกษาพระปริยัติธรรม ของพระภิกษุสามเณร ดังคำกล่าวยืนยันของพระเดชพระคุณพระเทพญาณมหามุนี (หลวงพ่อัมมชโย) ซึ่งได้กล่าวไว้ในโอกาสที่ได้จัดงานมุทิตาสักการะแก่พระภิกษุสามเณร ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๑ อันเป็นปีที่ ๑๑ ของการจัดงานมุทิตาสักการะแก่พระภิกษุสามเณร ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค ว่า

“ผู้ที่สอบได้เปรียญธรรม ถือว่าเป็น **วีรบุรุษกองทัพธรรม** เป็นผู้นำความภาคภูมิใจ มาสู่คณะสงฆ์ หลวงพ่อรู้สึกชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่งและปรารถนาจะให้กำลังใจแก่ผู้ที่สอบได้ และผู้ที่กำลังจะสอบได้ตามมา ให้เห็นความสำคัญและรับรู้ ว่า สิ่งที่ทำน้ทั้งหลายกำลังพากเพียรศึกษาอยู่นี้ มีความสำคัญมาก และยังมีผู้คนทั้งหลายรอคอยและปรารถนาจะเห็นความสำเร็จของทุกท่าน ผู้จะเป็นกำลังสำคัญในการทำงานพระศาสนา เพื่อความเจริญยั่งยืนนานของพระพุทธศาสนาสืบต่อไปในอนาคต”

พระเดชพระคุณพระเทพญาณมหามุนี (หลวงพ่อัมมชโย) เจ้าสำนักเรียน มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะสนับสนุน และขอปวารณาที่จะเป็นส่วนหนึ่ง ในการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม ของพระภิกษุสามเณร ตลอดไปตราบนานเท่านาน

และได้มีดำริให้จัดทำ โครงการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนเป็นกำลังใจ อีกทั้งมุ่งหมายจะก่อให้เกิดการตื่นตัวด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ รวมถึงเป็นสื่อกลางให้คณะสงฆ์ผู้บริหารการศึกษาทั่วสังฆมณฑล ได้มาร่วมปรึกษา เพื่อการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมให้ก้าวหน้าไปในทิศทางเดียวกัน โดยเริ่มต้นจากการถวายนุเคราะห์การศึกษา การจัดงานมุทิตาสักการะแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค การจัดพิมพ์ตำราคู่มือบาลีถวายเป็นแก่นักเรียนที่สนใจ และอื่นๆ ที่จะได้ริเริ่มจัดทำในโอกาสต่อไป

หนังสือธรรมบทสองภาษา บาลี-ไทย ภาค ๑-๘ สำหรับนักเรียนบาลีชั้นประโยค ๑-๒ และ ป.ธ.๑ นี้ ทางคณาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้รวบรวมเรียบเรียงขึ้น โดยอาศัยความรู้จากตำรา และบูรพาจารย์ทั้งหลาย จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณร ผู้แรกเริ่มศึกษาภาษาบาลี และผู้สนใจทั่วไป เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นวิทยาทาน แก่ผู้ศึกษาอย่างเต็มที่ ให้เรียนรู้ได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

อนึ่งหากหนังสือเล่มนี้ยังมีการขาดตกบกพร่องประการใด หรือมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ขอความอนุเคราะห์โปรดแจ้งให้ทางสำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกายทราบด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น ในการจัดพิมพ์ครั้งต่อไป

สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย จ.ปทุมธานี

สารบัญชรรวมบทภาค ๑

เรื่อง	หน้าที่
ปณามคาถา	๑

๑. ยมกวรรค วรรณนา

๑. เรื่องพระจกขุपालเถระ	๓
๒. เรื่องมัญญกุณฑล	๒๓
๓. เรื่องพระติสสเถระ	๓๕
๔. เรื่องความเกิดขึ้นของนางกาลิยักษิณี	๔๒
๕. เรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี	๔๕
๖. เรื่องจุดกาลและมหากาล	๖๑
๗. เรื่องพระเทวทัต	๗๐
๘. เรื่องสังข์ขัตรีพาชก	๗๕
๙. เรื่องพระนันทเถระ	๑๐๕
๑๐. เรื่องนายจันทสุกริก	๑๑๖
๑๑. เรื่องธัมมิกอุบาสิก	๑๒๐
๑๒. เรื่องพระเทวทัต	๑๒๔
๑๓. เรื่องนางสุนนาเทวี	๑๔๑
๑๔. เรื่องภิกษุ ๒ สหาย	๑๔๔

“การศึกษานี้ สามารถเปลี่ยนชีวิตของผู้ศึกษา ให้สูงกว่าพื้นเดิม
คนที่มีการศึกษาดี จะทำอะไรก็ดีกว่าประณีตกว่าผู้อื่น คนมีวิชาเท่ากับ
ได้สมบัติจักรพรรดิ ก็นอนไม่หมด”

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงปู่ติสฺสโก ภาชีเจริญ



ธมฺมปทญฺจกถา

ปณามคาถา

มหาโมหตโมหนุเต	โลเก โลกนุตทสุสิณา
เยน สทฺธมฺมปชฺโชโต	ชฺลิตโต ชฺลิตฺติทฺธินา
ตสฺส ปาเท นมสฺสึตฺวา	สมฺพุทฺธสฺส สึริมโต
สทฺธมฺมญฺจสฺส ปุชฺเชตฺวา	กตฺวา สงฺฆสฺส จญฺชลึ,
“ตํ ตํ การณมาคฺคม	ธมฺมาธมฺเมสฺส โกวินฺโท
สมฺปนฺนสทฺธมฺมปโท	สฺตถา ธมฺมปทํ สุกฺมํ
เทเสสิ กรุณาเวค	สมฺมุสฺสาหิตมานโส
ยํ เว เทวมนุสฺसानํ	ปีติปาโมชฺชวทฺตมนํ
ปรมฺปรากตา ตสฺส	นิปฺพณา อตฺถวณฺณนา,
ยา ตามุพฺพณฺณิที่ปฺมุหิ	ที่ปภาสาย สณฺจिता
น สาธยติ เสสํ	สฺตตํ นํ หิตสมฺปทํ,
อปฺเปว นาม สาเชยฺย	สพฺพโลกสฺส สา หิตํ”
อิตฺติ อาสิสฺมาเนน	ทนฺเตน สมจารินา
กุมารกสฺสเปนาหํ	เถเรน ธิรเจตฺสา
สทฺธมฺมญฺจจิติกาเมน	สกุจฺจํ อภียาจฺจิโต,
ตํ ภาสํ อตีวิตฺถารํ	คตญฺจ วจฺนกุจฺจํ
ปหาयाโรปยิตฺวาน	ตนฺตํ ภาสํ มโนรมํ,

คาถานํ พุชฌชนปํ
เกวลนุํ วิภาเวตฺวา
ภาสนุตเรน ภาสีสุํ
มนโส ปีติปาโมชฺชํ

ยํ ตตฺถ น วิภาวิตํ
เสสนุตเมว อตฺถโต
อวหนุโต วิภาวินํ
อตฺถณฺมุปนีสฺสิตนฺติ.

กระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า อ.มหาปาละ ดังนี้ ให้เป็นชื่อ ของบุตรนอกนี้ ฯ

(อ. มารดาและบิดา ท.) ผูกแล้ว ซึ่งบุตร ท. เหล่านั้น ผู้ถึงแล้ว ซึ่งวัย ด้วยเครื่องผูกคือเรือน ฯ ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ.มารดา และบิดา ท. ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาลละ ฯ (อ.ญาติ ท.) แบ่งแล้ว ซึ่งโศกะ ทั้งปวง (แก่บุตร ท.) สองนั้นเที่ยว ฯ

ในสมัยนั้น อ.พระศาสดา ผู้มีจักรคือธรรมอันประเสริฐ อันให้เป็นไปทั่วแล้ว เสด็จไปแล้ว โดยลำดับ ย่อมประทับอยู่ในมหาวิหารชื่อว่าเชตวัน อันอันมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ สละ ซึ่งทรัพย์มีโกฏิห้าสิบล้านเป็นประมาณ แล้วยังนายช่าง ให้กระทำแล้ว, ทรงยังมหาชน ให้ตั้งเฉพาะอยู่ในหนทางแห่งสวรรค์ด้วย ในหนทางแห่งธรรมเป็นเครื่องหลุดพ้นด้วย ฯ

จริงอยู่ อ.พระตถาคตเจ้า ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่จำพรรษา หนึ่งนั้นเที่ยว ในมหาวิหารชื่อว่านิโครธ อันอันพันแห่งตระกูล แห่งพระญาติแปดสิบสองหน ท. คือ (อันพันแห่งตระกูลแห่งพระญาติ ท.) ๘๐ ข้างฝ่ายแห่งพระมารดา (อันพันแห่งตระกูลแห่งพระญาติ ท.) ๘๐ ข้างฝ่ายแห่งพระบิดา ทรงยังนายช่าง ให้กระทำแล้ว, (ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่จำพรรษา ท.) ยี่สิบหอยอนด้วยหนึ่ง ในมหาวิหารชื่อว่าเชตวัน อันอันมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ ยังนายช่าง ให้กระทำแล้ว (ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่จำพรรษา ท.) หก ในมหาวิหารชื่อว่าบุพพาราม อันอันนางวิสาขา ยังนายช่าง ให้กระทำแล้ว ด้วยการบริจาคซึ่งทรัพย์มีโกฏิยี่สิบเจ็ดเป็นประมาณ ทรงอาศัย ซึ่งเมืองชื่อว่าสาวัตถี ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่ จำพรรษา ท. ยี่สิบห้า เพราะทรงอาศัย ซึ่งความที่แห่งตระกูล ท. สอง เป็นตระกูลมีคุณใหญ่ ด้วยประการฉะนี้ ฯ

แม้ อ.มหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ แม้ อ.นางวิสาขา ผู้มหาอุบาสิกา ย่อมไป สู่ที่เป็นที่บำรุง ซึ่งพระตถาคตเจ้า สิ้นวาระ ท. สอง แห่งวัน เนื่องนิตยฺ ฯ ก็ (อ. ชน ท. สอง เหล่านั้น) เมื่อไป เป็นผู้ไม่มีมือเปล่าไปแล้วในก่อน (เป็นผู้ไม่เคยมีมือเปล่าไปแล้ว) (ด้วยอันคิด) ว่า อ. ภิกษุหนุ่มและสามเณร ท. จักแลดู ซึ่งมีอ. ของเรา ท. ดังนี้ (ย่อมเป็น) หามิได้: เมื่อไป ในกาลก่อนแต่กาลแห่งภัตต ยังบุคคลให้ถือเอาแล้ว (ซึ่งวัตถุ ท.) มีของอันบุคคลพึงเคียวเป็นต้น ย่อมไป, (เมื่อไป) ในกาลภายหลังแต่กาลแห่งภัตต (ยังบุคคล ให้ถือเอาแล้ว) ซึ่งภัสช ท. ห้า ด้วย ซึ่งนำเป็นเครื่องต้ม ท. แปด ด้วย (ย่อมไป) ฯ

อนึ่ง อ.อาสนะ ท. เป็นวัตถุอันบุคคลพลาดแล้ว เนื่องนิตยฺ เพื่อพันแห่งภิกษุ ท. สอง สอง ในที่เป็นที่อยู่ ท. ของชน ท. สอง เหล่านั้น นั้นเที่ยว ย่อมเป็น ฯ

อ.ภิกษุ ใด ย่อมปรารถนา ในข้าวและน้ำเป็นเครื่องต้มและ ภาสช ท. หนา ซึ่งวัตถุใด, อ.วัตถุหนึ่ง ย่อมถึงพร้อม แก่ภิกษุหนึ่ง ตามความปรารถนานั้นเที่ยว ฯ

อ.ปัญหา เป็นสภาพอัน- ในชน ท. สอง เหล่านั้นหนา -มหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ ไม่เคยทูลถามแล้ว กะพระศาสดา ในวันหนึ่งนั้นเที่ยว (ย่อมเป็น) ฯ

อิตรสุต “มหาปาโลติ นามํ กริ.

เต วยบปุตเต ฆรพพุนเนน พนฺธิสุ. อปรภาเค มาตาปิตโร กาลมกฺสุ. สพฺพํ โภคํ ทฺวินฺนเยว วิวเรสุ.

ตสมฺมี สมเย สตุถา ปวตฺติตปวธมฺมจโก อนุปฺพเพน คนฺตฺวา, อนาถปิณฑิกมหาเสฏฺฐิณา จตฺตูปฺปญฺญาสโกภูณฺนิ วิสุสชฺเชตฺตฺวา การิเต เชตฺตวณฺมหาวิหารเ วิหฺรติ; มหาชนํ สคฺคฺมคฺเค จ โมกฺขมคฺเค จ ปติฏฺฐาปยมาโน.

ตถาคโต หิ “มาติปฺกฺขโต อสฺตียา ปติปฺกฺขโต อสฺตียาติ เทวอสฺตียาติกุลสฺหุเสหิ การิเต นิโครธมหาวิหารเ เอกเมว วสุสวาวสํ วสิ, อนาถปิณฑิกเณ การิเต เชตฺตวณฺมหาวิหารเ เอกฺนวิสฺติ, วิสาขาย สตฺตวิสฺติโกภูณฺนปฺริจฺจาเคน การิเต ปุพฺพพาราเม ฉ วสุสวาเสติ ทฺวินฺนํ กุลานํ คุณมฺहनฺตํ ปฏฺิจฺจ สวตฺถึ นิสฺสาย ปญฺจวิสฺติ วสุสวาเส วสิ.

อนาถปิณฑิกโกปิ วิสาขापि महाउपासिका निपुणं तिवसुसु तेव वारे तदाकस्तुस उपगुजानं कञ्जन्ति. कञ्जन्ता ज “तत्रसामनेरा नो हतेते ओलोकेसुनतीति तुञ्जन्तुता न कत्तपुपुपा: पुमेतुत्तु कञ्जन्ता चाथनियाथिनि काहापेतुवा कञ्जन्ति, पञ्जामत्तुत्तु पञ्ज ภาसुชานि ओगु १ पानानि.

นิเวสนesu ปน เตสํ ทฺวินฺนํ ทฺวินฺนํ ภิกฺขุสฺหุสฺสานํ นิจฺจํ ปญฺญตฺตฺวาเนวสฺซานิ โหนฺติ.

อนุนปานเกสชฺเชสฺสุ โย ยํ อิจฺจติ, ตสฺสุ ตํ ยติจฺจิตเมว สมฺปชฺชติ,

เตสฺสุ อนาถปิณฑิกเณ เอกเมว ทิวสํ สตุถารํ ปญฺโญ น ปุจฺจติปฺพุโพ.

ได้ยินว่า อ.มหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะนั้น คิดแล้ว ว่า อ.พระตถาคต เป็นพระพุทธรเจ้าผู้ละเอียดอ่อน เป็นกษัตริย์ผู้ละเอียดอ่อน (เป็น) เมื่อทรงแสดง ซึ่งธรรม แก่เรา (ด้วยทรงพระดำริ) ว่า อ. คุณบดี เป็นผู้มโหฬารมาก แก่เรา (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฟังทรงลำบาก ดังนี้, ย่อมไม่ทูลถาม ซึ่งปัญหา เพราะความรัก มีประมาณยิ่ง ในพระศาสดา ฯ

ส่วนว่า อ. พระศาสดา ครั้นเมื่อเศรษฐีนั้น เป็นผู้สักว่านั่งแล้ว นั้นเที่ยว (มีอยู่) (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ.เศรษฐี นี้ ย่อมรักษา ซึ่งเรา ในฐานะอันบุคคลไม่พึงรักษา, เพราะว่า อ.เรา ตัดแล้ว ซึ่งศีรษะ ของ ตน อันเรา ทั้งกระทำให้พอแล้วทั้งตกแต่งแล้ว ควักขึ้นแล้ว ซึ่งนัยน์ตา ท. ยังเนื้อแห่งหทัย ให้เพิกขึ้นแล้ว บริจาคแล้ว ซึ่งบุตรและภรรยา ผู้เสมอด้วยลมปรมาณ ยังบารมี ท. เมื่อให้เต็ม สีนอสงไขย ท. สี่ อันยิ่งด้วยแสนแห่งกัปปี (ยังบารมี ท.) ให้เต็มแล้ว เพื่ออันแสดงซึ่งธรรม แก่ชน ท. เหล่าอันนั้นเที่ยว, อ. เศรษฐี นั้น ย่อมรักษาซึ่งเรา ในฐานะอันบุคคลไม่พึงรักษา ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา กัณฑ์หนึ่งนั้นเที่ยว ฯ

ในกาลนั้น อ. โภกัแห่งมนุษย์ ท. เจ็ด ย่อมอยู่ในเมืองชื่อว่า สāvātthī ฯ (ในมนุษย์ ท.) เหล่านั้นหนา อ. มนุษย์ ท. มีภิกษุทำ เป็นประมาณ ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม ของพระศาสดา เป็นอริยสาวก เกิดแล้ว, (อ.มนุษย์ ท.) มีภิกษุสองเป็นประมาณ (ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม ของพระศาสดา) เป็นปฏุชน (เกิดแล้ว) ฯ

อ. กิจ ท. ๒ นั้นเที่ยวได้มีแล้ว (ในมนุษย์ ท.) เหล่านั้นหนา (แก่มนุษย์ ท.) ผู้เป็นอริยสาวก, (อ. อริยสาวก ท.) ย่อมถวายเป็นซึ่งทาน ในกาลก่อนแห่งภัตตร, (อ. อริยสาวก ท.) ผู้มีวิตุภูมิของหอม และระเบียบเป็นต้นในมือ ยังบุคคลให้ถือเอาแล้ว (ซึ่งวิตุ) มีผ้าและยาและน้ำเป็นเครื่องดื่มเป็นต้น ย่อมไป เพื่อต้องการ แก่อันฟังซึ่งธรรม ในกาลภายหลังแห่งภัตตร ฯ

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. ภูมพิที่ชื่อว่ามหาบาล เห็นแล้ว ซึ่งอริยสาวก ท. ผู้มีวิตุภูมิของหอมและระเบียบเป็นต้นในมือ ผู้ไปอยู่ สุวิหาร, ถามแล้ว ว่า อ. มหาชน นี้ จะไป ในที่ไหน ดังนี้ ฟังแล้ว ว่า (อ. มหาชนนี้ ย่อมไป) เพื่ออันฟังซึ่งธรรม ดังนี้, (คิดแล้ว) ว่า แม้ อ. เรา จักไป ดังนี้ ไปแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา นั่งแล้ว ณ ที่สุตตรอบแห่งบริษัท ฯ

ก็ ชื่อ อ. พระพุทธรเจ้า ท. เมื่อทรงแสดง ซึ่งธรรม, ทรงตรวจดูแล้ว ซึ่งธรรมอันเป็นอุปนิสสัย (แห่งคุณ ท.) มีสธนะและศีลและบรรพชา เป็นต้น ย่อมทรงแสดง ซึ่งธรรม ด้วยอำนาจแห่งอริยาศัย;

เพราะเหตุานั้น ในวันนั้น อ. พระศาสดา ทรงตรวจดูแล้ว ซึ่งธรรมอันเป็นอุปนิสสัย แห่งภูมพิที่ชื่อว่ามหาบาลนั้น เมื่อทรงแสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยลำดับ ฯ

(อ. อันถามว่า อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่อง กล่าวโดยลำดับ) อย่างไร (ดังนี้) ? (อ. อันแก้ว่า อ. พระศาสดา) ทรงประกาศแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งทาน ซึ่งวาจาเป็น เครื่องกล่าวซึ่งศีล ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งสวรรค์

โส กิร “ตถาคโต พุทธสุขุมมาโล ขตติยสุขุมมาโล “ พุทฺทกาโร เม คหปตฺติ มยฺหํ ฌมฺมํ เทเสฺนโต กิลเมยฺยาติ, สตุถฺติ อธิมตฺตลฺลีนฺเห น ปญฺหํ น ปุจฺจติ.

สตฺถา ปน ตสฺมี นิสินฺนมตฺเตเยว “อโย เสฏฺฐี มํ อรฺกขิตฺตพฺพภูจฺจาเน รกฺขตฺติ, อหํ หิ กปฺปสฺต- สหสฺสาธิกานิ จตฺตาริ อสงฺเขยฺยานิ อลงฺกตปฺปฎิยตฺตํ อตฺตโน สีสํ ฉินฺทิตฺวา อภฺขินิ อปฺปาณฺฑิตฺวา หทยมฺสํ อพฺพตฺเตตฺวา ปาณสมฺมํ ปุตฺตทวารํ ปริจฺจชิตฺวา ปารมฺมียอ ปุเรฺนโต ปเรสํ ฌมฺมเทสฺนตฺถเมว ปุเรสํ, เอส มํ อรฺกขิตฺตพฺพภูจฺจาเน รกฺขตฺติ เอกํ ฌมฺมเทสฺนํ กเถสิเยว.

ตทา สวตฺถุณฺยํ สตฺต มนุสฺสโกฏฺฐโย วสนฺติ. เตสุ สตฺถุ ฌมฺมกถํ สุตฺวา ปญฺจโกฏฺฐิมตฺตา มนุสฺสา อริยสวากา ชาตา, เทวโกฏฺฐิมตฺตา ปุถุชฺชนา.

เตสุ อริยสวากานํ เทเวเยว กิจฺจานิ อเหตุํ: ปุเรกตฺตํ ทานํ เทนฺติ, ปจฺจภกตฺตํ คนฺธมาลาทิหตฺถา วตฺถเสชฺชชฺชปานกาที คาหาเปตฺวา ฌมฺมสฺสวณฺตถาย คจฺจนฺติ.

อเถกทิวสํ มหาปาโล อริยสวากเ คนฺธมาลาทิหตฺเต วิหารํ คจฺจนฺเต ทิสฺวา, “อโย มหาชนโน กุหิ คจฺจตฺติ ปุจฺจิตฺวา, “ ฌมฺมสฺสวณฺยาติ สุตฺวา, “ อหํ ปิ คมิสฺสสามิตฺติ, คนฺตฺวา สตฺถารํ วณฺทิตฺวา ปริสปริยฺนเต นิสิตฺติ.

พุทฺธา จ นาม ฌมฺมํ เทเสฺนตา, สรณฺสึล- ปพุทฺชชาทีนํ อฺปนฺนสฺสยํ โอลิเกตฺวา อชฺฌมาสยวเสณ ฌมฺมํ เทเสฺนติ;

ตสฺมา ตํทิวสํ สตฺถา ตสฺส อฺปนฺนสฺสยํ โอลิเกตฺวา ฌมฺมํ เทเสฺนโต อนฺุพุทฺพิกถํ กเถสิ.

เสยฺยถิทํ? ทานกถํ สึลกถํ สคฺคกถํ

ซึ่งโทษ ซึ่งการกระทำต่ำ ซึ่งความเศร้าหมองพร้อมแห่งกาม ท. ซึ่งอานิสงส์ ในการออกบวช (ดังนี้) ๕

อ. กุฎุมพีซึ่งอวามหาบาล พังแล้ว ซึ่งพระดำรัสนั้น คิดแล้ว ว่า อ. บุตรและธิดา ท. หรือ หรือว่า อ. โภคะ ท. ย่อมไม่ไปตาม (ซึ่งบุคคล) ผู้ไปอยู่ สู่โลกอื่น, แม้ อ. สรีระ ย่อมไม่ไป กับ ด้วยตน, อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยการอยู่ครองซึ่งเรือน, อ. เรา จักบวช ดังนี้ ๕

อ. กุฎุมพีซึ่งอวามหาบาล นั้น เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งเทศนา ทูลขอแล้ว ซึ่งการบวช ๕

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว กะกุฎุมพีซึ่งอวามหาบาลนั้น ว่า อ. ญาติ ผู้ควรแล้ว แก่ความเป็นผู้อันท่านพึงอำลา บางคน ของท่าน ย่อมไม่มี หรือ ? ดังนี้ ๕ (อ. กุฎุมพีซึ่งอวามหาบาล กราบทูลแล้ว ว่า) ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. น้องชายผู้น้อยที่สุด ของข้าพระองค์ มีอยู่ ดังนี้ ๕ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า) ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน จงอำลา ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุดนั้น ดังนี้ ๕

อ. กุฎุมพีซึ่งอวามหาบาลนั้น รับพร้อมแล้ว ว่า อ. ตีละ ดังนี้ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ไปแล้ว สู่เรือน ยังบุคคล ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุด (กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ อ. ทรัพย์ไร ๆ อันเป็นไปกับด้วยวิญญูณและไม่มีวิญญูณใด มีอยู่ ในตระกูล นี้, อ. ทรัพย์นั้น ทั้งปวง เป็นภาระของท่าน (จงเป็น), อ. ท่าน จงครอบครอง ซึ่งทรัพย์นั้น ดังนี้ ๕ (อ. น้องชายผู้น้อยที่สุดนั้น ถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย ก็ อ. ท่าน ท. เล่า ? ดังนี้ ๕ (อ. กุฎุมพีซึ่งอวามหาบาลนั้น กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา จักบวช ในสำนัก ของพระศาสดา ดังนี้ ๕

(อ. น้องชายผู้น้อยที่สุดนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พี่ อ. ท่าน กล่าวแล้ว ซึ่งคำอะไร, อ. ท่าน ครั้นเมื่อมารดา ตายแล้ว เป็นผู้ อันเรา (ได้แล้ว) รวากะ อ. มารดา (ยอมเป็น), (อ. ท่าน) ครั้นเมื่อบิดา ตายแล้ว เป็นผู้อันเรา (ได้แล้ว) รวากะ อ. บิดา (ยอมเป็น), อ. สมบัติอันบุคคล พึ่งเสวยใหญ่ (มีอยู่) ในเรือน ของท่าน ท., (อันท่าน ท.) ผู้อยู่ครอบครองอยู่ ซึ่งเรือนนั้นเที่ยว อาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งบุญ ท., อ. ท่าน ท. อย่าได้กระทำแล้ว อย่างนี้ ดังนี้ ๕

(อ. กุฎุมพีซึ่งอวามหาบาล กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ อ. พระธรรมเทศนา ของพระศาสดา อันเรา พังแล้ว, ก็ อ. ธรรมอันงามในเบื้องต้นและ ท่ามกลางและที่ สุดลงรอบ อันพระศาสดา ทรงยกขึ้นแล้ว สู่ลักษณะ ๓ ทั้งละเอียดทั้งอ่อน ทรงแสดงแล้ว, อ. ธรรมอันงามในเบื้องต้นและ ท่ามกลางและที่ สุดลงรอบนั้น (อันเรา) ไม่อาจ เพื่ออันให้เต็มได้ ในท่ามกลางแห่งเรือน, แน่พ่อ อ. เรา จักบวช ดังนี้ ๕

(อ. น้องชายผู้น้อยที่สุด กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พี่ เอกภิก (อ. ท่าน ท.) เป็นคนหนุ่ม (ยอมเป็น) ก่อน, อ. ท่าน ท. จักบวช ในกาลแห่งตน เป็นคนแก่ ดังนี้ ๕

(อ. กุฎุมพีซึ่งอวามหาบาล กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ ก็ แม้ อ. มือและเท้า ท. ของตน แห่งคนแก่ เป็นอวัยวะไม่ฟังตาม ย่อมเป็น, ย่อมไม่เป็นไป ในอำนาจ, ก็ อ. องค์อะไรเล่า อ. ญาติ ท. (จักเป็นไป ในอำนาจ), อ. เรา นั้น จะไม่กระทำ ซึ่งคำ ของท่าน, อ. เรา ยังความปฏิบัติแห่งสมณะ จักให้เต็ม,

กามานัน อาทินัน โอการัง สงกิลลัน เนกขมุเม อานิสัน ส์ ปกาเสสิ.

ตี สุตฺวา มหาปาโล กุฎุมพีโก จินฺเตสิ “ปรโลกั คจฺจนฺตํ ปุตฺตธิตโร วา โภคา วา นานุคจฺจนฺติ, สรีริปิ อตฺตนา สทุธิ น คจฺจติ ; ก็ เม ฆราวาเสน , ปพฺพชิสฺสูสามีติ.

โส เทสนาปริโยसानเ สตุถาริ อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชึ ยาจิ.

อด นั สตุถา “นตฺติ เต โกจิ อาปฺจุจิตฺตพฺพชฺชุตฺตโก ฎาตีติ อาห. “กนิฏฺฐภาตา เม อตฺติ ภาเนติ. “เตนหิ ติ อาปฺจุจฺหาตีติ.

โส “สาธฺตฺติ สมฺปฺจูจฺจิตฺตฺวา สตุถาริ วณฺทิตฺวา เคหิ คนฺตฺวา กนิฏฺฐํ ปกฺโกสาเปตฺวา “ตาท ยํ อิมสฺมี กุเล สฺวิญญานกาวิญญานกํ ธนํ กิณฺจ อตฺติ, สพฺพนฺตํ ตว ภาโร, ปฏฺิพฺพชฺชาหิ นนฺติ. “ตุมฺเห ปน สามีติ. “อหิ สตุถุ สนฺติเก ปพฺพชิสฺสูสามีติ .

“ ก็ กเถสิ ภาติก ; ตฺว เม มาตริ มตฺยา มาตา วิย, ปิตริ มเต ปิตา วิย ลฺพฺโต , เคเห โว มหาวิภโว, สกฺกา เคหิ อชฺฌาวสนฺเตเหว ปุณฺณานิ กาทฺ ; มา เอวมกตฺถาตี.

“ตาท มยา สตุถุ ธมฺมเทสนา สุตา, สตุถารา หิ สนฺนุหฺสุชฺมุํ ติลกฺขณํ อาโรเปตฺวา อาทิมชฺฌ- ปริโยसानกฺลฺยาณธมฺโม เทสิโต. น สกฺกา โส อคารมชฺฌเ ปุเรตฺ; ปพฺพชิสฺสูสามิ ตาตาตี.

“ ภาติก ตฺรณฺาปิจ ตาว , มหฺลลกกาเล ปพฺพชิสฺสูสธาตี.

“ตาท มหฺลลกสุส หิ อตฺตโน หตฺถปาทาปิ อนสุสฺวา โหนฺติ, น วเส วตฺตนฺตฺติ, กิมจฺคํ ปน ฎาตกา , สุวํหํ ตว วจฺนํ น กโรมิ, สมณปฏฺิพฺพชฺชึ ปุเรสุสามิ,

อ. มนุษย์ผู้เป็นบัณฑิต ท. ทราบแล้ว ว่า อ. ท่านผู้เจริญ ท. แสงวหาอยู่ ซึ่งเสนาสนะ อันเป็นที่อยู่จำซึ่งพรรษา ดังนี้ กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าว่า อ. พระผู้เป็นเจ้า ท. พึงอยู่ในที่นี้ ตลอดหมวดแห่งเดือนสามนี้ ไช้ ; อ. ข้าพเจ้า ท. ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในสภระ ท. , พึงถือเอา ซึ่งศีล ท. ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. แม่เหล่านั้น (ยังคำนินมต) ให้อยู่ทับแล้ว (ด้วยอันคิด) ว่า อ. เรา ท. อาศัยแล้ว ซึ่งตระกูล ท. เหล่านั้น, จักกระทำ ซึ่งการออกไปจากภพ ดังนี้ ฯ อ. มนุษย์ ท. รับแล้ว ซึ่งปฏิญญา ของภิกษุ ท. เหล่านั้น จัดแจงแล้ว ซึ่งที่ เป็นที่ อยู่ ยังที่ เป็นที่ พัก ในกลางคืนและที่ เป็นที่ พัก ในกลางวัน ท. ให้ถึงพร้อมแล้ว ได้ถวาย แล้ว ฯ อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ย่อมเข้าไป สู่บ้าน นั้นนั้นเพียว เพื่อบิณฑุระ เนื่องนิตย ฯ

ครั้งนั้น อ.หมอ คนหนึ่ง เข้าไปหาแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ปวารณาแล้ว (ด้วยคำ) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ชื่อแม่ อ.ความทุกข์ มิใช่ความสำราญ ย่อมมี ในที่ เป็นที่ อยู่ แห่งพระผู้เป็นเจ้า ท. มาก ครั้นเมื่อความทุกข์มิใช่ความสำราญนั้น เกิดขึ้นแล้ว อ.ท่าน ท. พึงบอกแก่ข้าพเจ้า อ.ข้าพเจ้า จักกระทำ ซึ่งยา ดังนี้ ฯ

อ.พระเถระ เรียกมาแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ทามแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ.ท่าน ท. จักยังกาลให้น้อมไปล่วงวิเศษ ด้วยอิริยาบถ ท. เท่าไร ตลอดหมวดแห่งเดือนสามนี้ ดังนี้ ในวันคือดิถีเป็นที่ น้อมเข้าไปใกล้แห่งกาลฝน ฯ

(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม ท. จักยังกาลให้น้อมไปล่วงวิเศษ ด้วยอิริยาบถ ท. สี ตลอดหมวดแห่งเดือนสามนี้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. ก็ อ.อันยังกาลให้น้อมไปล่วงวิเศษ ด้วยอิริยาบถ ท. สี ตลอดหมวด แห่งเดือนสามนี้ แห่งท่าน ท. นั้น เป็นกรรมอันสมควร ย่อมเป็น หรือ อันเรา ท. พึงเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว พึงเป็น มิใช่หรือ, เพราะ ว่า อ.เรา ท. เรียนเอาแล้ว ซึ่งพระกรรมฐาน จากสำนัก ของพระพุทเจ้า ผู้ยังทรงพระชนม์อยู่ มาแล้ว,

จริงอยู่ ชื่อ อ. พระพุทเจ้า ท. อันบุคคลผู้ไ้อวด ไม่อาจ เพื่ออันทรงให้ยินดียิ่ง, ด้วยว่า อ. พระพุทเจ้า ท. เหล่านั้น อันบุคคล ผู้มีอธยาศัยอันงาม พึงให้ทรงยินดียิ่ง, จริงอยู่ อ. อบาย ท. สี เป็นเช่นกับด้วยเรือนของตน (ย่อมเป็น) ชื่อแห่งบุคคลผู้ประมาทแล้ว, ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. ท่าน ท. เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว จงเป็น ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. ทามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. ท่าน ท. เล่า ? ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ.เรา จักยังกาลให้น้อมไปล่วงวิเศษ ด้วยอิริยาบถ ท. สาม, อ. เรา จักไม่เหยียด ซึ่งหลัง ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ดีละ, อ.ท่าน ท. จงเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว (จจะเป็น) ดังนี้ ฯ

เมื่อพระเถระ ไม่ก้าวลงอยู่ สู่ความหลับ, ครั้นเมื่อเดือนที่หนึ่ง ก้าวล่วงแล้ว, อ. โรคในนัยน์ตา เกิดขึ้นแล้ว ฯ อ. สายน้ำ ท. ย่อมไหลออก จากนัยน์ตา ท. รวากะ อ. สายแห่งน้ำ ท. (ไหลออกอยู่) จากหม้ออันทะลุแล้ว ฯ อ. พระเถระนั้น กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม ตลอดราตรีทั้งปวง, เข้าไปแล้ว สู่ห้อง ในกาลเป็นที่ ขึ้นไปแห่งอรุณ นั้นแล้ว ฯ

ปณฺฑิตมณฺสุสา “วสุสวาสํ เสนาสนํ ปริเยสนนฺติ ภทฺตตาทิ ฅตฺวา “ภนฺเต สเจ อญฺยา อิมํ เตมาสํ ฅิ วเสยฺยํ; มยํ สรณฺสุ ปตฺติฏฺสาเย, สีลาณิ คณฺุเหยฺยามาติ อาหํสุ.

เตปี “มยํ อิมานิ กุลาณิ นิสฺสาเย, ภวนิสฺสรณํ กริสฺสามาติ อธิวาเสสฺสุ. มนฺสุสา เตสํ ปฏฺิณฺุณํ คเหตุวา วิหารํ ปฏฺิขคฺคิตฺวา รตฺติฏฺฺจานทิวาฏฺฺจานานิ สมฺปาเทตฺวา อหํสุ. เต นิพฺพุํ ตเมว คามํ ปิณฺุทาย ปวิสนฺติ.

อถ เน เถโก เวชฺุไซ อฺุปลสงฺกมิตฺวา, “ภนฺเต พหุณฺุณํ วสนฺฏฺฺจานเ อผาสฺกํปี นาม โหติ, ตสฺมึ อฺุปลฺุเน, มยฺหํ กเถยฺยาถ; เภสชฺุชฺุ กริสฺสามิติ ปวาเรสิ.

เถโร วสุสฺุปนายิกาทิวเส เต ภิกฺุ อามนฺเตตฺวา ปุจฺุฉิ “ อาวุโส อิมํ เตมาสํ กตฺตีหิ อิริยาปเถหิ วิตฺตินาเมสฺุสเถาติ.

“จตุหิ ภนฺเตติ.

“ ก็ ปเนตฺ อาวุโส ปฏฺิรูปํ, นนุ อปฺุปรตฺเตหิ ภวิตพฺุ? มยํ หิ ธรรมานสฺุส พุทฺธสฺุส สนฺติกา กมฺุฏฺฺจานํ คเหตุวา าคตา,

พฺุทฺธา จ นาม น สกฺกา สเสน อาราเถตุํ, กลฺุยาณชฺุฒาสเยน เเหตุ อาราเถตฺพฺุพา, ปมตฺตสฺุส จ นาม จตฺตาโร อปายา สกเคหสฺุทิสฺา, อปฺุปรตฺตา โหเถาวุโสติ.

“ตฺมุเห ปน ภนฺเตติ.

“อหํ ตีหิ อิริยาปเถหิ วิตฺตินาเมสฺุสเถา, ปฏฺุจฺุ น ปสาเรสฺุสเถา อาวุโสติ.

“สาธุ ภนฺเต, อปฺุปรตฺตา โหเถาติ.

เถรสฺุส นิพุํ อโนกฺกมนฺตสฺุส, ปจฺุมาเส อติกฺกนฺเต, อกฺุชิโรโค อฺุปลฺุชฺุชิ. ฉิทฺุทชฺุฏฺุโต อฺุทกธาธา วิย อฺุทฺุชฺุหิ ธาธา ปคฺุฆรณฺติ. โส สพุทฺธตฺติ สมณธมฺุํ กตฺวา, อรฺุณคฺุคฺุมนเ คพฺุภํ ปวิสิตฺวา นิสฺุทิตฺ.

อ. ภิกษุ ท. ไปแล้ว สู้สำนัก ของพระเถระ ในเวลาเป็นที่เที่ยวไป เพื่อศึกษา กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่าน ผู้เจริญ (อ. เวลანი) เป็นเวลาเป็นที่เที่ยวไปเพื่อศึกษา (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ ท. ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท. จงถือเอา ซึ่งบาตรและจีวร ดังนี้ (ยังภิกษุ ท.) ให้ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ของตน ออกไปแล้ว ฯ

อ. ภิกษุ ท. เห็นแล้ว ซึ่งนัยน์ตา ท. ของพระเถระนั้น อันหลังออกอยู่ ถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. เหตุนั้น อะไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ) (กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. ลม ท. ย่อมเสียดแทง ซึ่งนัยน์ตา ท. ของเรา ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. เรา ท.) เป็นผู้อันหมอบวาระแล้ว ย่อมเป็น มิใช่หรือ, อ. เรา ท. พึงบอก แก่หมอนั้น ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. ดีละ ดังนี้ ฯ อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น บอกแล้ว แก่หมอ ฯ อ. หมอนั้น หุงแล้ว ซึ่งน้ำมัน ส่งไปแล้ว ฯ

อ. พระเถระ เมื่อหยอด ซึ่งน้ำมัน ผู้นั่งแล้วเที่ยว หยอดแล้ว โดยจุมูก ได้เข้าไปแล้ว สู่ภายในแห่งบ้าน ฯ

อ. หมอ เห็นแล้ว กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ได้ยินว่า อ. ลม ย่อมเสียดแทง ซึ่งนัยน์ตา ท. ของพระผู้เป็นเจ้า หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนอุบาสก เถอ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. หมอ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. น้ำมัน อันกระผม หุงแล้ว ส่งไปแล้ว, (อ. น้ำมัน) อันท่าน ท. หยอดแล้วโดยจุมูก หรือ ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนอุบาสก เถอ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. หมอ กล่าวแล้ว) ว่า ในกาลนี้ (อกุชียุค อ. คู่แห่งนัยน์ตา) เป็นเช่นไร (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนอุบาสก (อ. ลม) เสียดแทงอยู่นั้นเที่ยว ดังนี้ ฯ

อ. หมอ คิดแล้ว ว่า อ. น้ำมัน อันเรา ส่งไปแล้ว เพื่ออันยังโรค ให้เข้าไปสงบวิเศษ โดยวาระหนึ่งนั้นเที่ยว , อ. โรค ไม่เข้าไปสงบ วิเศษแล้ว เพราะเหตุอะไรหนอแล ดังนี้ ถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่าน ผู้เจริญ (อ. น้ำมัน) อันท่าน ท. นั่งแล้ว หยอดแล้ว หรือ, (หรือว่า อ. น้ำมัน อันท่าน ท.) นอนแล้ว (หยอดแล้ว) ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระ เป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว; แม้ผู้อันหมอบถามอยู่ บ่อย ๆ ไม่บอกแล้ว ฯ อ. หมอนั้น คิดแล้ว ว่า อ. เรา ไปแล้ว สูวิหาร จักตรวจดู ซึ่งที่เป็นที่อยู่ ดังนี้ (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท. จงไป ดังนี้ ผลแล้ว ซึ่งพระเถระ ไปแล้ว สูวิหาร ตรวจดูอยู่ ซึ่งที่เป็นที่อยู่ ของพระเถระ เห็นแล้ว ซึ่งที่เป็นที่จงกรม และที่เป็นที่นั่งนั้นเที่ยว ไม่เห็นแล้วซึ่งที่เป็นที่นอน ถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. น้ำมัน) อันท่าน ท. ผู้นั่งแล้ว หยอดแล้วหรือ, (หรือว่า อ. น้ำมัน อันท่าน ท.) นอนแล้ว (หยอดแล้ว) ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระ เป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ

(อ. หมอ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. อย่าได้กระทำแล้ว อย่างนี้ : ชื่อ อ. สมณธรรม, ครันเมื่อสรีระ เป็นไปอยู่, (อันท่าน ท.) อาจ เพื่ออันกระทำ ; อ. ท่าน ท. ขอจงนอนหยอด ดังนี้ อ่อนนอนแล้ว บ่อย ๆ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ อ. ท่าน จงไป, อ. เรา ปรีกษาแล้ว จักรู้ ดังนี้ ฯ

ภิกษุ ภิกษาจารย์เวลาย เถรสสุ สนฺติกั คนฺตวา “ภิกษาจารย์เวลา ภาณฺเตติ อาหุสฺสุ.

“ เตนหาวุโส คนฺนถ ปตฺตจิวฺรณฺติ อตฺตโน ปตฺตจิวฺร คานหาเปตฺวา นิภฺขมิ.

ภิกษุ ตสฺส อภฺชี ปคฺฆรณฺเต ทิสฺวา “กิเมตฺ ภาณฺเตติ ปุจฺฉิสฺสุ.

“อภฺชี เม อาวุโส วาตา วิชฺฌณฺตีติ.

“นฺนุ ภาณฺเต เวชฺเชนฺนฺมฺห ปวาริตา, ตสฺส กเถยยามาติ.

“สาธาวุโสติ.

เต เวชฺชสฺส กถยฺสิสฺสุ.

โส เตลฺล ปจิตฺวา เปเสสิ.

เถโร นาสาเย เตลฺล อาสิญฺจุนฺโต นิสินฺนโกว อาสิญฺจิตฺวา อนฺนโตคามํ ปาวิสฺสิ.

เวชฺชโ ช ทิสฺวา อาห “ภาณฺเต อญฺยสฺส กิร อภฺชี วาโต วิชฺฌณฺตีติ.

“อาม อฺปาสกาติ.

“ภาณฺเต มยา เตลฺล ปจิตฺวา เปสิตฺ, นาสาเย โว อาสิตฺตุนฺติ.

“อาม อฺปาสกาติ.

“อิทานิ กิทิสนฺติ.

“รฺุชเตว อฺปาสกาติ.

เวชฺชโ “มยา เอกวาเรเนว วุปฺสมนฺตถฺ เตลฺล ปหิตํ, กิณฺนุ โช โรโค น วุปฺสนฺโตติ จินฺนเตตฺวา “ภาณฺเต นิสฺตีตฺวา โว อาสิตฺตํ, นิปฺชิตฺวาติ ปุจฺฉิ.

เถโร ตฺถุหิ อโหสิ; ปฺนปฺปฺนํ ปุจฺฉิยมาโนปฺน กเถสิ. โส “วิหาริ คนฺตวา วสนฺนฺจานํ โอลเกสฺสามิติ จินฺนเตตฺวา “เตนฺหิ ภาณฺเต คจฺจณฺตาติ เถริ วิสฺสชฺเชตฺวา วิหาริ คนฺตวา เถรสฺส วสนฺนฺจานํ โอลเกนฺโต จงฺกมฺนนิสฺตีทฺนฺจานมฺว ทิสฺวา สยฺนฺนฺจานํ อทิสฺวา “ ภาณฺเต นิสินฺนเนหิ โว อาสิตฺตํ, นิปฺปฺนเนหิติ ปุจฺฉิ.

เถโร ตฺถุหิ อโหสิ.

“มา ภาณฺเต เอวมกตฺถ; สมณธฺมฺโม นาม , สรีเร ยาเปนฺเต , สกฺกา กาทฺ; นิปฺชิตฺวา อาสิญฺจณฺตาติ ปฺนปฺปฺนํ ยาจิ.

“คจฺจาวุโส, มนฺเตตฺวา ชานิสฺสามิติ.

(อ.อัมม) ว่า ก็ อ. ญาตี ท. ของพระเถระ (ย่อมนั้นนั่นเทียว) ในบ้านนั้น (อ. ชน ท.) ผู้เป็นไปกับด้วยเลือด (ของพระเถระ) ย่อมไม่มี (ในบ้านนั้น) (อ. พระเถระ) ฟังปริกษา กับ ด้วยใคร ? (ดังนี้) ฯ (อ.อัมม) ว่า (อ.พระเถระ ฟังปริกษา กับ ด้วยกัศกาย ดังนี้) ฯ ก็ (อ. พระเถระ) เมื่อปริกษา กับ ด้วยกัศกาย กล่าวสอนอยู่ ซึ่งกายอันมีแล้ว ว่า แน่ะ ปาลีต ผู้มีอายุ อ. ท่าน จงกล่าว ก่อน , อ. ท่าน จักแลดู ซึ่งนัยน์ตา ท. หรือ หรือว่า (อ. ท่าน จักแลดู) ซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้า ? จริงอยู่ อ. อันนั้น ซึ่งอันบอดแห่งนัยน์ตา แห่งท่าน ย่อมไม่มี ในสังสารวัฏฏ์ อันมีที่สุดและเป็องตัน อันบุคคลผู้ไปตามอยู่ ไม่รู้แล้ว, ก็ อ. ร้อยแห่งพระพุทธเจ้า ท. อ. พันแห่งพระพุทธเจ้า ท. มิใช่หนึ่ง ล่วงไปแล้ว ; ในพระพุทธเจ้า ท. เหล่านี้หนา แม้ อ. พระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง (อันท่าน) ไม่กำหนดแล้ว, ในกาลนี้ อ. ใจ อันท่าน ผูกแล้ว ว่า อ. เรา จักไม่นอน สิ้นเดือน ท. สาม ตลอดภายในแห่งกาลนี้ ดังนี้ ; เพราะเหตุนั้น อ. นัยน์ตา ท. ของท่าน จงฉิบหายหรือ หรือว่า จงแตก ; อ. ท่าน จงทรงไว้ ซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเทียว , (อ. ท่าน จงอย่าทรงไว้) ซึ่งนัยน์ตา ท. ดังนี้ ได้กล่าวแล้ว ซึ่งคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

อ. นัยน์ตา ท. อันโลกนับถือแล้วว่าเป็นของแห่งเรา จงเสื่อม,
 อ. หู ท. จงเสื่อม, อ. กาย (จงเสื่อม) อย่างนั้นนั่นเทียว,
 อ. อวัยวะ นี้ แม้ทั้งปวง อันอาศัยแล้วซึ่งกาย จงเสื่อม,
 แน่ะปาลีต อ.ท่าน ประมาทอยู่ เพราะเหตุไร ฯ
 อ. นัยน์ตา ท. อันโลกนับถือแล้วว่าเป็นของแห่งเรา จงคร่ำคร่า,
 อ. หู ท. จงคร่ำคร่า, อ. กาย (จงคร่ำคร่า) อย่างนั้นนั่นเทียว,
 อ. อวัยวะ นี้ แม้ทั้งปวง อันอาศัยแล้วซึ่งกาย จงคร่ำคร่า,
 แน่ะปาลีต อ.ท่าน ประมาทอยู่ เพราะเหตุไร ฯ
 อ. นัยน์ตา ท. อันโลกนับถือแล้วว่าเป็นของแห่งเรา จงแตก,
 อ. หู ท. จงแตก, อ. รูป (จงแตก) อย่างนั้นนั่นเทียว,
 อ. อวัยวะ นี้ แม้ทั้งปวง อันอาศัยแล้วซึ่งรูป จงแตก,
 แน่ะปาลีต อ.ท่าน ประมาทอยู่ เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

เถรสสุ จ ตตถ เหนว ภาตี น สาลิหิตา อตฺถิ,
 เกน สพุธิ มนฺเตยฺย? กรรคาเยน ปน สพุธิ มนฺเตนฺโต
 “วเทหิ ตาว อาวฺโส ปาลีต, ก็ อุกฺขี โยโลเกสฺสสิ
 อุกทาหุ พุทฺธสฺสนิ? อนมตคฺคฺสมฺมึ หิ สํสํวณฺณ
 ตว อุกฺขิกาณสฺส คณนา นตฺถิ, อนกานิ ปน
 พุทฺธสฺตานิ พุทฺธสฺหสฺตานิ อตีตานิ; เตสฺ
 เอกพุทฺโธปี น ปริจฺฉินฺโน, อิทานิ อิมํ อนฺโตวสฺสํ
 ตโย มาเส น นิปฺพุทฺธิสฺสามีติ เต มานสํ พุทฺธ;

ตสฺมา จกฺขุณี เต นสฺสนฺตุ วา ภิกฺขุชนฺตุ วา;
 พุทฺธสฺสนเมว ธาเรหิ , มา จกฺขุณีติ ภูตกาโย
 โววทฺนฺโต อีมา คาถา อภาสิ

“จกฺขุณี หายนฺตุ มมายิตานิ,
 โสตานิ หายนฺตุ, ตเถว เทโ,
 สพุทฺมปิทํ หายตุ เทหนิสฺสฺสิตํ;
 ก็การณา ปาลีต ตฺวํ ปมฺชฺชสิ.
 จกฺขุณี ชีรฺนฺตุ มมายิตานิ,
 โสตานิ ชีรฺนฺตุ , ตเถว กาโย,
 สพุทฺมปิทํ ชีรฺตุ กายนิสฺสฺสิตํ;
 ก็การณา ปาลีต ตฺวํ ปมฺชฺชสิ.
 จกฺขุณี ชีรฺนฺตุ มมายิตานิ,
 โสตานิ ชีรฺนฺตุ , ตเถว กาโย,
 สพุทฺมปิทํ ชีรฺตุ กายนิสฺสฺสิตํ;
 ก็การณา ปาลีต ตฺวํ ปมฺชฺชสิตี.

(อ. พระเถระ) ครั้นให้แล้ว ซึ่งโอวาท แก่ตน ด้วยคาถา ท. สาม อย่างนี้ ผู้นั่งแล้วเที่ยว กระทำแล้วซึ่งกรรมคืออันนัตถุ ได้เข้าไปแล้ว สู้อัน เพื่อบิณฑชะ ฯ

อ. หมอ เห็นแล้ว ถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กรรมคือ การนัตถุ (อันท่าน) กระทำแล้วหรือ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก เออ (อ.กรรม คือการนัตถุ อันเรา) กระทำแล้ว ดังนี้ ฯ (อ.หมอนั้น ถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ.คู้แห่งนัยน์ตา) เป็นเช่นไร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ (อ.พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก (อ.คู้แห่งนัยน์ตา) ปวดค้อย่นั้นเที่ยว ดังนี้ ฯ

(อ.หมอ ถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ.กรรมคือการนัตถุ) อันท่าน ท. นั่งแล้ว ทำแล้วหรือ, (หรือว่า อ. กรรมคือการนัตถุ) อันท่าน ท.) นอนแล้ว (ทำแล้ว) ดังนี้ ฯ

อ.พระเถระ เป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว แม้ผู้อันหมอนั้นถามแล้ว บ่อย ๆ ไม่กล่าวแล้ว ซึ่งคำอะไร ๆ ฯ

ครั้งนั้น อ.หมอ กล่าวแล้ว กะพระเถระนั้น ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ท่าน ย่อมไม่กระทำ ซึ่งความสบาย อ.ท่าน อย่างกล่าวแล้ว ว่า อ.นำมัน อันหมอนั้น หุงแล้ว แก่เรา ดังนี้ แม้ อ.กระผม จักไม่กล่าว ว่า อ.นำมัน อันกระผมหุงแล้ว แก่ท่าน ดังนี้ จำเดิมแต่วันนี้ ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระนั้น ผู้อันหมอบอกคืบแล้ว ไปแล้ว สู้อัน (คิดแล้ว) ว่า อ.ท่าน เป็นผู้แม้อันหมอบอกคืบแล้ว ย่อมเป็น, ดูก่อนสมณะ อ.ท่าน อย่างสละแล้ว ซึ่งอิริยาบถ ดังนี้ สอนแล้ว ซึ่งตน ด้วยคาถา นี้ว่า

(อ. ท่าน) เป็นผู้อันอันหมอ ปฏิเสธแล้ว เป็นผู้อันหมอ เว้นแล้วจากอันเยียวยา (การรักษา) ย่อมเป็น (อ. ท่าน) เป็นผู้เที่ยงแท้ต่อมัจจุผู้พระราชชา (ย่อมเป็น) ดูก่อนปาลิตตะ อ. ท่าน ย่อมประมาท เพราะเหตุไร ดังนี้

ได้กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม ฯ

ครั้งนั้น ครั้นเมื่อยามอันมีในท่ามกลาง เป็นกาลสักว่าก้าวล่วงแล้ว (มีอยู่), อ. นัยน์ตาท. ด้วยนั้นเที่ยว อ. กิเลสท. ด้วย ของพระเถระนั้น แตกทั่วแล้ว ไม่ก่อน ไม่หลัง ฯ อ. พระเถระนั้น เป็นพระอรหันต์ ผู้เห็นแจ้งอย่างแท้จริง เป็น เข้าไปแล้ว สู้อัน นั่งแล้ว ฯ

อ. ภิกษุ ท. ไปแล้ว ในเวลาเป็นที่เที่ยวไปเพื่อศึกษา กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. กาลนี้) เป็นกาลเป็นที่เที่ยวไปเพื่อศึกษา (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ (อ.พระเถระ ถามแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. (อ.กาลนี้) เป็นกาล (ย่อมเป็น หรือ) ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอรับ (อ.กาลนี้) เป็นกาล ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ (อ.พระเถระกล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท. จงไปเถิด ดังนี้ ฯ (อ.ภิกษุ ท. ถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. ท่าน ท. เล่า ดังนี้ ฯ (อ.พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ.นัยน์ตา ท. ของกระผม เสื่อมรพบแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น แลดูแล้ว ซึ่งนัยน์ตา ท. ของพระเถระนั้น เป็นผู้ที่มีดวงตาอันเต็มแล้วด้วยน้ำตา เป็น ยังพระเถระ ให้หายใจ ออกแล้ว (ด้วยคำ) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. อย่างคิดแล้ว,

เอวี่ ตีหิ คาถาหิ อตฺตโน โอวาทิ ทตฺวา นิสินฺนโกว นตฺถุภมฺม กตฺวา คามิ ปิณฺฑทฺยา ปาวิตฺติ.

เวชฺชิตฺติ ทิสฺวา “กั ฆนฺเต นตฺถุภมฺม กตฺตติ ปุจฺฉิ.

“อาม อุปาสกาทิ.

“กัทิสฺ ฆนฺเตติ.

รฺชเตว อุปาสกาทิ.

“นีสิตฺตฺวา โว ฆนฺเต กตฺ, นิปฺชฺชิตฺตฺวาติ.

เถโร ตฺถุหิ อโหสิ; ปุณฺปุณฺ ปุจฺฉิตฺตฺปิ, น กิณฺฉิ กเถสิ.

อถ นั เวชฺชิตฺ “ฆนฺเต ตฺมฺเห สฺปฺปายั น กโรถ, อชฺช ปฏฺจาย “อสุเกน เม เตลฺล ปกฺกนฺตฺติ มา วทิตฺถ, อหิปี “มยา โว เตลฺล ปกฺกนฺตฺติ น วฏฺขามิตฺติ อาห.

โส เวชฺชเตน ปจฺจกฺขาโต, วิหาริ คณฺตฺวา “เวชฺชเตนาปิ ปจฺจกฺขาโตสิ, อิริยาปถิ มา วิสฺสชฺชิตฺติ สมณฺนาติ,

“ปฏิกฺขิตฺตฺติ ติกิจฺจาย เวชฺชเตนาสิ วิวชฺชิตฺติ

นียโต มจฺจฺจราชสฺส, กั ปาลิตฺตฺติ ปมฺชฺชิตฺติ

อิมาย คาถาย อตฺตานั โอวาทิตฺวา สมณฺณมฺม อกาสิ.

อถสฺส มชฺชฺฉิมยาเม อติภิกฺกนฺตฺมตฺเต, อปุพฺพิ อจฺริมฺ อกฺขีนิ เจว กิเลสฺสา จ ปกฺกชฺชิตฺติ. โส สุกฺขวิปฺสสฺสโก อรหา หุตฺวา คพฺภิ ปวิสิตฺตฺวา นีสิตฺติ.

ภิกฺขุ ภิกฺขาจฺรเวลาย คณฺตฺวา “ภิกฺขาจฺรกาโล ฆนฺเตติ อาหฺสฺ.

“กาโล อาวฺโสติ.

“อาม ฆนฺเตติ. “เตนหิ

คจฺฉเถติ.

“ตฺมฺเห ปน ฆนฺเตติ.

“อกฺขีนิ เม อาวฺโส ปริทฺธานีติ.

เต ตสฺส อกฺขีนิ โอโลเกตฺวา อสุสฺสฺปุณฺณเนตฺตฺวา หุตฺวา “ฆนฺเต มา จินฺตฺยิตฺถ,

อ. เรา ท. จักปฏิบัติ ซึ่งท่าน ท. ดังนี้ กระทำแล้ว ซึ่งวัตรและวัตรตอบ อันควรแล้วแก้ว์ตรอันตนพึงกระทำ เข้าไปแล้ว ผู้บ้าน ฯ

อ. มนุษย์ ท. ไม่เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ ถามแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. พระผู้เป็นเจ้า ของเรา ท. (ไปแล้ว) ในที่ไหน ดังนี้ ฟังแล้วซึ่งความเป็นไปทั่วนั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งข้าวยากู ถือเอา ซึ่งบิณฑบาตเอง ไปแล้ว ไหว้แล้ว ซึ่งพระเถระ ร้องให้กลิ้งเกลือกอยู่แล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า (ยังพระเถระ) ให้หายใจออกคล่องดีแล้ว (ด้วยคำ) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. เรา ท. จักปฏิบัติ, อ. ท่าน ท. อย่าคิดแล้ว ดังนี้ หลีกไปแล้ว ฯ

(อ. มนุษย์ ท.) ย่อมส่งไป ซึ่งข้าวต้มและข้าวสวย สุวีหารนั้นเทียว เนื่องนิത്യ จำเดิม แต่กาลนั้น ฯ

แม่ อ. พระเถระ ย่อมกล่าวสอน ซึ่งภิกษุหกลีบ ท. นอกนี้สิ้นกาลมีระหว่างออกแล้ว ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ตั้งอยู่แล้ว ในโอวาท ของพระเถระนั้น ครั้นเมื่อปวารณา เข้าไปตั้งใกล้แล้ว, ทั้งปวงเทียว บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท., ก็แล (อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) ผู้มีกาลฝนอันอยู่แล้ว เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา เป็นกล่าวแล้ว กะพระเถระ ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม ท. เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระ ฟังแล้ว ซึ่งคำ ของภิกษุ ท. เหล่านั้น คิดแล้ว ว่า อ. เรา เป็นผู้ที่มีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว (ย่อมเป็น), อนึ่ง อ. ดงอันอมมนุษย์ถือเอารอบแล้ว มีอยู่ ในระหว่างแห่งทาง, ครั้นเมื่อเราไปอยู่ กับ ด้วยภิกษุ ท. เหล่านั้น, อ. ภิกษุ ท. ทั้งปวง จักลำบาก, (อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้) จักไม่อาจ เพื่ออันได้ แม้ซึ่งภิกษา, อ. เรา จักส่งไป ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านี้ ก่อนกว่านั้นเทียว ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น (อ. พระเถระ) กล่าวแล้ว กะภิกษุ ท. เหล่านี้ ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. ท่าน ท. จงไป ข้างหน้า ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. ท่าน ท. เล่า? ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระนั้น กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา เป็นผู้ที่มีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว (ย่อมเป็น), อนึ่ง อ. ดงอันอมมนุษย์ถือเอารอบแล้ว มีอยู่ ในระหว่างแห่งหนทาง, ครั้นเมื่อเรา ไปอยู่ กับ ด้วยท่าน ท. อ. ท่าน ท. ทั้งปวง จักลำบาก, อ. ท่าน ท. จงไป ข้างหน้า ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. อย่ากระทำแล้ว อย่างนี้, อ. กระผม ท. จักไป กับ ด้วยท่าน ท. นั้นเทียว ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ) ส่งไปแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านี้ (ด้วยคำ) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. ท่าน ท. อย่าชอบใจแล้ว อย่างนี้, ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ อ. ความไม่สำราญ จักมี แก่เรา, อ. น้องชายผู้น้อยที่สุด ของเรา เห็นแล้ว ซึ่งท่าน ท. จักถาม, ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. ท่าน ท. ฟังบอก ซึ่งความที่แห่งภิกษุ ท. ของเราเป็นธรรมชาติเสียรอบแล้ว แก่ น้องชายผู้น้อยที่สุดนั้น ; อ. น้องชายผู้น้อยที่สุดนั้น จักส่งไป ซึ่งใคร ๆ ผู้สำนัก ของเรานั้นเทียว ; (อ. เรา) จักมา กับ ด้วยบุคคลนั้น ; อ. ท่าน ท. จงไหว้ ซึ่งพระศุพลด้วย ซึ่งพระมหาเถระแปดสิบ ท. ด้วย ตามคำ ของเรา ดังนี้ ฯ

มยฺ โว ปฏิชคฺชิสฺสามาติ เถวฺ อสฺสาเสตฺวา กตฺตพฺพยุตฺตํ วุตฺตปฏิวตฺตํ กตฺวา คามํ ปวิสฺสุ.

มนุสฺสา เถวฺ อทิสฺวา “ภนฺเต อมฺหากํ อโย กุหฺนฺติ ปุจฺฉิตฺวา ตํ ปวตฺตี สฺตฺวา ยาคุํ เปเสตฺวา สยํ ปิณฺฑปาตํ อาพาย คนฺตฺวา เถวฺ วนฺทิตฺวา ปาทมฺเเล ปวณฺณมานา โรทิตฺวา “ มยฺ ภนฺเต ปฏิชคฺชิสฺสาม, ตุมฺहे มา จินฺตยิตฺถาติ สมฺมสฺสาเสตฺวา ปกฺกมฺสิสุ.

ตโต ปญฺจาย นินฺทงฺ ยาคุมฺตํ วิหารเมว เปเสนฺติ.

เถโรปิ อิตฺเร สญฺจสิกฺขุ นินฺตรํ โอบตฺติ.

เต ตสฺโสวาทะ จตฺวา อุกฺกญฺจาย ปวารณาย, สพฺเพว สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหฺตํ ปาปฺถนฺสิ, วุตฺตวสฺสา จ ปน สตฺถารํ ทุมฺจกามา หุตฺวา เถวฺ อาหฺสุ “ภนฺเต สตฺถารํ ทุมฺจกามฺมาหิ.

เถโร เตสํ วจฺนํ สุตฺวา จินฺตฺสิ “อหํ ทุพฺพโล, อนฺตรามคฺเค จ อมนุสฺสปริคฺคหิตา อฏฺวี อตฺถิ, มยิ เอเตหิ สทฺธิ คจฺจนฺเต, สพฺเพ กิลมฺิสฺสนฺติ, ภิกฺขุปี ลภิตุํ น สกฺขิสฺสนฺติ, อิมํ ปุเรตรเมว เปเสสฺสามิตี.

อถ เน อาห “อาวุโส ตุมฺहे ปุโรโต คจฺจถาติ.

“ตุมฺहे ปน ภนฺเตตี.

“อหํ ทุพฺพโล, อนฺตรามคฺเค จ อมนุสฺสปริคฺคหิตา อฏฺวี อตฺถิ, มยิ ตุมฺहेหิ สทฺธิ คจฺจนฺเต, สพฺเพ กิลมฺิสฺสธ, ตุมฺहे ปุโรโต คจฺจถาติ.

“มา ภนฺเต เถวฺ กิริตฺถ, มยฺ ตุมฺहेหิ สทฺธิเยว คมฺิสฺสามาติ.

“มา โว อาวุโส เถวฺ รุจฺจิตฺถ, เถวฺ สนฺเต มยฺหํ อผาสฺสุ กิณฺทิสฺสติ, มยฺหํ กนิฏฺโฐ ตุมฺहे ทิสฺวา ปุจฺฉิสฺสติ, อถสฺส มม จกฺขุณฺํ ปริหีนภาวํ อาโรเจยฺยถ; ไส มยฺหํ สนฺติ กถฺวา จิเทว ปหิณฺทิสฺสติ; เตน สทฺธิ อาคจฺฉิสฺสามิ; ตุมฺहे มม วจฺเนน ทสพฺลนฺจ อสฺตีมฺหาเถเร จ วนฺทถาติ เต อโยเชสิ.

(อ. สามเณรนั้น กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา เป็นหลาน ของพระเถระ ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น (อ. คนแก่นั้น) พาเอา ซึ่งสามเณรนั้น นำไปแล้ว สู่วิหาร ฯ อ. สามเณรนั้น ไหว้แล้ว ซึ่งพระเถระ กระทำแล้ว ซึ่งวัตรและวัตรตอบ สิ้นกาลสักว่าเดือนทั้งด้วยกึ่ง ปฏิบัติแล้ว ซึ่งพระเถระ โดยชอบ กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กุฎุมพี ผู้เป็นลุง ของกระผม ย่อมหวังเฉพาะ ซึ่งการมา แห่งท่าน ท. ; อ. ท่าน ท. จงมา, อ. เรา ท. จะไป ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน จงถือเอา ซึ่งปลายแห่งไม้เท้า ของเรา ดังนี้ ฯ

อ. สามเณรนั้น ถือเอาแล้ว ซึ่งปลายแห่งไม้เท้า ได้เข้าไปแล้ว สู່ภายในแห่งบ้าน กับ ด้วยพระเถระ ฯ อ. มนุษย์ ท. ยังพระเถระ ให้นั่งแล้ว ถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. อากาโรคคือการไป แห่งท่าน ท. ย่อมปรากฏหรือ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนอุบาสกและอุบาสิกา ท. เออ (อ. อย่างนั้น), อ. เรา ไปแล้ว จักถวายบังคม ซึ่งพระศาสดา ดังนี้ ฯ

อ. มนุษย์ ท. เหล่านั้น อ่อนนอนแล้ว โดยประการต่าง ๆ เมื่อไม่ได้ ส่งไปอยู่ ซึ่งพระเถระ ไปแล้ว สิ้นหนทางเข้าไปด้วยทั้งกิ่ง ร้องให้แล้ว กลับแล้ว ฯ

อ. สามเณรพาเอาซึ่งพระเถระ ด้วยปลายแห่งไม้เท้า ไปอยู่ ถึง พ้อมแล้ว ซึ่งบ้านอันอันพระเถระเคยเข้าไปอาศัยอยู่แล้ว ชื่อว่า สังกัสสนคร ใกล้ดั่ง ในระหว่างแห่งหนทาง ฯ

อ. สามเณรนั้น ฟังแล้วซึ่งเสียงแห่งเพลงขับ ของหญิง คนหนึ่ง ผู้บอกแล้วจากบ้านนั้น ขับแล้ว เก็บอยู่ ซึ่งพื้น ท. ในป่า ถือเอาแล้ว ซึ่งนิมิต ในเสียง ฯ

จริงอยู่ อ. เสียงอื่น ชื่อว่าสามารถ เพื่ออันแม่ไปแล้ว สู่สระ ทั้งสิ้น ของบุรุษ ท. ตั้งอยู่ รวากะ อ. เสียงแห่งหญิง ย่อมไม่มี ฯ

เพราะเหตุนั้น อ. พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว ว่า คุณอนภิกขุ ท. อ. สัททชาตนี้ คือ อ. เสียงแห่งหญิง ฉันท, คุณอนภิกขุ ท., อ. เสียงใด ครอบงำแล้ว ซึ่งจิต ของบุรุษ ย่อมตั้งอยู่, อ. เรา ย่อมไม่พิจารณาเห็น แม้ซึ่งเสียงอย่างหนึ่งอื่น (นั้น) ฉันทนั้น ดังนี้ ฯ

อ. สามเณร ถือเอาแล้ว ซึ่งนิมิต ในเสียงนั้น ปล่อยแล้ว ซึ่งปลายแห่งไม้เท้า (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. จงหยุด ก่อน, อ. กิจ ของกระผม มีอยู่ ดังนี้ ไปแล้ว สู่สำนัก ของหญิงนั้น ฯ

อ. หญิงนั้น เห็นแล้ว ซึ่งสามเณรนั้น เป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. สามเณรนั้น ถึงแล้ว ซึ่งความวิบัติแห่งศีล กับ ด้วยหญิงนั้น ฯ

“เถรสุต ภาคินยุมหีติ.

อถ นํ คเหตุวา วิหารํ เนสิ. โส เถรํ วนฺทิตฺวา อชฺฌมาสมตฺตํ วตฺตปฏฺิวตฺตํ กตฺวา เถรํ สมฺมา ปฏฺิชคฺคิตฺวา “ภนฺเต มาตุลกุฎุมฺพีโก เม ตุมฺหากํ อากมนํ ปจฺจาสิสฺติ; เถถ, คจฺจมาติ อาท.

“เตนฺหิ เม ยฺภูจฺจิกฺกมฺมํ คณฺหาหีติ.

โส ยฺภูจฺจิกฺกมฺมํ คเหตุวา เถเรน สทฺธิ อนุโตคามํ ปาวิสิ. มนุสฺสา เถรํ นิสีทาเปตฺวา “ กิ ภนฺเต คมนากาโร โว ปญฺญาตฺตีติ ปุจฺจิสฺสุ.

“อาม อุปาสกา, คนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิสฺสามีติ.

เต นานปฺปกาเรน ยาจิตฺวา อลภนฺตา เถรํ อญฺเวยเสนฺตา อุปชฺฌมปลํ คนฺตฺวา โรทิตฺวา นิวตฺติสฺสุ.

สามเณโร เถรํ ยฺภูจฺจิกฺกมฺมํ อาทาย คจฺจอนุโต อนฺตรามคฺเค อญฺวิยํ สงฺกมฺมจฺจนคฺริ นาม เถเรน อุปนิสฺสาย วุตฺตปฏฺพพคามํ สมฺปาปฺถมิ.

โส ตโต นิภฺขมิตฺวา อรณฺณ คายิตฺวา ทารุณี อุตฺตรนฺตฺยา เอกิสฺสา อิตฺถิยา คีตสทฺทํ สุตฺวา สเร นิมิตฺตํ คณฺหิ.

อิตฺถิสฺสทฺโท วิย หิ อญฺเวย สทฺโท ปุริสานํ สกถสฺสริวํ ฝริตฺวา จาตุํ สมตฺถโต นาม นตฺถิ.

เตนาท ภควา “นาหํ ภิกฺขเว อญฺณํ เอกสทฺทมฺปิ สมนุสฺสามิ, โย เหวํ ปุริสสุส จิตฺตํ ปรียาทาย ติฏฺฐติ; ยถยิทํ ภิกฺขเว อิตฺถิสฺสทฺโทติ.

สามเณโร ตตฺถ นิมิตฺตํ คเหตุวา ยฺภูจฺจิกฺกมฺมํ วิสฺสชฺเชตฺวา “ติฏฺฐต ตาว ภนฺเต, กิจฺจ เม อตฺถีติ ตสฺสา สนฺตุกํ คโต.

สา ตํ ทิสฺวา ตฺถุหี อโหสิ.

โส ตาย สทฺธิ สิลฺวิปตฺตี ปาปฺถมิ.

อ. พระเถระ คิดแล้ว ว่า อ. เสียงแห่งเพลงขับ เสียงหนึ่ง (อันเรา) ฟังแล้ว ในกาลนี้นั้นเทียว, ก็แล อ. เสียงแห่งเพลงขับนั้น (เป็นเสียงแห่งเพลงขับ) ของหญิง (ย่อมเป็น), แม้ อ. สามเณร ประพฤติช้ำอยู่, อ. สามเณรนั้น เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งความวิบัติแห่งศีล จักเป็น ดังนี้ ฯ

อ. สามเณรเมื่อนั้น ยังกิจ ของตน ให้สำเร็จแล้ว มาแล้ว กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. เรา ท. จะไป ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระเถระ ทามแล้ว ซึ่งสามเณรนั้น ว่า ดูก่อนสามเณร อ. เธอ เป็นคนลามก เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็นหรือ ดังนี้ ฯ

อ. สามเณรนั้น เป็นผู้หนึ่ง เป็น แม่ผู้อันพระเถระทามแล้ว ป่วย ๆ ไม่กล่าวแล้ว ซึ่งคำอะไร ๆ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระเถระ กล่าวแล้ว กะสามเณรนั้น ว่า อ. กิจคือการถือเอาซึ่งปลายแห่งไม้เท้า ด้วยบุคคลผู้ลามก ผู้เช่นกับด้วยเธอ ย่อมไม่มี แก่เรา ดังนี้ ฯ

อ. สามเณรนั้น ผู้ถึงแล้วซึ่งความสลด นำไปปราศแล้ว ซึ่งผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำฟาด ท. นุ่งห่มแล้ว โดยทำนองแห่งคฤหัสถ์ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม เป็นสามเณร (ได้เป็นแล้ว) ในกาลก่อน, แต่ ว่า อ. กระผม เป็นคฤหัสถ์ เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็น ในกาลนี้, เออ ก็ อ. กระผม เมื่อบวช เป็นผู้บวชแล้ว ด้วยศรัทธา (ย่อมเป็น) หามิได้ , อ. กระผม เป็นผู้บวชแล้ว เพราะความกลัวแต่อันตรายเป็นเครื่องเบียดเบียนรอบในหนทาง (ย่อมเป็น) ; อ. ท่าน ท. จะมา, อ. เรา ท. จะไป ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. คฤหัสถ์ ผู้ลามกก็ดี อ. สมณะผู้ลามกก็ดี เป็นผู้ลามกนั้นเทียว (ย่อมเป็น), อ. เธอ แม้ตั้งอยู่แล้ว ในความเป็นแห่งสมณะ ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออัน (ยังคุณ) สักว่าศีลให้เต็ม ; อ. เธอ เป็นคฤหัสถ์ เป็น จักกระทำ ซึ่งกรรมอันงาม ชื่ออย่างไร ; อ. กิจคือการถือเอาซึ่งปลายแห่งไม้เท้า ด้วยบุคคลผู้ลามก ผู้เช่นกับด้วยเธอ ย่อมไม่มี แก่เรา ดังนี้ ฯ

(อ. นายपालิตนนั้นกล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. หนทาง เป็นหนทางอันอมนุษย์เข้าไปเบียดเบียนแล้ว (ย่อมเป็น) , อนึ่ง อ. ท่าน ท. เป็นคนบอด (ย่อมเป็น) , อ. ท่าน ท. จักอยู่ ในที่นี้ อย่างไร ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระเถระ กล่าวแล้ว กะนายपालิตนนั้น ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. เธอ อย่าคิดแล้ว อย่างนี้, เมื่อเรา นอนตายอยู่ในที่ที่นั้นนั้นเทียวก็ดี กลิ้งเกลือก ไป ๆ มา ๆ อยู่ (ในที่ที่นั้นนั้นเทียว) ก็ดี, ชื่อ อ. การไป กับ ด้วยเธอ ย่อมไม่มี ดังนี้ ได้กล่าวแล้ว ซึ่งคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

เอาเถิด อ. เรา เป็นผู้มิจักษุอันโรคขจัดแล้ว เป็นผู้มาแล้ว สูหนทางไกลคือกันดาร ย่อมเป็น, อ. เรา นอนอยู่ จะไม่ไป, (เพราะว่า) อ. คุณเครื่องความเป็นแห่งสหาย ย่อมไม่มี ในเพราะชนพาล ฯ เอาเถิด อ. เรา เป็นผู้มิจักษุอันโรคขจัดแล้ว เป็นผู้มาแล้ว สูหนทางไกลคือกันดาร ย่อมเป็น, อ. เรา จักตาย, อ. เรา จักไม่ไป, (เพราะว่า) อ. คุณเครื่องความเป็นแห่งสหาย ย่อมไม่มี ในเพราะชนพาล ดังนี้ ฯ

เถโร จินฺตสิ “อิทาเนเวโก คีตสทโท สุยิตฺถ, โส จ โข อิตฺถิยา , สามเณโรปิ จิรายติ , โส สีลวิปตฺติ ปตฺโต ภวิสฺสตีติ.

โสปี อตฺตโน กิจจํ นิฏฺฐาเปตฺวา อาคฺนฺตฺวา “คฺจฺฉาม ภฺนฺเตติ อาท.

อถ นํ เถโร ปุจฺฉิ “ปาโป ชาโตสิ สามเณรฺวาติ.

โส ตฺถุเหี หุตฺวา ปุณฺปนฺนํ ปุญฺโงปิ น กิณฺณิ กเถสิ.

อถ นํ เถโร อาท “ตาทีเสน ปาเปณ มม ยญฺจิกฺโกฏฺฐคฺคหณกิจจํ นตฺถีติ.

โส สํเวคฺปตฺโต กาสายานิ อปฺเนตฺวา คิหิณิยาเมณ ปริหิตฺวา “ภฺนฺเต อหํ ปุพฺเพ สามเณโร, อิทานิ ปนฺมุหิ คิหิ ชาโต; ปพฺพชนฺโตปิจาหํ น สทฺธาย ปพฺพชิตฺโต, มคฺคปฺริปนฺนุภเยน ปพฺพชิตฺโต; เถถ, คฺจฺฉามาติ อาท.

“อาวฺโส คิหิปาโปปิ สมณปาโปปิ ปาโปเยว ; ตฺวํ สมณภาเว จตฺวาปิ สีลมตฺตํ ปุเรตฺถํ นาสฺสทฺธิ; คิหิ หุตฺวา กิณฺณาม กถฺยาณํ ภริสฺสสิ; ตาทีเสน ปาเปณ มม ยญฺจิกฺโกฏฺฐคฺคหณกิจจํ นตฺถีติ.

“ภฺนฺเต อมฺนุสฺสุปฺทฺทูโต มคฺโค, ตฺมุเห จ อนฺธา, กถิ อธิ วิสฺสสฺสธาติ.

อถ นํ เถโร “ อาวฺโส ตฺวํ มา เหวํ จินฺตฺติ, อิเชว เม นิปฺชฺชิตฺวา มรฺนตฺตฺสาปิ อปฺราปฺริ ปวฺภูณฺนตฺตฺสาปิ, ตยา สทฺธิ คมนํ นาม นตฺถีติ วตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

“หนฺทาหํ หตฺจกฺขุสฺมิ กนฺตารทฺธานมาคโต, สยมาโน น คฺจฺฉามิ; นตฺถิ พาเล สหายตา.

หนฺทาหํ หตฺจกฺขุสฺมิ กนฺตารทฺธานมาคโต

มริสฺสสามิ, โน คมิสฺสสามิ; นตฺถิ พาเล สหายตาติ.

อ. นายपालิตนอกรนี้ ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น ผู้มีความสลดเกิดแล้ว, (คิดแล้ว) ว่า อ.กรรมอันหนักหนออันเป็นไปกับด้วยความมลนผลัน อันไม่สมควร อันเรา กระทำแล้ว ดังนี้ ประคองแล้ว ซึ่งแขน ท. คร่ำครวญอยู่ แล่นไปแล้ว สู้ขวัญแห่งป่า เป็นผู้หลีกไปแล้ว อย่างนั้นเที่ยว ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. บัณทุกัมพลศิลาอาสน์ ของท้าวสักกะ ผู้พระราชแห่งเทพ อันยาวโดยโยชน์ ๖๐ อันกว้างแล้วโดยโยชน์ ๕๐ อันหนาโดยโยชน์ ๑๕ มีสีเพียงดั่งสีแห่งดอกชัชวฤกษ์ มีอันยุบลงและอันฟูขึ้นเป็นปกติ ในกาลเป็นที่ประทับนั่งและเป็นที่เสด็จลุกขึ้น ท. แสดงแล้ว ซึ่งอาการอันร้อน ด้วยเดชแห่งศีล แม่ของพระเถระ ฯ

อ. ท้าวสักกะ ทรงตรววจดูอยู่ ว่า อ. ใคร หนอ แล เป็นผู้ใคร่- เพื่ออัน ยังเรา ให้เคลื่อน จากที่ (ยอมเป็น) ดังนี้ ได้ทรงเห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ ด้วยจักขุ อันเป็นทิพย์ ฯ

เพราะเหตุนี้ อ. อาจารย์ผู้มีในกาลก่อน ท. กล่าวแล้ว ว่า

อ. ท้าวสหัสเนตร ผู้เป็นจอมแห่งเทพ ทรงยังจักขุอันเป็นทิพย์ ให้หมดจดวิเศษแล้ว ว่า อ. พระเถระ ชื่อว่าปาละ นี้ ผู้ตื่นขึ้นซึ่งคนชั่วโดยปกติ ยังอาชีพ ให้หมดจดรอบแล้ว (ดังนี้), อ. ท้าวสหัสเนตร ผู้เป็นจอมแห่งเทพ ทรงยังจักขุ- อันเป็นทิพย์ ให้หมดจดวิเศษแล้ว ว่า อ. พระเถระชื่อว่าปาละ นี้ ผู้หนักในธรรม ยินดีแล้ว ในศาสนา นั่งแล้ว ดังนี้ (ดังนี้) ฯ

ครั้งนั้น อ. ความคิดนั้น ว่า ถ้าว่า อ. เรา จักไม่ไป สู่สำนัก ของพระผู้เป็นเจ้า ผู้หนักในธรรม ผู้ตื่นขึ้นซึ่งคนชั่วโดยปกติ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูปไซ้, อ. ศีระชะ ของเรา ฟังแตก โดยส่วนเจ็ด; อ. เรา จักไป สู่สำนัก ของพระเถระชื่อว่าปาละนั้น ดังนี้ ได้มีแล้ว แก่ท้าวสักกะนั้น ฯ

ในลำดับนั้น อ. ท้าวสหัสเนตร ผู้เป็นจอมแห่งเทพ ผู้ทรงไว้ ซึ่งสิริคือความเป็นแห่งพระราชแห่งเทพ เสด็จมาแล้ว โดยขณะนั้น, ได้เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระเถระชื่อว่า จักขุบาล ฯ

ก็แล (อ. ท้าวสักกะ) ครั้นเสด็จเข้าไปใกล้แล้ว ได้ทรงกระทำ แล้ว ซึ่งเสียดแห่งพระบาท ในที่อันไม่ไกล แห่งพระเถระ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระเถระ ทามแล้ว ซึ่งท้าวสักกะนั้น ว่า อ. ใครนั้น ดังนี้ ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม เป็นผู้ไปสู่หนทางไกล (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ ทามแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก อ. ท่าน จะไป ในที่ไหน ดังนี้ ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. กระผม จะไป) ในเมืองชื่อว่าสาวัตถิ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. ท่าน จงไป ดังนี้ ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสทามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. พระผู้เป็นเจ้า จักไป ในที่ไหน ดังนี้ ฯ

ตี สุตวา อิตโร สัมเวชชาโต, “ภาริย วต เม สาสหิกั อนนุจจวิกั กมมึ กตุนติ พาวา ปคฺคยห กนฺทนุโต วนสณฺฑิ ปกฺขนฺทิตฺวา ตถา ปกฺกนฺโตว อโหสิ.

เถรสุสาปิ สีลเตเชน สฎฺฐิโยชนายามั ปณฺณาสโยชนวิตถตฺติ ปณฺณรสโยชนพหฺลั ชยสุมน- ปุปฺพวณฺณมฺ นิสีทฺนุฏฺฐหนกาเลสฺ โอนมนฺนุมนนปกติกั สกฺกสฺส เทวราชสฺส ปณฺฑกฺกมฺพลศิลาสนฺ อุนฺหาการิ ทสฺเสสิ.

สกุโก “โก นุ โข มํ จานา จาเวตฺกามาติ โอลิเกนฺโต ทิพฺเพน จกฺขุนา เถริ อทุทส.

เตนาหุ โปราณา

“สหสฺสเนตฺโต เทวินฺโท ทิพฺพจกฺขุ วิโสธยิ ‘ปาปครหิ อยํ ปาโล อาชีวํ ปริโสธยิ’, สหสฺสเนตฺโต เทวินฺโท ทิพฺพจกฺขุ วิโสธยิ ‘ธมฺมครุโก อยํ ปาโล นิสินฺโน สาสเน รโตติ.

อดสฺส เอตทโหสิ “สจฺจํ เหวฐปฺสฺส ปาปครหิโน ธมฺมครุสฺส อยุสฺส สนฺติกั น คมิสฺสามิ, มุฑฺธา เม สตฺตธา ผลยุย; คมิสฺสามิสฺส สนฺติกนฺติ .

ตโต สหสฺสเนตฺโต เทวินฺโท เทวราชสิริโร ตฺขณฺน อาคนฺตุวา, จกฺขุปาลํ อฺปาคามิ.

อฺปนคนฺตุวา จ ปน เถรสุสาวิฑฺฐเว ปทสทฺทํ อกาสิ.

อถ นํ เถโร ปุจฺฉิ “โก เอโสติ.

“อหิ ฆนฺเต อทุธิโกติ.

“กุหิ ยาสิ อฺปาสกาติ.

“สาวตฺถิยํ ฆนฺเตติ.

“ยาหิ อาวุโสติ.

“อโยย ปน ฆนฺเต กุหิ คมิสฺสตีติ.

(อ.พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า แม้ อ. เราจักไป ในเมืองชื่อว่า สาวัตถีนันท์นันทิเยว ดังนี้ ฯ (อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น อ. เรา ท. จงไป โดยความเป็นอันเดียวกันเถียว ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา เป็นผู้มีการล้างอันโทษประทุษร้ายแล้ว (ย่อมนั้น), อ. ความเนิ่นช้า จักมี แก่ท่าน ผู้ไปอยู่ กับ ด้วยเรา ดังนี้ ฯ (อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า อ. ความรีบร้อน แห่งกรรม ย่อมไม่มี; แม้ อ. กรรม ไปอยู่ กับ ด้วยพระผู้เป็นเจ้า จักได้ ในบุญกิริยาวัตถุ ท. สิบหน ซึ่งบุญกิริยาวัตถุอย่างหนึ่ง; ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. เรา ท. จงไป โดยความเป็นอันเดียวกันเถียว ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระ คิดแล้ว ว่า อ.บุรุษ นั้น เป็นสัตบุรุษ จักเป็น ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนอุปาสก ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน จงจับ ซึ่งปลายแห่งไม้เท้า ดังนี้ ฯ อ.ท้าวสักกะ ทรงกระทำแล้ว อย่างนั้น ทรงยืนอยู่ ซึ่งแผ่นดิน (ทรงยังพระเถระ) ให้ถึงพร้อมแล้ว ซึ่งพระเชตวัน ในสมัยเป็นที่สิ้นไปแห่งวัน ฯ อ. พระเถระ ฟังแล้ว ซึ่งเสียงแห่งดนตรีมีสังข์และบัณเฑาะว์เป็นต้น ท. ถวายแล้ว ว่า อ. เสียงนั้น เป็นเสียง ในที่ไหน (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. เสียงนี้เป็นเสียง) ในเมืองชื่อว่าสาวัตถิ (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ท. ไปแล้ว โดยกาลนาน ในกาลเป็นที่ไป ดังนี้ ฯ (อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กรรม ย่อมมี ซึ่งหนทางตรง ดังนี้ ฯ ในขณะนั้น อ. พระเถระ กำหนดแล้ว ว่า อ. บุรุษนี้ เป็นมนุษย์ (ย่อมนั้น) หามิได้, (อ.บุรุษนี้) เป็นเทวดา จักเป็น ดังนี้ ฯ

(เพราะเหตุนี้ อ. อาจารย์ผู้มีในกาลก่อน ท. กล่าวแล้ว) ว่า

อ. ท้าวสหัสเสนทร ผู้เป็นจอมแห่งเทพ ผู้ทรงไว้ซึ่งสิริคือ-
ความเป็นแห่งพระราชแห่งเทพ ทรงยืนแล้ว ซึ่งหนทางนั้น
เสด็จมาแล้ว สู่มืองชื่อว่าสาวัตถิ พลัน ดังนี้ ฯ

อ. ท้าวสักกะนั้น ทรงนำไปแล้ว สูบรรณศาลา อันอันกุมภพี้
ผู้น้อยที่สุด (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว เพื่อประโยชน์ แก่พระเถระ
นั้นเถียว (ยังพระเถระ) ให้นั่งแล้ว บนแผ่นกระดาน เสด็จไปแล้ว
สู่สำนักของกุมภพินัน ด้วยเพศแห่งสหยาผู้เป็นที่รัก ทรงร้องเรียกแล้ว
ว่า แน่ปะลาละ ผู้สหยา ดังนี้ ฯ

(อ. กุมภพินัน กล่าวแล้ว) ว่า แน่ปะสหยา อ. อะไร ดังนี้ ฯ
(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า อ. ท่าน ย่อมรู้ ซึ่งความที่แห่งพระเถระ
เป็นผู้มาแล้วหรือ ดังนี้ ฯ (อ. กุมภพินัน กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา
ย่อมไม่รู้, ก็ อ. พระเถระ มาแล้ว หรือ ดังนี้ ฯ (อ. ท้าวสักกะ
ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนสหยา เออ (อ. อย่างนั้น), ในกาลนี้ อ. เรา
เป็นผู้ไปแล้ว สูวิหาร เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ ผู้นั่งแล้ว ในบรรณศาลา
อันอันท่าน (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว มาแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้
เสด็จหนีไปแล้ว ฯ

แม้ อ. กุมภพินันไปแล้ว สูวิหาร เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ ร้องให้
กึ่งเกิดออกอยู่แล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า กล่าวแล้ว (ซึ่งคำ ท.) มีคำ
ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กรรม เห็นแล้ว ซึ่งเหตุนี้ ไม่ได้ให้แล้ว
เพื่ออันบวช แก่ท่าน ท. ดังนี้ เป็นต้น กระทำแล้ว ซึ่งเด็กผู้เป็นทาส
ท. ๒ ให้เป็นไท ให้บวชแล้ว ในสำนัก ของพระเถระ (กล่าวแล้ว) ว่า

“อหิปี ตตฺเถว คมิสฺสุสามิตฺติ.

“เตนหิ เอกโตว คจฺจาม ฆนฺเตติ.

“อหิ ทฺพพฺโผล, มยา สทฺธิ คจฺจนฺตฺสฺส ตว
ปฺปญฺโจ ภวิสฺสตีติ.

“มยฺหิ อจฺจายิกิ นตฺติ; อหิปี อยฺเยน สทฺธิ
คจฺจนฺโต ทสฺสุ ปุณฺณกิริยาตฺตฺตฺสฺส เอกิ ลภิสฺสุสามิ;
เอกโตว คจฺจาม ฆนฺเตติ.

เถโร “เอโส สปุริโส ภวิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา
“เตนหิ ยฺภูจิกฺกฺวี่ คณฺห อุปาสกาติ อาห.
สกุโก ตตา กตฺวา ปจฺวี สงฺฆิปนฺโต สหายนฺหสมเย
เซตวนิ สมฺปาเปสิ. เถโร สงฺฆปณฺวาทิสฺสทฺเท
สฺสุตฺวา “กตฺเตโส สทฺเทติ ปุจฺฉิ.

“สาวตฺถิยิ ฆนฺเตติ.

“มยฺ คมนกาเล จิเรน คมิมฺหาติ.

“อหิ อฺชุกมคฺคิ ชานามิ ฆนฺเตติ.

ตฺสฺมี ขณฺ เถโร “นํยฺ มนฺุสฺโส , เทวตา
ภวิสฺสตีติ สลฺลกุเซสิ.

สหสฺสเนตฺโต เทวินฺโท

เทวราชฺชิสฺสโร

สงฺฆิปิตฺวาน ตํ มคฺคิ

ชิปปิ สาวตฺถิมาคมิ.

โส เถรสฺเสวตฺถาย กนิฏฺฐกฺกฺมฺพิกเนน การิตํ
ปณฺณสาลํ เนตฺวา ผลเก นิสีทาเปตฺวา ปิยสหยา
วณฺเณน ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา “สมฺม ปาลาติ
ปกุโกสิ.

“ก็ สมฺมาติ. “เถรสฺส อาคตภาวํ ชานาสีติ.

“น ชานามิ, ก็ ปนฺ เถโร อาคโตติ. “อาม สมฺม,
อิทานํ วิหาริ คนฺตฺวา เถริ ตยา การิตปณฺณสาลาย
นิสิณฺนํ ทิสฺวา อาคโตมฺหิติ วตฺวา ปกฺกามิ.

กฺกฺมฺพิกปิ วิหาริ คนฺตฺวา เถริ ทิสฺวา ปาทฺมฺเล
ปวฺกฺกฺนฺโต โรทิตฺวา “อิทํ ทิสฺวา อหิ ฆนฺเต
ตฺมฺหากํ ปพฺพชิตฺตุ นาทาสินฺตฺวาทีน วตฺวา เทว
ทาสทารเก ภูชิสฺเส กตฺวา เถรสฺส สนฺติเก
ปพฺพชาเซตฺวา

อ. ท่าน ท. นำมาแล้ว (ซึ่งวัตถุ ท.) มีข้าวต้มและข้าวสวย เป็นต้น จากภายในแห่งบ้านจงบำรุง ซึ่งพระเถระ ดังนี้ (ยังข้าวต้มและข้าวสวย) ให้ถึงเฉพาะแล้ว ฯ อ. สามเณร ท. กระทำแล้ว ซึ่งวัตรและวัตรตอบ บำรุงแล้ว ซึ่งพระเถระ ฯ

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. ภิกษุ ท. ผู้อยู่ในทิศโดยปกติ มาแล้วสู่พระเชตวัน (ด้วยอันคิด) ว่า อ. เรา ท. จักเฝ้า ซึ่งพระศาสดา ดังนี้ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ ผู้ใหญ่แปดสิบ ท. เทียบไปอยู่ สถานที่เป็นที่เที่ยวไปในวิหาร ถึงแล้วซึ่งเป็นที่ที่อยู่ ของพระเถระชื่อว่าจักขุบาล เป็นผู้มึนหน้าทีเฉพาะต่อที่นั่น ได้เป็นแล้ว ในเวลาเย็น (ด้วยอันคิด) ว่า อ. เรา ท. จักเห็นซึ่งเป็นที่อยู่แม่นี่ ดังนี้ ฯ

ในขณะนั้น อ. เมฆุใหญ่ ตั้งขึ้นแล้ว ฯ อ.ภิกษุ ท. เหล่านั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. กาลนี้ เป็นเวลาเย็น (เกิดแล้ว) ด้วย , อ. เมฆุตั้งขึ้นแล้วด้วย, อ. เรา ท. มาแล้ว จักเห็นในเวลาเช้าเที่ยว ดังนี้ กลับแล้ว ฯ

อ. ฝน ตกแล้ว ในยามที่หนึ่ง ไปปราศแล้ว ในยามอันมีในท่ามกลาง ฯ

อ. พระเถระ เป็นผู้มีความเพียรอันปรารถนาแล้ว เป็นผู้มึนจงกรมอันประพฤติกว้างแล้ว (ย่อมเป็น); เพราะเหตุนั้น (อ. พระเถระ) ซ้ำมาลงแล้ว สถานที่เป็นที่จงกรม ในยามอันมีในภายหลัง ฯ

ก็ ในกาลนั้น อ. แมลงค่อมทอง ท. มาก ตั้งขึ้นแล้ว บนภาคพื้นอันอันฝนตกแล้วใหม่ ฯ อ. แมลงค่อมทอง ท. เหล่านั้น ครั้นเมื่อพระเถระ จงกรมอยู่, วิบัติแล้ว โดยมาก ฯ อ. อันเตวาลิก ท. ไม่กวาดแล้ว ซึ่งที่เป็นที่จงกรม ของพระเถระ ต่อกาลนั้นเที่ยว ฯ

อ. ภิกษุ ท. นอกนี้มาแล้ว (ด้วยความหวัง) ว่า อ. เรา ท. จักเห็นซึ่งเป็นที่ที่อยู่ ของพระเถระ ดังนี้ เห็นแล้ว ซึ่งสัตว์มีปาดะ ท. ในที่ที่เป็นที่จงกรม ตามแล้ว ว่า อ. ใคร ย่อมจงกรม ในที่ที่เป็นที่จงกรมนี้ ดังนี้ ฯ (อ. อันเตวาลิก ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. พระอุปัชฌาย์ ของกระผม ท. (ย่อมจงกรม ในที่ที่เป็นที่จงกรมนี้) ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ยกโทษแล้ว ว่า อ. ท่าน ท. จงเห็น ซึ่งกรรมของสมณะ, อ. พระเถระนี้ นอนประพฤติกว้างอยู่ ในกาลแห่งตน เป็นไปกับด้วยจักขุ ไม่กระทำแล้ว ซึ่งกรรมไร ๆ, ยังสัตว์มีปาดะ ท. มีประมาณเท่านี้ ให้ตายแล้ว (ด้วยอันคิด) ว่า อ. เรา จะจงกรม ดังนี้ ในกาลแห่งตนมีจักขุอันวิกล ในกาลนี้; (อ. พระเถระ คิดแล้ว) ว่า อ. เราจักกระทำ ซึ่งประโยชน์ ดังนี้ ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอันมิใช่ประโยชน์ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระตถาคตเจ้า ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระเถระชื่อว่าจักขุบาล ยังสัตว์มีปาดะ ท. มาก ให้ตายแล้ว (ด้วยอันคิด) ว่า อ. เรา จะจงกรม ดังนี้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ก็ อ. ภิกษุชื่อว่าจักขุบาลนั้น (ยังมีสัตว์มีปาดะ ท.) ให้ตายอยู่ อันเธอ ท. เห็นแล้ว หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระเถระ ชื่อว่าจักขุบาลนั้น ยังสัตว์มีปาดะ ท. ให้ตายอยู่ อันข้าพระองค์ ท.) ไม่เห็นแล้ว ดังนี้ ฯ

“อนโตคามโต ยาคุตตาทินี อหริตวา เถโร อุฏฺฐายเถว ปฏฺฐิตาเทสิ. สามเณรา วตฺตตปฏฺฐิตตฺวา เถโร อุฏฺฐายีสุ.”

อเล็กทิวส์ ทิสาวาสินโน ภิกขุ “สตฺถาริ ปสฺสิสฺสสามาติ เขตฺตวนิ อาคณฺตุวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา อสฺสิติมหาเถเร ทิสฺวา วิหารจาริกิ จรณฺตา จกฺขุपालตฺเถรสฺส วสนฺนุจฺจานํ ปตฺวา “อิทฺปิ ปสฺสิสฺสสามาติ สายํ ตทภิกฺขุขา อเหสิ.”

ตสฺมี ขณ มหาเมฆิ อุฏฺฐายี. เต “อิทานิ สายญฺจ, เมฆิ จ อุฏฺฐายี, ปาโตว อาคณฺตุวา ปสฺสิสฺสสามาติ นิวตฺตีสฺส.”

เทโว ปสมยามะ วสฺสิตฺวา มชฺฌิมยามะ วิคฺโต.

เถโร อารทฺธวิริโย อัจฉินฺณจฺงกมฺโน; ตสฺมา ปจฺฉิมยามะ จฺงกมฺนํ โอตฺริ.

ตทา ปน นวฺวุจฺจาย ภูมียา พฺหุ อินฺทโคปกา อุฏฺฐายีสุ. เต เถเร จฺงกมฺนฺเต, เยภฺยเยน วิปฺทฺชิสฺส. อนฺเตวาลิกิ เถรสฺส จฺงกมฺนฺนุจฺจานํ กาลสฺเสว น สมฺมชฺชิสฺส.

อิตฺเร ภิกขุ “เถรสฺส วสนฺนุจฺจานํ ปสฺสิสฺสสามาติ อาคณฺตุวา จฺงกมฺเน ปาณเก ทิสฺวา “โก อิมสฺมี จฺงกมฺตฺติ ปุจฺฉิสฺส. “อมฺหากิ อุปชฺฌมาโย ภาเนตฺติ.

เต อุชฺฌมาเยสิ “ปสฺสธ สมณฺสสฺส กมฺม; สจฺจชฺคาเล นิปฺทฺชิตฺวา นิทฺทายนฺโต กิณฺจิกิ อกฺตฺวา, อิทานิ จกฺขุวิกฺกกาลเ “จฺงกมามิตฺติ เอตฺตเก ปาณเ มาเรสิ; `อตุถิ กิริสฺสามิตฺติ อนฺตุถิ อกริตฺติ.

อถ เต คณฺตุวา ตถาคตฺสฺส อารโจะสิ “ภาเนตฺติ จกฺขุपालตฺเถโร `จฺงกมามิตฺติ พฺหุ ปาณเก มาเรสิตฺติ.

“ก็ ปน โส ตุมฺเหหิ มาเรณฺโต ทิฏฺฐิตฺติ.

“น ทิฏฺฐิตฺติ ภาเนตฺติ.

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า อ. เธอ ท. ย่อมไม่เห็น ซึ่งภิกษุ ชื่อว่าจักขุบาลนั้นฉันดินนั้นเที่ยว; อ. ภิกษุชื่อว่าจักขุบาลนั้น ย่อมไม่เห็น ซึ่งสัตว์มีปาณะ ท. เหล่านั้น ฉันนั้น, ดูก่อนภิกษุ ท. ชื่อ อ. เจตนาเป็นเหตุตาย แห่งพระชีนาสพ ท. ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น พูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระเถระชื่อว่าจักขุบาล นั้น) ครั้นเมื่อธรรมอันเป็นอุปนิสัย แห่งพระอรหัต มีอยู่, เป็นคนบอด เกิดแล้ว เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. ภิกษุชื่อว่า จักขุบาลนั้น เป็นคนบอด เกิดแล้ว) ด้วยอำนาจแห่งกรรม อันตนกระทำแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น พูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ (อ. กรรม) อะไร อันพระเถระชื่อว่า จักขุบาลนั้น กระทำแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. ถ้าอย่างนั้น อ. เธอ ท. จงฟัง (ดังนี้ ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว) ว่า

ในกาลอันล่วงไปแล้ว ครั้นเมื่อพระราชามีเป็นใหญ่ ในเมืองชื่อว่าพาราณสี (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งพระราชามี ในเมืองชื่อว่าพาราณสี, อ. หมอคนหนึ่ง เทียวไปแล้ว ในบ้านและนิคม กระทำอยู่ ซึ่งเวชกรรม เห็นแล้ว ซึ่งหญิง ผู้มีจักขุมีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว คนหนึ่ง ถามแล้วว่า อ. ความไม่สำราญ แห่งท่าน อย่างไร ดังนี้ ฯ (อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ย่อมไม่เห็น ด้วยนัยน์ตา ท. ดังนี้ ฯ

(อ. หมอนั้น กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา จักกระทำ ซึ่งยาแก่ท่าน ดังนี้ ฯ (อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่นาย อ. ท่าน จงกระทำ ดังนี้ ฯ (อ. หมอนั้น กล่าวแล้ว) ว่า อ. ท่าน จักให้ (ซึ่งวัตถุ) อะไร แก่เรา ดังนี้ ฯ (อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าว่า อ. ท่าน จักอาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งนัยน์ตา ท. ของเรา ให้เป็นของดังอยู่ตามปกติใช้ร้, อ. เรา กับ ด้วยบุตรและธิดา ท. เป็นทาสี ของท่าน จักเป็น ดังนี้ ฯ

อ. หมอนั้น (รับพร้อมแล้ว) ว่า อ. ดีละ ดังนี้ จัดแจงแล้ว ซึ่งยา ฯ อ. นัยน์ตา ท. เป็นของดังอยู่ตามปกติ ได้เป็นแล้ว ด้วยยาขนานเดียว นั้นเที่ยว ฯ อ. หญิงนั้น คิดแล้ว ว่า อ. เรา ปฏิญญาแล้ว ว่า (อ. เรา) ผู้เป็นไปกับด้วยบุตรและธิดา เป็นทาสีจักเป็น ดังนี้ แก่หมอนั้น, แต่ที่ว่า (อ. หมอนั้น) จักประพาศีรองเรียก ซึ่งเรา ด้วยคำอันอ่อนหวาน หามิได้แล, อ. เรา จักลวง ซึ่งหมอนั้น ดังนี้ ฯ

อ. หญิงนั้น ผู้อันหมอ มาแล้ว ถามแล้ว ว่า แน่ นางผู้เจริญ (อ. คู่แห่งนัยน์ตา) เป็นเช่นไร (ย่อมเป็น) ดังนี้, กล่าวแล้ว ว่า อ. นัยน์ตา ท. ของเรา เสียดแทงแล้ว หน้อยหนึ่ง ในกาลก่อน, ในกาลนี้ (อ. นัยน์ตา ท.) ย่อมเสียดแทง ยิ่งเกิน ดังนี้ ฯ

อ. หมอคิดแล้ว ว่า อ. หญิงนี้ เป็นผู้ใคร่เพื่ออันลวง ซึ่งเรา แล้ว ไม่ให้ ซึ่งวัตถุไร ๆ (ย่อมเป็น) อ. ความต้องการ ด้วยคำจ้าง อันหญิงนั้นให้แล้ว (ย่อมมี) แก่เรา หามิได้, ในกาลนี้ อ. เรา จักกระทำ ซึ่งหญิงนั้น ให้เป็นหญิงบอด ดังนี้ ไปแล้ว สูเรื้อน บอกลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น แก่ภรรยา ฯ อ. ภรยานั้น เป็นหญิงนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ อ. หมอนั้น ประกอบแล้ว ซึ่งยา ขนานหนึ่ง ไปแล้ว สูสำนักของหญิงนั้น (กล่าวแล้ว) ว่า แน่ นางผู้เจริญ อ. ท่าน จงหยอด ซึ่งยานี้ ดังนี้ (ยังหญิงนั้น) ให้หยอดแล้ว ฯ อ. นัยน์ตา ท. สอง ดับแล้ว รวากะ อ. เปลวแห่งประทีป ฯ อ. หมอนั้น เป็นภิกษุ ชื่อว่า จักขุบาล ได้เป็นแล้ว (ดังนี้) ฯ

“ยถา ตุมเห ตัง น ปสฺสถ; ตถา โสปี เต ปาณเ น ปสฺสติ, ชีนาสวานัง มรณเจตนา นาม นตฺถิ ภิกฺขเวติ.

“ภนฺเต อรหตฺตสฺส อฺปนีสฺสเย สติ, กสฺมา อนฺโร ชาโตติ.

“อตุตฺตา กตกมฺมวเสน ภิกฺขเวติ.

“ก็ ปน ภนฺเต เตน กตฺนฺติ.

“เตนหิ ภิกฺขเว สุภวถ:

อตีเต พาราณสียํ พาราณสีราเช รุชฺชํ กาเรนฺเต, เอยโก เวชฺโช คามนิกเม จริตฺวา เวชฺชกมฺมํ กโรนฺโต เอกํ จกฺขุทฺทพฺพลํ อิตฺถิ ทิสฺวา ปุจฺฉิ “กิญฺเต อฆาสฺกนฺติ. “อกฺขิหิ น ปสฺสสามีติ.

“เภสชฺชนฺเต กริสฺสามีติ. “กโรหิ สามีติ. “ก็ เม ทสฺสสีติ. “สเจ เม อกฺขิณี ปากติกานิ กาทุํ สกฺขิสฺสสิ, อหนฺเต สทฺธิํ ปุตฺตรธิตาหิ ทาสี ภาวิสฺสามีติ.

โส “สาธฺฐติ เภสชฺชํ สํวิหิ. เอกเภสชฺเชเนว อกฺขิณี ปากติกานิ อหฺลํ. สา จินฺเตสิ “อหํ เอตฺตสฺส ํปฺตฺตรธิตา ทาสี ภาวิสฺสามีติ ปฏฺฐานี, น โข ปน มํ สณฺเฬน สมฺทาจริสฺสติ, วณฺเญสฺสามิ นนฺติ.

สา เวชฺเชนาคนฺตฺวา “ก็ทิสํ ภาทฺเทติ ปุฏฺฐา, “ปุพฺเพ เม อกฺขิณี โลกํ รุชฺชิสฺส, อิทานิ อติเรกตฺร รุชฺชนฺตฺติ อหา.

เวชฺโช “อโย มํ วณฺเญตฺวา กิญฺจि อทาตุกามา, น เม เอตฺยา ทินฺนภตฺติยา อตุโธ, อิทานิ ตํ อนฺธํ กริสฺสามีติ จินฺเตตฺวา เคหํ คนฺตฺวา ภริยา ยตมตฺถํ อจฺจิกฺขิ. สา ตฺถนฺทึ อโหสิ. โส เอกํ เภสชฺชํ โยเชตฺวา ตสฺสา สนฺตํ คนฺตฺวา “ภาทฺเท อิมํ เภสชฺชํ อณฺชาหิติ อณฺชาเปสิ. เทว อกฺขิณี ทิปสิชา วิย วิชฺฌมาเยสิ. โส เวชฺโช จกฺขุปาโล อโหสิ.

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า คุณก่อนนิกษุ ท. อ. กรรมอันบุตรของเรา กระทำแล้ว ในกาลนั้น ติดตามแล้ว ช้างหลัง ๆ, จริงอยู่ ชื่อ อ. กรรมอันลามกนั้น ย่อมไม่ไปตาม รวากะ อ. ล้อ (หมุนไปตามอยู่) ซึ่งรอยเท้า ของโคตัวเนื่องด้วยกำลัง ตัวนำไปอยู่ ซึ่งแอก ดังนี้ ครั้นตรัสแล้ว ซึ่งเรื่องนี้ ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิผู้เป็นพระราชพาเพราะธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดานี้ว่า

อ. ธรรม ท. มีใจเป็นสภาพถึงก่อน มีใจเป็นสภาพประเสริฐที่สุด อันสำเร็จแล้วแต่ใจ, หากว่า (อ. บุคคล) มีใจ อันอันโทษประทุษร้ายแล้ว กล่าวอยู่หรือ หรือว่ากระทำอยู่ชั่ว, อ. ทุกข์ ย่อมไม่ตาม ซึ่งบุคคลนั้น (เพราะทุจริตอันมีอย่างสาม) นั้น เพียงดัง อ. ล้อ (หมุนไปตามอยู่) ซึ่งรอยเท้า (ของโคตัวเนื่องด้วยกำลัง) ตัวนำไปอยู่ (ซึ่งแอก) ดังนี้ ฯ

รวากะ (อ. พระราชา) ทรงประทับอยู่ ซึ่งพระราชสาสน์ มีดินเหนียว อันพระองค์ ทรงให้ตั้งไว้เฉพาะแล้ว ด้วยตราของพระราชพา ฯ

อ. จิตอันเป็นไปในภูมิ ๔ แม้ทั้งปวง อันต่างด้วยจิตมีกุศลจิต อันเป็นกามาวจรเป็นต้นชื่อว่า ใจ ในพระศาสดานี้ ฯ แต่ที่ว่า อ. จิตนั้นเที่ยว (อันบัณฑิต) นิยมอยู่ (อันบัณฑิต) ให้ตั้งลงต่างอยู่ (อันบัณฑิต) กำหนดอยู่ ด้วยอำนาจแห่งจิตดวงเกิดขึ้นแล้ว แก่หมอนั้นในกาลนั้น, อันไปแล้วกับด้วยโทมนัส อันประกอบพร้อมแล้ว ด้วยปฏิฆะ (อันบัณฑิต) ย่อมได้ ในบท นี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า มาตามพร้อมแล้ว (ด้วยใจ) นั้น เป็นสภาพถึงก่อน โดยปกติ เป็น (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **ปุพพจมา** ดังนี้ ฯ

ชื่อ อ. ธรรม ท. ลี ด้วยอำนาจแห่งคุณธรรมและเทศนาธรรม และปริยัติธรรมและนิสัสัตตธรรมและนิกขิวธรรม ชื่อว่าธรรม ฯ อ. ธรรมนี้ (ในคำนี้) ว่า

(อ. สภาพ ท.) ทั้งสอง คือ อ. ธรรมด้วย คือ อ. สภาพมิใช่ธรรม ด้วย เป็นสภาพมิวิบากเสมอกัน (ย่อมเป็น) หามิได้แล, อ. สภาพมิใช่ธรรม ย่อมนำไป (ซึ่งสัตว์) สุนทร อ. ธรรม (ยังสัตว์) ย่อมให้ถึง ซึ่งสุคติ ดังนี้ เป็นต้น

(ในธรรม ท. ลี) เหล่านั้นหนา ชื่อว่า คุณธรรม ฯ

อ. ธรรมนี้ (ในคำนี้) ว่าคุณก่อนนิกษุ ท. อ. เรา จักแสดง ซึ่งธรรมอันงามในเบื้องต้น แก่เธอ ท. ดังนี้ เป็นต้น ชื่อว่าเทศนาธรรม ฯ

อ. ธรรมนี้ (ในคำนี้) ว่า คุณก่อนนิกษุ ท. ก็ อ. กุลบุตร ท. บางพวก ในศาสนา นี้ ย่อมเล่าเรียน ซึ่งธรรม คือซึ่งสูตร คือซึ่งไคยะ ดังนี้ เป็นต้น ชื่อว่าปริยัติธรรม ฯ

อ. ธรรมนี้ (ในคำนี้) ว่า ก็ อ. ธรรม ท. ย่อมมี ในสมัยนั้นแล, อ. ชันท์ ท. ย่อมมี (ในสมัยนั้น) ดังนี้ เป็นต้น ชื่อว่า นิสัสัตตธรรม ฯ อ. นัย (ในบท) แม้ ว่า อ. นิกขิวธรรม ดังนี้ นี้ นั้นเที่ยว ฯ

ในธรรม ท. ๔ เหล่านั้นหนา อ. นิสัสัตตธรรมและนิกขิวธรรม (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ทรงพระประสงค์เอาแล้วในที่นี้ ฯ

“ภิกษเว ตทา มม ปุตเตน กตกมมํ ปจฺจโต ปจฺจโต อนุพฺนฺธิ, ปาปกมมํ หิ นาเมตํ ฐรํ วหโต พฺลิวทฺทสฺส ปทํ จกฺกํ วยิ อนุคจฺจตีติ อิทํ วตฺถุํ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฆมฺมตฺวา ปติภฺจฺจาปีตมตฺตํ สาสนํ ราชมทฺทาย ญญชฺชโต วยิ ธมฺมราชา อิมํ คาถมาห

“มโนปุพพจมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา;
มนสา เจ ปทฺทฺเจเน ภาสตี วา กโรตี วา,
ตโต นํ ทฺกฺขมเวตติ จกฺกํ วหโต ปทฺทฺตี.

ตตฺถ “มโนติ กามาวจรกุสลาภิเษกํ สพฺพมฺปิ จตฺตมิกจิตฺตํ. อิมสฺมึ ปน ปเท ตทา ตสฺส เวชฺชสฺส อฺปปนฺนจิตฺตวเสน นิยมิยมา นํ ววตฺถาปิยมา นํ ปริจฺจชฺชมา นํ, โทมนสฺสสทฺทํ ปฏฺิฆสมฺปยุตฺตํ จิตฺตเมว ลพฺภติ.

ปุพพจมาติ: เตน ปสมคามินา หุตฺวาสมนฺนาคตา.

ธมฺมาติ: คุณเทศนาปริยตฺตนิสฺสตตฺตนิชฺชิววเสน จตฺตาโร ธมฺมา นาม.
เตสุ

“น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อฺโฆ สมวิปาภิโน,
อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปตี สุกฺคตินฺติ

อโย คุณธมฺโม นาม.

“ธมฺมํ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อาทิกฺลยาณนฺติ อโย เทสนาธมฺโม นาม.

“อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺเจ กุลปฺตฺตา ธมฺมํ ปริยาปฺณนฺติ สุตฺตํ เคยฺยนฺติ อโย ปริยตฺตธมฺโม นาม.

“ตสฺมึ โข ปน สมเย ธมฺมา โหนฺติ, ขนฺธา โหนฺตีติ อโย นิสฺสตฺตธมฺโม นาม. นิชฺชิวธมฺเมตีปิ เอเสว นโย.

เตสุ อิมสฺมึ จาเน นิสฺสตฺตนิชฺชิวธมฺโม อธิปฺเปโต.

เป็นภวังคจิต อันมีในก่อนนั้นเทียว (ย่อมเป็น) แม้หาไม่ได้ ฉะนั้น ๕

เพราะเหตุนี้ อ.พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. จิตนี้ เป็นแดนสร้าออกแห่งรัศมี (ย่อมเป็น), ก็แล อ. จิตนั้น เข้าไปเศร้าหมองแล้ว เพราะอุปกิเลส ท. อันจรมมา ดังนี้ ๕

หากว่า (อ. บุคคล) มีใจ อันอันโทษประทุษร้ายแล้ว อย่างนี้ (กล่าวอยู่ หรือ หรือว่า กระทำอยู่ชั่ว) ๕

(อ.อรรถ) ว่า อ. บุคคลนั้น เมื่อกล่าว ชื่อว่าย่อมกล่าว ซึ่งวจีทุจริต มีอย่างสิ้นนั้นเทียว , เมื่อกระทำ ชื่อว่าย่อมกระทำ ซึ่งกายทุจริต มีอย่างสามนั้นเทียว , เมื่อไม่กล่าว เมื่อไม่กระทำ ยังมโนทุจริต มีอย่างสาม ชื่อว่ายอมให้เต็ม เพราะความที่-แห่งตนเป็นผู้มีใจ (อันโทษะ ท.) มีอภิชฌาเป็นต้น ประทุษร้ายแล้ว นั้น, อ. คลองแห่งกรรมอันเป็นอกุศล ท. ๑๐ ย่อมถึง ซึ่งความเต็มรอบ แก่บุคคลนั้น ด้วยประการฉะนี้ (ดังนี้ แห่งบาท แห่งพระคาถา) ว่า **ภาสติ วา กโรติ วา** ดังนี้ ๕

(อ. อรรถ ว่า อ.ทุกข์ ย่อมไปตาม ซึ่งบุคคล นั้น เพราะทุจริต อันมีอย่างสามนั้น คือว่า อ. ทุกข์ อันเป็นวิบาก อันเป็นไปในกายและเป็นไปในจิต โดยปริยาย นี้ คือ (อ. วิบากทุกข์) มีกายเป็นที่ตั้งบ้าง (อ. วิบากทุกข์) มีจิตนอกรนี้เป็นที่ตั้งบ้าง ย่อมไปตาม ซึ่งบุคคลนั้น ผู้ไปอยู่ สู่อัตภาพ ในอบาย ท. ๔ หรือ หรือว่า ในมนุษย ท. เพราะอานุภาพแห่งทุจริต (ดังนี้) (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **ตโต น ิ ทุกขมเนวตี** ดังนี้ ๕

(อ. อันถาม)ว่า (อ. ทุกข์ ย่อมไปตาม ซึ่งบุคคลนั้น เพราะทุจริต อันมีอย่างสามนั้น) รวากะ อ. อะไร? (ดังนี้) (อ. อันแก้)ว่า (อ. ทุกข์ ย่อมไปตาม ซึ่งบุคคลนั้น เพราะทุจริตอันมีอย่างสามนั้น) เพียงดัง อ. ล้อ (หมุนไปตามอยู่) ซึ่งรอยเท้า (ของโคตัวเนื่องด้วยกำลัง) ตัวนำไปอยู่ (ซึ่งแอก) ดังนี้ : (อ. อธิบาย) ว่า รวากะ อ. ล้อ (หมุนไปตามอยู่) ซึ่งรอยเท้า ของโคตัวเนื่องด้วยกำลัง ตัวอันบุคคล เทียมแล้ว ที่แอก ชื่อว่าตัวนำไปอยู่ ซึ่งแอก (ดังนี้) ๕

(อ. อธิบาย) ว่า เหมือนอย่างว่า อ. โคตัวเนื่องด้วยกำลังนั้น นำไปอยู่ (ซึ่งแอก) สิ้นวันหนึ่งบ้าง (สิ้นวัน ท.) สองบ้าง (สิ้นวัน ท.) ห้าบ้าง (สิ้นวัน ท.) สิบบ้าง สิ้นเดือนด้วยทั้งกึ่งบ้าง ย่อมไม่อาจ เพื่ออันยังล้อให้กลับ คือว่า เพื่ออันละ (ซึ่งล้อ) , โดยที่แท้ เมื่อโค ตัวเนื่องด้วยกำลังนั้น ก้าวล่วงอยู่ ข้างหน้า อ. แอก ย่อมเบียดเบียด ซึ่งคอ, เมื่อโคตัวเนื่องด้วยกำลังนั้น ก้าวกลับอยู่ ข้างหลัง อ. ล้อ ย่อมกระทบ ซึ่งเนื้อแห่งขาอ่อน ; อ. ล้อ เบียดเบียดอยู่ ด้วยเหตุ ท. ๒ เหล่านี้ เป็นของแล่นไปตามซึ่งรอยเท้า ของโคนั้น ย่อมเป็น ฉันท, อ. ทุกข์ อันเป็นไปในกายบ้าง อันเป็นไปในจิตบ้าง อันมีทุจริตเป็นมูล ย่อมติดตาม ซึ่งบุคคลผู้มีใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว ยังทุจริต ท. ๓ ให้เต็มแล้ว ตั้งอยู่แล้ว ในที่แห่งบุคคลนั้นไปแล้ว ท. เหล่านี้ ๗ มีนรกเป็นต้น ฉันทนั้นนันทเทียว ดังนี้ (อันบัณฑิต พึงทราบ) ๕

อ. ภิกษุ ท. มีพินสามสิบเป็นประมาณ บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. ในกาลเป็นที่สุดลรอบแห่งพระคาถา ๕
อ. เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ เป็นเทศนา เป็นไปกับด้วยผล ได้มีแล้ว แม้แก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว ดังนี้แล ๕

อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าจักขุบาล (จบแล้ว) ๕

นาปี ปุริม ภววจิตตเมว.

เตนาห ภควา “ ปภัสสรมิท ภิขเว จิตต์. ตบฺจ โข อาคนฺตุเกหิ อุปฺกภิเลสฺหิ อุปฺกภิสิญฺญนฺติ.

เอว ฺมนสา เจ ปฏฺญเสน.

ภาสติ วา กโรติ วาติ: โส ภาสมาโน จตฺตฺพิภ ิ วจีทฺวจิตฺตเมว ภาสติ, กโรนฺโต ติวีภ ิ กายทฺวจิตฺตเมว กโรติ, อภาสนฺโต อภิโรนฺโต ตาย อภิชฺฌาทีหิ ปฏฺฐมาสนฺตตาย ติวีภ ิ มโนทฺวจิตฺต ิ ปฺเวติ. เอวมฺสฺส ทส อุกฺกมฺมปฺภา ปาริวิริ ิ คจฺจนฺติ.

ตโต น ิ ทุกขมเนวตีติ: ตโต ติวีภ ิทฺวจิตฺตโต ต ิ ปุคฺคํ ทฺกขมเนวตี: ทฺวจิตฺตานุภาเวน จตฺตฺสุ อปาเยสุ วา มนฺตฺเสสุ วา ตมตฺตภาว ิ คจฺจนฺต ิ กายตฺตฺกมฺปิ อิตฺรวตฺตฺกมฺปิตี อิมินา ปริยาเยน กายิกเจตสิก ิ วิปากทฺกข ิ อนุคจฺจตี.

ยถาก ิ? จก ิ ว หโต ปทฺนตี: ุเร ุตฺตฺสฺส ุริ วหโต พลิตฺทฺสฺส ปท ิ จก ิ วิย.

ยถา หิ โส เอกปี ทิวส ิ เทวปี ปญฺจปี ทสปี อชฺฐมาสปี วหฺนโต จก ิ นิดตฺเตต ิ ชหิต ิ น สกฺโกตี; อถชฺวสฺส ปุโรโต อติภกฺมฺนตฺสฺส ุค ิ คีว ิ พาทตี, ปจฺจโต ปฏฺิกภกฺมฺนตฺสฺส จก ิ ุจฺจรม ิ ปฏฺิหนฺตี; อิมเห ิ ทฺวิหิ ิ การเณหิ ิ พาทน ิ จก ิ ตสฺส ปทานุปทิก ิ โหนฺตี, ตเถว ิ มนสา ปฏฺญเสน ตีณิ ทฺวจิตฺตานิ ปฺเวตฺวา จิต ิ ปุคฺคํ ิ นริยาทีสุ ตตฺถ ตตฺถ คตฺตฺจฺจเนสุ ทฺวจิตฺตมฺล ิ กายิกมฺปิ เจตสิกมฺปิ ทฺกข ิ อนุพฺนตฺตีตี.

คาถาปริโยสาเน ตีสสทสฺสา ภิกฺขุ สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหต ิ ปาปฺถนีสุ .

สมฺปตฺตปฺริสายปี เทสฺนา สาทฺถิกา สมฺลา อโหสีตี.

จกฺขุपालตฺเถรวตฺถ.

๒. อ. เรื่องแห่งมาณพชื่อว่ามัญญุกุณฑลิตี (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

๒. มัญญุกุณฑลิติวตถุ. (๒)

แม้ อ. พระศาสดาที่สอง ว่า **มโนปุปพวงคมา** ดังนี้เป็นต้น (อันพระศาสดา) ทรงปรารภ ซึ่งมาณพชื่อว่ามัญญุกุณฑลิตี ตรัสแล้ว ในเมืองชื่อว่าสาวัตถีนั้นเทียว ๕

ได้ยินว่า อ. พราหมณ์ ชื่อว่าอทินนปุปพะกะ ได้มีแล้ว ในเมืองชื่อว่าสาวัตถี ๕ อ. วัตถุไร ๆ เป็นของอันพราหมณ์นั้น ไม่เคยให้แล้ว แก่ใคร ๆ (ย่อมเป็น), เพราะเหตุนั้น (อ. ชนท.) รู้พร้อมแล้ว ซึ่งพราหมณ์นั้น ว่า อ. พราหมณ์ชื่อว่า อทินนปุปพะกะ ดังนี้ นั้นเทียว ๕

(อ. มาณพชื่อว่ามัญญุกุณฑลิตี) เป็นลูกชายคนเดียว เป็นผู้เป็นที่รัก เป็นผู้ยังใจให้เอิบอาบ ของพราหมณ์นั้น ได้เป็นแล้ว ๕

ครั้งนั้น (อ. พราหมณ์นั้น) เป็นผู้ใคร่เพื่ออันยังช่างให้กระทำ ซึ่งเครื่องประดับ แก่บุตรนั้น (เป็น) , (คิดแล้ว) ว่า ถ้าว่า อ. เรา จักบอก แก่บุคคลผู้กระทำซึ่งทองไข้ว, อ. กำเหน็จ เป็นของอันเรา พึงให้ จักเป็น ดังนี้ บူးแล้ว ซึ่งทอง เองนั้นเทียว กระทำแล้ว ซึ่งต่างหู ท. อันเกลี้ยง ได้ให้แล้ว ๕

เพราะเหตุนี้ อ. บุตร ของพราหมณ์นั้น ปรากฏแล้ว ว่า อ. มาณพชื่อว่ามัญญุกุณฑลิตี ดังนี้เทียว ๕ อ. โรคผอมเหลือง ได้เกิดขึ้นแล้ว ในกาลแห่งบุตรนั้นมีกาลฝนลึบหก ๕

อ. มารดา แลดูแล้ว ซึ่งบุตร กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่พราหมณ์ อ. โรค เกิดขึ้นแล้ว แก่บุตร ของท่าน, อ. ท่าน (ยังหมอ) จงให้เยียวยา ซึ่งบุตรนั้น ดังนี้ ๕ (อ. พราหมณ์นั้น กล่าวแล้ว) ว่า แนะนางผู้เจริญ ถ้าว่า อ. เรา จักนำมา ซึ่งหมอไข้ว, อ. ภัตและกำเหน็จ เป็นของอันเราพึงให้ จักเป็น; อ. ท่าน ไม่แลดูแล้ว ซึ่งความขาดไปแห่งทรัพย์ ของเราหรือ? ดังนี้ ๕ (อ. นางพราหมณ์นั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พราหมณ์ ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. ท่าน จักกระทำ อย่างไร ดังนี้ ๕ (อ. พราหมณ์นั้น กล่าวแล้ว) ว่า อ. ความขาดไปแห่งทรัพย์ ของเรา จะไม่มี โดยประการใด ; อ. เรา จักกระทำ โดยประการนั้น ดังนี้ ๕

อ. พราหมณ์นั้น. ไปแล้ว สู้สำนัก ของหมอ ท. ตามแล้ว ว่า อ. ท่าน ท. ย่อมกระทำซึ่งยา อะไร ชื่อแก่โรคนี้ ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ. หมอ ท. เหล่านั้น บอกอยู่ (ซึ่งยา) มีเปลือกแห้งต้นไม่เป็นต้น ไตหรือ หรือว่านั้น แก่พราหมณ์นั้น ๕

อ. พราหมณ์นั้น นำมาแล้ว ซึ่งยานั้น ย่อมกระทำ ซึ่งยา แก่บุตร ๕ เมื่อพราหมณ์นั้น กระทำอยู่ ซึ่งยานั้นนั้นเทียว อ. โรค เป็นสภาพมีกำลัง ได้เป็นแล้ว, (อ. โรคนั้น) ได้เข้าถึงแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งโรคอันบุคคลไม่พึงเยียวยา ๕

อ. พราหมณ์ รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งบุตรนั้นเป็นผู้มีกำลัง อันโทษประทุษร้ายแล้ว ร้องเรียกแล้ว ซึ่งหมอ คนหนึ่ง ๕

อ. หมอนั้น ตรวจดูแล้ว (กล่าวแล้ว) ว่า อ. กิจอย่างหนึ่งของเรา ท. มีอยู่, อ. ท่าน ร้องเรียกแล้ว ซึ่งหมอคนอื่น (ยังหมอนั้น) จงให้เยียวยาเถิด ดังนี้ บอกคืนแล้ว ซึ่งพราหมณ์นั้น ออกไปแล้ว ๕

“มโนปุปพวงคมาติ พุติยศาตาปี สาวตถิยเยว มัญญุกุณฑลิตี อารพุก ภาสิตา.

สาวตถิย กิร อทินนปุปพะโก นาม พุราหุมโณ อโหสิ. เตน กสฺสจฺจิ กิณฺณจฺจ น ทินนปุปฺพ, เตน ตํ “อทินนปุปพะโกเตวว สยฺขานีสฺสุ.

ตสฺสเสกปุตฺตโก อโหสิ ปิโย มนาโป.

อถสฺส ปิลนฺธนํ กาเรตฺกามา , “ สเจ สฺวณฺณการสฺสจฺจิกุชิสฺสามิ, เวตฺนํ ทาทพฺพํ ภวิสฺสตีติ สยเมว สฺวณฺณํ โภฏฺฏตฺวา มฺภฺจฺจานิ กุณฺฑลานิ กตฺวา อทาสิ.

เตนสฺส ปุตฺโต “มัญญุกุณฑลิตีเตวว ปญฺญาติตฺถ. ตสฺส โสฬสสฺสกาลาเล ปญฺฑุโรโค อุทปาติ.

มาตา ปุตฺตํ โอลิเกตฺวา “พุราหุมณ ปุตฺตสฺส เต โรโค อุปฺปนฺโน, ติกิจฺจาเปหิ นนฺติ อาห. “โภติ สเจ เวชฺชํ อานีสฺสามิ, ภตฺตเวตฺนํ ทาทพฺพํ ภวิสฺสตี; ตวํ มม ธนฺจฺเจทํ น โอลิเกสตีติ.

“อถ ก็ ภวิสฺสตี พุราหุมณาติ.

“ยถา เม ธนฺจฺเจโท น โหติ; ตถา ภวิสฺสามีติ.

โส เวชฺชานํ สนฺตีกํ คนฺตฺวา “อสุกโรคสฺส นาม ตุมฺเห ก็ ฆาสฺชชํ กโรธาติ ปุจฺฉิ.

อถสฺส เต ยํ วา ตํ วา รุกฺขตฺจาที อจฺจิกฺขนฺติ.

โส ตํ อานริตฺวา ปุตฺตสฺส ฆาสฺชชํ กโรติ. ตํ กโรนฺตสฺสเสวสฺส โรโค พลฺวา อโหสิ, อเตกิจฺจภาวํ อุปาคมิ.

พุราหุมโณ ตสฺส ทฺพฺพลภาวํ ฌตฺวา เอกํ เวชฺชํ ปกุโกสิ.

โส โอลิเกตฺวา “อมฺหากํ เอกํ กิจจํ อตฺถิ, อญฺญํ เวชฺชํ ปกุโกสิตฺวา ติกิจฺจาเปหิตี ตํ ปจฺจกฺขาย นิภฺขมิ.

อ. พราหมณ์ รู้แล้ว ซึ่งสมัยเป็นที่ตาย แห่งบุตรนั้น (คิดแล้ว) ว่า (อ. ญาติ ท.) ผู้พี่มาแล้วทั้งมาแล้ว เพื่อต้องการแก้แค้นเห็น ซึ่งบุตรนี้ จักเห็น ซึ่งสมบัติ ในภายในแห่งเรือน, อ. เรา จักกระทำ ซึ่งบุตรนั้น ในภายนอก ดังนี้ นำออกแล้ว ซึ่งบุตร (ยังบุตร) ให้ออนแล้ว ที่ระเบียง ในภายนอก ฯ

ในวันนั้น อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จออกแล้ว จากสมาบัติ อันประกอบแล้วด้วยพระกรุณาใหญ่ ในสมัยอันขจัดเฉพาะ ซึ่งความมืดมัวมีกำลัง ทรงตรวจดูอยู่ ซึ่งโลก ด้วยจักขุ ของพระพุทเจ้า เพื่ออันทอดพระเนตร ซึ่งสัตว์ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งสัตว์ผู้อันพระองค์ ฟังทรงแนะนำ ท. ผู้มีมูลแห่งกุศลอันหนาขึ้นแล้ว ผู้มีอธิการอันกระทำแล้ว ในพระพุทเจ้าในกาลก่อน ท., ทรงแผ่ไปแล้ว ซึ่งชายคือ พระญาณ ในจักรวาฬหนึ่งหนึ่ง ฯ

อ. มาณพชื่อว่า ภูมิสุกฤษฏี ปราภฏแล้ว ในภายใน แห่งชาย คือพระญาณนั้น โดยอาการแห่งตนนอนแล้ว ที่ระเบียง ในภายนอก นั้นเทียว ฯ

อ. พระศาสดา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งมาณพชื่อว่า ภูมิสุกฤษฏี นั้น ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งมาณพชื่อว่า ภูมิสุกฤษฏี นั้น เป็นผู้ (อันบิดา) นำออกแล้ว จากภายในแห่งเรือน ให้ออนแล้ว ที่ระเบียงนั้น ทรงใคร่ครวญอยู่ ว่า อ. ประโยชน์ เพราะปัจจัย แห่งเราผู้ไปแล้ว ในที่นี้ มีอยู่หรือหนอแล ดังนี้, ได้ทรงเห็นแล้ว ซึ่งเหตุนี้ ทรงทราบแล้ว ว่า อ. มาณพนี้ ยังจิต ให้เลื่อมใสแล้ว ในเรา, กระทำแล้ว ซึ่งกาละ, จักบังเกิด ในวิมานอันเป็นวิหาร แห่งทอง อันประกอบแล้วด้วยโยชน์สามสิบ ในเทวโลกชื่อว่า ดาวดึงส์, เป็นผู้มีพื้นแห่งนางอัปสรเป็นบริวาร จักเป็น,

แม่ อ. พราหมณ์ ยังบุตรนั้น ให้ใหม่แล้ว ร้องให้อยู่ จักเที่ยวไป ในป่าช้า, อ. เทพบุตร แลดูแล้ว ซึ่งอัฐภาพ อันมีคาวุต ๓ เป็นประมาณ อันประดับเฉพาะแล้วด้วยเครื่องประดับมีเกวียน ๖๐ เล่มเป็นภาระ มีพื้นแห่งนางอัปสรเป็นบริวารตรวจดู อยู่ ว่า อ. สมบัติอันเป็นสิริ นี้ อันเรา ได้แล้ว ด้วยกรรม อะไร หนอ แล ดังนี้, รู้แล้ว ซึ่งความที่ (แห่งสมบัติอันเป็นสิรินั้น) (อันตน) ได้แล้ว ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิต ในเรา (คิดแล้ว) ว่า (อ. พราหมณ์นี้) ไม่ (ยังหมอ) ให้กระทำแล้ว ซึ่งยา แก่เรา เพราะกลัวแต่อันขาดไป แห่งทรัพย์, ไปแล้ว สูป่าช้า ย่อมร้องให้ ใน กาลนี้, อ. เรา จักกระทำ ซึ่งพราหมณ์นั้น ให้เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งประการ อันแปลก ดังนี้ มาแล้ว ด้วยเพศแห่งมาณพชื่อว่า ภูมิสุกฤษฏี จักนอนร้องไห้ในที่อันไม่ไกลแห่งป่าช้า เพราะความไม่ชอบใจในบิดา,

ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. พราหมณ์ จักถาม ซึ่งเทพบุตรนั้น ว่า อ. ท่าน เป็นใคร ย่อมเป็น ดังนี้,

(อ. เทพบุตร จักกล่าว) ว่า อ. เรา เป็นภูมิสุกฤษฏี ผู้เป็นบุตร ของท่าน (ย่อมเป็น) ดังนี้,

(อ. พราหมณ์นั้น จักถาม) ว่า (อ. ท่าน) เป็นผู้บังเกิดแล้ว ในที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้,

พราหมโณ ตสฺส มรณสมย์ ฅตฺวา "อิมสฺส ทสฺสนตฺถาย ฅาคตาคตา อนุโตเคเห สํปเตยฺยํ ปสฺสิสฺสฺสนฺติ, พฺทึ นํ กริสฺสามีติ ปุตฺตํ นีหริตฺวา พฺทึ ฅาลินฺเท นิปฺชฺชาเปสิ.

ตํ ทิวสํ ภควา พลวปฺจฺจฺสสมเย มหากรุณา- สฺมาปตฺติโต วุฏฺฏาย ปุพฺพพุทฺเธสุ กตํ อภิการานํ อสฺสฺสนฺนํ กุสฺลมูลานํ เวเนยฺยพฺนฺธวานํ ทสฺสนตฺถํ พุทฺธจกฺขฺณา โลกํ โวลเณนฺโต, ทสฺสทสฺสจกฺกวาเพ ฅาณชาลํ ปตฺถริ.

มฺภูจกฺกฤษฏี พฺทึ ฅาลินฺเท นิปฺนฺนํ กาทเรเนว ตสฺส อนุโต ปญฺญาปิ.

สตุถา ตํ ทิสฺวา ตสฺส อนุโตเคหา นีหริตฺวา ตตฺถ นิปฺชฺชาปิตฺถาวํ ฅตฺวา "อตฺถิ นุ ไซ มยฺหิ ฅตฺถ ฅตฺปฺจฺเจเนน อตฺถเถติ อฺุปฺชาเรนฺโต, อิทํ อทฺทส "อຍ် มาณโว มยิ จิตฺตํ ปฺสาเทตฺวา, กาลํ กตฺวา, ตาวตีสฺเทวโลกํ ตีสฺโยชนิเก กนฺกวิมานे นิพฺพตฺติสฺสฺติ, อจฺจฺรทสฺสทฺวิวาโร ภวิสฺสฺติ,

พราหมโณปิ ตํ ฅาเปตฺวา โรทฺนฺโต ฅาพฺาหน วิจฺริสฺสฺติ, เทวปฺตฺโต ติคาวุตปฺปมาณํ สฺมฺภูจิสฺสกฺกฐาราลงฺการปฺฏิมนฺตฺติ อจฺจฺรทสฺสทฺวิวาริ อตฺถภาวํ โอลเเกตฺวา `เกน นุ ไซ กมฺเมเนน มยา อຍ် สิริสฺมฺปตฺติ ลทฺธาติ โอลเเกนฺโต, มยิ จิตฺตปฺปฺสาเทเนน ลทฺทภาวํ ฅตฺวา `ธนฺจฺเชทฺภเยเนน มม เกสฺชฺชํ ฅกาเรตฺวา, อิทานิ ฅาพฺาหนํ คนฺตฺวา โรทฺติ, วิปฺปการปฺตฺตํ นํ กริสฺสามีติ ปิตฺริ อฺกฺขฺนฺติยา มฺภูจกฺกฤษฏีลิวณฺเณนาคนฺตฺวา ฅาพฺาหนสฺสาวิหฺูเร นิปฺชฺชิตฺวา โรทิสฺสฺติ.

อถ นํ พฺราหมโณ `โกสิ ตฺวนฺตฺติ ปฺจฺจฺฉิสฺสฺติ,

`อหนฺเต ปฺตฺโต มฺภูจกฺกฤษฏีติ,

`กฺุหิ นิพฺพตฺโตสฺสิติ,

(อ. เทพบุตร จักกล่าว ว่า อ. เรา เป็นผู้บังเกิดแล้ว) ในภพ
ชื่อว่าดาวดึงส์ (ย่อมเป็น) ดังนี้ , (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. ท่าน)
กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอะไร (เป็นผู้บังเกิดแล้ว ในภพชื่อว่าดาวดึงส์
ย่อมเป็น) ดังนี้ (อันพรหมณ์นั้น) กล่าวแล้ว, (อ. เทพบุตร) จักบอก
ซึ่งความที่ (แห่งตน) เป็นผู้บังเกิดแล้ว เพราะความเลื่อมใสแห่งจิต
ในเรา,

อ. พรหมณ์ จักถาม ซึ่งเรา ว่า (อ. สัตว์ ท.) ชื่อว่า ผู้ยังจิต
ให้เลื่อมใสแล้ว ในพระองค์ ท. บังเกิดแล้ว ในสวรรค์ มีอยู่หรือ ดังนี้,
ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. เรา กล่าวแล้ว ว่า
(อันใคร ๆ) ไม่อาจ เพื่ออันกำหนด ด้วยการนับ ว่า อ. ร้อย ท. หรือ
หรือว่า อ. พัน ท. หรือว่า อ. แสน ท. มีประมาณเท่านี้ ดังนี้ ดังนี้
จักกล่าว ซึ่งคาถา ในธรรมบท แก่พรหมณ์นั้น,

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งคาถา อ. อันรู้ตลอดเฉพาะซึ่งธรรม
จักมี แก่พันแห่งสัตว์ผู้มีลมปราณ ท. แปดสิบสี่, อ. เทพบุตรชื่อว่า
มัญญุทนต์ เป็นพระโสดาบัน จักเป็น ; อ. อย่างนั้น คือว่า
อ. พรหมณ์ชื่อว่าอินนปุพพะ (เป็นพระโสดาบัน จักเป็น) ,
อ. การบูชาซึ่งธรรม เป็นคุณใหญ่ จักเป็น เพราะอาศัย ซึ่งกุลบุตรนี้
ด้วยประการฉะนี้ ดังนี้, ในวันรุ่งขึ้น ผู้มีการประดับประดอง
ซึ่งพระสร้อยอันทรงกระทำแล้ว ผู้อันหมู่แห่งภิกษุใหญ่แวดล้อมแล้ว
เสด็จเข้าไปแล้ว สู่มืองชื่อว่าสาวตติ เพื่อบิณฑชะ เสด็จไปแล้ว
สู่ประตูแห่งเรือน ของพรหมณ์ โดยลำดับ ฯ

ในขณะนั้น อ. มาณพชื่อว่ามัญญุทนต์ เป็นผู้มีหน้าเฉพาะ
ต่อภายในแห่งเรือน เป็นผู้นอนแล้ว ย่อมเป็น ฯ

อ. พระศาสดา ทรงทราบแล้ว ซึ่งความเป็นคือการไม่เห็น
ซึ่งพระองค์ ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระรัศมี สิ้นวาระหนึ่ง ฯ

อ. มาณพ (คิดแล้ว) ว่า ชื่อ อ. แสงสว่างนั้น อะไร ดังนี้ นอน
ยังกายให้เป็นที่ไปรอบแล้วเที่ยว เห็นแล้วซึ่งพระศาสดา (คิดแล้ว)
ว่า อ. เรา อาศัยแล้ว ซึ่งบิดาผู้อันธพาล ไม่ได้ได้แล้ว เพื่ออันเข้าไปเฝ้า
ซึ่งพระพุทธรเจ้า ผู้มีอย่างนี้เป็นรูปแล้ว ทำซึ่งกรรม อันประกอบแล้ว
ด้วยความชวนชวยด้วยกาย หรือ หรือว่า เพื่ออันถวายซึ่งทาน
หรือว่า เพื่ออันฟังซึ่งธรรม, ในกาลนี้ แม้อ. มีอ ท. ของเรา ไม่เป็น
อวัยวะควรแก่ความตั้งไว้ต่าง (ย่อมเป็น), อ. กรรมอันเป็นกุศล
อันเราพึงทำอื่น ย่อมไม่มี ดังนี้ ยังใจนั้นเที่ยว ให้เลื่อมใสแล้ว ฯ

อ. พระศาสดา (ทรงพระดำริแล้ว) ว่า อ. พอละ ด้วยการยังใจ
ให้เลื่อมใสมีประมาณเท่านี้ ของมาณพนี้ ดังนี้ เสด็จหลีกไปแล้ว ฯ

ครั้นเมื่อพระตถาคต ทรงละอยู่ ซึ่งคลองแห่งจักขุ นั้นเที่ยว
อ. มาณพนั้น เป็นผู้มิใช่เลื่อมใสแล้ว เป็น ทำแล้วซึ่งกาละ เกิดแล้ว
ในวิมานอันสำเร็จด้วยทอง อันประกอบแล้วด้วยโยชน์สามสิบ
ในเทวโลก รวากะ อ. บุคคลผู้หลับแล้วตื่น ฯ

‘ดาวตีสภวานติ,

‘ก็ กมฺมํ กตฺวาติ วุตฺเต,

มยิ จิตฺตปฺปสาเทน นิพฺพตฺตภาวํ อัจฺจิชฺชิสฺสติ,

พฺรหฺมโณ ‘ตฺมฺเหสุ จิตฺตํ ปฺสาเทตฺวา สคฺเค
นิพฺพตฺตา นาม อตฺถิติ มํ ปุจฺฉิสฺสติ,

อถฺสฺสาหํ ‘เอตฺตกาณิ สฺตานิ วา สหฺสฺสาณิ วา
สฺตสฺหฺสฺสาณิ วาติ น สกฺกา คณฺนาย ปริจฺฉินฺทิตฺตุนฺติ
วตฺวา ธมฺมปเท คาถํ ภาสิสฺสุสามิ,

คาถาปริโยสาเน จตฺราสีติยา ปาณสฺหฺสฺสาณํ
ธมฺมาภิสฺสมโย ภวิสฺสติ, มฺภูจฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
ภวิสฺสติ; ตถา อทินฺนปฺพุพฺโก พฺรหฺมโณ ,

อิตฺติ อิมํ กุลปฺตฺตํ นิสฺสาย ธมฺมยาโค มหา
ภวิสฺสติติ ฅตฺวา ปุณฺทิวเส กตฺสรีรปฺปฏิชฺคฺโค
มหาภิกฺขุสงฺฆปฺริวฺโต สวตฺถึ ปิณฺชาย ปวิสิตฺวา,
อนฺุพฺเพน พฺรหฺมณฺสฺส ฅนฺทวาวํ คโต.

ตสมฺมึ ชเณ มฺภูจฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
นิปฺนฺโน โหติ.

สฺตถา อตฺตโน อปฺสฺสนภาวํ ฅตฺวา, เอกํ
รสมฺมึ วิสฺสชฺเชสิ.

มาณโว “ก็ โอบาโส นาเมโสติ ปริวตติตฺวา
นิปฺนฺโนว สฺตถารํ ทิสฺวา “อนฺธพาลปิตฺรํ นิสฺสาย
เอวรูปํ พุทฺธํ อฺุสฺสงฺกมิตฺวา กายเวยฺยวาวุฏฺฏิกํ วา
กาตุ ทานํ วา ทาตุ ธมฺมํ วา โสตุ นาลตฺถึ,
อิทานิ เม หตฺถาปี อวิธเยยา, อญฺญํ กตฺตพฺพ
นตฺถิติ มนฺเมว ปฺสาเทสิ.

สฺตถา “อถฺ เอตฺตเกณ อิมฺสฺสาติ ปกฺกามิ.

โส ตถาคเต จกฺขุปลํ วิชฺนฺเตเยว, ปฺสนฺนมนฺโน
กาลํ กตฺวา สฺตฺตปฺปพฺพุโธ วิย เทวโลเก ตีสโยชฺนิก
กนฺกวิมานे นิพฺพตฺติ.

แม่ อ.พราหมณ์ ยังสรีระ ของมาณพนั้น ให้ใหม่แล้ว เป็นผู้มีการร้องไห้เป็นที่ไปในเบื้องหน้า ได้เป็นแล้ว ในที่เป็นที่นำมาเผา ฯ

อ.พราหมณ์นั้น ไปแล้ว สูที่เป็นที่นำมาเผา สิ้นกาลอันเป็นไปแล้วในวัน ย่อมร้องไห้ ว่า ดูก่อนบุตรน้อยคนเดียว (อ.เจ้า ไปแล้ว) ณ ที่ไหน, ดูก่อนบุตรน้อยคนเดียว (อ.เจ้า ไปแล้ว) ณ ที่ไหน ดังนี้ ฯ

แม่ อ. เทพบุตร แลดูแล้ว ซึ่งสมบัติ ของตน ใคร่ครวญอยู่ ว่า (อ. สมบัตินี้ อันเรา) ได้แล้ว เพราะกรรมอะไร ดังนี้ รู้แล้วว่า (อ. สมบัตินี้ อันเรา ได้แล้ว) เพราะการยังใจความเลื่อมใส ในพระศาสดา ดังนี้ (คิดแล้ว) ว่า อ. พราหมณ์ นี้ ไม่ยังหมอบให้กระทำแล้ว ซึ่งยาในกาลอันไม่ผาสุก แห่งเรา ไปแล้ว สูที่เป็นที่นำมาเผา ร้องไห้อยู่ในกาลนี้ อ.อัน อันเรา ทำ ซึ่งพราหมณ์นั้น ให้เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งประการอันแปลก ย่อมควร ดังนี้ มาแล้ว ด้วยเพศเพียงดังเพศแห่งมาณพชื่อว่า มัญญกุณฑล ได้ยื่นประคองซึ่งแขน ท. ร้องไห้อยู่แล้ว ในที่อันไม่ไกลแห่งที่เป็นที่นำมาเผา ฯ

อ. พราหมณ์ เห็นแล้ว ซึ่งเทพบุตรนั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. เรา ร้องไห้อยู่เพราะความโศกเพราะบุตร ก่อน, อ. มาณพนั้น ร้องไห้อยู่เพื่อประโยชน์อะไร; อ. เรา จักถาม ซึ่งมาณพนั้น ดังนี้ เมื่อถามกล่าวแล้ว ซึ่งคาถา นี้ ว่า

(อ. ท่าน) ผู้อันบุคคลกระทำให้พอแล้ว ผู้มีดุ่มหุอันเกลี้ยง

ผู้มีภาวะคือระเบียบ ผู้มีกายหนาขึ้นด้วยจันท์เหล็ก ,

ประคองแล้ว ซึ่งแขน ท. คร่ำครวญอยู่ในท่ามกลางแห่งป่า

อ. ท่าน เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความทุกข์(ย่อมเป็น) เพราะเหตุอะไร
ดังนี้ ฯ

อ. เทพบุตรนั้น กล่าวแล้ว ว่า

อ. เรือนแห่งรถ อันสำเร็จแล้วด้วยทอง อันเป็นแดนสร้านออก
แห่งรัศมี เกิดขึ้นแล้ว แก่ข้าพเจ้า, อ. ข้าพเจ้า ย่อมไม่ประสบ
ซึ่งคู่แห่งล้อ แห่งเรือนแห่งรถนั้น อ. ข้าพเจ้า จักละ ซึ่งชีวิต
เพราะความทุกข์นั้น ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พราหมณ์ กล่าวแล้ว กะเทพบุตรนั้น ว่า

พราหมณ์ปิสุส สิริ ณาเปตฺวา อาพาหเน
โรทนปรายโน อโหสิ,

เทวสิกั อาพาหเน คนฺตุวา โรทติ “กั เอกปุตฺตก,
กั เอกปุตฺตกาติ.

เทวปุตฺโตปิ อุตฺตโน สมฺปตฺตี โอลเถตฺวา “เกน
กมฺเมน ลทฺธาติ อุปราราเนโต “สตฺถริ มโนปสาเทนาคี
ตฺวา “ อัย พฺราหฺมโณ มม อผาสูกกาเล
ภสซุชฺชึ อกาเรตฺวา อิทานิ อาพาหเน คนฺตุวา
โรทติ ; วิปฺปการปฺปุตฺตเมตฺ กาคู วฏฺฏตีตี
มฏฺฏกฺกุณฑลิวณฺณนาคนฺตุวา อาพาหเนสุสาวิทุเร
พาหา ปคฺคยฺห โรทฺหโต อฏฺฐาสี.

พราหมณ์ ตั ทิสฺวา “ อหิ ตาว ปุตฺตโสเกน
โรทามิ, เอส กิมตฺถิ โรทติ; ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ
ปุจฺฉนฺโต อิมิ คาคมาห

“อลงฺกโต มฏฺฏกฺกุณฑลึ

มาลาภารึ หริจฺนุทฺทสุสฺโส,

พาหา ปคฺคยฺห กนฺทสิ

วณฺชฺเณ กิ ทฺกฺขิตฺโต ตฺวนฺตติ.

โส อาห

“โสวณฺณมโย ปภสฺสโร

อุปฺปนฺโน รทฺปนฺนโร มม,

ตสฺส จกฺกยฺคิ น วิทุทามิ

เตน ทฺกฺเขน ชหิสฺสามิ ชีวิตฺตติ.

อถ นั พฺราหฺมโณ อาห

ดูก่อนมาณพผู้เจริญ (อ.ท่าน) จงบอก (ซึ่งคู่แห่งล้อ) อันสำเร็จแล้วด้วยทองหรือ หรือว่าอันสำเร็จแล้วด้วยแก้วมณี อันสำเร็จแล้วด้วยโลหะหรือ หรือว่าอันสำเร็จแล้วด้วยรูปียะ แก่เรา, อ. เรา จะยังท่านให้ได้เฉพาะ ซึ่งคู่แห่งล้อ ดังนี้ ฯ

“โสวณฺณมยฺ มณฺนิมยฺ
โลหมยฺ อถ รุปีมยฺ
อาจิกฺข เม ภทฺทมาถว,
จกฺกยฺคํ ปฏิลาภยามิ เตติ.

อ.มาณพ ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น คิดแล้ว ว่า อ.พราหมณ์ นี้ ไม่กระทำแล้ว ซึ่งยาแก้บุตรเห็นแล้วซึ่งเรา ผู้มีรูปเปรียบด้วยบุตร ร้องให้อยู่ยอมกล่าว ว่าอ.เราจะกระทำซึ่งล้อแห่งรถอันสำเร็จแล้ว ด้วยรัตนะมีทองเป็นต้น ดังนี้; (อ. อันกล่าวอย่างนั้น) จงมีเถิด, อ. เรา จักข่ม ซึ่งพราหมณ์นั้นดังนี้ กล่าวแล้วว่า อ. ท่าน จักกระทำ ซึ่งคู่แห่งล้อ อันใหญ่เพียงไร แก่ข้าพเจ้า ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ท่าน ย่อมหวัง (ซึ่งคู่แห่งล้อ) อันใหญ่เพียงใด (อ. เรา จักกระทำ ซึ่งคู่แห่งล้อ อันใหญ่เพียงนั้น แก่ท่าน) ดังนี้ (อันพราหมณ์นั้น) กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า

ตํ สุตฺวา มาถวโ “อํ ปุตุตฺตสฺส เกสฺสชฺชํ อกฺตฺวา
ปุตุตฺตปฏิรูปกํ มํ ทิสฺวา โจรฺทนฺโต `สุวณฺณมาทิมยฺ
รถจกฺกํ กโรมีติ วทติ; โหตุ, นิคฺคณฺหิสฺสามิ นนฺติ
จินฺนเตตฺวา “กัวมหนฺตํ เม จกฺกยฺคํ กิริสฺสสีติ วตุวา
“ยวามหนฺตํ อากงฺขสีติ วุตฺเต,

อ. ความต้องการ ด้วยพระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. (ยอมมี) แก่ข้าพเจ้า, (อ. ท่าน) ผู้อันข้าพเจ้าขอแล้ว ขอจงให้ ซึ่งพระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. เหล่านั้น แก่ข้าพเจ้า ดังนี้
อ. มาณพนั้น ได้กล่าวย้าแล้ว แก่พราหมณ์นั้น ว่า
อ. พระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. เป็นพี่น้องกัน (ยอมเป็น) ในวิถี ทั้งสอง, อ. รถ ของข้าพเจ้า อันสำเร็จแล้วด้วยทอง จะงาม ด้วยคู่แห่งล้อนั้น ดังนี้ ฯ

“จนฺทสุริเยหิ เม อตุโถ, เต เม เทหิติ ยาจิโต
โส มาถวโ ตสฺส ปาวทิ
“จนฺทสุริยา อุกฺยตุถ ภาตโร,
โสวณฺณมโย รโถ มม
เตน จกฺกยฺเคน โสภตฺติติ.

ครั้งนั้น อ. พราหมณ์ กล่าวแล้ว กะมาณพนั้น ว่า

อถ นํ พฺราหฺมโณ อาท

ดูก่อนมาณพ อ. ท่านใด ประารถนาอยู่ ซึ่งวัตถุอันบุคคล ไม่พึงประารถนา อ.ท่าน (นั้น) เป็นคนพาลแล ย่อมเป็น, อ. เรา ย่อมสำคัญ ว่า อ. ท่าน จักตาย (ดังนี้), เพราะว่า
อ. ท่าน จักไม่ได้ ซึ่งพระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. ดังนี้ ฯ

“พาลो โข ตวมสิ มาถว,
โย ตวํ ปตฺถยเส อปฺตฺถิยํ,
มญฺญามิ ตวํ มริสฺสสี,
น हि ตวํ ลจฺจสี จนฺทสุริเยติ.

ครั้งนั้น อ. มาณพ กล่าวแล้ว กะพราหมณ์นั้น ว่า ก็ (อ. บุคคล) ร้องให้อยู่ เพื่อประโยชน์ แก่วัตถุอันปรากฏอยู่ เป็นคนพาล ย่อมเป็นหรือ, หรือว่า (อ. บุคคล ร้องให้อยู่ เพื่อประโยชน์แก่วัตถุ) อันไม่ปรากฏอยู่ (เป็นคนพาล ย่อมเป็น) ดังนี้ (กล่าวแล้ว) ว่า

อถ นํ มาถวโ “กั ปน ปญฺญาเยมานสฺสตุถาย
โรจรฺทนฺโต พาลो โหติ, อุกฺทาหุ อปฺญญาเยมานสฺสตาติ
วตุวา

แม่ อ. การไปและการมา แม่ อ. ธาตุคือรัศมี (แห่งพระจันทร์ และพระ อาทิตย์ ท.) ย่อมปรากฏ ในวิถี ทั้งสอง, อ. บุคคล ผู้มีกาละอันกระทำแล้ว ผู้ละไปแล้ว ย่อมไม่ปรากฏ แห่งเรา ท. ผู้คร่ำครวญอยู่ ในที่นี้หนา- อ.ใครเป็นผู้มีความเป็น แห่งคนพาลกว่า (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

“คมนาคนนปี ทิสฺสติ,
วณฺณธาตุ อุกยตุถ วิธิยา,
เปโต กาลกโต น ทิสฺสติ
โก นีธ กนฺทตํ พาลยตโรติ.

อ. พราหมณ์ ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น กำหนดแล้วว่า อ. มาณพนั้น ย่อมกล่าว ซึ่งคำอันควรแล้ว ดังนี้ กล่าวแล้วว่า

ตํ สุตฺวา พฺราหฺมโณ “ยฺตุตํ เอส วทตีติ สลฺลกุเขตฺวา

ดูก่อนมาณพ อ. ท่าน กล่าวแล้ว ซึ่งคำจริงแล (แห่งเรา ท.) ผู้คร่ำครวญอยู่หนา อ. เรานั้นเทียว เป็นผู้มีความเป็น- แห่งคนพาลกว่า (ย่อมเป็น) อ. เรา บรรณาณาเฉพาะอยู่ ซึ่งบุตร ผู้มีกาละอันกระทำแล้ว รวากะ อ. เด็ก ร้องให้ถึงอยู่ ซึ่งพระจันทร์ ดังนี้ ฯ

“สจฺจํ โข วเทสิ มาณว
อหเมว กนฺทตํ พาลยตโร
จฺนุทํ วิย ทารโก รุทํ
ปฺตุตํ กาลกตาภิปฺตฺถยฺนฺติ

เป็นผู้มีความเศร้าโศกออกแล้ว เพราะวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของมาณพนั้น เป็น เมื่อกระทำซึ่งการชมเชย แก่มาณพ ได้กล่าวแล้ว ซึ่งคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

วตฺวา ตสฺส กถาย นิสฺสโรโก หุตฺวา มาณวสฺส ฤตี
กโรนฺโต อีมา คาธา อภาสิ

(อ. ท่าน) รดลงอยู่ ซึ่งข้าพเจ้า เป็น ผู้อันไฟติดทั่วแล้วหนอ มีอยู่ รวากะ (อ. บุคคล) (รดลงอยู่) ซึ่งไฟผู้ชำระ อันบุคคล รดแล้วด้วยเปรียงเทียว ด้วยน้ำ, ยังความกระวนกระวาย ทั้งปวง ให้ดับแล้ว, อ. ท่านใด ได้บรรเทาไปปราศแล้ว ซึ่งความเศร้าโศกเพราะบุตร แห่งข้าพเจ้า ผู้มีความเศร้าโศก อันไปแล้วในเบื้องหน้า, (อ. ท่านนั้น) ถอนขึ้นแล้วหนอ ซึ่งลูกศร คือความเศร้าโศก อันอาศัยแล้วซึ่งหทัย ของข้าพเจ้า, อ. ข้าพเจ้า นั้น เป็นผู้มิใช่ลูกศรอันถอนขึ้นแล้ว ย่อมเป็น อ. ข้าพเจ้า เป็นผู้เย็นเป็นแล้ว เป็นผู้ดับแล้ว ย่อมเป็น, ดูก่อนมาณพ อ. ข้าพเจ้า ย่อมไม่เศร้าโศก, ย่อมไม่ร้องให้ เพราะฟัง (ซึ่งคำ) ของท่าน ดังนี้ ฯ

“อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ
วารินา วิย โอลิณฺจํ,
อพฺพุทฺติ วต เม สลฺลํ
โย เม โสภปรตฺสสฺส
สุวานํ อพฺพุทฺทฺสสฺสโลสมิ
น โสจามิ, น โรทามิ
สมตฺสิตฺตํ ปาวกํ
สพฺพํ นิพฺพปาเป ทริ,
โสภํ หทยนิสฺสิตํ,
ปฺตุตฺโสภํ อปานุทฺติ;
สตีฏฺโตสฺสมิ นิพฺพุโต,
ตว สุตฺวาน มาณวาทิ.

ครั้งนั้น (อ. พราหมณ์) เมื่อถาม ซึ่งมาณพนั้น ว่า อ. ท่าน ชื่อเป็นใคร (ย่อมเป็น) ดังนี้ (กล่าวแล้ว) ว่า

อถ นํ “โก นาม ตฺวานฺติ ปุจฺจฺนฺโต

(อ. ท่าน) เป็นเทวดาหรือหนอ หรือว่าเป็นคนธรรพ์ หรือว่าเป็นท้าวสักกะ ผู้ให้ซึ่งทานในกาลก่อน ย่อมเป็น, อ. ท่าน เป็นใครหรือ หรือว่าเป็นบุตร ของใคร (ย่อมเป็น) ? อ. เรา ท. ฟังรู้ ซึ่งท่าน อย่างไร ดังนี้ ฯ

“เทวตา นฺนํ คณฺทพฺโพ
อาทฺ สกฺโก ปุริณฺทโท,
โก วา ตฺวํ กสฺส วา ปฺตุโต? กถํ ชาเนมฺ ตํ มยฺนฺติ.

ครั้งนั้น อ. มาณพ บอกแล้ว แก่พราหมณ์นั้น ว่า

อดสูส มาณโว

(อ. ท่าน) เมาแล้ว ซึ่งบุตร ในป่าช้า เอง ย่อมคร่ำครวญถึง
ซึ่งบุตรใด ด้วย ย่อมร้องไห้ถึง ซึ่งบุตรใด ด้วย, อ. ข้าพเจ้า คือ
อ. บุตรนั้น กระทำแล้ว ซึ่งกรรม อันเป็นกุศล เป็นผู้ถึงแล้ว
ซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้เที่ยวไปพร้อมกัน (แห่งเทวดา ท.)
ผู้อยู่ในชั้นไตรทศ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

“ยญจ กนฺทสิ ยญจ โรทสิ
ปฺตุตฺติ อากฺขาเน สยํ ทฺทิตฺวา;
สุวาทํ กุสลํ กิริตฺวาน กมฺมํ
ติทฺธานํ สหฺพฺยตฺตํ ปฺตุตฺติ อากฺขิ.

อ. พราหมณ์ กล่าวแล้ว ว่า

พราหมโณ อาก

(เมื่อท่าน) ถวายอยู่ ซึ่งทาน อันน้อยหรือ หรือว่าอันมาก
ในเรือนอันเป็นของตนหรือ หรือว่า (กระทำอยู่) ซึ่งกรรม-
คืออุโบสถ อันเช่นนั้น, (อ.เรา ท.) ย่อมไม่เห็น, (อ. ท่าน)
เป็นผู้ไปแล้ว สูเทวโลก ย่อมเป็น เพราะกรรม อะไร ดังนี้ ฯ

“อปฺปิ วา พหุ วา นาทฺทสาม
ทานํ ททฺตสูส สเก อคาเร,
อุโปสถกมฺมํ วา ตาทิสํ,
เกน กมฺเมน คโตสิ เทวโลกนฺติ.

อ. มาณพ กล่าวแล้ว ว่า

มาณโว อาก

อ. ข้าพเจ้า เป็นผู้มิอาพาธ เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความลำบาก
เป็นคนไข้ เป็นผู้มิอุปอันกระสับกระส่าย ในที่ที่เป็นที่อยู่
อันเป็นของตน ย่อมเป็น, อ. ข้าพเจ้า ได้เห็นแล้ว ซึ่งพระพุทธรเจ้า
ผู้มีกิเลสเพียงดังธุลีไปปราศแล้ว ผู้มีความสงฆ์อันข้ามวิเศษแล้ว
ผู้เสด็จไปดีแล้ว ผู้มีพระปัญญาอันไม่ทราวม, อ. ข้าพเจ้านั้น
ผู้มีใจอันบันเทิงแล้ว ผู้มีจิตอันเลื่อมใสแล้ว ได้กระทำแล้ว
ซึ่งอัญชลี แก่พระตถาคตเจ้า อ. ข้าพเจ้า ครั้นกระทำแล้ว
ซึ่งกรรมอันเป็นกุศล นั้น เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งบุคคล
ผู้เที่ยวไปพร้อมกัน (แห่งเทวดา ท.) ผู้อยู่ในชั้นไตรทศ
(ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

“อาพาธิกิโหนฺ ทฺทฺชิตฺโต คิลานो
อาตุรฺรฺโรโปมฺหิ สเก นิเวสเน,
พฺพุทฺธํ วิคฺตรชฺชํ วิติณฺณกฺงฺขํ
อทุกฺกชฺชํ สุคตฺตํ อโนมฺปนฺณํ;
สุวาทํ มุทิตฺมโน ปสฺนุนฺจิตฺโต
อญฺชลิ อกริ ตถาคตฺสูส
ตาทํ กุสลํ กิริตฺวาน กมฺมํ
ติทฺธานํ สหฺพฺยตฺตํ ปฺตุตฺติ.

ครั้นเมื่อมาณพนั้น กล่าวอยู่ กล่าวอยู่นั้นเที่ยว, อ. สรรค์ทั้งสิ้น
ของพราหมณ์ เต็มรอบแล้ว ด้วยปีติ ฯ

ตสมิ กเถนฺเต กเถนฺเตเยว, พฺราหมณฺสูส
สกลสฺสริํ ปีติยา ปริบฺบุริ.

อ. พราหมณ์นั้น เมื่อยังบุคคลให้รู้ทั่ว ซึ่งปีตินั้น กล่าวแล้ว ว่า

โส ตํ ปีตี ปเวเทนฺโต

อ. เรืองนำอัครจริยหนอ ไม่เคยมีแล้ว , อ. วิบาก
แห่งการกระทำซึ่งอัญชลี นี้ เป็นเช่นนี้ (ย่อมเป็น), แม้
อ. ข้าพเจ้า ผู้มีใจอันบันเทิงแล้ว ผู้มีจิตอันเลื่อมใสแล้ว
จะขอถึง ซึ่งพระพุทธรูปเจ้า ว่าเป็นสรณะ ในวันนี้นั้นเทียว ดังนี้

“อจฺจริยํ วัต อพฺกุตํ,
อญฺชลิกรมฺมสุส อยมฺทีโส วิปาโก.
อหิปิ มุทิตมโน ปสฺนุนจิตฺโต,
อชฺเชว พุทฺธํ สรณํ วชามิติ อาท.

ครั้งนั้น อ. มาณพ กล่าวแล้ว กะพรหมณ์นั้น ว่า

อถ นี มาณโว

อ. ท่าน ผู้มีจิตอันเลื่อมใสแล้ว จงถึง ซึ่งพระพุทธรูปเจ้าด้วย
ซึ่งพระธรรมด้วย ซึ่งพระสงฆ์ด้วย ว่าเป็นสรณะ ในวัน
นี้นั้นเทียว, อ. ท่าน จงสมาทาน ซึ่งสิกขาบท ท. ๕ กระทำ
ให้เป็นของขาดและทำลายแล้วหามีได้ อย่างนั้นนั้นเทียว ฯ
(อ. ท่าน) จงเว้น จากการยังสัตว์มีลมปราณให้ตกลงไป
พลันด้วย, จงเว้นรอบซึ่งวัตถุอันเจ้าของไม่ให้แล้ว ในโลกด้วย,
เป็นผู้ไม่ดื่มซึ่งน้ำเมา (จงเป็น) ด้วย, จงไม่กล่าว เท็จ ด้วย,
เป็นผู้ยินดีแล้ว ด้วยทาระ ผู้เป็นของตน จงเป็นด้วย ดังนี้ ฯ

“อชฺเชว พุทฺธํ สรณํ วชานิ,
ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ ปสฺนุนจิตฺโต,
ตเถว สิกฺขาปทานิ ปญฺจ
อชฺชพฺพุลลานิ สมานียสุส.
ปาณาติปาตา วิรมฺมสุสฺส ชิปฺโป,
โลกิ อทินฺนํ ปริวชฺชยสุส,
อมชฺชชไป, โน จ มุสา ภณานิ,
สแกน ทาเรน จ โหหิ ตฺฎฺฐจิตฺติ อาท.

(อ. พรหมณ์นั้น) รับพร้อมแล้ว ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ได้กล่าวแล้ว
ซึ่งคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

โส “สาธฺฐติ สมฺปฺปฏิจฺฉิตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

ดูก่อนยักษ์ อ. ท่าน เป็นผู้ใคร่ซึ่งประโยชน์ แก่ข้าพเจ้า
ย่อมเป็น ดูก่อนเทวดา อ. ท่าน เป็นผู้ใคร่ซึ่งความเกื้อกูล
(แก่ข้าพเจ้า) ย่อมเป็น, อ. ข้าพเจ้า จะกระทำ ซึ่งคำ
ของท่าน อ. ท่าน เป็นอาจารย์ ของข้าพเจ้า ย่อมเป็น
อ. ข้าพเจ้า จะเข้าถึง ซึ่งพระพุทธรูปเจ้า ว่าเป็นสรณะด้วย
(อ. ข้าพเจ้า จะเข้าถึง) แม้ซึ่งพระธรรม อันยอดเยี่ยม
(ว่าเป็นสรณะด้วย) อ. ข้าพเจ้า จะถึง ซึ่งพระสงฆ์
(ของพระพุทธรูปเจ้า) ผู้เป็นเทพแห่งนระ ว่าเป็นสรณะด้วย ฯ

“อตุถกาโมสิ เม ยกุช หิตกาโมสิ เทวเต,
กรมิ ตฺยเหตุ วจันฺตํ ตฺวมสิ อางริโย มม
อุเปมิ สรณํ พุทฺธํ ธมฺมญฺจาปิ อนฺตุตฺตรํ
สงฺฆญฺจ นรเทวสุส คจฺฉามิ สรณํ อหํ.

อ. ข้าพเจ้า จะเว้น จากการยังสัตว์มีลมปราณ
ให้ตกลงไปพลันด้วย, จะเว้นรอบ ซึ่งวัตถุอันเจ้าของไม่ให้แล้ว
ในโลกด้วย, เป็นผู้ไม่ดื่มซึ่งน้ำเมา (จะเป็น) ด้วย,
จะไม่กล่าว เท็จ ด้วย, เป็นผู้ยินดีแล้ว ด้วยทาระ ผู้เป็นของตน
จะเป็นด้วย ดังนี้ ฯ

ปาณาติปาตา วิรมามิ ชิปฺโป,
โลกิ อทินฺนํ ปริวชฺชยามิ,
อมชฺชชไป, โน จ มุสา ภณามิ,
สแกน ทาเรน จ โหหิ ตฺฎฺฐจิตฺติ.

ครั้งนั้น อ. เทพบุตร กล่าวแล้ว กะพราหมณ์นั้น ว่า
คุณก่อนพราหมณ์ อ. ทรัพย์ มาก มีอยู่ในเรือน ของท่าน ,
(อ. ท่าน) เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา จงถวาย ซึ่งท่าน จงฟัง
ซึ่งธรรม, จงทูลถาม ซึ่งปัญหา ดังนี้ หายไปแล้ว ในที่นั้นนั้นเดียว ฯ

แม้ อ. พราหมณ์ ไปแล้ว สู่เรือน เรียกมาแล้ว ซึ่งนางพราหมณ์
กล่าวแล้วว่า แน่ นางผู้เจริญ อ. เรา ทูลนิมนต์แล้ว ซึ่งพระสมณะ
ผู้โคดม จักทูลถาม ซึ่งปัญหา; อ. ท่าน จงกระทำซึ่งสักการะ
ดังนี้ ไปแล้ว สู่วิหาร ไม่อภิวัตแล้ว ซึ่งพระศาสดานั้นเดียว
ไม่กระทำแล้ว ซึ่งปฏิสันถาร ยินแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ทูลแล้ว
ว่า ข้าแต่พระโคดม ผู้เจริญ (อ. พระองค์) กับ ด้วยหมู่แห่งภิกษุ
ทรงยังภัตร ของข้าพระองค์ จงให้อยู่ทับ เพื่อภัตรบริโภคอันมี
ในวันนี้ ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา (ทรงยังค่านิมิตต์) ให้อยู่ทับแล้ว ฯ

อ.พราหมณ์นั้น ทราบแล้ว ซึ่งการ ยังค่านิมิตต์ ให้อยู่ทับ
แห่งพระศาสดา มาแล้ว โดยเร็ว (ยังบุคคล) ให้จัดแจงแล้ว
ซึ่งของอันบุคคลพึงเคี้ยว ซึ่งของอันบุคคลพึงบริโภค ในนิเวศน์
อันเป็นของตน ฯ

อ. พระศาสดา ผู้อันหมู่แห่งภิกษุแวดล้อมแล้ว เสด็จไปแล้ว
สู่เรือน ของพราหมณ์นั้น ประทับนั่งแล้ว บนอาสนะอันบุคคล
ปูลาดแล้ว ฯ

อ. พราหมณ์ อังคาสแล้ว โดยเคารพ ฯ

อ. มหาชน ประชุมกันแล้ว ฯ

ได้ยินว่า ครั้นเมื่อพระตถาคตเจ้า อันบุคคลผู้มีความเห็นผิด
ทูลนิมนต์แล้ว, อ. หมู่แห่งชน ท. สอง ย่อมประชุมกัน :

(อ. ชน ท.) ผู้มีความเห็นผิด ย่อมประชุมกัน (ด้วยความคิด) ว่า
ในวันนี้ (อ. เรา ท.) จักเห็น ซึ่งพระสมณะ ผู้โคดม ผู้อันพราหมณ์
เบียดเบียนอยู่ ด้วยการทูลถาม ซึ่งปัญหา ดังนี้

(อ. ชน ท.) ผู้มีความเห็นชอบ ย่อมประชุมกัน (ด้วยความคิด)
ว่า ในวันนี้ (อ. เรา ท.) จักเห็น ซึ่งวิสัยแห่งพระพุทธเจ้า
ซึ่งการเยื้องกรายแห่งพระพุทธเจ้า ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ.พราหมณ์เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระตถาคตเจ้า
ผู้มีกิจด้วยภัตรอันทรงกระทำแล้ว นั่งแล้ว บนอาสนะต่ำ, ทูลถามแล้ว
ซึ่งปัญหา ว่า ข้าแต่พระโคดม ผู้เจริญ (อ. ชน ท.) ชื่อว่า
เป็นผู้ไม่ถวายแล้ว ซึ่งท่าน ไม่กระทำแล้ว ซึ่งการบูชา แก่พระองค์ท.
ไม่ฟังแล้ว ซึ่งธรรม ไม่อยู่แล้ว อยู่ด้วยสามารถแห่งอุโบสถ
บังเกิดแล้ว ในสวรรค์ (ด้วยเหตุ) สึกว่าความเลื่อมใสแห่งใจ
อย่างเดียนั้นเดียว ย่อมเป็นหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า คุณก่อนพราหมณ์ (อ. ท่าน)
ย่อมถาม ซึ่งเรา เพราะเหตุไร,

อถ นั เทวปุตโต “พราหมณ ตว เคเห พหุ
ธนั อตถิ, สตุถาริ ออุปสงกมิตวา ทานัน เทหิ ธมม
สุณานิ, ปญหัง ปุจฉาหิติ วตวา ตตถเวณุตถายิ.

พราหมโณปิ เคหิ คนุตวา พราหมณี อามนุตตวา
“ภทเท อหิ สมณิ โคตมม นิมนุตตวา ปญห
ปุจฉิสสุสามิ; สกุการิ กโรหิติ วตวา วิหาริ คนุตวา
สตุถาริ เนว อภิวัตเตวา น ปฏิสนถาริ กตวา
เอกมนุต จิต “โภ โคตม อภิวัตเตหิ เม อชชตนาย
ภตติ สทุธิ ภิกขุสงฺฆเมนาติ อาห.

สตุถา อธิวาเสสิ.

โส สตุถุ อธิวาสนัน วิทิตวา เวเคนาคนุตวา
สกนิเวสเน ชาทนีย โภชนีย ปฎิยาทาเปสิ.

สตุถา ภิกขุสงฺฆปริวุโต ตสฺส เคหิ คนุตวา
ปญตตตาสเน นิสสิทิ.

พราหมโณ สกุกจจํ ปริวสิ.

มหาชนโน สนฺนิปติ.

มิจฉาทิฏฺฐิเกน กิร ตถาคเต นิมนุตเต, เทว
ชนกายา สนฺนิปตฺตุนติ:

มิจฉาทิฏฺฐิกา “อชช สมณิ โคตมม ปญห
ปุจฉาย วิเหยียมานัน ปสฺสิสสุสามาติ สนฺนิปตฺตุนติ,

สมมาทิฏฺฐิกา “อชช พุทฺธวิสัย พุทฺธสิฟุห
ปสฺสิสสุสามาติ สนฺนิปตฺตุนติ.

อถ พราหมโณ กตมตฺตทิกจจํ ตถาคตํ ออุปสงกมิตวา
นีจาสเน นิสฺสินโน, ปญหัง ปุจฉิ “โภ โคตม ตุมหาก
ทานัน อทตวา ปุชฺช อกตวา ธมม อสฺสุตฺวา ออุปส
ทวส อวสิตฺวา เกวลม นโณปสาทมตฺเตเนว สคฺเค
นิพฺพตฺตา นาม โหนุตฺติ.

“พราหมณ กสมมา มํ ปุจฉสิ,

อ. ความที่แห่งตน เป็นผู้ยังใจ ให้เลื่อมใสแล้ว ในเรา บังเกิดแล้ว ในสวรรค อันมีภุมมกุณฑล ผู้เป็นบุตร ของท่าน บอกแล้ว (แก่ท่าน) มิใช่หรือ ดังนี้ ๕ (อ. พราหมณ์ ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ (อ. ความที่แห่งตน เป็นผู้บังเกิดแล้ว ในสวรรค อันมีภุมมกุณฑล บอกแล้ว แก่ข้าพระองค์) ในกาลใด ดังนี้ ๕ (อ. พระศาสดาตรัสแล้ว) ว่า อ. ท่าน ไปแล้ว สู่ป่าช้า ในวันนี้ คร่ำครวญอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งมาณพ คนหนึ่ง ผู้ประคองแล้ว ซึ่งแขน ท. คร่ำครวญอยู่ ในที่อันไม่ไกล (วเทสิ) กล่าวแล้ว ว่า

(อ. ท่าน) ผู้อันบุคคลกระทำให้พอแล้ว ผู้มีตุ้มหูอันเกลี้ยง ผู้มีภาวะคือระเบียบ ผู้มีกายหนาขึ้นด้วยจันทน์เหลือง ดังนี้เป็นต้น

มิใช่หรือ (ดังนี้) เมื่อทรงประกาศ ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว อันอันชน ท. สอง กล่าวแล้ว ตรัสแล้ว ซึ่งเรื่องแห่งมาณพชื่อว่า ภุมมกุณฑล ทั้งปวง ๕

เพราะเหตุที่นั่นนี่ยิว อ. เรื่องแห่งมาณพชื่อว่าภุมมกุณฑล นั้น ชื่อว่าเป็นเรื่องอันพระพุทเจ้าตรัสแล้ว เกิดแล้ว ๕

ก็แล (อ. พระศาสดา) ครั้นตรัสแล้ว ซึ่งเรื่องแห่งมาณพ ชื่อว่าภุมมกุณฑลนั้น, ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนพราหมณ์ อ. ร้อยหนึ่ง (ย่อมมี) หามิได้แล, (อ. ร้อย ท.) สอง (ย่อมมี) หามิได้, อ. การนับ (ซึ่งสัตว์ ท.) ผู้ยังใจ ให้เลื่อมใสแล้ว ในเรา บังเกิดแล้ว ในสวรรค ย่อมไม่มี โดยแท้แล ดังนี้ ๕ อ. มหาชน เป็นผู้ประกอบแล้ว ด้วยความเคลือบแคลงสงสัย ได้เป็นแล้ว ๕

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งมหาชน นั้น มิใช่เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยความเคลือบแคลงสงสัยออกแล้ว ทรงอธิษฐานแล้ว ว่า อ. เทพบุตรชื่อว่าภุมมกุณฑล จงมา กับ ด้วยวิมานนั้นเทียว ดังนี้ ๕ อ. เทพบุตรชื่อว่าภุมมกุณฑลนั้น มาแล้ว ด้วยทั้งอติภาพ อันมีคาจตุสสามเป็นประมาณ อันประดับเฉพาะ แล้วด้วยเครื่องประดับอันเป็นทิพย์ ลงแล้ว จากวิมาน ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ได้ยินแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ๕

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสถามอยู่ ซึ่งเทพบุตรชื่อว่าภุมมกุณฑล นั้น ว่า อ. ท่าน กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอะไร ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งสมบัตินี้ ดังนี้, ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ว่า

ดูก่อนเทวดา อ. ท่าน ไฉน มีรูป อันงาม ยังทิศ ท. ทั้งปวง ให้สว่างอยู่ ยืนอยู่ ราวกะ อ. ดาวประจักษ์ (ยังทิศ ท. ทั้งปวง ให้สว่างอยู่) ๕ ดูก่อนเทวดา อ. เรา ย่อมถาม ซึ่งท่านนั้น ผู้มีอานุภาพมาก (อ. ท่านนั้น) เป็นมนุษย์เป็นแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งบุญอะไร ดังนี้ ๕

อ. เทพบุตร (กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. สมบัติ นี้ อันข้าพระองค์ ยังใจ ให้เลื่อมใสแล้ว ในพระองค์ ท. ได้แล้ว ดังนี้ ๕ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า (อ. สมบัตินี้) อันท่าน ยังใจ ให้เลื่อมใสแล้ว ในเรา ได้แล้ว หรือ ดังนี้ ๕ (อ. เทพบุตร กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ๕

นनु เต ปุตเตน มกุฏกุนทุลินา มยิ มนํ ปสาเทตฺวา อตฺตโน สคฺเค นิพฺพตฺตภาโว กถิตฺติ. “กทา โภ โคตมาติ.

“นनु ตฺวํ อชฺช สฺसानํ คนฺตฺวา กนฺทฺนุโต อวิทฺฐเว พาหา ปคฺคยฺห กนฺทฺนุตํ เอกํ มาณวํ ทิสฺวา

อลงฺกโต มกุฏกุนทุลํ
มาลาการี หริจฺนุทฺตฺสฺสโหติ

ทฺวิหิ ชเนหิ กถิตํ กถํ ปกาเสนฺโต สพฺพํ มกุฏกุนทุลิวตฺถุํ กเถสิ.

เตเนเวตํ พุทฺธภาสิตํ นาม ชาตํ.

ตํ กเถตฺวา จ ปน, “น โข พฺราหฺมณ เอกสฺตํ, น เทว, อถโข มยิ มนํ ปสาเทตฺวา สคฺเค นิพฺพตฺตทานํ คณนา นตฺถิติ อาห.

มหาชนโน เวมตีโก อโหสิ.

อถสฺส อนิพฺพเมตฺติกาว่า วิทิตฺวา สตฺธา “มกุฏกุนทุลิวเทวปุตฺโต วิมานเนว สพฺพํ อคฺจจฺตฺติ อธิฏฺฐาสิ. โส ติคาจฺตฺตปฺปมาณน ทิพฺพาภรณปฏฺิมนฺทิตฺเตน อตฺตภาเวนาคนฺตฺวา วิมานา โอรุยฺห สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ.

อถ นํ สตฺธา “ตฺวํ อิมํ สมฺปตฺตีํ กิํ กมฺมํ กตฺวา ปฏฺิลกิตฺติ ปุจฺจนฺโต,

อภิกฺกนฺเตน วณฺเณน ยา ตฺวํ ติฏฺฐสิ เทเวเต
โสภาเสนฺตํ ทิสฺวา สพฺพา โอสธิํ วิย ตารกา,
ปุจฺจามิ ตํ เทว มหาณฺทาวํ
มนุสฺสญฺโต กิมนฺทสิ ปุณฺณนฺติ

คาถมาห.

เทวปุตฺโต “อโย ภาเนตฺ สมฺปตฺติ ตุมฺहेสุ มนํ ปสาเทตฺวา ลทฺธาติ. “มยิ มนํ ปสาเทตฺวา ลทฺธา เตติ. “อาม ภาเนเตติ.

อ. มหาชน แลดูแล้ว ซึ่งเทพบุตร, (กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้เจริญ
อ. คุณแห่งพระพุทธเจ้า ท. เป็นสภาพน่าอัศจรรย์ หนอ (ย่อมนั้น) !
อ. บุตร ชื่อ ของพราหมณ์ชื่อว่าอทินนปุพพกะ ไม่กระทำแล้ว
ซึ่งบุญ อะไร ๆ อื่น ยังใจ ให้เลื่อมใสแล้ว ในพระศาสนา ได้เฉพาะแล้ว
ซึ่งสมบัติ มีอย่างนี้เป็นรูป ดังนี้ (ยังชน ท.) ให้รู้ทั่วแล้ว
ซึ่งความยินดี ๆ

ครั้งนั้น (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) แก่ชน ท. เหล่านั้น ว่า
อ. ใจ เป็นสภาพถึงก่อน ในการกระทำซึ่งกรรมอันเป็นกุศลและอกุศล
(ย่อมนั้น), อ. ใจ เป็นสภาพประเสริฐที่สุด (ในการกระทำซึ่งกรรม
อันเป็นกุศลและอกุศล ย่อมนั้น); เพราะฉะนั้น อ. กรรมอันบุคคลกระทำแล้ว
ด้วยใจ อันผ่องใสแล้ว ย่อมไม่ละ ซึ่งบุคคล ผู้ไปอยู่ สู่วิวโลก
สู่มนุษย์โลก เพียงดัง อ. เภา ดังนี้ ครั้นตรัสแล้ว ซึ่งเรื่องนี
ทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ ผู้เป็นพระราชาเพราะกรรม ตรัสแล้ว
ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

อ. ธรรม ท. มีใจเป็นสภาพถึงก่อน มีใจเป็นสภาพประเสริฐที่สุด
อันสำเร็จแล้วแต่ใจ, หากว่า (อ. บุคคล) มีใจ อันผ่องใสแล้ว
กล่าวอยู่ หรือ หรือว่ากระทำอยู่ไซ้, อ. ความสุข ย่อมไปตาม
ซึ่งบุคคลนั้น เพราะสุจริตอันมีอย่างสามนั้น เพียงดัง อ. เภา
อันไปตามโดยปกติ ดังนี้ ๆ

ราวกะ (อ. พระราชา) ทรงประทับอยู่ ซึ่งพระราชสาส์น มีดินเหนียว
อันพระองค์ทรงให้ตั้งไว้เฉพาะแล้ว ด้วยตราของพระราชา ๆ

อ. จิตอันเป็นไปในภุมิณี แม้ทั้งปวง (อันบัณฑิต) ย่อมเรียก ว่า
อ. ใจ ดังนี้ ในพระศาสดานี้ โดยไม่แปลกกัน แม้ก็จริง; ถึงอย่างนั้น
อ. กุศลจิตอันเป็นกามาวจร อันมีอย่าง ๘ อันอาจารย์นิยมอยู่
อันอาจารย์ให้ตั้งลงต่างอยู่ อันอาจารย์กำหนดอยู่ (อันบัณฑิต)
ย่อมได้ ในบทนี้; ก็ อ. จิตนั้นเที่ยว อันอาจารย์นำมาอยู่
ด้วยอำนาจแห่งวัตถุ อันไปแล้วกับด้วยโสมนัส อันประกอบพร้อมแล้ว
ด้วยญาณ (จากกุศลจิตอันเป็นกามาวจร) แม้นั้น (อันบัณฑิต)
ย่อมได้ ๆ

(อ. อรรถ) ว่า มาตามพร้อมแล้ว ด้วยใจนั้น เป็นสภาพถึงก่อน
โดยปกติเป็น (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **ปุพพกมา** ดังนี้ ๆ

อ. ชันท์ ท. สาม มีเวทนาเป็นต้น ชื่อว่า **ธรรมา** ๆ

จริงอยู่ อ. ใจ ชื่อว่าเป็นสภาพถึงก่อน แห่งธรรม ท. เหล่านั้น
เพราะอรรถคือความเป็นปัจจัยแห่งความเกิดขึ้น (ย่อมนั้น),
เพราะเหตุนี้ (อ. ธรรม ท. เหล่านั้น) ชื่อว่ามีใจเป็นสภาพถึงก่อน ๆ

เหมือนอย่างว่า (ครั้นเมื่อทายก ท.) มาก กระทำอยู่ ซึ่งบุญ ท.
มีการถวายซึ่งบาตรและจีวรเป็นต้น แก่หมู่แห่งภิกษุใหญ่ หรือ
หรือว่า มีการบูชาอันโฬารและการฟังซึ่งธรรมและการกระทำ
ซึ่งประทีปและระเบียบเป็นต้น โดยความเป็นอันเดียวกัน,
(ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ใคร เป็นผู้ถึงก่อน แห่งทายก ท. เหล่านั้น
(ย่อมนั้น) ดังนี้ (อันใคร ๆ) กล่าวแล้ว,

มหาชน เทวบุตร โอโลกเตวา, อจฺฉริยา
วต โภ พุทฺธคณา อทินนปุพพกพราหมณฺสฺส นาม
ปุตฺโต อญฺญํ กิณฺจิ ปุณฺณํ อคฺตฺวา สตฺถริ มนํ
ปสาเทตฺวา เอวรูปํ สมฺปตฺตี ปฏิลลิตฺติ ตฺมุจฺจํ ปเวเทสิ.

อถ เนลฺลํ “ กุสลากุสลกมฺมกฺรณฺ มโน
ปุพฺพกฺโม, มโน เสฏฺฐโ; ปสนฺนเนน ทิ มเนน
กตฺกมฺมํ เทวโลกํ มนุสฺสโลกํ คจฺจนฺตํ ปุคฺคํ
ฉายาว น วิชหตีติ อิทํ วตฺถุํ กเถตฺวา อนุสนฺนํ
สมฺภเวตฺวา ปติฏฺฐาปิตมตฺตํ กิ สาสนํ ราชมฺหุทฺทาย
ลญฺจนฺโต วิย ญมฺมราชา อิมํ คาทมาห

“มโนปุพฺพกมา ญมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา;

มนสา เจ ปสนฺนเนน ภาสตี วา กโรตี วา,

ตโต นํ สุขมเนวติ ฉายาว อนฺุปายินิติ.

ตตฺถ กิณฺจาปี “มโนติ อวิเสเสน สพฺพมฺปิ
จตฺตุมิกิจิตฺตํ วุจฺจติ; อิมสฺมิมํ ปน ปเท นียมิมานํ
วตฺถุตาปิยมานํ ปริจฺฉิซฺชมานํ อญฺจวิธํ กามาวจร-
กุสลจิตฺตํ ลพฺภติ; วตฺถุวเสน ปนาหริยมานํ
ตโตปี โสมนสฺสสทฺคตํ ภาณสมฺปยุตฺตํ จิตฺตเมว
ลพฺภติ.

ปุพพกมาติ: เตน ปจฺมคามินา หุตฺวา
สมนฺนาคตา.

ญมาติ: เวทนาทโย ตโย ชนฺธา.

เอเตลฺลํ ทิ อฺบุปาทปฺปจฺยตฺเถน มโน
ปุพฺพกฺโม, เตน มโนปุพฺพกฺมา นาม.

ยถา ทิ พหุสฺสุ เอกโต มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส
ปตฺตจิวรทานาทีนํ วา อฺพารปฺุชาตฺมมฺสฺสวณ-
ทีปมาลากรณาทีนํ วา ปุณฺณวานิ กโรนฺเตสฺสุ,
“โก เตลฺลํ ปุพฺพกฺโมติ วุตฺเต,

อ. ทายกไต เป็นปัจจัย ของทายก ท. เหล่านั้น ย่อมเป็น ,
อ. ทายกท. เหล่านั้น อาศัยแล้ว ซึ่งทายกไต ย่อมกระทำ ซึ่งบุญท.
เหล่านั้น, อ. ทายกนั้น ชื่อว่าติสสะหรือ หรือว่าชื่อว่าปัสสะ
(อันชนท.) ย่อมเรียกว่า (อ. ทายกนั้น) เป็นผู้ถึงก่อน แห่งทายก ท.
เหล่านั้น (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฉันไค; อ. คำเป็นเครื่องยังอุปไมย
ให้ถึงพร้อมนี้ (อันบัณฑิต) ฟังทราบฉันนั้น ฯ

อ. ใจ ชื่อว่าเป็นสภาพถึงก่อน แห่งธรรม ท. เหล่านั้น
เพราะอรรถคือความเป็นปัจจัยแห่งความเกิดขึ้น ด้วยประการฉะนี้
เพราะเหตุนี้ (อ. ธรรม ท. เหล่านั้น) ชื่อว่ามีใจเป็นสภาพถึงก่อน ฯ

จริงอยู่ อ. ธรรม ท. เหล่านั้น ครั้นเมื่อใจ ไม่เกิดขึ้นอยู่ ,
ย่อมไม่อาจ เพื่ออันเกิดขึ้น, แต่ว่า อ. ใจ , ครั้นเมื่อเจตสิก ท.
บางพวก แม้ไม่เกิดขึ้นอยู่, ย่อมเกิดขึ้นนั้นเทียว ฯ ก็ อ. ใจ
เป็นสภาพประเสริฐที่สุด แห่งธรรม ท. เหล่านั้น ด้วยอำนาจ
แห่งความเป็นอธิบดี ด้วยประการฉะนี้ เพราะเหตุนี้ (อ. ธรรม ท.
เหล่านั้น) ชื่อว่ามีใจเป็นสภาพประเสริฐที่สุด ฯ

เหมือนอย่างว่าอ. บุรุษผู้เป็นอธิบดี (แห่งชนท.) มีคณะเป็นต้น
(อันชน ท.) ย่อมเรียกว่า ผู้ประเสริฐที่สุดในคณะ ผู้ประเสริฐที่สุด
ในกองทัพ ดังนี้ ฉันไค; อ. ใจ (เป็นสภาพประเสริฐที่สุด) แห่งธรรมท.
แม้เหล่านั้น (ย่อมเป็น) ฉันนั้น เพราะเหตุนี้ (อ. ธรรมท. เหล่านั้น)
ชื่อว่ามีใจเป็นสภาพประเสริฐที่สุด ฯ

เหมือนอย่างว่า อ. ภิกษุท. เหล่านั้น เหล่านั้น อันสำเร็จแล้ว
(แต่ว่าตถุ ท.) มีทองเป็นต้น ชื่อว่าเป็นวัตถุมีวัตถุอันสำเร็จแล้ว
แต่ทองเป็นต้น ย่อมเป็น ฉันไค; อ. ธรรม ท. แม้เหล่านั้น ชื่อว่า
เป็นสภาพสำเร็จแล้วแต่ใจ เพราะความที่ (แห่งธรรม ท. เหล่านั้น)
เป็นสภาพสำเร็จแล้ว แต่ใจ (ย่อมเป็น) ฉันนั้น ฯ

(อ. อรรถ) ว่าอันผ่องใสแล้วด้วยคุณท. มีความไม่ฟุ้งเป็นต้น
(ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **ปสนุเนน** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า (อ. บุคคล) มีใจ อันมีอย่างนี้เป็นรูป เมื่อกล่าว
ชื่อว่าย่อมกล่าว ซึ่งวิสุทธิ อันมีอย่าง ๔ นั้นเทียว, เมื่อกระทำ
ชื่อว่าย่อมกระทำ ซึ่งกายสุจริต อันมีอย่าง ๓ นั้นเทียว, เมื่อไม่กล่าว
เมื่อไม่กระทำ ยังมโนสุจริต อันมีอย่าง ๓ ชื่อว่าย่อมให้เต็มได้
เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้มีใจอันผ่องใสแล้ว (ด้วยคุณ ท.)
มีความไม่ฟุ้งเป็นต้น นั้น ฯ อ. กุศลกรรมบถ ท. ๑๐ ย่อมถึง
ซึ่งความเต็มรอบ แก่บุคคลนั้น ด้วยประการฉะนี้ (ดังนี้) แห่งบาท
แห่งพระคาถา) ว่า **ภาสตี วา กโรติ วา** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อ. ความสุข ย่อมไปตาม ซึ่งบุคคลนั้น
เพราะสุจริตอันมีอย่าง ๓ นั้น (ดังนี้) แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า
ตโต น สฺขมเนวตี ดังนี้ ฯ

อ. กุศล แม้อันเป็นไปในภูมิ ๓ (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า)
ทรงประสงค์เอาแล้ว ในที่นี้; เพราะเหตุนี้ อ. อธิบาย ว่า
อ. ความสุขอันเป็นวิบาก อันเป็นไปในกายและเป็นไปในจิต
(โดยปริยายนี้) ว่า (อ. วิบากสุข) อันมีกายเป็นที่ตั้งบ้าง อันมีจิต
นอกนั้นก็ตั้งบ้าง ดังนี้ ย่อมไปตาม คือว่า ย่อมไม่ละ (ซึ่งบุคคลนั้น)
ผู้บังเกิดแล้ว ในสุคติภพหรือ หรือว่าผู้ดำรงอยู่แล้ว ในที่เป็นที่เสวย
ซึ่งความสุข ในสุคติ เพราะอำนาจแห่งสุจริตอันเป็นไปในภูมิ ๓
ดังนี้ (อันบัณฑิต) ฟังทราบ ฯ

โย เตสํ ปจฺจโย โหติ, ยํ นิสฺสาย เต ตานิ
ปุญฺณานิ กโรนฺติ, โสฺ ติสฺสโสฺ วา ปุสฺสโสฺ วา “เตสํ
ปุพฺพกุโมติ วุจฺจติ; เหวํ สมฺปทมิทํ เวทิตพฺพ”.

อิตติ อุปฺปาทปจฺจยตฺถเนน มโน ปุพฺพกุโม
เอเตสนฺติ มโนปุพฺพกุมา.

น หิ เต มเน อนุปฺปชฺชนฺเต, อุปฺปชฺชิตฺตํ สกฺโกนฺติ,
มโน ปน, เอกฺจฺเจสุ เจตสิเกสุ อนุปฺปชฺชนฺเตสุปิ,
อุปฺปชฺชติเยว. เหวํ อธิปิตฺวเสน ปน มโน เสฏฺฐโ
เอเตสนฺติ มโนเสฏฺฐา.

ยถา หิ คณาทีนํ อธิปิตฺติ ปุริโส “คณเสฏฺฐโ
เสนีเสฏฺฐโจติ วุจฺจติ; ตถา เตสํปิ มโนติ มโนเสฏฺฐา.

ยถา ปน สุวณฺณมาทีนํ นิปฺพนฺนานิ ตานิ ตานิ
ภณฺฑานิ สุวณฺณมยาทีนํ นาม โหนฺติ; ตถา
เอเตปิ มนโต นิปฺพนฺนตฺตา มโนมยา นาม.

ปสนุเนนาติ: อนภิชฺฐมาทีนํ คฺุณฺเห ปสนุเนน.

ภาสตี วา กโรติ วาติ: เหวรฺฐเปเน มเนน
ภาสฺนฺโต จตฺตฺพิทํ วิสุจฺจิตเมว ภาสตี, กโรนฺโต ติวริ
กายสุจฺจิตเมว กโรติ, อภาสฺนฺโต อภิโรนฺโต ตาย
อนภิชฺฐมาทีนํ ปสนุเนนมานสฺตาย ติวริ มโนสุจฺจิต
ปุเรติ. เหวมสุสฺ ทสฺ กุสลกมฺมปถา ปาริปุริ
คฺจฺจนฺติ.

ตโต น สฺขมเนวตี: ตโต ติวริสุจฺจิตโต ตํ
ปุคฺคํ สฺขมเนวตี.

อิธ เตภูมิกิปี กุสลํ อธิปเตตี; ตสฺมา “เตภูมิก-
สุจฺจิตานุกาเวเน สฺคตฺติเกเว นิพฺพตฺตํ สฺคตฺติยํ วา
สุขานุกาเวเน จิตฺตํ กายตฺตฺตฺกมฺปิ อิตฺตฺตฺตฺกมฺปิ
กายิกเจตฺตฺกํ วิปากสุขํ อนฺนคฺจฺจติ น วิชฺหตีตี
อตฺถโถ เวทิตพฺพ.

ครั้งนั้น อ. ภิกษุหนุ่ม รูปหนึ่ง ถ้ามแล้ว ซึ่งพระเถระนั้น ว่า
อ. ท่าน ท. เป็นผู้มียพรพาเท่าไร (ยอมเป็น) ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า
อ. พรพา ย่อมไม่มี, อ. เรา ท. เป็นผู้บวชแล้ว ในกาลแห่งตนเป็นคนแก่
(ยอมเป็น) ดังนี้ (อันพระเถระ) กล่าวแล้ว, ดัดแล้ว ซึ่งนิ้วมือ (มีอันให้รู้)
ว่า แน่คนแก่ ผู้อันบุคคลแนะนำได้โดยยากแล้ว ผู้มีอายุ (อ. ท่าน)
ยอมไม่รู้ ซึ่งประมาณ ของตน, อ. ท่าน เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระผู้แก่ ท.
ผู้มีประมาณเท่านี้ ย่อมไม่กระทำ (ซึ่งวัตร) แม้สักว่าสามิจักรกรรม,
ครั้นเมื่อวัตร (อันเรา) ถ้ามโดยเอื้อเพื่ออยู่, (อ. ท่าน) เป็นผู้หนึ่ง ย่อมเป็น,
(อ. เหตุ) แม้สักว่าความรังเกียจ ย่อมไม่มี แก่ท่าน ดังนี้ (เป็นเหตุ) ฯ

อ. พระเถระนั้น ยังความถือตัวว่าเป็นกษัตริย์ ให้เกิดแล้ว ถ้ามแล้ว
ว่า อ. ท่าน ท. เป็นผู้มาแล้ว สู้สำนัก ของใคร (ยอมเป็น) ดังนี้,
(ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. เรา ท. เป็นผู้มาแล้ว) สู้สำนัก ของพระศาสดา
(ยอมเป็น) ดังนี้ (อันภิกษุนั้น) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า ก็ อ. ท่าน ท.
ยอมกำหนด ซึ่งเรา ว่า อ. ใคร นั้น ดังนี้, (อ. เรา) จักตัด ซึ่งรากเง่า
ของท่าน ท. นั้นเทียว ดังนี้ ร้องให้อยู่ เป็นผู้มียทุกข์ เป็นผู้มียใจอันโทษ
ประทุษร้ายแล้ว (เป็น) ได้ไปแล้ว สู้สำนัก ของพระศาสดา ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสถ้ามแล้ว ซึ่งพระเถระนั้น ว่า แน่ตีสสะ
อ. เธอ เป็นผู้มียทุกข์ เป็นผู้มียใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว เป็นผู้มียหน้าอัน
ชุ่มแล้วด้วยน้ำตา (เป็น) ร้องให้อยู่ เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็น เพราะเหตุ
อะไรหนอ ดังนี้ ฯ อ. ภิกษุ ท. แม้เหล่านั้น คิดแล้ว ว่า อ. ภิกษุนั้น ไปแล้ว
พึงกระทำ ซึ่งความวุ่นวาย อะไร ๆ ดังนี้ ไปแล้ว กับ ด้วยพระเถระ
นั้นนั้นเทียว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ

อ. พระเถระนั้น ผู้อันพระศาสดาตรัสถ้ามแล้ว กราบทูลแล้ว ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ ย่อมด่า ซึ่งข้าพระองค์ ดังนี้ ฯ
(อ. พระศาสดา ตรัสถ้ามแล้ว) ว่า ก็ อ. เธอ เป็นผู้หนึ่งแล้ว ในที่ไหน
ยอมเป็น ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
(อ. ข้าพระองค์ เป็นผู้หนึ่งแล้ว) ในศาลาเป็นที่บำรุง ในท่ามกลาง
แห่งวิหาร (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถ้ามแล้ว) ว่า
อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ มาอยู่ อันเธอ เห็นแล้วหรือ ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ
กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ มาอยู่
อันข้าพระองค์) เห็นแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถ้ามแล้ว) ว่า
อ. การต้อนรับ อันเธอ ลูกขึ้นแล้ว กระทำแล้วหรือ ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ
กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. การต้อนรับ อันข้าพระองค์)
ไม่กระทำแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสถ้ามแล้ว) ว่า อ. การรับซึ่งบริขาร ของภิกษุ ท.
เหล่านั้น อันเธอ ถ้ามโดยเอื้อเพื่อแล้วหรือ ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ
กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. การรับซึ่งบริขาร อันข้าพระองค์)
ไม่ถ้ามโดยเอื้อเพื่อแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถ้ามแล้ว) ว่า
อ. วัตร หรือ หรือว่า อ. นำอันบุคคลพึงดื่ม (อันเธอ) ถ้ามโดยเอื้อเพื่อแล้ว
หรือ ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
(อ. วัตร หรือ หรือว่า อ. นำอันบุคคลพึงดื่ม อันข้าพระองค์) ไม่ถ้าม
โดยเอื้อเพื่อแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถ้ามแล้ว) ว่า อ. การนวดซึ่งเท้า
(อันเธอ) นำไปเฉพาะแล้ว ซึ่งอาสนะ กระทำแล้วหรือ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. การนวด
ซึ่งเท้า อันข้าพระองค์) ไม่กระทำแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว)
ว่า ดูก่อนตีสสะ อ. วัตรนั้น ทั้งปวง (อันเธอ) พึงกระทำ แก่ภิกษุผู้แก่ ท.,

อถ นั เอกิ ทหริกษุ “กติวสุสา ตุมเหติ
ปุจฺฉิตฺวา “วสุสํ นตฺถิ, มหุลลกกาเล ปพฺพชิตา
มยฺนตฺติ วุตฺเต, “อาวุโส พุพฺพินฺเต มหุลล ก อตฺตโน
ปมาณํ น ชานาสิ, เอตฺตเก มหุลล กตฺเต
ทิสฺวา สามิ จิมตฺตปิ น กโรสิ, วตฺเต อาปุจฺฉิยมาเน,
ตฺถนฺที โหสิ, กุกฺกจฺจมตฺตปิ เต นตฺถิตฺติ อจฺจรั
ปหริ.

โส ชตฺติยมาณํ ชเนตฺวา “ตุมเห กสฺส สนฺตีกํ
อาคตฺตาติ ปุจฺฉิตฺวา, “สตฺถุ สนฺตีกนฺติ วุตฺเต, “ มํ
ปนํ โก เอสฺติ สลฺล กฺเขต, มฺลเมว โว ฉินฺทิสฺสามิ ติ
วตฺวา รุทฺหนฺโต ทุกฺชี ทุมฺมโน สตฺถุ สนฺตีกํ อคมาสิ.

อถ นั สตฺถา “กิณฺุ ตฺวํ ติสฺส ทุกฺชี ทุมฺมโน
อสุสมฺุโข รุทฺมาโน อาคตฺตีสฺตี ปุจฺฉิ. เตปิ ภิกฺษุ
“เอส คนฺตฺวา กิณฺุจิ อาลฺล กิ กเรยยาติ จินฺเตตฺวา
เตเนว สทฺธิ คนฺตฺวา สตฺถาริ วฺนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ
นีสฺตีสุ.

โส สตฺถารา ปุจฺฉิตฺวา “อิเม มํ ภาณฺเต ภิกฺษุ
อฺกโกสนฺตฺติ อาห.

“กํ ปน ตฺวํ นิสฺสินฺนีสฺตี.

“วิหารมชฺเฒ อฺภูจฺจานสาลาเย ภาณฺเตติ.

“อิเม เต ภิกฺษุ อาคจฺจนฺตา ทิฏฺฐาติ.

“ทิฏฺฐา ภาณฺเตติ.

“อฺภูจฺจาย เต ปุจฺจคฺคมนํ กตฺนฺติ.

“น กตํ ภาณฺเตติ.

“เตสํ ปริทฺวารคฺคณฺเณ เต อาปุจฺฉิตฺนฺติ.

“นาปุจฺฉิตํ ภาณฺเตติ.

“วตฺตํ วา ปานีเย วา อาปุจฺฉิตฺนฺติ.

“นาปุจฺฉิตํ ภาณฺเตติ.

“อาสนํ อภิหริตฺวา ปาทสมฺพาทนํ กตฺนฺติ.

“น กตํ ภาณฺเตติ.

“ตีสฺส มหุลล กภิกฺษุณํ สพฺพเมตํ วตฺตํ กตฺตพฺพ,

อ. อัน (อันธเว) ผู้ไม่กระทำอยู่ ซึ่งวัดรอนัน นั้งในท่ามกลาง
แห่งวิหาร ย่อมไม่ควร ; อ. โทษ ของเธอนั้นเทียว อ. เธอยังภิกษุ ท.
เหล่านั้น จงให้อดโทษ ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กราบทูลแล้ว) ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ด่าแล้ว ซึ่งข้าพระองค์,
อ. ข้าพระองค์ ยังภิกษุ ท. เหล่านั้น จะให้อดโทษ หามิได้ ดังนี้ ฯ
(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนติสสะ (อ. เธอ) อย่ากระทำแล้ว
อย่างนี้ ; อ. โทษ ของเธอนั้นเทียว, (อ. เธอ) ยังภิกษุ ท. เหล่านั้น
จงให้อดโทษ ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
(อ. ข้าพระองค์) (ยังภิกษุ ท.) จะให้อดโทษ หามิได้ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. พระเถระนั้น เป็นผู้อันบุคคลพึงว่าได้โดยยาก (ยอมเป็น) ดังนี้
อันภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. ติสสะ)
(เป็นผู้อันบุคคลพึงว่าได้โดยยาก ยอมเป็น) ในกาลนั้นนเทียว หามิได้,
อ. ติสสะนั้น เป็นผู้อันบุคคลพึงว่าได้โดยยากนั้นเทียว (ได้เป็นแล้ว)
แม้ในกาลก่อน ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ความที่
แห่งพระเถระนั้นเป็นผู้อันบุคคลพึงว่าได้โดยยาก อันข้าพระองค์ ท.
ทราบแล้ว ในกาลนี้ ก่อน, (อ. พระเถระนั้น) ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรม
อะไร ในกาลอันล่วงไปแล้ว ดังนี้ (อันภิกษุ ท.) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว
ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. ถ้าอย่างนั้น (อ. เธอ ท.) จงฟัง ดังนี้ ทรงนำมาแล้ว
ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ว่า:

ในกาลอันล่วงไปแล้ว ครั้นเมื่อพระราช ผู้เป็นใหญ่ในเมือง-
ชื่อว่าพาราณสี (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำอยู่ซึ่งความเป็นแห่งพระราช
ในเมืองชื่อว่าพาราณสี, อ. ดาบส ชื่อว่าเทวละ อยู่แล้ว ในป่าหิมพานต์
สิ้นเดือน ท. ๘ เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเข้าไปอาศัยซึ่งเมืองอยู่ ตลอดเดือน ท.
๔ เพื่อต้องการแก้อันเสพซึ่งรสเค็มและรสเปรี้ยว (เป็น) มาแล้ว
จากป่าหิมพานต์ เห็นแล้ว (ซึ่งชน ท.) ผู้รักษาซึ่งประตูแห่งเมือง
ถามแล้ว ว่า อ. บรรพชิตผู้ถึงพร้อมแล้ว ท. ซึ่งเมืองนี้ ย่อมอยู่ในที่ไหน
ดังนี้ ฯ (อ. ชน ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. บรรพชิต ท.
ยอมอยู่) ในโรงแห่งบุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ ดังนี้ ฯ

อ. ดาบสนั้น ไปแล้ว สูโรงแห่งบุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ ยืนแล้ว
ใกล้ประตู กล่าวแล้ว ว่า ถ้าว่า อ. ความไม่หนักใจ แห่งท่าน (ยอมมี)
ไซ้, (อ. เขา ท.) พึงอยู่ในโรง สิ้นราตรีหนึ่ง ดังนี้ ฯ อ. บุคคลผู้กระทำ
ซึ่งหม้อ (กล่าวแล้ว) ว่า อ. กิจ ของกรรม ย่อมไม่มี ในโรง ในกลางคืน,
อ. โรง ใหญ่, ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. จงอยู่ ตามความสบาย ดังนี้
มอบถวายแล้ว ซึ่งโรง ฯ ครั้นเมื่อดาบสนั้น เข้าไปแล้ว นั่งแล้ว, อ. ดาบส
ชื่อว่านารทะ แม้อันอีก มาแล้ว จากป่าหิมพานต์ ขอแล้ว ซึ่งการอยู่
สิ้นราตรีหนึ่ง กะบุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ ฯ

อ. บุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ คิดแล้ว ว่า อ. ดาบสผู้มาแล้วก่อน
เป็นผู้ใคร่เพื่ออันอยู่ โดยความเป็นอันเดียวกัน กับ ด้วยดาบสนี้ พึงเป็น
หรือ หรือว่า (เป็นผู้ใคร่เพื่ออันอยู่ โดยความเป็นอันเดียวกัน กับ
ด้วยดาบสนี้) ไม่พึงเป็น, (อ. เขา) จักเปลื้อง ซึ่งตน ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าว่า อ. ดาบสผู้เข้าไปแล้วก่อน จักชอบใจไซ้,
(อ. ท่าน ท.) จงอยู่ ตามความชอบใจ แห่งดาบสนั้น ดังนี้ ฯ

อ. ดาบสนั้น เข้าไปหาแล้ว ซึ่งดาบสชื่อว่าเทวละนั้น (กล่าวแล้ว)
ว่า ข้าแต่อาจารย์ ถ้าว่า อ. ความไม่หนักใจ แห่งท่าน (ยอมมี) ไซ้ ,
อ. กรรม ท. พึงอยู่ในที่นี้ สิ้นราตรีหนึ่ง ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า
อ. โรง ใหญ่,

เอตํ อภิธานเตน วิหารมชฺเชน นิสิตฺตํ น วฏฺฏติ;
ตเวว โทโส, เอเต ภิกฺขุ ชมาเปหิตี. “เอเต มํ ภาเน
อกุโสสิสุ, นาหิ เอเต ชมาเปหิตี. “ติสฺส มา เอว
กิริ: ตเวว โทโส, ชมาเปหิ เนติ. “น ชมาเปมิ
ภาเนเตติ.

อถ สตฺธา “ทุพฺพโจ เอส ภาเนเตติ ภิกฺขุหิ
วุตฺเต, “น ภิกฺขเว อิทาเนว, ปุพฺพเปส ทุพฺพโจเย
วาตี วตฺวา “อิทานิ ตาวสุส ภาเนเต ทุพฺพจภาโว
อมฺเหติ ภาโต, อตีเต กิมกาลีตี วุตฺเต, “เตนหิ
ภิกฺขเว สุณฺณาถาตี วตฺวา อตีตํ อาหริ:

อตีเต พาราณสียํ พาราณสีราเช รชฺชํ กาเรนฺเต,
เทวโล นาม ตาปโส อฏฺฐ มาเส หิมวฺนฺเต วสิตฺวา
โลณมฺพิลเสวนตฺถาย จตฺตาโร มาเส นครํ อุนิสฺสุสาย
วสิตฺกาโม หิมวฺนฺตโต อาคนฺตฺวา นครทวารปาลเก
ทิสฺวา ปุจฺฉิ “อิมํ นครํ สมฺปตฺตปฺพชิตา กตฺถ
วสนฺตีติ. “กุมฺภการสาลาเย ภาเนเตติ.

โส กุมฺภการสาลํ คนฺตฺวา ทฺวาเร จตฺวา “สเจ
เต อคฺรุ, วเสยฺยาม เอกรตฺตี สาลาเยว อาห.
กุมฺภการโร “มยฺหํ รตฺตี สาลาเย กิจฺจํ นตฺถิ,
มฺหตี สาลา, ยถาสฺสุํ วสถ ภาเนเตติ สาลํ นิยฺยาเทสิ.
ตสฺมี ปริสิตฺวา นิสินฺเน, อปโรปี นารโท นาม
ตาปโส หิมวฺนฺตโต อาคนฺตฺวา กุมฺภการํ เอกรตฺตีวาลํ
ยาจิ.

กุมฺภการโร “ปจฺมาคโต อิมินา สทฺธิ เอกโต
วสิตฺกาโม ภเวยฺย วา โน วา, อตฺตานํ ปริโมเจสฺสามีตี
จินฺเตตฺวา “สเจ ภาเนเต ปจฺมฺปกโต โรเจสฺสตี,
ตสฺสุ รุจฺฉิยา วสถาตี อาห.

โส ตํ อฺปฺสงฺกมิตฺวา “สเจ เต อาจฺริย อคฺรุ,
มยเมตฺถ เอกรตฺตี วเสยฺยามาตี. “มฺหตี สาลา,

อ. ท่าน เข้าไปแล้ว จงอยู่ ในที่สุดแห่งหนึ่ง ดังนี้ (อันดาบสนั้น) กล่าวแล้ว, เข้าไปแล้ว นั่งแล้ว ในส่วนอื่นอีก (แห่งดาบส) ผู้เข้าไปแล้ว ก่อนกว่า ฯ

(อ. ดาบส ท.) แม้ทั้งสอง กล่าวแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว อันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึก, ในกาลเป็นทีนอน อ. ดาบสชื่อว่านารทะ กำหนดแล้ว ซึ่งที่เป็นทีนอนแห่งดาบสชื่อว่าเทวละด้วย ซึ่งประคุดด้วย นอนแล้ว ฯ ส่วนว่า อ. ดาบสชื่อว่าเทวละนั้น เมื่อนอน ไม่นอนแล้ว ในที่แห่งตนนั่งแล้ว นอนแล้ว ขวาง ในท่ามกลางแห่งประคุด ฯ อ. ดาบส ชื่อว่านารทะ ออกไปอยู่ ในกลางคืน เหยียบแล้ว ที่ชฎา ท. ของดาบส ชื่อว่าเทวละนั้น ฯ

(ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ใคร เหยียบแล้ว ซึ่งเรา ดังนี้ (อันดาบส ชื่อว่าเทวละ) กล่าวแล้ว , (อ.ดาบสชื่อว่านารทะ) กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. กระผม ดังนี้ ฯ (อ. ดาบสชื่อว่าเทวละ) (กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนชฎิลโกง (อ. ท่าน) มาแล้ว จากป่า ย่อมเหยียบ ที่ชฎา ท. ของเรา ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบสชื่อว่านารทะ) กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่อาจารย์ (อ. กระผม) ย่อมไม่รู้ ซึ่งความที่ แห่งท่าน ท. เป็นผู้นอนแล้ว ในที่นี้, อ. ท่าน ท. ขอจงอดโทษ ต่อกระผมเถิด ดังนี้ เมื่อดาบสชื่อว่าเทวละนั้น คร่ำครวญ อยู่แน่นทึบ, ออกไปแล้ว ในภายนอก ฯ อ. ดาบสชื่อว่าเทวละ นอกนี้ (คิดแล้ว) ว่า อ. ดาบสนี้ แม้เข้าไปอยู่ พึงเหยียบ ซึ่งเรา ดังนี้ เป็นไปรอบแล้ว นอนแล้ว กระทำ ซึ่งศีระะ ในที่แห่งเท้า ฯ

แม้ อ. ดาบสชื่อว่านารทะ เข้าไปอยู่ คิดแล้ว ว่า อ. เรา ผิดแล้ว ในอาจารย์ แม้ก่อน, ในกาลนี้ (อ. เรา) จักเข้าไป โดยข้างแห่งเท้า ของอาจารย์นั้น ดังนี้ มาอยู่เหยียบแล้ว ที่คอ, (ครั้นเมื่อคำ) ว่าอ. ใคร นั้น ดังนี้ (อันดาบสชื่อว่าเทวละ) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. กระผม ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ดูก่อนชฎิลโกง (อ. ท่าน) เหยียบแล้ว ที่ชฎา ท. ก่อน ย่อมเหยียบ ที่คอ ในกาลนี้, (อ.เรา) จักแข่ง ซึ่งท่าน ดังนี้ (อันดาบสชื่อว่าเทวละ) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. โทษ ของกระผม ย่อมไม่มี, อ. กระผม ย่อมไม่รู้ ซึ่งความที่แห่งท่าน ท. เป็นผู้นอนแล้วอย่างนี้, อ. กระผม เป็นผู้เข้าไปแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า อ. ความผิดแม้ครั้งที่หนึ่ง แห่งเรา มีอยู่, ในกาลนี้ อ. เรา จักเข้าไป โดยข้างแห่งเท้า ดังนี้ ย่อมเป็น อ. ท่าน ท. ขอจงอดโทษ ต่อกระผมเถิด ดังนี้ ฯ (อ. ดาบสชื่อว่าเทวละ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนชฎิลโกง อ. เรา จักแข่ง ซึ่งท่าน ดังนี้ ฯ (อ. ดาบสชื่อว่านารทะ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. ท่าน ท. อย่าได้กระทำแล้ว อย่างนี้ ดังนี้ ฯ

อ. ดาบสชื่อว่าเทวละนั้น ไม่เอื้อเพื่อแล้ว ซึ่งคำ ของดาบสชื่อว่า นารทะนั้น แข่งแล้ว ซึ่งดาบสชื่อว่านารทะนั้นนั้นทึบ ว่า

อ. พระอาทิตย์ มีรัศมีอันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยพัน มีเดช-
อันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยร้อย มีอันบรรเทาซึ่งมีดีเป็นปกติ,
ครั้นเมื่อพระอาทิตย์ ขึ้นไปอยู่ ในเวลาเช้า อ. ศีระะ ของท่าน
จงแตก โดยส่วนเจ็ด ดังนี้ ฯ

อ. ดาบสชื่อว่านารทะ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. โทษ ของกระผม ย่อมไม่มี,

ปวิสิตวา เอกมนุเต วสาติ วุตเต, ปวิสิตวา
ปุเรตริ ปวิฏฐสฺส อปรมาเค นิสีทิ.

อุโกปิ สาราณียํ กถํ กเถตฺวา, สยนกาเล
นารโท เทวลสฺส นิปฺชชฺญจฺจานญฺจ ทฺวารญฺจ
สลฺลฺกเขตฺวา นิปฺชฺชิตฺติ. โส ปน เทวโล นิปฺชฺชมาโน
อตุตฺตโน นิสินฺนญฺจานเ อนิปฺชฺชิตฺวา ทฺวารมชฺชเ
ตฺริยํ นิปฺชฺชิตฺติ. นารโท รตฺตํ นิกฺขมฺนฺโต ตสฺส
ชฺฎาสฺส อุกฺกมิ.

“โก มํ อุกฺกมิตฺติ วุตเต, “อาจริย อหนฺติ
อาห. “กุฏฐฏฺฐิ อรณฺญโต อาคณฺตุวา มม ชฺฎาสฺส
อุกฺกมสฺสิตฺติ.

“อาจริย ตุมหากํ อธิ นิปฺนฺนภาวํ น ชานามิ,
ขมถ เมติ วตฺวา ตสฺส กนฺทนต์สฺสเว, พหิ นิกฺขมิ.
อิตโร “อโย ปวิสนฺโตปิ มํ อุกฺกเมยฺยาติ ปวิตฺเตตฺวา
ปาทญฺจานเ สีสํ กตฺวา นิปฺชฺชิตฺติ.

นารโทปิ ปวิสนฺโต “ปจฺมมฺปาหํ อาจริย
อปรชฺชเ, อิทานิสฺส ปาทปสฺสเสน ปวิสิสฺสสามิตฺติ
จินฺเตตฺวา อาคจฺจนฺโต คีวาย อุกฺกมิ, “โก เอโสติ
วุตเต, “อหํ อาจริยาติ วตฺวา “กุฏฐฏฺฐิ ปจฺมํ ชฺฎาสฺส
อุกฺกมิตฺวา อิทานิ คีวาย อุกฺกมสฺส, อภิสปฺสฺสามิ
ตฺนฺติ วุตเต, “อาจริย มยฺหํ โทโส นตฺถิ, อหํ ตุมหากํ
เอวํ นิปฺนฺนภาวํ น ชานามิ, ปจฺมปิ เม อปรารภํ
อตุตฺถิ, อิทานิ ปาทปสฺสเสน ปวิสิสฺสสามิตฺติ ปวิฏฺฐิเจมฺหิ,
ขมถ เมติ อาห. “กุฏฐฏฺฐิ อภิสปฺสฺสามิ ตฺนฺติ .
“มา เอวํ อกริตฺถ อาจริยาติ.

โส ตสฺส วจฺนํ อนาทยิตฺวา

“สหสฺสรฺสี สตเตโช สุริโย ตมวิโนทโน,

ปาโต อุตฺยนฺเต สุริเย มุทฺธา เต ผลตฺ สตฺตฺธาติ

ตํ อภิสปิเยว.

นารโท “อาจริย มยฺหํ โทโส นตฺถิ,

เมื่อกระผม กล่าวอยู่นั้นเที่ยว, อ. ท่าน ท. แข่งแล้ว , อ. โทษ ของบุคคลใด มีอยู่; อ. ศีรษะ ของบุคคลนั้น จงแตก (อ. ศีรษะ) ของบุคคลผู้ไม่มีโทษ จงอย่าแตก ดังนี้ แข่งแล้ว ว่า

อ. พระอาทิตย์ มีรัศมีอันบันดาลกำหนดแล้วด้วยพัน มีเดชอันบันดาลกำหนดแล้วด้วยร้อย มีอันบรรเทาซึ่งมีดเป็นปกติ, ครั้นเมื่อพระอาทิตย์ ขึ้นไปอยู่ ในเวลาเช้า อ. ศีรษะ ของท่าน จงแตก โดยส่วนเจ็ด ดังนี้ ฯ

ก็ (อ. ดาบสชื่อว่านารทะ) นั้น เป็นผู้มีความงามมาก (เป็น) ย่อมตามระลึกได้ ซึ่งก็ปีแปดสิบ ท. คือ (ซึ่งก็ปี ท.) สิบ ในกาล อันล่วงไปแล้ว (ซึ่งก็ปี ท.) สิบ ในกาลอันไม่มาแล้ว; เพราะเหตุนั้น (อ. ดาบสนั้น) ใครครวญอยู่ ว่า อ. ความแฉ่ง จักตกไป ในเบื้องบน แห่งใครหนอแล ดังนี้ รู้แล้วว่า (อ. ความแฉ่ง จักตกไป ในเบื้องบน) แห่งอาจารย์ ดังนี้ อาศัยแล้ว ซึ่งความเอ็นดู ในอาจารย์นั้น ห้ามแล้ว ซึ่งการขึ้นไปแห่งอรุณ ด้วยกำลังแห่งฤทธิ์ ฯ

(อ.ชน ท.) ผู้อยู่ในเมือง ครั้นเมื่ออรุณ ไม่ขึ้นไปอยู่ , ไปแล้ว สู่ประตูแห่งพระราชฯ คร่ำครวญแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ ครั้นเมื่อพระองค์ (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งพระราชฯ, อ.อรุณ ย่อมไม่ตั้งขึ้น , (อ.พระองค์) ขอจงทรงยังอรุณให้ตั้งขึ้น แก่ข้าพระองค์ ท. ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ทรงตรวจดูอยู่ (ซึ่งกรรม ท.) มีกายกรรมเป็นต้น ของพระองค์ ไม่ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งกรรม) อันไม่ควรแล้ว อะไร ๆ ทรงดำริแล้ว ว่า อ. เหตุ อะไร หนอแล ดังนี้ ทรงระแวงอยู่ ว่า อันความวิวาท แห่งบรรพชิต ท. พึงมี ดังนี้ ตรัสถามแล้ว ว่า อ. บรรพชิต ท. ในเมืองนี้ มีอยู่ แลหรือ ดังนี้ ฯ

(ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. บรรพชิต ท.) ผู้มาแล้ว สูโรงแห่งบุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ ในเวลาเย็น ในวันวาน มีอยู่ ดังนี้ (อันราชบุรุษ ท.) กราบทูลแล้ว, ในขณะนั้นนั้นเที่ยว อ. พระราชา ด้วยทั้งคบเพลิง ท. (อันราชบุรุษ ท.) ทรงไว้อยู่ เสด็จไปแล้ว ในที่นั้น ทรงไหวแล้ว ซึ่งดาบสชื่อว่านารทะ ประทับนั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ตรัสแล้ว ว่า

ข้าแต่พระดาบสชื่อว่านารทะ อ.การงาน ท. ของชมพูทวีป ย่อมไม่เป็นไปทั่ว, อ.โลก เป็นโลกมีดเป็นแล้ว เพราะเหตุอะไร (ย่อมเป็น) ? (อ.ท่าน) ผู้อันข้าพเจ้าถามแล้ว จงบอก ซึ่งเหตุนั้น แก่ข้าพเจ้า ดังนี้ ฯ

อ. ดาบสชื่อว่านารทะ กราบทูลแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปทั่ว ทั้งปวง (กราบทูลแล้ว) ว่า อ. อาตมภาพ เป็นผู้อันดาบสนี้แข่งแล้ว เพราะเหตุนี้ (ย่อมเป็น), ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. อาตมภาพ กล่าวแล้ว ว่า อ. โทษ ของกระผม ย่อมไม่มี, อ. โทษ ของบุคคลใด มีอยู่;

มม วทนต์เสว, ตุมเห อภิสปีตถ, ยสฺส โทโส อตฺถิ; ตสฺส มุฑฺธา ผลตุ มา นิทฺโธสฺสฺสาติ วตฺวา

“สทฺสฺสรฺสี สดเตไซ สุริโย ตมฺวินทโน,

ปฺาโต อุทฺยนฺเต สุริเย มุฑฺธา เต ผลตุ สดฺตธาติ

อภิสปี.

โส ปน มหฺนุภาโว “อตีเต จตฺตาพีส อนาคเต จตฺตาพีสชาติ อสตีทปฺเป อนุสฺสรฺติ; ตสฺมา “กสฺส นุ โข อุปริ สาโป ปตฺติสฺสตีติ อุปฺภาเรนโต “อาจริยสฺสาติ ฃตฺวา ตสฺมี อนุกมฺปํ ปฏฺิจฺ อธิทฺิพฺเลน อรฺุณฺคฺคฺมนํ นิวาเรสิ.

นาคฺรา อรฺุณ อนฺุคฺคฺจฺจฺนฺเต, ราชทฺวาริ คฺนฺตฺวา “เทว ตฺยิ รชฺชํ กาเรนฺเต, อรฺุณ น อฺุฏฺจาติ, อรฺุณํ โน อฺุฏฺจาเปหิติ กนฺุทิสฺ.

ราชา อตฺตโน กายกมฺมาทีนิ โอลิเกนฺโต กิณฺุจฺ อยฺตุตฺติ อทิสฺวา “กิ นุ โข การณฺนฺติ จินฺุเตตฺวา “ปพฺพิชิตานํ วิวาทเณ ภฺวิตพฺพนฺติ ปริสฺกฺมาโน “กจฺจิ อิมสฺมี นคเร ปพฺพิชิตา อตฺถิติ ปุจฺจิ .

“หฺยโย สಾಯํ กุมฺภการสาลํ อาคตฺตา อตฺถิ เทวาทิ วุตฺเต, ตฺขณฺณฺเถว ราชา อุกฺกาหิ ธาริยมานาหิ ตตฺถ คฺนฺตฺวา นารทํ วนฺุทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺุ อาห

“กมฺมฺนฺตา นปฺวตฺตฺนฺติ ชมฺพฺุทิสฺ นารท,

เกน โลกโถ ตโมภฺุโต? ตํ เม อุกฺขาหิ ปุจฺจิไตติ.

นารโท สพฺพํ ปวตฺตี อาจิกฺขิตฺวา “อิมินา การณฺนาหํ อิมินา อภิสปีโต, อถาหํ มฺยฺหํ โทโส นตฺถิ, ยสฺส โทโส อตฺถิ;

อ. ความแฉ่ง จงตกไป ในเบื้องบน แห่งบุคคล นั้นนั่นเทียว ดังนี้ แฉ่งแล้ว; ก็แล (อ.อาตมภาพ) ครั้นแฉ่งแล้ว ใคร่ครวญอยู่ ว่า อ. ความแฉ่ง จักตกไป ในเบื้องบน แห่งใคร หนอแล ดังนี้ เห็นแล้วว่า อ. ศีรษะ ของอาจารย์ จักแตก โดยส่วนเจ็ด ในเวลาเป็นที่ขึ้นไป แห่งพระอาทิตย์ ดังนี้ อาศัยแล้ว ซึ่งความอนุเคราะห์ ในอาจารย์นั้น ย่อมไม่ให้ เพื่ออันขึ้นไป แห่งอรุณ ดังนี้ ฯ (อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. อันตราย ไม่พึงมี แก่ดาบสชื่อว่าเทวละนั้น อย่างไร ดังนี้ ฯ (อ. ดาบสชื่อว่านารทะ กราบทูลแล้ว) ว่า ถ้าว่า (อ. ดาบสชื่อว่าเทวละ) ยังอาตมภาพ พึ่งให้ออดโทษไซ้, (อ. อันตราย) ไม่พึงมี ดังนี้ ฯ (อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน (ยังดาบสชื่อว่านารทะ) จงให้ออดโทษเถิด ดังนี้ ฯ (อ. ดาบสชื่อว่าเทวละ กราบทูลแล้ว) ว่า อ. ชฎิลนั้น เหยียบแล้ว ซึ่งอาตมภาพ ที่ชฎา ท. ด้วย ที่คอด้วย, อ. อาตมภาพ จะไม่ยังชฎิลโกงนั้น ให้ออดโทษ ดังนี้ ฯ (อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ยังดาบสชื่อว่านารทะ จงให้ออดโทษเถิด, อ. ท่าน อย่ากระทำแล้ว อย่างนี้ ดังนี้ ฯ (อ. ดาบสชื่อว่าเทวละ กราบทูลแล้ว) ว่า อ. อาตมภาพ จะไม่ยังชฎิลโกง ให้ออดโทษ ดังนี้ ฯ

(ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า อ. ศีรษะ ของท่าน จักแตก โดยส่วนเจ็ด ดังนี้ (อันพระราชา) แม้ตรัสแล้ว, (อ. ดาบสชื่อว่าเทวละ) ไม่ยังดาบสชื่อว่านารทะให้ออดโทษแล้วนั้นเทียว ฯ ครั้งนั้น อ. พระราชา (ตรัสแล้ว) กะดาบสชื่อว่าเทวละนั้น ว่า อ. ท่าน จักไม่ยังดาบสชื่อว่านารทะ ให้ออดโทษ ตามความชอบใจ ของตนหรือ ดังนี้, ทรงยังราชบุรุษ ท. ให้จับแล้ว ซึ่งดาบสชื่อว่าเทวละนั้น ที่มีมือและเท้าและท้องและคอ ท. ทรงยังดาบสชื่อว่าเทวละ ให้นำอมลงแล้ว ณ ที่ ไกลแห่งเท้า ของดาบสชื่อว่านารทะ ฯ อ. ดาบสชื่อว่านารทะกล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. ท่าน จงลุกขึ้นเถิด, อ. กระผม ย่อมอดโทษ ต่อท่าน ดังนี้ กราบทูลแล้ว ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ. ดาบสนี้ (ยังอาตมภาพ) ย่อมให้ออดโทษ ตามใจอย่างไร หามิได้, อ. สระ แห่งหนึ่ง มีอยู่ในที่อื่นไม่ไกล, อ. พระองค์ ทรงกระทำแล้ว ซึ่งก้อนแห่งดินเหนียว บนศีรษะ (ทรงยังราชบุรุษ ท.) จงให้พักไว้ ซึ่งดาบสนั้น ในน้ำ มีคอบเป็นประมาถ ในสระนั้น ดังนี้ ฯ อ. พระราชา (ทรงยังราชบุรุษ ท.) ให้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ อ. ดาบสชื่อว่านารทะ เรียกมาแล้ว ซึ่งดาบสชื่อว่าเทวละ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่อาจารย์ ครั้นเมื่อฤทธิ อันกระผม คลายแล้ว, ครั้นเมื่อความร้อนพร้อมแห่งพระอาทิตย์ ตั้งขึ้นอยู่, อ. ท่าน ดำลงแล้ว ในน้ำ ข้ามขึ้นแล้ว พึ่งไป โดยที่อื่น ดังนี้ ฯ อ. ก้อนแห่งดินเหนียว (บนศีรษะ) ของดาบสนั้น อันสักว่าอันรัศมีแห่งพระอาทิตย์ ท. ถูกต้องแล้วเทียว แดกแล้ว โดยส่วนเจ็ด ฯ อ. ดาบสนั้น ดำลงแล้ว หนีไปแล้ว โดยที่อื่น (ดังนี้) ฯ

อ. พระศาสดา ครั้นทรงนำมาแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนานี้ ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. พระราชา ในกาลนั้น เป็นอาณนทได้เป็นแล้ว (ในกาลนี้), อ. ดาบสชื่อว่าเทวละ (ในกาลนั้น) เป็นตีสสะ (ได้เป็นแล้ว ในกาลนี้), อ. ดาบสชื่อว่านารทะ (ในกาลนั้น) เป็นเจ้านั้นเทียว (ได้เป็นแล้ว ในกาลนี้), อ. ตีสสะนั้น เป็นผู้อันบุคคล พึ่งว่าได้โดยยากนั้นเทียว (ได้เป็นแล้ว) แม้ในกาลนั้น อย่างนี้ ดังนี้ ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งพระเถระ ชื่อว่าตีสสะ ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนตีสสะ ก็ เมื่อภิกษุ คิดอยู่ ว่า อ. เรา เป็นผู้อันบุคคลนั้นดำแล้ว (ย่อมเป็น),

ตสุเสว อูปริ สาไป ปตตฺตติ วตฺวา อภิสปี ; อภิสปีตฺวา จ ปน กสฺส นฺโช อูปริ สาไป ปติสฺสตีติ อูปฺธาเรฺนโต `สุริยฺคุมนเวลาย อาจริยสฺส มฺหุธา สตฺตธา ผลิสฺสตีติ ทิสฺวา เอตฺสมี อนุภมฺปิ ปฏิจฺจ อรุณสฺส อุกฺคฺนตุ น เหมตีติ.

“กถํ ปนสฺส ภาเน อนฺตราโย น ภเวยฺยาติ.

“สเจ มํ ขมาเปยฺย, น ภเวยฺยาติ.

“เตนฺหิ ขมาเปหีติ.

“เอโส มํ ชฎาสฺส จ คีวาย จ อุกฺกมิ, นาหํ เอตํ ภูฏชฎีถํ ขมาเปหีติ.

“ขมาเปหิ ภาเน, มา เหวํ กิรีติ.

“น ขมาเปหีติ.

“มฺหุธา เต สตฺตธา ผลิสฺสตีติ วุตฺเตปิ , น ขมาเปสิเยว.

อถ นํ ราชานํ ตฺวํ อตฺตโนรฺวจิยา ขมาเปสฺสตีติ, หตฺถปาทฺกฺจฺฉิควาสฺส ตํ คาหาเปตฺวา นารทสฺส ปาทมฺมุเล โอนมาเปสิ.

นารโท “อฺภูเจหิ อาจริย, ขมามิ เตติ วตฺวา “มหาราช นาย ยถามเนน ขมาเปติ, อวิทุเร เอโก สโร อตฺถิ, ตตฺถ นํ สีเส มตฺตिकाปิณฺฑํ กตฺวา คลปฺปมาเถ อุกฺเก จปาเปหีติ อาห.

ราชานํ ตถา กาวเรสิ. นารโท เทวถํ อามนฺเตตฺวา “อาจริย มยา อิทธิยา วิสฺสณฺญาย, สุริยสนฺดาเป อฺภูจฺหนฺเต, ตฺวํ อุกฺเก นิมุชฺชิตฺวา อณฺเณน จาเนน อุตฺตริตฺวา คจฺเจยฺยาสีติ อาห.

ตสฺส สุริยริสีหิ สมณฺญสมตฺโตว มตฺตिकाปิณฺฑโท สตฺตธา ผลิ. โส นิมุชฺชิตฺวา อณฺเณน จาเนน ปลายิ.

สตุถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา “ตทา ภิกฺขเว ราชานํ อามนฺโท อโหสิ, เทวโล ติสฺโส, นารโท อหเมว, เหวํ ตทาเปสฺส ทพฺพใจเววาทิ วตฺวา ติสฺสตฺเถว อามนฺเตตฺวา “ตีสฺส ภิกฺขุโนหิ `อสุเกนาหํ อุกฺกฺกฺจ,

เป็นผู้อันบุคคลนั้นประหารแล้ว (ยอมเป็น), เป็นผู้อันบุคคลนั้นชนะแล้ว (ยอมเป็น), อ. บุคคลนั้น ได้ลักแล้ว ซึ่งสิ่งของ ของเรา ดังนี้ ชื่อ อ. เวร ย่อมไม่เข้าไปสงบวิเศษ; แต่ว่า (เมื่อภิกษุ) ไม่เข้าไปผูกไว้อยู่ (ซึ่งความโกรธ) อย่างนั้นนั่นเทียว (อ. เวร) ย่อมเข้าไปสงบ ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ท. เหล่านี้ว่า

ก็ อ.ชน ท.เหล่าใด ย่อมเข้าไปผูกไว้ ซึ่งความโกรธนั้น ว่า (อ.บุคคลนั้น) ด่าแล้ว ซึ่งเรา, (อ.บุคคลนั้น) ได้ฆ่าแล้ว ซึ่งเรา, (อ.บุคคลนั้น) ได้ชนะแล้ว ซึ่งเรา, (อ.บุคคลนั้น) ได้ลักแล้ว (ซึ่งสิ่งของ) ของเรา (ดังนี้), อ.เวร ของชน ท. เหล่านั้น ย่อมไม่สงบ ฯ ส่วนว่า อ.ชน ท. เหล่าใด ย่อมไม่เข้าไปผูกไว้ ซึ่งความโกรธนั้น ว่า (อ.บุคคลนั้น) ด่าแล้ว ซึ่งเรา, (อ.บุคคลนั้น) ได้ฆ่าแล้ว ซึ่งเรา, (อ.บุคคลนั้น) ได้ชนะแล้ว ซึ่งเรา, (อ.บุคคลนั้น) ได้ลักแล้ว (ซึ่งสิ่งของ) ของเรา ดังนี้ อ.เวร ของชน ท. เหล่านั้น ย่อมเข้าไปสงบ ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า ด่าแล้ว (ดังนี้) ในบท ท. เหล่านี้หนนา (แห่งบท) ว่า **อกุโกจฉิ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ประหารแล้ว (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **อวริ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ได้ชนะแล้ว ซึ่งเรา ด้วยการยังพยานโง ให้ข้ามลงหรือ หรือว่าด้วยการกล่าวและกการกล่าวตอบ หรือว่า ด้วยการกระทำให้ยิ่งกว่าการกระทำ (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **อชินิ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ลักแล้ว ในวัตถุ ท. มีผ้าเป็นต้นหนา ซึ่งวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง นั้นเทียว อันเป็นของมีอยู่ แห่งเรา (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **อหาลี** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า (อ. ชน ท.) เหล่าใดเหล่าหนึ่ง คือ อ. เทพ ท. หรือ หรือว่าคือ อ. มนุษย์ ท. คือ อ. คฤหัสถ์ ท. หรือ หรือว่าคือ อ. บรรพชิต ท. ย่อมเข้าไปผูกไว้ ซึ่งความโกรธนั้น คือว่า อันมีคำว่า (อ. บุคคลนั้น) ด่าแล้ว ซึ่งเรา ดังนี้เป็นต้นเป็นวัตถุ รวากะ (อ. ชน ท.) (ชั้นอยู่) ซึ่งแอก แห่งเกวียน ด้วยชะเนาะด้วย รวากะ (อ. ชน ท.) ห่ออยู่ ซึ่งวัตถุ ท. มีปลาอันเนาเป็นต้น ด้วยวัตถุ ท. มีหูก้าคาเป็นต้น บ่อย ๆ ด้วย, อ. เวร ของชน ท. เหล่านี้ อันเกิดขึ้นแล้ว คราวเดียว ย่อมไม่สงบ คือว่า ย่อมไม่เข้าไปสงบ (ดังนี้) (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **เย จ ตัม** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

(อ. อรรถ) ว่า (อ. ชน ท. เหล่าใด ย่อมไม่เข้าไปผูกไว้ ซึ่งความโกรธ นั้น คือว่า อันมีเหตุมีการด่าเป็นต้นเป็นที่ตั้ง ด้วยอำนาจ แห่งความไม่ระลึกลงและการไม่กระทำไว้ในใจ หรือ หรือว่าด้วยอำนาจ แห่งการพิจารณาซึ่งกรรม อย่างนี้ ว่า (อ. บุคคล) ผู้มีโทษออกแล้ว บางคน เป็นผู้แม้อันท่านด่าแล้ว ในภพอันมีในก่อน จักเป็น, (อ. บุคคล ผู้มีโทษออกแล้ว บางคน) เป็นผู้ (อันท่าน) ประหารแล้ว จักเป็น, (อ. บุคคล ผู้มีโทษออกแล้ว บางคน) เป็นผู้ (อันท่าน) ยังพยานโง ให้ข้ามลงแล้ว ชนะแล้ว จักเป็น, (อ. ภันฑะ) อะไร ๆ ของใคร ๆ เป็นของ อันท่าน ครอบงำแล้ว แย่งชิงเอาแล้ว จักเป็น; เพราะเหตุนี้ อ. ท่าน เป็นผู้ที่มีโทษออกแล้ว แม้เป็น จะถึง (ซึ่งเหตุ ท.) มีการด่า เป็นต้น ดังนี้ (อ. เวร) ของชน ท. เหล่านี้ แม้เกิดขึ้นแล้ว เพราะความประมาท ย่อมเข้าไปสงบ ด้วยการไม่เข้าไปผูกไว้ นี้ อย่างนี้ รวากะ อ. ไฟอันเกิดแล้ว อันไม่มีเชื้อ ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระศาสดา) ว่า **เย จ ตัม นุปนยหนุติ** ดังนี้ ฯ

อสุเกณ ปหัญญู, อสุเกณ ชิโต, อสุโก เม ภณฺฑํ อหาลีตี จินฺเตนตฺตสฺส เวรณฺนาม น วุปฺสมฺมตี; เอรํ ปน อนฺุปนยฺหนุตฺตสฺสเว อฺุปฺสมฺมตีตี วตฺวา อีมา คาถา อภาลี

“อกุโกจฉิ มํ, อวริ มํ, อชินิ มํ, อหาลี เม,

เย จ ตัม นุปนยหนุติ, เวร เตสํ น สมฺมตี.

‘อกุโกจฉิ มํ, อวริ มํ, อชินิ มํ, อหาลี เม,’

เย จ ตัม นุปนยหนุติ, เวร เตสฺสปฺสมฺมตีตี.

ตตฺถ “อกุโกจฉิตี: อุกุโกลี.

อวริตี; ปหริ.

อชินิตี: กฺุฏฺสฺกฺุชชี โอตารเณน วา วาทปฺปฏิวาเพน วา กรณฺตุตฺตริยกรเณน วา มํ อเชลี.

อหาลีตี: มม สฺนฺตํ วตฺถาทีสุ ยงฺกิณฺุจิวเทว อวหริ.

เย จ ตนฺติ: เยเกจิว เทวา วา มนุสฺสา วา คณฺุสา วา ปพฺพิชิตา วา ตัม ‘อกุโกจฉิ มนฺติอาทิวตฺตุกั โกธั สกฺุฏฺฐุวิ วีย นทฺุธินา ปุตฺติมจฺฉาทีนึ วีย จ กุสาทีนึ ปุณฺปุณฺึ เวเสนฺตา อฺุปนยฺหนุติ, เตสํ สกั อฺุปนฺนํ เวรํ น สมฺมตี น อฺุปฺสมฺมตี.

เย จ ตัม นุปนยหนุติตี: อสตีอมนฺสิการวเสณ วา กมฺมปฺจจเวกฺขณวเสณ วา เย ตัม อุกุโกสาทิวตฺตุกั โกธั “ตยาปี โกจิว นึทฺุโทโส ปุริมภเว อุกุฏฺุจิว ภวิสฺสติ, ปหัญญู ภวิสฺสติ, กฺุฏฺุสฺกฺุชชี โอตารเตววา ชิโต ภวิสฺสติ, กสฺุสฺจิว เต ปสฺยห กิณฺุจิว อจฺฉินฺนํ ภวิสฺสติ; ตสฺมา นึทฺุโทโส หุตฺวาปี อุกุโกสาทีนึ ปาปฺณาสตีตี เอรํ น อฺุปนยฺหนุติ, เตสํ ปมาเพน อฺุปนฺนํ เวรํ อิมินา อนฺุปนยฺหนเนน นึรินฺุทโน วีย ชาตเวโท อฺุปฺสมฺมตีตี.

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งเทศนา อ. ภิกษุแสนหนึ่ง ท. บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโศคาปัตติผลเป็นต้น ฯ อ. พระธรรมเทศนา เป็นเทศนาไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แก่มหาชน ฯ (อ. พระเถระชื่อว่าติสสะ) แม้เป็นผู้อันบุคคลพึงว่าได้ โดยยาก เป็นผู้อันบุคคลพึงว่าได้โดยง่าย เกิดแล้ว ดังนี้แล ฯ

เทศนาปริโยสานะ สตสหัสสุภิกขุ โสตาปัตติผลาทินี ปาปุณีสสุ. ธมฺมเทศนา มหาชนสูส สาตฺถิกา อโหสิ.

ทุพฺพโจปิ สุวโจ ชาโตติ.

อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าติสสะ (จบแล้ว) ฯ

ติสฺสสตฺถเอวตฺถ.

๔.อ.เรื่องแห่งความเกิดขึ้น แห่งนางยักษิณีชื่อว่ากาลิ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๔. กาลิยักษิณิยา อุปฺปตฺติวตฺถ. (๔)

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งหญิงหมั้น คนใดคนหนึ่ง ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า น หิ เวเรน เวราณี ดังนี้เป็นต้น ฯ

“น หิ เวเรน เวราณีติ อิมํ ธมฺมเทศนํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต อญฺญตฺรํ วนฺณิตฺถิ อารพฺภ กเถสิ.

ได้ยินว่า อ. บุตรแห่งกุกุมพีนี คนหนึ่ง, ครั้นเมื่อบิดา เป็นผู้มีกาละ อันกระทำแล้ว (เป็นอยู่), กระทำอยู่ ซึ่งการงานทั้งปวง ท. ในนา ด้วย ในเรือนด้วย ด้วยตนเทียว ปฏิบัติแล้ว ซึ่งมารดา ฯ

เอโก กิร กุกุมฺพิกปฺตฺโต, ปิตฺริ กาลกเต, เขตฺเต ๑ สมเร ๑ สพฺพกมฺมานิ อตฺตนาเว กโรนฺโต มาตฺรํ ปฏิชฺคฺติ.

ครั้งนั้น อ.มารดา ของบุตรของกุกุมพีนีนั้น กล่าวแล้วว่า แน่ะพ่อ อ.เรา จักนำมา ซึ่งนางกุมาริกา เพื่อเจ้า ดังนี้ ฯ อ.บุตรของกุกุมพีนีนั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่ อ.ท่าน ท. ขอจงอย่ากล่าว อย่างนี้, อ.กระผม จักปรนนิบัติ ซึ่งท่าน ท. ตลอดกาลเพียงไรแห่งชีวิต ดังนี้ ฯ อ.มารดา กล่าวแล้วว่า แน่ะพ่อ อ.เจ้านั้นเทียว ย่อมกระทำ ซึ่งกิจในนาด้วย ในเรือนด้วย เพราะเหตุนั้น ชื่อ อ. ความสุขแห่งจิต ย่อมไม่มี แก่เรา, อ. เรา จักนำมา (นางกุมาริกา) เพื่อเจ้า ดังนี้ ฯ

อถสูส มาตา “กุมาริกํ เต ตาต อานะสุสामीติ อาห. “อุมฺมา มา เอวํ วเทถ, อหํ ยาวชิวํ ตุมฺเห ปฏิชฺคฺติสูสामीติ. “ตาต เขตฺเต ๑ สมเร ๑ กิจฺจํ ตฺวเมว กโรสิ, เตเน มยฺหํ จิตฺตสูชํ นาม น โหติ, อานะสุสामी เตติ.

อ. บุตรนั้น แม่ห้ามแล้วบ่อย ๆ เป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ อ. มารดานั้น ออกไปแล้ว จากเรือน เพื่ออันไป สู่วะระกุกหนึ่ง ฯ

โส ปุณฺปนฺนํ ปฏิชฺชิปฺตฺวาปิ ตฺถุหิ อโหสิ. สา เอกํ กุลํ คนฺตุํ เคนา นิทฺทมิ.

ครั้งนั้น อ. บุตร ถูมาแล้ว ซึ่งมารดานั้น ว่า อ. ท่าน ท. จะไป สู่วะระกุกไหน ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. เรา จะไป สู่วะระกุก) ชื่ออัน นั้น ดังนี้ (อันมารดา) กล่าวแล้ว, ห้ามแล้ว ซึ่งการไป ในวะระกุกนั้น บอกรแล้ว ซึ่งวะระกุก อันอันตนชอบใจยิ่งแล้ว ฯ

อถ นํ ปฺตฺโต “กตฺรกุลํ คจฺจธธาติ ปุจฺฉิตฺวา, “อสุกนฺนามาติ วุตฺเต, ตตฺถ คมนํ ปฏิเสธฺตฺวา อตฺตโน อภิวจฺติ กุลํ อาจิกฺขิ.

อ. มารดานั้น ไปแล้ว ในวะระกุกนั้น ขอแล้ว ซึ่งนางกุมาริกา กำหนดแล้ว ซึ่งวัน นำมาแล้ว ซึ่งนางกุมาริกา นั้น ได้กระทำแล้ว ในเรือน เพื่อบุตรนั้น ฯ อ. นางกุมาริกานั้น เป็นหญิงหมั้น ได้เป็นแล้ว ฯ

สา ตตฺถ คนฺตฺวา กุมาริกํ วาเรตฺวา ทิวสํ ววฺฐเปตฺวา ตํ อานะตฺวา ตสฺส สมเร อกาสิ. สา วนฺณมา อโหสิ.

ครั้งนั้น อ.มารดา (กล่าวแล้ว) กะบุตรนั้น ว่า แน่ะลูก อ. เจ้า (ยังเรา) ให้นำมาแล้ว ซึ่งนางกุมาริกา ตามความชอบใจของตน, ในกาลนี้ อ. นางกุมาริกานั้น เป็นหญิงหมั้น เกิดแล้ว;

อถ นํ มาตา “ปฺตฺต ตฺวํ อตฺตโน รุจฺฉิยา กุมาริกํ อานาเปสิ, สา อิทานิ วนฺณมา ชาตา;

ก็ อ. ตระกูล ชื่อว่าไม่มีบุตร ย่อมฉิบหาย, อ. เชื้อสาย (อันบุตร) ย่อมไม่สืบต่อ; เพราะเหตุนั้น อ. เรา จักนำมา ซึ่งนางกุมาริกา คนอื่น แก่เจ้า ดังนี้, แม้ผู้อันบุตรนั้นกล่าวอยู่ ว่า ข้าแต่แม่ อ. อย่าเลย ดังนี้ กล่าวแล้ว บ่อย ๆ ๕

อ.หญิงหมั้น ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวนั้น คิดแล้วว่า ชื่อ อ.บุตร ท. ย่อมไม่อาจ เพื่ออันก้าวล่วง ซึ่งคำของมารดาและบิดา ท., ในกาลนี้ อ.แม่ผัว นำมาแล้ว ซึ่งหญิง ผู้มีปกติคลอดอื่น จักใช้สอย ซึ่งเรา ด้วยการใช้สอย เพียงดังทาสี, โจนหนอ อ.เรา ฟังนำมา ซึ่งนางกุมาริกา คนหนึ่ง เองนั้นเทียว ดังนี้ ไปแล้วสู่ตระกูลหนึ่ง ขอแล้ว ซึ่งนางกุมาริกา เพื่อประโยชน์แก่สามีนั้น ผู้อันชน ท. เหล่านั้น ห้ามแล้วว่า แน่แม่ อ.เจ้า ย่อมกล่าว ซึ่งคำนั้น ชื่ออะไร ดังนี้ อ่อนนอนแล้ว ว่า อ.เรา เป็นหญิงหมั้น (ย่อมเป็น), อ.ตระกูล อันไม่มีบุตร ย่อมพินาศ, อ.ธิดา ของท่าน ท. ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งบุตร เป็นเจ้าของแห่งขุมทรัพย์ จักเป็น, อ.ท่าน ท. จงให้ ซึ่งธิดานั้น แก่สามี ของดิฉัน ดังนี้ ยังชน ท. เหล่านั้น ให้รับพร้อมเฉพาะแล้ว นำมาแล้ว ได้กระทำแล้ว ในเรือน ของสามี ๕

ครั้งนั้น อ. ความคิดนั้น ว่า ถ้าว่า อ. หญิงนี้ จักได้ ซึ่งบุตร หรือหรือว่า ซึ่งธิดาไซ้, อ. หญิง นั้นนั้นเทียว เป็นเจ้าของ แห่งขุมทรัพย์ จักเป็น, อ. หญิงนี้ จะไม่ได้ ซึ่งเด็ก โดยประการใด; อ. อัน (อันเรา) กระทำ ซึ่งหญิงนั้น โดยประการนั้นนั้นเทียว ย่อมควร ดังนี้ ได้มีแล้ว แก่หญิงหมั้นนั้น ๕

ครั้งนั้น (อ.หญิงหมั้นนั้น) กล่าวแล้ว ว่า อ.สัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ย่อมตั้งอยู่เฉพาะ ในท้องของเธอ ในกาลใด อ.เธอ ฟังบอก แก่เรา ในกาลนั้น ดังนี้ กะหญิงนั้น ๕

อ. หญิงนั้น ฟังตอบแล้ว ว่า อ. ดีละ ดังนี้, ครั้นเมื่อสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว, บอกแล้ว แก่หญิงหมั้นนั้น ๕

ก็ อ. หญิงหมั้นนั้นนั้นเทียว ย่อมให้ ซึ่งข้าวต้มและข้าวสวย แก่หญิงนั้น เนื่องนิศย์ ๕

ครั้งนั้น (อ. หญิงหมั้นนั้น) ได้ให้แล้ว ซึ่งยาเป็นเครื่องยังสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ให้ตกไป กับ ด้วยอาหารนั้นเทียว แก่หญิงนั้น ๕

อ. สัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ตกไปแล้ว ๕ ครั้นเมื่อสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว แม้ในครั้งที่สอง, (อ. หญิงนั้น) บอกแล้ว แก่หญิงหมั้นนั้น ๕

อ. หญิงหมั้นแม่นอกนี้ (ยังสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์) ให้ตกไปแล้ว อย่างนั้นนั้นเทียว แม้ครั้งที่สอง ๕

ครั้งนั้น อ. หญิงผู้คุ้นเคย ท. ถามแล้ว ซึ่งหญิงนั้น ว่า อ. หญิงผู้เป็นไปกับด้วยผัว ย่อมกระทำ ซึ่งอันตราย แก่เธอ แลหรือ ดังนี้ ๕

อ. หญิงนั้น บอกแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น, (ผู้อันหญิง ท. เหล่านั้น) กล่าวแล้ว ว่า แน่หญิงผู้อันธพาล อ.เธอ ได้กระทำแล้ว อย่างนี้ เพราะเหตุอะไร? อ. หญิงนี้ ประกอบแล้ว ซึ่งยาเป็นเครื่องยังสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ให้ตกไป ย่อมให้ แก่เธอ เพราะกลัว แต่ความเป็นใหญ่, เพราะเหตุนั้น อ. สัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ของเธอ ย่อมตกไป, อ. เธอ อย่าได้กระทำแล้ว อย่างนี้ อีก ดังนี้, ไม่บอกแล้ว ในวาระที่สาม ๕

อปตุตกณฺจ นาม กุลํ วินสฺสตี, ปเวณิ น สมฺภเวตี; เตเน อญฺญํ เต กุมาริกิ อานะสุสํมิตี, เตเน “อถ อมฺมาตี วุจฺจมานาปิ ปุณฺปุณฺนี กเถสิ.

วณฺณิตฺถิ ตํ กถํ สุตฺวา “ปุตฺตา นาม มาตาปิตุณฺี วจณฺี อติกฺกมิตฺตํ น สกฺโกนฺติ, อิทานิ อญฺญํ วิชายนี อิตฺถิ อานะตฺวา มํ ทาสีโกเคน ภูณฺชิสุสตี, ยนฺนุณฺนาหํ สยเมเวกํ กุมาริกิ อานะยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา เอกํ กุลํ คนฺตฺวา ตสฺสตุถาย กุมาริกิ วาเรตฺวา “กิณฺนาเมตํ อมฺม วเทสิตี เตหิ ปฏิกฺขิตฺตา “อหํ วณฺณา, อปุตฺตํ กุลํ วินสฺสตี, ตฺมฺหากํ อีตา ปุตฺตํ ปฏิลภิตฺวา กุณฺมฺพสฺส สํมิณี ภวิสฺสตี, เทถ ตํ มยฺหํ สํมิกฺสฺสาตี ยาจิตฺวา สมฺปฏฺิจฺจาเปตฺวา อานะตฺวา สํมิกฺสฺส สมฺเร อกาสิ.

อถสฺสา เอตทฺโหสิ “สจายํ ปุตฺตํ วา อีตรํ วา ลภิสฺสตี, อยเมว กุณฺมฺพสฺส สํมิณี ภวิสฺสตี, ยถา ทารกํ น ลภตี; ตเถว นี กาคํ วฏฺฏตีตี.

อถ นํ อาท “ยทา เต กุจฺฉิยํ คพฺโภ ปตฺติฏฺจาตี; ตทา เม อารโจะยฺยาสิตี.

สา “สาธฺตตี ปฏิสุตฺวา, คพฺโภ ปตฺติฏฺจิตฺ, ตสฺสา อารโจะสิ.

ตสฺสา ปน สาเยว นิจฺจํ ยาคฺคตฺตํ เทตี.

อถสฺสา อาทาเรเนว สทฺธิ คพฺโภปาทนเภาสซุํ อทาสิ. คพฺโภ ปตี. ทุตฺติยมฺปิ คพฺโภ ปตฺติฏฺจิตฺ, ตสฺสา อารโจะสิ.

อิตฺราปี ทุตฺติยมฺปิ ตเถว ปาเตสิ.

อถ นํ ปฏิวิสฺสกิตฺติโย ปุจฺฉิสฺสุ “กจฺจ เต สปตฺตี อนฺตฺรายํ กโรตีตี.

สา ตมตฺถํ อารโจะตฺวา, “อนฺธพาลे กสฺมา เอวมกาสิ? อยํ ตว อิสฺสฺริยภายเณ คพฺโภปาทนเภาสซุํ โยเซตฺวา เทตี, เตเน เต คพฺโภ ปตฺตี, มา ปุณฺ เอวมกาสิตี วุตฺตา, ตตฺติยวาเร น กเถสิ.

ครั้งนั้น อ. หญิงหมั้นนอกนี้ เห็นแล้ว ซึ่งท้องของหญิงนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. ท่าน ไม่บอกแล้ว ซึ่งความที่แห่งสัตว์ผู้เกิดแล้ว ในครรภ์เป็นผู้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว แก่เรา เพราะเหตุอะไร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ท่าน นำมาแล้ว ซึ่งดิฉัน ยังสัตว์ผู้เกิดแล้ว ในครรภ์ ให้ตกไปแล้ว สิ้นวาระ ท. สอง, อ. ดิฉัน จะบอก แก่ท่าน เพื่อประโยชน์ อะไร ดังนี้ (อันหญิงนั้น) กล่าวแล้ว, คิดแล้ว ว่า อ. เรา เป็นผู้ฉิบหายแล้ว ย่อมเป็น ในกาลนี้ ดังนี้, แลดูอยู่ ซึ่งความพลั้งเผลอ แห่งหญิงนั้น, ครั้นเมื่อสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ แก่รอบแล้ว, ได้แล้ว ซึ่งโอกาส ประกอบแล้ว ซึ่งยา ได้ให้แล้ว ฯ

อ. เวทนา กล้า แข็ง เกิดขึ้นแล้ว ฯ

(อ. หญิงนั้น) ถึงแล้ว ซึ่งความสงสัยในชีวิต ฯ

อ. หญิงนั้น ตั้งไว้แล้ว ซึ่งความปรารถนา ว่า อ. เรา เป็นผู้-อันท่านให้ฉิบหายแล้ว ย่อมเป็น, อ. ท่านนั้นเที่ยว นำมาแล้ว ซึ่งเรา ยังเด็ก ท. สาม ให้ฉิบหายแล้ว, ในกาลนี้ อ. เรา จะฉิบหายเอง, (อ. เรา) เคลื่อนแล้ว จากอัฐภาพนี้ ในกาลนี้ เป็นนางยักษิณี เป็น ผู้สามารถ เพื่ออันเคียวกิน ซึ่งเด็ก ท. ของท่าน เป็น ฟังบังเกิด ดังนี้ กระทำแล้ว ซึ่งกาละ เป็นนางแมว เป็น บังเกิดแล้ว ในเรือน นั้นนั้นเที่ยว ฯ

อ. สามี จับแล้ว ซึ่งหญิงหมั้นหมั้นนอกนี้ (กล่าวแล้ว) ว่า

อ. การเข้าไปตัดซึ่งตระกูล ของเรา อันท่าน กระทำแล้ว ดังนี้ โบายแล้ว โบายแล้วด้วยดี (ด้วยอวัยวะ ท.) มีศอกและเข้าเป็นต้น ฯ

อ. หญิงหมั้นนั้น กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ด้วยความเจ็บนั้น นั้นเที่ยว เป็นแม่ไก่ เป็น บังเกิดแล้ว ในเรือนนั้นนั้นเที่ยว ฯ

อ. แม่ไก่ ตกแล้ว ซึ่งฟองไข่ ท. ต่อกาลไม่นานนั้นเที่ยว ฯ

อ. นางแมว มาแล้ว เคียวกินแล้ว ซึ่งฟองไข่ ท. เหล่า นั้น ฯ

(อ. นางแมว) เคียวกินแล้ว แม้ครั้งที่สอง แม้ครั้งที่สาม นั้นเที่ยว ฯ

อ. แม่ไก่ กระทำแล้ว ซึ่งความปรารถนาว่า อ. ท่าน เคียวกินแล้ว ซึ่งฟองไข่ ท. ของเรา สิ้นวาระ ท. สาม, เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเคียวกิน แม้ซึ่งเรา ย่อมเป็น ในกาลนี้; (อ. เรา) เคลื่อนแล้ว จากอัฐภาพนี้ ในกาลนี้ ฟังได้ เพื่ออันเคียวกิน ซึ่งท่าน ผู้เป็นไปกับด้วยบุตร ดังนี้ เคลื่อนแล้ว จากอัฐภาพนั้น เป็นแม่เสือเหลือง เป็น บังเกิดแล้ว ฯ

อ. นางแมวหมั้นนอกนี้ เป็นแม่เนื้อ เป็น บังเกิดแล้ว ฯ

อ. แม่เสือเหลือง มาแล้วเคียวกินแล้ว ซึ่งลูกน้อย ท. สิ้นวาระ ท. ๓ ในกาลแห่งแม่เนื้อนั้น คลอดแล้วและคลอดแล้ว ฯ

อ. แม่เนื้อ กระทำแล้ว ซึ่งความปรารถนา ในกาลเป็นที่ตาย ว่า อ. บุตร ท. ของเรา อันแม่เสือเหลืองนี้ เคียวกินแล้ว ๓ ครั้ง, อ. แม่เสือเหลือง จักเคียวกิน แม้ซึ่งเรา ในกาลนี้;

อดสุสา อิตรา อุทริ ทิสฺวา “กสุมา มยฺหิ คพฺภสฺส ปติภฺจิตฺตภาวํ น เกตฺตีติ วุตฺวา, “ตฺวํ มํ อาเนตฺวา เทว วาเร คพฺภํ ปาเตสิ, กิमतฺถํ ตฺยฺหํ กเถมีติ วุตฺเต, “นฺภูจาทานิมนฺหิตี จินฺเตตฺวา, ตสฺสา ปมาทํ โอลิเกนฺตี, ปริณเต คพฺภ, โลกาสํ ลภิตฺวา เกสฺซุชฺชํ โยเซตฺวา อทาสี. คพฺโภ ปริณตตฺตา ปติตฺถุ อสฺกโกนฺโต ติริยํ นิปฺชฺชติ.

ติพฺพา ขรา เวทนา อุปฺปฺชฺชติ.

ชีวิตลํสยํ ปาปฺถนิ.

สา “นาสิตฺมฺหิ ตยา, ตฺวเมว มํ อาเนตฺวา ตโย ทารเก นาเสสิ; อิทานิ สยปี นสฺสามิ, อิตฺทานิ จุตฺตา ยฺกฺขิณี หุตฺวา ตว ทารเก ชาทิตุํ สมตฺตา หุตฺวา นิพฺพตฺเตยฺยนฺติ ปตฺถนํ จเปตฺวา กาลํ กตฺวา ตสฺมีเยว เคเห มชฺชารี หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

อิตรปี สามิโก คเหตุวา “ตยา เม กุลฺลฺจฺเชโท กโตติ กปฺพรชนฺนุกาทีหิ สุโปถิตํ โปเถสิ.

สา เตเนวาพาธเนน กาลํ กตฺวา ตตฺเถว กุกฺกุฏี หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

น จิรสฺเสว กุกฺกุฏี อณฺุทานิ วิชಾಯิ.

มชฺชารี อาคนฺตฺวา ตานิ ชาทิ.

หุตฺติมฺปิ ตติยมฺปิ ชาทิเยว.

กุกฺกุฏี “ตโย วาเร มม อณฺุทานิ ชาทิตฺวา, อิทานิ มํปิ ชาทิตุกามาสิ; อิตฺทานิ จุตฺตา ตํ สปฺตฺตํ ชาทิตุํ ลภายฺยนฺติ ปตฺถนํ กตฺวา ตโต จุตฺตา ทีปนี หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

อิตรปิ มิตี หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

ตสฺสา วิชตฺวิชาติกาเล ทีปนี อาคนฺตฺวา ตโย วาเร ปุตฺตเก ชาทิ.

มิตี มรณกาลे “อิมาย เม ติกฺขตฺตุํ ปุตฺตา ชาทิตา, อิทานิ มํปิ ชาทิสฺสตี;

อ. เรา เคลื่อนแล้ว จากอัตรภาพนี้ ในกาลนี้ ฟังได้ เพื่ออันเคี้ยวกิน ซึ่งแม่เสื่อเหลืองนั้น ผู้เป็นไปกับด้วยบุตร ดังนี้ กระทำแล้ว ซึ่งกาลจะเป็นนางยักษ์ณี เป็น บังเกิดแล้ว ฯ

แม่ อ. แม่เสื่อเหลือง เคลื่อนแล้ว จากอัตรภาพนั้น เป็นกุลธิดา เป็น บังเกิดแล้ว ในเมืองชื่อว่าสาวตติ ฯ

อ. กุลธิดานั้น ผู้ถึงแล้วซึ่งความเจริญ ได้ไปแล้ว สู้ตระกูลแห่งผ้า ในบ้านใกล้ประตู ฯ

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก (อ. กุลธิดานั้น) คลอดแล้ว ซึ่งบุตร ฯ

อ. นางยักษ์ณี มาแล้ว ด้วยเพศแห่งหญิงสหายผู้เป็นที่รัก ของหญิงนั้น ถ้ามแล้ว ว่า อ. หญิงสหาย ของดิฉัน (ย่อมอยู่) ในที่ไหน ดังนี้ ฯ

(อ. ชน ท.) กล่าวแล้วว่า (อ. หญิงสหาย ของท่าน) คลอดแล้ว ในภายในแห่งห้อง ดังนี้ ฯ

อ. นางยักษ์ณีนั้น ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น (กล่าวแล้ว) ว่า (อ. หญิงสหาย) คลอดแล้ว ซึ่งลูกชาย หรือหนอแล หรือว่า (อ. หญิงสหาย คลอดแล้ว) ซึ่งลูกสาว, อ. เรา จักเห็น ซึ่งเด็กนั้น ดังนี้, เข้าไปแล้ว เป็นราวกะว่า คูอยู่ (เป็น) จับแล้ว ซึ่งเด็ก เคี้ยวกินแล้ว ไปแล้ว ฯ

(อ. นางยักษ์ณี) เคี้ยวกินแล้ว อย่างนั้นนั่นเทียว แม่ในวาระ ที่สอง ฯ

ในวาระที่สาม อ. หญิงนอกนี้ เป็นผู้มีความรักอันหนัก เป็น เรียกมาแล้ว ซึ่งสามี (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. นางยักษ์ณี ตนหนึ่ง เคี้ยวกินแล้ว ซึ่งบุตร ท. ๒ ของเรา ในที่นี้ ไปแล้ว, ในกาลนี้ อ. ดิฉัน ไปแล้ว สู้เรือนแห่งตระกูล ของดิฉัน จักคลอด ดังนี้ ไปแล้ว สู้เรือนแห่งตระกูล คลอดแล้ว ฯ

ในกาลนั้น อ. นางยักษ์ณีนั้น เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งวาระแห่งน้ำ ย่อมเป็น ฯ

จริงอยู่ อ. นางยักษ์ณี ท. นำมาอยู่ ซึ่งน้ำ โดยอันสืบ ฯ แห่งศิวะ จากสระชื่อว่าอินดาต ตามวาระ เพื่อทำเวสสุวัณ ย่อมพัน โดยอันล่องไปแห่งประชุมแห่งเดือนสี่บ้าง โดยอันล่องไป แห่งประชุมแห่งเดือนห้าบ้าง ฯ

อ. นางยักษ์ณี ท. เหล่าอื่นอีก ผู้มีกายอันบอบช้ำแล้ว ย่อมถึง แม่ซึ่งความสิ้นไปแห่งชีวิต ฯ

ก็ อ. นางยักษ์ณีนั้น ผู้สักว่าพันแล้ว จากวาระแห่งน้ำเทียว ไปแล้ว สู้เรือนนั้น โดยเร็ว ถ้ามแล้ว ว่า อ. หญิงสหาย ของดิฉัน (ไปแล้ว) ในที่ไหน ดังนี้ ฯ

(อ. ชน ท. กล่าวแล้ว) ว่า อ. ท่าน จักเห็น ซึ่งหญิงนั้น ในที่ไหน, อ. นางยักษ์ณี ย่อมเคี้ยวกิน ซึ่งเด็กผู้เกิดแล้ว ท. ในที่นี้ ของหญิง นั้น; เพราะเหตุนี้ (อ. หญิงนั้น) ไปแล้ว สู้เรือนแห่งตระกูล ดังนี้ ฯ

อ. นางยักษ์ณีนั้น (คิดแล้ว) ว่า (อ. หญิงนั้น) จงไป ในที่ใด หรือ หรือว่า ในที่นั้น, (อ. หญิงนั้น) จักไม่พ้น จากเรา ดังนี้ ผู้อันกำลังแห่งเวรให้อาจาญขึ้นพร้อมแล้ว ผู้มีหน้าเฉพาะ ต่อเมือง แล่นไปแล้ว ฯ

อ. หญิงนอกนี้ ยังเด็กนั้นให้อาบแล้ว ในวันเป็นที่ถือเอาซึ่งชื่อ กระทำแล้ว ซึ่งชื่อ (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย ในกาลนี้

อิโทานิ จูตา เอต สปุตตัม ขาทิตุ ลเภยุนนติ ปตุณัน กตฺวา กาลัน กตฺวา ยุกฺขินี หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

ทีปนีปี ตโต จูตา สาวตฺติยํ กุลธิตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

สา วุฑฺฒิปฺปตฺตา ทฺวารคามे ปตฺติกุลัน อคฺมาสิ.

อปรภาเค ปฺตุตฺติ วิชายี. ยุกฺขินี ตสฺสา ปิยสหายิกาวณฺเณน อาคฺนุตฺวา “ กุหิ เม สหายิกาติ ปุจฺฉิ.

“อนฺโตคฺพฺภา วิชิตฺตาติ อาหุสฺ.

สา ตํ สุตฺวา “ปฺตุตฺติ นฺ โข วิชิตฺตา อุกฺทา หุติ, ปสฺสิสฺสสามิ นนฺติ, ปวิสิตฺวา ปสฺสนฺตี วิย ทารกํ คเหตุวา ขาทิตฺวา คตา.

หุตฺยวาเรปี ตเถว ขาทิ.

ตติยวาเร อิตฺรา ครุคฺพฺภา หุตฺวา สามิกํ อามนฺเตตฺวา “สามิ อิมสฺมี จาเน เอกา ยุกฺขินี มม เทว ปฺตุเต ขาทิตฺวา คตา, อิทานิ มม กุลเคหํ คนฺตฺวา วิชายิสฺสามิติ กุลเคหํ คนฺตฺวา วิชายี.

ตทา สา ยุกฺขินี อุกฺทวารํ คตา โหติ.

เวสฺสวณฺสฺส หิ ยุกฺขินีโย วาเรน อนฺตตฺโต สีสฺปรมฺปฺราย อุกฺกํ อานฺนฺติโย จากฺมฺมาสฺจฺเจนปี ปญฺจมาสฺจฺเจนปี มุจฺจฺนฺติ.

อปฺรา กิลนฺตกาเยา ซีวิตฺกฺขยปี ปาปฺณนฺติ.

สา ปน อุกฺทวารโต มุตฺตมตฺตาว เวเคน ตํ สมฺริ คนฺตฺวา “กุหิ เม สหายิกาติ ปุจฺฉิ.

“กุหิ นํ ปสฺสิสฺสสิ, ตสฺสา อิมสฺมี จาเน ขาททารเก ยุกฺขินี ขาทติ; ตสฺมา กุลเคหํ คตาติ.

สา “ยตฺถ วา ตตฺถ วา คจฺจตุ, นเม มุจฺฉิสฺสตีติ เวรเวคฺสมฺสฺสาหิตา นคฺราภิมุขี ปกฺขนฺหิ.

อิตฺราปี นามคฺคฺคฺทวิเส ตํ ทารกํ นหาเปตฺวา นามํ กตฺวา “สามิ อิทานิ

อ. เรา ท. จงไป สู่เรือนอันเป็นของตน ดังนี้ พาเอา ซึ่งบุตร
ไปอยู่ โดยหนทาง อันไปแล้วในท่ามกลางแห่งวิหาร กับ ด้วยสามี
ให้แล้ว ซึ่งบุตรแก่สามี อาบแล้ว ในสระโบกขรณีใกล้วิหาร
ข้ามขึ้นแล้ว รับแล้ว ซึ่งบุตร, ครั้นเมื่อสามี อาบอยู่, ยืนยังบุตร
ให้ดื่มอยู่แล้ว(ซึ่งน้ำนม),เห็นแล้วซึ่งนางยักษิณีผู้มาอยู่พร้อมแล้ว
กระทำแล้ว ซึ่งเสียงสูง ว่า ข้าแต่ นาย อ. ท่าน จงมา โดยเร็ว,
(อ.หญิงนี้) เป็นนางยักษิณีนั้น (ย่อมเป็น) ดังนี้, ไม่อาจอยู่
เพื่ออันดำรงอยู่พร้อม เพียงใด ซึ่งอันมา แห่งสามีนั้น กลับแล้ว
ผู้มีหน้าเฉพาต่อภายในแห่งวิหาร เล่นไปแล้ว ฯ

ในสมัยนั้น อ. พระศาสดา ทรงแสดงอยู่ ซึ่งธรรม ในท่ามกลาง
แห่งบริษัท ฯ

อ. กุลธิดานั้น ยังบุตร ให้นอนแล้ว ที่หลังแห่งพระบาท
ของพระตถาคตเจ้า กราบทูลแล้ว ว่า อ. บุตรนั้น อันหม่อมฉัน
ถวายแล้ว แก่พระองค์ ท., อ. พระองค์ ท. ขอจงประทาน ซึ่งชีวิต
แก่บุตร ของหม่อมฉันเถิด ดังนี้ ฯ

อ. สุมณฑพ ผู้สิงอยู่แล้ว ที่ซุ้มแห่งประตู ไม่ได้ให้แล้ว เพื่ออัน
เข้าไป ในภายใน แก่นางยักษิณี ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งพระเถระชื่อว่าอานนท์
ตรัสแล้วว่า ดูก่อนอานนท์ อ. เธอ จงไป จงร้องเรียก ซึ่งนางยักษิณี
นั้น ดังนี้ ฯ อ. พระเถระ ร้องเรียกแล้ว ซึ่งนางยักษิณีนั้น ฯ

อ. กุลธิดานอกนั้น กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. นางยักษิณีนี้ ย่อมมา ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า (อ. นางยักษิณีนั้น) จงมาเถิด,
อ. เธอ อย่าได้กระทำแล้ว ซึ่งเสียง ดังนี้, ตรัสแล้ว กะนางยักษิณีนั้น
ผู้มาแล้ว ยืนแล้ว ว่า อ. เธอ ย่อมกระทำ อย่างนี้ เพราะเหตุอะไร ?
ก็ ถ้าว่า อ. เธอ ท. จักไม่มาแล้ว สู่ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีหน้าพร้อม
ต่อพระพุทธรูปเจ้า ผู้เช่นกับด้วยเราไซ้ , อ. เวร ของเธอ ท.
เป็นเวรตั้งอยู่ตลอดกับปี จักได้เป็นแล้ว รวากะ อ. เวรของงูเห่าและ
พังพอน ท. ด้วย รวากะ (อ. เวร) ของหมีและไม้สะคร้อ ท. ด้วย
รวากะ (อ. เวร) ของกาและนกเค้า ท. ด้วย, อ. เธอ ท. ย่อมกระทำ
ซึ่งเวรและเวรตบ เพราะเหตุอะไร ? เพราะว่า อ. เวร ย่อมเข้าไปสงบ
ด้วยความไม่มีเวร, (อ. เวร) ย่อมไม่เข้าไปสงบ ด้วยเวร ดังนี้
ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

ก็ อ. เวร ท. ในโลกนี้ ย่อมไม่สงบ ด้วยเวร ในกาลไหน ๆ,
แต่ว่า (อ. เวร ท.) ย่อมสงบ ด้วยความไม่มีแห่งเวร
อ. ธรรมนั้น เป็นธรรมเก่า (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า เหมือนอย่างว่า (อ. บุคคล) แม้อยู่
ซึ่งที่อันอันของไม้สะอาดมีน้ำลายและน้ำมูกเป็นต้นเปื้อนแล้ว
ด้วยของไม้สะอาด ท. เหล่านั้นนั้นเพียว

สภหิ คจฺจมาติ ปุตฺตํ อาทาย สามิเกน สทฺธิ
วิหารมชฺชคเตน มคฺเคน คจฺจนฺตี ปุตฺตํ สามิกสฺส
ทตฺวา วิหารไปกฺขรณิยํ นหตฺวา อุตฺตริตฺวา ปุตฺตํ
คเหตฺวา, สามิเก นหายนฺเต, ปุตฺตํ ปายมาณา จิตฺตา,
ยกฺขิณี อาคจฺจนฺตี ทิสฺวา สลฺยชานิตฺวา “สามิ
เวเคน เอहि, อยํ สา ยกฺขิณีตี อจฺจาสทฺทํ กตฺวา,
ยาว ตสฺสาคมนํ สลฺยชาติํ อสฺสโกนฺตี นิวตฺติตฺวา
อนฺโตวิหाराภิมุขี ปกฺขนฺนฺติ.

ตสมฺมึ สมเย สตุถา ปริสมชฺชเณ ธมฺมํ เทเสติ.

สา ปุตฺตํ ตถาคตสฺส ปาทปิฏฺเฐ นิปชฺชาเปตฺวา
“ ตุมฺหากํ มया เอส ทินฺโน , ปุตฺตสฺส เม ชีวิตฺ
เทถาติ อาห.

ทวารโกฏฺจเก อธิวตฺถิ สุมณฑเว ยกฺขิณิยา
อนฺโต วิสิตฺ นาทาสี.

สตุถา อานนฺตเถโร อามนฺเตตฺวา “คจฺจานนฺท
ตํ ยกฺขิณี ปกฺโกสาตี อาห. เถโร ตํ ปกฺโกสิ.

อิตฺรา “อยํ ภาเน อาคจฺจตีตี อาห.

สตุถา “เอตฺ, มา สทฺทํ อกาสิตี วตฺวา, ตํ
อากนฺตฺวา จิตฺ “กสฺมา เอวํ กโรสิ? สเจ หิ ตุมฺเห
มาทิสฺส สทฺทสฺส สมฺมุขีภาวํ นาคมิสฺส, อหิณฺทฺวานํ
วีย เวรํ อจฺจณฺทนํ วีย กาโกพฺกานํ วีย จ
กปฺปฏิจิติกํ โว เวรํ อภวิสฺส, กสฺมา เวรปฺปฏิเวรํ
กโรถ? เวรํ หิ อเวเรน อปฺสมฺมติ, โน เวเรนาตี วตฺวา
อิมํ คาคมาห

“น หิ เวเรน เวรานิ สมฺมุนฺตีธ กุทาจนํ.

อเวเรน จ สมฺมุนฺตี เอส ธมฺโม สนนฺตโนติ.

ตตฺถ “น หิ เวเรนาตี: ยถา หิ เขพฺพิงฺฆาณิกาที-
อสุจิมฺกฺขิตฺกฺจฺจานํ เตเหว อสุจฺหิ โธวนฺโตปิ

ยอมไม่อาจ เพื่ออันกระทำให้เป็นทีหมจดแล้ว ให้เป็นที มีกลิ่นออกแล้ว, โดยทีแท้ อ. ที่นั่น เป็นทีไม่หมจดแล้วกว่าด้วย เป็นทีมีกลิ่นซั่วกว่าด้วย ย่อมเป็น โดยยิ่ง โดยประมาณ ฉนใด, (อ. บุคคล) ด่าตอบอยู่ซึ่งบุคคลผู้ด่าอย ประหารตอบอยู่ ซึ่งบุคคล ผู้ประหารอยู่ ย่อมไม่อาจ เพื่ออันยังเวรให้เข้าไปสงบวิเศษ ด้วยเวร, โดยทีแท้ (อ. บุคคลนั้น) ย่อมกระทำ ซึ่งเวร ยิ่งๆ นั้นเทียว ฉนนั้น นั้นเทียว ๕

ที่อ อ. เวร ท. ย่อมไม่สงบ ด้วยเวร ในกาลแม้นไหนๆ โดยทีแท้ (อ. เวร ท.) ย่อมเจริญนั้นเทียว ด้วยประการฉะนี้ (ดังนี้) ในบท ท. เหล่านี้หนนา (แห่งบท) ว่า **น หิ เวเรน** ดังนี้เป็นต้น ๕

(อ. อรรถ) ว่า เหมือนอย่างว่า อ. ของไม่สะอาด ท. มีน้ำลาย เป็นต้น เหล่านี้ อันอันบุคคลล้างอยู่ ด้วยน้ำ อันใสวิเศษแล้ว ย่อมเลือนหาย, อ. ที่นั่น เป็นทีหมจดแล้ว เป็นทีมีกลิ่นออกแล้ว ย่อมเป็น ฉนใด ; อ. เวร ท. ย่อมเข้าไปสงบวิเศษ คือว่า ย่อมระงับเฉพาะ คือว่า ย่อมถึง ซึ่งความไม่มี ด้วยความไม่มีเวร คือว่า ด้วยน้ำคือขันติและเมตตา คือว่า ด้วยการกระทำไว้ในใจ โดยแยบคาย คือว่า ด้วยการพิจารณา ฉนนั้นนั้นเทียว (ดังนี้) แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **อเวเรน ๑ สมมุนติ** ดังนี้ ๕

(อ. อรรถ) ว่า อ.ธรรม นั้น คือว่า อันบัณฑิตนับพร้อมแล้ว ว่าการยังเวรให้เข้าไปสงบวิเศษ ด้วยความไม่มีเวร เป็นธรรมแก่ คือว่า เป็นหนทางแห่งพระพุทธเจ้าและพระปัจเจกพุทธเจ้าและ พระชีนาสพ ท. ทั้งปวง ไปแล้ว (ยอมเป็น) ดังนี้ (แห่งบาท แห่งพระคาถา) ว่า **เอส ธมโม สมนุตโน** ดังนี้ ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ. นางยักษิณีนัน ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในไสตปาตติผล ๕ อ. เทศนา เป็นเทศนาเป็นไป กับด้วยวจาจาปริโยชนัน ได้มีแล้ว แม้แก่บรชชผู้ถึงพร้อมแล้ว ๕

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว กะหญิงนั้น ว่า อ. เธอ จงให้ ซึ่งบุตร ของเธอ แก่นางยักษิณีนัน ดังนี้ ๕

(อ. หญิงนั้น ทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. หม่อมฉัน ย่อมกลัว ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า อ. เธอ อย่างกลัวแล้ว, อ. อันตรายเป็นเครื่องเบียดเบียนรอบ ย่อมไม่มี แก่เธอเพราะอาศัย ซึ่งนางยักษิณีนัน ดังนี้ ๕

อ. หญิงนั้น ได้ให้แล้ว ซึ่งบุตร แก่นางยักษิณีนัน ๕ อ. นางยักษิณีนัน รับแล้ว ซึ่งบุตรนั้น จวบแล้ว สวมกอดแล้ว ให้แล้ว แก่มารดาอีกนั้นเทียว เริ่มแล้ว เพื่ออันร้องให้ ๕

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว ซึ่งนางยักษิณีนัน ว่า อ. เหตุนี้ อะไร ดังนี้ ๕

(อ. นางยักษิณีนัน กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในกาลก่อน อ. หม่อมฉัน แม้สำเร็จอยู่ ซึ่งชีวิต โดยประการใด โดยประการนั้น ไม่ได้ได้แล้ว (ซึ่งอาหารวัตถุ) ซึ่งอันยังต้องให้เต็ม, ในกาลนี้ อ. หม่อมฉัน จักเป็นอยู่ อย่างไร ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ทรงยังนางยักษิณีนัน ให้หายใจออก คล่องดีแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า (อ. เธอ) อย่างคิดแล้ว ดังนี้ ตรัสแล้ว กะหญิงนั้น ว่า อ. เธอ นำไปแล้ว ซึ่งนางยักษิณีนัน ให้เข้าอยู่แล้ว ในเรือน ของตน จงปฏิบัติ ด้วยข้าวต้มและข้าวสวยอันเลิศ ท. ดังนี้ ๕

สุทนต์ นิคคนธ กาคู น สกโกติ, อถไซ ตัง จานัน ภิโยไส มตตาย อสุทตรตบจ ทคฺคฺนตบจ โหติ; เหวเมว อกุโกสนุต ปจฺจกุโกสนุต ปหฺรฺนุต ปฏิปฺหฺรฺนุต เวเรน เวร วุสเมตฺ น สกโกติ, อถไซ ภิโยโย ภิโยโย เหวเมว กโรติ.

อติ เวรานิ นาม เวเรน กิสิมฺวจิปี กาลเ น สมฺมุนติ, อถไซ วทฺตฺนุตฺเตว.

อเวเรน ๑ สมมุนติ: ยถา ปน ตานิ เขฬาทินิ อสุจฺนินิ วิปฺสนฺเนน อุกฺเณน โหริยมานานิ วินิสฺสนฺติ, ตัง จานัน สุทนต์ โหติ นิคคนธ; เหวเมว อเวเรน ขนฺติเมตฺตฺตฺเกณ โยนิโสมนสิกาเรน ปจฺจเวกฺขณเณ เวรานิ วุสสมฺมุนติ ปฏิปฺปฺสสมฺมุนติ อภาวํ คจฺจนฺติ.

เอส ธมโม สมนุตโนติ: เอส อเวเรน เวรวุสสมนสงฺขาโต โปราณโก ธมฺโม สพุเพสฺส พุทฺธปฺจฺเจกพุทฺธชฺเณสาวันนํ คตมคฺคฺโคติ.

คาถาปริโยसानเ สา ยุกฺขินิ โสตาปตติผล ปตฺติภูจฺหิ. สมฺปตฺตฺปฺริสายปี เทสนา สาตฺติกา อโหสิ.

สตฺถา ตัง อิตฺถี อาน “เอตฺติสฺสา ตว ปุตฺตํ เทหีติ.

“ภายามิ ภาณฺเตติ.

“มา ภายิ, นตฺถิ เต เอตํ นิสฺสาย ปฺริปนฺโถติ.

สา ปุตฺตํ ตสฺสา อทาสิ. สา ตัง คเหตุวา จุมฺพิตฺวา อาลิจฺจิตฺวา ปุน มาตฺยูเวว ทตฺวา โรทิตฺตุ อารภิ.

อถ นัง สตฺถา “กิเมตฺนฺติ ปุจฺฉิ.

“ภาณฺเต อหิ ปุพฺเพ ยถา ตถา ชีวิตํ กปฺเปเนตฺติปี กุจฺฉิบุรํ นาม นาลตฺถํ, อิทานิ กถํ ชีวิสฺสามีติ.

อถ นัง สตฺถา “มา จินฺตฺยีติ สมฺสฺสาเสตฺวา, ตัง อิตฺถี อาน “อิมํ เนตฺวา อตฺตโน เคเห นิวาสาเปตฺวา อคฺคฺยาคุภฺตฺเตหิ ปฺริชคฺคาหีติ.

เพราะเหตุนี้ อ. ข้าวก้าว ของเรา ท. ย่อมถึงพร้อม, อ. ท่าน ท. ย่อมไม่เห็น (ซึ่งอาหารวัตถุ ท.) มีข้าวต้มและข้าวสวายเป็นต้น (อันเรา ท.) นำไปอยู่ จากเรือน ของเรา ท. เนื่องนิตย หรือ ? อ. อาหารวัตถุท. เหล่านี้ (อันเราท.) ย่อมนำไป เพื่อนางยักษิณีนั้น, แม้ อ. ท่าน ท. จงนำไป (ซึ่งอาหารวัตถุ ท.) มีข้าวต้มและข้าวสวายเป็นต้น เพื่อนางยักษิณีนั้น, อ. นางยักษิณี จักตรวจดู ซึ่งการงาน ท. แม่ของท่าน ท. ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น (อ. ชน ท.) ผู้อยู่ในเมืองทั้งสิ้นโดยปกติ กระทำแล้ว ซึ่งสักการะ แก่นางยักษิณีนั้น ๕. อ. นางยักษิณีเมื่อนั้น ตรวจดูอยู่ ซึ่งการงาน ท. ของชน ท. ทั้งปวง เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งลาภอันเลิศ. เป็นผู้มียศบริวารมาก ได้เป็นแล้ว จำเดิม แต่กาลนั้น ๕

อ. นางยักษิณีนั้น เริ่มตั้งแล้ว ซึ่งสลากภัตร ท. ๘ ในกาล อันเป็นส่วนอื่นอีก ๕. อ. สลากภัตร ท. เหล่านี้ (อันชน ท.) ถวายอยู่ เพียงใดแต่กาลอันมีในวันนั้นนั้นเทียว ๕

๑. เรื่องแห่งความเกิดขึ้นแห่งนางยักษิณีชื่อว่ากาลิ นี้ (จบแล้ว) ๕

๕. อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งภิกษุ ท. ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า **ปเร จ น วิชานนติ** ดังนี้ เป็นต้น ๕

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. ภิกษุ ท. สอง คือ อ. พระวินัยธรด้วย อ. พระธรรมกถึก ด้วย ผู้มีภิกษุมิรยห้าและ ร้อยห้าเป็นประมาณเป็นบริวาร อยู่แล้ว ในโฆสิตาราม ใกล้เมือง ชื่อว่าโกสัมพี ๕

ในภิกษุ ท. ๒ เหล่านี้หนนา อ. พระธรรมกถึก กระทำแล้ว ซึ่งวลัญชะในสิริระ เหลือไว้แล้ว ซึ่งน้ำเป็นเครื่องชำระอันเหลือลงในภาชนะ ในซุ้มแห่งน้ำ ออกไปแล้ว ในวันหนึ่ง ๕

อ. พระวินัยธร เข้าไปแล้ว ในซุ้มแห่งน้ำนั้น ในภายหลัง เห็นแล้ว ซึ่งน้ำนั้น ออกไปแล้ว ตามแล้ว ซึ่งพระธรรมกถึกนออกนี้ ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. น้า อันท่าน เหลือไว้แล้วหรือ ดังนี้ ๕

(อ. พระธรรมกถึก กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ เออ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ๕ (อ. พระวินัยธร ตามแล้ว) ว่า ก็ อ. ท่าน ย่อมไม่รู้ ซึ่งความเป็นแห่งอาบัติ ในเพราะเรื่องนี้ หรือ ดังนี้ ๕

(อ. พระธรรมกถึก กล่าวแล้ว) ว่า เออ อ. ข้าพเจ้า ย่อมไม่รู้ ดังนี้ ๕ (อ. พระวินัยธร กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. เรื่อง นั้น) จงมีเกิด, อ. อาบัติ (ย่อมมี) ในเพราะเรื่องนี้ ดังนี้ ๕ (อ. พระธรรมกถึก กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ข้าพเจ้า จักกระทำคืน ซึ่งอาบัตินั้น ดังนี้ ๕

เตน โน สสุลล์ สมฺปชฺชติ, กิ น ปสฺสถ นิพฺพุทฺธิ อมฺหากิ เคหโต ยาคุมฺมตฺตาทิ น หริยมานานิ? ตานิ เอติสฺสา หริยฺนฺติ, ตุมฺเหปิ เอติสฺสา อคฺคยาคุมฺมตฺตาทิ น หรต, ตุมฺหากมฺปิ กมฺมฺนฺเต โอลิเกสฺสตีติ.

อถสฺสา สกลนคฺรวาสิโน สกฺกาโร กิริสฺสุ . สปิ ตโต ปฏฺจาย สพฺเพสํ กมฺมฺนฺเต โอลิเกนฺตี ลากคฺคปฺตฺตา อโหสิ มหาปฺริวารา.

สา อปรภาเค อญฺจ สลากภตฺตานิ ปฏฺจเปสิ . ตานิ ยาวชฺชกาลา ทียฺนฺติเยว.

อิทํ กาลียกฺขินิยา อฺปฺตฺติวตฺตฺต.

๕. โภสมพิทกวตฺต. (๕)

“**ปเร จ น วิชานนติ** อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต โภสมพิเท ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ.

โภสมพิยํ หิ โฆสิตารามे ปญฺจสฺตปญฺจสฺต- ปริวารา เทว ภิกฺขุ วิหริสฺสุ: วินยฺธโร จ ฐมฺมกฺธิโก จ.

เตสฺสุ ฐมฺมกฺธิโก เอกทิวสํ สิริวลฺลขํ กตฺวา อุกทโกฏฺจเก อาจมนฺนํ อุกทวเสสํ ภาชเน จเปตฺวา นิทฺถมิ.

ปจฺฉา วินยฺธโร ตตฺถ ปวิฏฺโง ตํ อุกทํ ทิสฺวา นิทฺถมิ ตฺวา อิตฺโร ปุจฺฉิ “อาวฺโส ตยา อุกทํ จปิ ตนฺติ.

“อาม อาวฺโสติ.

“ก็ ปเนตฺถ อปาตฺตฺติภาวํ น ชานาสีติ.

“อาม น ชานามิติ.

“โหตาวฺโส, เอตฺถ อปาตฺตฺตีติ.

“เตนหิ ปฏิกฺกิริสฺสามิ นนฺติ ๕

(อ. พระวินัยธร กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ ก็ ถ้าว่า (อ. วิติกมณะ) อันท่าน ไม่แก้งแล้ว กระทำแล้ว เพราะความระลึก ไม่ได้ไหว้, อ. อาบัติ ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ

อ. พระธรรมกถึกนั้น เป็นผู้มีความเห็นในอาบัตินั้นว่าไม่เป็นอาบัติ ได้เป็นแล้ว ฯ

แม่ อ. พระวินัยธร บอกแล้ว แก่นิสิต ท. ของตน ว่า อ. พระธรรมกถึกนี้ แม่ต้องอยู่ ซึ่งอาบัติ ย่อมไม่รู้ ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น เห็นแล้ว ซึ่งนิสิต ท. ของพระธรรมกถึก นั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. อุปัชฌาย์ ของท่าน ท. แม่ต้องแล้ว ซึ่งอาบัติ ย่อมไม่รู้ ซึ่งความเป็นแห่งอาบัติ ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ไปแล้ว บอกแล้ว แก่อุปัชฌาย์ ของตน ฯ อ. พระธรรมกถึกนั้น กล่าวแล้ว อย่างนี้ ว่า อ. พระวินัยธร นี้ กล่าวแล้ว ว่า ไม่เป็นอาบัติ ดังนี้ ในกาลก่อน ย่อมกล่าว ว่า เป็นอาบัติ ดังนี้ ในกาลนี้, อ. พระวินัยธรนั้น เป็นผู้กล่าวเท็จ โดยปกติ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ไปแล้ว กล่าวแล้ว ว่า อ. อุปัชฌาย์ ของท่าน ท. เป็นผู้กล่าวเท็จโดยปกติ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ยังความทะเลาะ ซึ่งกันและกัน ให้เจริญแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ในลำดับนั้น อ. พระวินัยธร ได้แล้ว ซึ่งโอกาส ได้กระทำแล้ว ซึ่งอุกเขปนียกรรม ในเพราะอันไม่เห็น ซึ่งอาบัติ แก่พระธรรมกถึก ฯ

แม่ อ. อุปัชฌาย์ ท. ผู้ถวายซึ่งปัจจัย แก่ภิกษุ ท. เหล่านั้น เป็นส่วนสอง ได้เป็นแล้ว จำเดิม แต่กาลนั้น ฯ

อ. นางภิกษุณี ท. ผู้รับซึ่งโอวาทก็ดี อ. เทวดาผู้อารักขา ท. ก็ดี อ. เทวดาผู้ดำรงอยู่ในอากาศ ท. ผู้เห็นกันดีแล้วและคบกันดีแล้ว แห่งเทวดา ท. เหล่านั้น ก็ดี อ. ปุถุชน ท. ทั้งปวง เพียงใด แต่พรหมโลก ก็ดี เป็นฝ่ายสอง ได้เป็นแล้ว ฯ

ก็ อ. ความไกลห่าง มีความบันลือออกแล้วเป็นอันเดียวกัน ได้ไปแล้ว เพียงใด แต่ภพชื่อว่าอกนิฐุระ ฯ

ครั้งนั้น อ. ภิกษุ รูปหนึ่ง เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระตถาคตเจ้า กราบทูลแล้ว ซึ่งลัทธิตี ว่า อ. พระธรรมกถึกนี้ (อันสงฆ์) ยกวัตรแล้ว ด้วยกรรม อันประกอบแล้วด้วยธรรมนั้นเทียว ดังนี้ (แห่งภิกษุ ท.) ผู้ยกวัตรด้วย ซึ่งลัทธิตี ว่า (อ. พระอุปัชฌาย์ ของเรา ท. อันสงฆ์) ยกวัตรแล้ว ด้วยกรรม อันไม่ประกอบแล้วด้วยธรรม ดังนี้ (แห่งภิกษุ ท.) ผู้ประพฤติตามซึ่งพระธรรมกถึกผู้อันสงฆ์ยกวัตรแล้วด้วย ซึ่งความเป็นคืออันเทียวไป ตามแวดล้อม ซึ่งพระธรรมกถึกนั้น แห่งภิกษุ ท. เหล่านั้น แม่ผู้อันภิกษุ ท. ผู้ยกวัตรห้ามอยู่ด้วย ฯ

อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงส่งไปแล้ว (ซึ่งพระโอวาท) ว่า ได้ยินว่า (อ. ภิกษุ ท.) เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน จงเป็น ดังนี้ สีนวาระ ท. สอง ทรงสดับแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ภิกษุ ท.) ย่อมไม่ปรารถนา เพื่ออันเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน เป็น ดังนี้ ทรงสดับแล้ว ว่า อ. หมู่แห่งภิกษุ แยกกันแล้ว, อ. หมู่แห่งภิกษุ แยกกันแล้ว ดังนี้ เป็นต้น ในวาระที่ ๓ เสด็จไปแล้ว ผู้สำนัก ของภิกษุ ท. เหล่านั้น,

“สเจ ปน เต อาวุโส อสญฺจิจฺจ อสติยา กตํ, นตฺถิ อาปตฺติตฺติ.

โส ตสฺสา อาปตฺตติยา อนาปตฺตติญฺจि อโหสิ.

วินยธโรปิ อตฺตโน นิสฺสิตกานํ “อํ ฐมฺมกถิกโ อาปตฺตติ อาปชฺชมาโนปิ น ชานาตีติ อาโรเจสิ.

เต ตสฺส นิสฺสิตเก ทิสฺวา “ตฺมฺหากํ อุปชฺชมาโย อาปตฺตติ อาปชฺชิตฺวาปิ อาปตฺตติภาวํ น ชานาตีติ อาหํสุ.

เต คนฺตฺวา อตฺตโน อุปชฺชมายสฺส อาโรเจสุ. โส เอวมาน “อํ วินยธโร ปุพฺเพ “อนาปตฺติตฺติ วตฺวา อิทานิ `อาปตฺติตฺติ วตฺติ, มุสาวาทิ เอโสติ.

เต คนฺตฺวา “ตฺมฺหากํ อุปชฺชมาโย มุสาวาทิ ติ กถียํสุ.

เต เอวํ อญฺญมญฺญํ กถํ วฑฺฒยํสุ.

ตโต วินยธโร โโอกาสํ ลภิตฺวา ฐมฺมกถิกสฺส อาปตฺตติยา อทสฺสเน อุกเขปนียกมฺมํ อกาสิ.

ตโต ปญฺจาย เตสํ ปจฺจยทายกา อุปญฺจกาปิ เทว โภจฺจาสา อหํสุ.

โอวาทปฏิกุคคาหิกา ภิกฺขุณิโยปิ อารกฺขเทวตาปิ ตาสํ สนฺทิกฺกุสสมฺภตฺตา อากาสญฺจเทวตาปิ ยาว พุรฺหมโลกาปิ สพุเพ ปุถุชฺชนา เทว ปกฺขา อหํสุ.

ยาว อกนิฐุภวนา ปน เอกนิฆฺนาทํ โกลาหลํ อคมาสิ.

อเถโก ภิกฺขุ ตถาคตํ อุปสงฺกमितฺวา อุกเขปกานํ “ ฐมฺมิเกเนวายํ กมฺเมเน อุกฺขิตฺโตติ ลทฺธิ อุกฺขิตฺตานุวตฺตกานํ “อฐมฺมิเกเน กมฺเมเน อุกฺขิตฺโตติ ลทฺธิ อุกฺเขปเกหิ วาริยมานานํปิ จ เตสํ ตํ อนุปริวาราเรตฺวา วิจรณภาวํ อาโรเจสิ.

ภควา “สมคฺคา กิร โหเนตฺตติ เทว วาเร เปเสตฺวา “น อิจฺฉนฺติ ภาเนเต สมคฺคา ภวิตฺตุนฺติ สุตฺวา ตติยวาเร “ภินฺโน ภิกฺขุสงฺฆเ, ภินฺโน ภิกฺขุสงฺฆมติ สุตฺวา เตสํ สนฺติกํ คนฺตฺวา,

ตรัสแล้วซึ่งโทษในเพราะการยกวัตรแห่งภิกษุท. ผู้ยกวัตรด้วย
ในเพราะการไม่เห็น ซึ่งอาบัติ แห่งภิกษุ ท. เหล่านอกนี้ด้วย
ทรงอนุญาตแล้ว ซึ่งกรรม ท. มีอุโบสถเป็นต้น ในสี่มาอันเดียวกัน
ในโฆสิตารามนั้น นั้นเทียว แก่ภิกษุท. เหล่านั้น อีก ทรงบัญญัติแล้ว
ซึ่งวัตรในโรงแห่งภักตรว่า (อันภิกษุท.) ฟังนั่งในแถวอันมีในระหว่าง
แห่งอาสนะ ดังนี้เป็นต้น (แก่ภิกษุ ท.) ผู้มีความแตกร้างเกิดแล้ว
(ในที่ ท.) มีโรงแห่งภักตรเป็นต้น ทรงสดับแล้ว ว่า (อ.ภิกษุ ท.)
ผู้มีความแตกร้างเกิดแล้ว อยู่อยู่ แม้ในกาลนี้ ดังนี้ เสด็จไปแล้ว
ในที่นั้น ตรัสแล้ว (ซึ่งพระดำรัส ท.) มีคำว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. อย่าเลย
(อ.เธอ ท.) อย่า (ได้กระทำแล้ว) ซึ่งความแตกร้าง ดังนี้เป็นต้น
(ตรัสแล้ว) ว่า คุณก่อนภิกษุท. ชื่อ อ. ความแตกร้างและความทะเลาะ
และความแก่งแย่งและความวิวาท ท. เหล่านั้น เป็นเหตุกระทำ
ซึ่งความฉิบหายมิใช่ประโยชน์ (ย่อมเป็น), ก็ อ. นางนก แม้ชื่อว่า
นกได้ อาศัยแล้ว ซึ่งความทะเลาะ ยังข้างตัวประเสริฐ ให้ถึงแล้ว
ซึ่งความสิ้นไปแห่งชีวิต ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งลฎกิกชาตก (ตรัสแล้ว)
ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน จงเป็น
จงอย่าวิวาทกัน; ก็ แม้ อ. นกกระจาบมีพินมิใช่หนึ่ง ท. อาศัยแล้ว
ซึ่งความวิวาท ถึงแล้ว ซึ่งความสิ้นไปแห่งชีวิต ดังนี้ ตรัสแล้ว
ซึ่งวิฎกชาตก ฯ

ครั้นเมื่อภิกษุ ท. เหล่านั้น ไม่เอื้อเฟื้ออยู่ ซึ่งพระดำรัส
แม้อย่างนี้ , (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงเป็นเจ้าของแห่งธรรม (ทรงยังกาล)
จงให้มาเถิด, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า
ผู้ทรงมีความขวนขวายน้อย ทรงตามประกอบแล้วซึ่งธรรม
เป็นเครื่องอยู่สบายในธรรมอันสัตว์เห็นแล้ว ขอจงประทับอยู่เถิด;
อ. ข้าพระองค์ ท. จักปรากฏ ด้วยความแตกร้าง ด้วยความทะเลาะ
ด้วยความแก่งแย่ง ด้วยความวิวาท นั้น ดังนี้ (อันภิกษุ) ผู้กล่าว
ซึ่งธรรมโดยปกติ รูปใดรูปหนึ่ง ผู้ไม่ปรารถนาอยู่ ซึ่งความลำบาก
แห่งพระตถาคตเจ้า กราบทูลแล้ว,

(อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ซึ่งความที่แห่งพระราชา
ผู้เป็นใหญ่ในแคว้นแคว้นชื่อว่าโกศล พระนามว่าทิมิตติ ผู้ประทับอยู่
อยู่ ด้วยเพศอันใคร ๆ ไม่รู้แล้ว ทรงเป็นผู้อันพระราชาพระนาม
ว่าพรหมทัต ทรงแย่งชิงเอาแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา
ให้สวรรคตแล้วด้วยนั้นเทียว ซึ่งความที่ (แห่งกษัตริย์ ท. ๒)
เหล่านี้ ครั้นเมื่อพระชนมชีพ อันพระกุมารพระนามว่าทิมิตติ
ถวายแล้ว แก่พระองค์, ทรงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน จำเดิมแต่กาล
นั้นด้วยว่า คุณก่อนภิกษุท. อ. เรืองเคยมีแล้ว อ. พระราชาผู้เป็นใหญ่
ในแคว้นแคว้นชื่อว่ากาสี พระนามว่าพรหมทัต ได้มีแล้ว ในเมือง
ชื่อว่าพาราณสี ดังนี้เป็นต้น แม้ตรัสสอนแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท.
อ. ความอดทนและความเป็นแห่งบุคคลผู้ยินดีแล้วในธรรมอันงาม
มีอย่างนี้เป็นรูป ได้มีแล้วแล แก่พระราชา ท. เหล่านี้ ผู้มีท่อนไม้
อันถือเอาแล้ว ผู้มีคัสตราอันถือเอาแล้ว,

อุกเขปกัน อุกเขปเน อิตเรสญจ อาปตติยา
อทสฺสเน อาทิโน กเถตฺวา ปุเน เตสํ ตตฺเถว เอกสฺมึมาย
อุโปสถาทินี อุนฺชานิตฺวา ฆตฺตคฺคาทีสุ ฆณฺฑชนฺชานัน
“อาสนนฺตริกาย นิสีทิตฺพพฺพนฺติ ฆตฺตคฺเค วตฺต
ปญฺญาเปตฺวา “อิทานิปิ ฆณฺฑชนฺชานา วิหรนฺตีติ
สุตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา “อลฺลํ ภิกฺขเว มา ฆณฺฑชนฺนฺติ
อาทีนึ วตฺวา “ภิกฺขเว ฆณฺฑชนฺกลหวิคฺคหวิวาทา
นาเมเต อนตฺถการกา, กลหํ นิสฺสหาย หิ ลฺภุกิกขาป
สกุณิกา หตฺถินาคํ ชีวิตฺกขฺยํ ปาเปสฺสีติ ลฺภุกิกขาตก
กเถตฺวา “ภิกฺขเว สมคฺคา โทถ มา วิวาท; วิวาท
นิสฺสหาย หิ อเนกสฺสสฺสวญฺญกาปิ ชีวิตฺกขฺยํ ปตฺตฺวาติ
วญฺญกาตก กเถสิ.

เอวปิ เตสุ วจัน อนาทियนฺเตสุ, อญฺญตฺเรน
ธมฺมวาทีนา ตถาคตฺสฺส วิหสิ อนิจฺจนฺเตน
“อาคเมตฺ ฆนฺเต ฆควา ธมฺมสฺสามา, อปฺโปสฺสุโก
ฆนฺเต ฆควา ทิฏฺฐธมฺมสฺสขวิหารี อญฺญตฺโต วิหฺรต;
มยเมเตน ฆณฺฑชนฺน กลฺเหเน วิคฺคเหเน วิวาเพน
ปญฺญาอิสฺสามาติ วุตฺเต,

“ภูตฺพุพฺพิ ภิกฺขเว พาราณสียํ พุรฺหมทตฺโต
นาม กาสีราชา อโหสฺสีติ พุรฺหมทตฺเตน ทีชิตฺตฺส
โกสฺลรณฺโถว รชฺชํ อจฺฉินฺทิตฺวา อญฺญาตกเวเสน
วสนฺตฺสฺส มาริตภาวญฺเจว ทีฆาวุกฺมาเรน อตฺตโน
ชีวิตฺเต ทินฺเน, ตโต ปญฺจาย เตสํ สมคฺคภาวญฺจ
กเถตฺวา “เตสํ หิ นาม ภิกฺขเว ราชนํ
อาทินฺนทณฺฑานํ อาทินฺนสฺตฺถานํ เอวรูปํ ขนฺติโสฺรจฺจ
ภวิสฺสตี,

ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. เป็นผู้บวชแล้ว ในธรรมและวินัย อันเรากล่าวดีแล้ว อย่างนี้ มีอยู่ เป็นผู้อดทนด้วย เป็นผู้ยินดีแล้ว ในธรรมอันงามด้วย ฟังเป็น ไต่ อ. ความที่แห่งเธอ ท. เป็นผู้อดทน และยินดีแล้วในธรรมอันงามนั้น ฟังงามในธรรมและวินัยนี้แล ดังนี้ ไม่ได้ทรงอาจแล้ว เพื่ออันทรงกระทำ ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ให้เป็นผู้พร้อมเพรียงกันนั้นเทียว ฯ

อ. พระศาสดานั้น ทรงระอาแล้ว เพราะความที่แห่งพระองค์ มีความอยู่อันเกลื่อนกล่นแล้วนั้น ทรงดำริแล้ว ว่า อ. เขาแล เกลื่อนกล่นแล้ว ย่อมอยู่ลำบาก ในกาลนี้, อนึ่ง อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ ย่อมไม่กระทำ ซึ่งคำของเรา; กระไรหนอ อ. เรา ผู้เดียว หลีกออกแล้ว จากหมู่ ฟังอยู่ ดังนี้ เสด็จเที่ยวไปแล้ว เพื่อก่อนข้าม ในเมืองชื่อว่า โกสัมพี ไม่ทรงอาลาแล้ว ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ ผู้พระองค์เดียวเทียว ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ของพระองค์ เสด็จไปแล้ว สู่วาลกโลณการาม ตรัสแล้ว ซึ่งวัตรของภิกษุ ผู้มีอันเทียวไป ผู้เดียวเป็นปกติ แก่พระเถระชื่อว่าภคฺ ในอารามนั้น ตรัสแล้ว ซึ่งอันสงฆ์แห่งรสของความสามัคคี แก่กุลบุตร ท. ๓ ในป่า เป็นที่ให้อภัยแก่เนื้อชื่อว่าปราจีนวงศ์, อ. ป่าชื่อว่าปารีไลยก์ (ยอมตั้งอยู่) โดยส่วนแห่งทิศใด, เสด็จเที่ยวไปแล้ว โดยส่วน แห่งทิศนั้น ฯ

ได้ยินว่า ในกาลนั้น อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จเข้าไป อาศัยแล้ว ซึ่งป่าชื่อว่าปารีไลยก์ ผู้อันช้างชื่อว่าปารีไลยก์บำรุงอยู่ ประทับอยู่แล้ว ประทับอยู่ตลอดพรรษา สรรพภูมฺ โณ โคนแห่งต้นรัง อันเจริญ ในชฎีชื่อว่ารักขิตวัน ฯ

อ. อุบาสกและอุบาสิกา ท. แม้อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี โดยปกติแล ไปแล้ว สู้อหาร ไม่เห็นอยู่ ซึ่งพระศาสดา ท. ทราบแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. พระศาสดา (เสด็จไปแล้ว) ในที่ไหน ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ กล่าวแล้วว่า (อ. พระศาสดา) เสด็จไปแล้ว สู้อาหารแห่งป่าชื่อว่าปารีไลยก์ ดังนี้ ฯ

(อ. อุบาสกและอุบาสิกา ท. ทราบแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. พระศาสดา เสด็จไปแล้ว) เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า อ. พระศาสดา ทรงพยายามแล้ว เพื่ออันกระทำ ซึ่งเรา ท. ให้เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน, แต่เรา อ. เรา ท. เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ได้เป็นแล้ว หามิได้ ดังนี้ ฯ

(อ. อุบาสกและอุบาสิกา ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. บวชแล้ว ในสำนัก ของพระศาสดา, ครั้นเมื่อพระศาสดา นั้น แม้ทรงกระทำอยู่ ซึ่งความสามัคคี, เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ได้เป็นแล้ว หามิได้ ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. อย่างนั้น ดังนี้ ฯ

อ. มนุษย์ ท. (ปรึกษากันแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ บวชแล้ว ในสำนัก ของพระศาสดา, ครั้นเมื่อพระศาสดานั้น แม้ทรงกระทำอยู่ ซึ่งความสามัคคี, เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน เกิดแล้ว หามิได้; อ. เรา ท. อาศัยแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านี้ ไม่ได้แล้ว เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา;

อิธ ไซ ตํ ภิกขเว โสภณ; ยํ ตุมहे เอวํ สุวากุขาเต ธมฺมวินเย ปพฺพชิตา สมานา ขมา จ ภเวยฺยถ โสธตา จาติ โวทิตฺวาปิ เนว เต สมคฺเค กาคูํ อสฺสขี.

โส ตาย อากิณฺณวิหารตาย อุกฺกณฺจฺจิตฺตํ “อหํ ไซ อิทานิ อากิณฺณเณ ทุกฺขํ วิหฺรามิ, อิเม จ ภิกฺขู มม วจันฺนํ กโรนฺติ; ยนฺนุนานํ เอโก คณฺมฺหา วูปกฺกฺวโจ วิหฺเรยฺยนฺติ จินฺตเตวา โสสมฺพิยํ ปิณฺฑทาย จริตฺวา อนปฺโลเกตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ เอกโกว อตฺตโน ปตฺตจิวฺรมาทาย พาลกโลณการามํ คนฺตฺวา ตตฺถ ภาคฺตฺเถรสฺส เอกจาริกฺวตฺตํ กเถตฺวา ปาจันวํสมิคทาเย ตินฺถนํ กุลปฺตฺตานํ สามคฺคีรสานิสฺสํ กเถตฺวา, เยน ปารีเลยฺยกํ, ตทวสฺริ.

ตฺตร สฺสทํ ภควา ปารีเลยฺยกํ อุนิสฺสฺสาย รกฺขิตฺวณฺสณฺฑเฑ ภทฺทสาลมฺมุเล ปารีเลยฺเยเกน หตฺถินา อุกฺกจฺยมาโน ผาสฺกํ วสฺสวาวาสํ วสฺสิ.

โกสมฺพีวาสินฺปิ ไซ อฺปาสกา วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถารํ อปฺสฺสนฺตฺวา “กฺุหิ ฆนฺเต สตฺถาติ ปุจฺฉิสฺสุ.

เต ภิกฺขุ อานฺหฺสุ “ปารีเลยฺยกฺวณฺสณฺฑทํ คโตติ.

“กึการณา ฆนฺเตติ.

“อมฺเห สมคฺเค กาคูํ วายมิ, มยํ ปน น สมคฺคา อหฺมฺหาติ.

“ฆนฺเต ตุมฺहे สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา, ตสฺมี สามคฺคี กโรนฺเตปิ, สมคฺคา น อหฺวตฺถาติ.

“เอวมาวฺโสติ.

มนฺุสฺสา “อิเม สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา, ตสฺมี สามคฺคี กโรนฺเตปิ, สมคฺคา น ชาตา; มยํ อิเม นิสฺสฺสาย สตฺถารํ ทฺวํจฺจํ น ลภิมฺหา;

(อ. เรา ท.) จักไม่ถวาย ซึ่งอาสนะ แก่ภิกษุ ท. เหล่านี้ นั่นเทียว, จักไม่กระทำ ซึ่งสามิจักรม ท. มีกรกราบไหว้เป็นต้น (แก่ภิกษุ ท. เหล่านี้) ดังนี้ ไม่กระทำแล้ว ซึ่งกิจแม้สักว่าสามิจักรม แก่ภิกษุ ท. เหล่านี้ จ่าเดิม แต่กาลนั้น ๕

อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ ชูบผอมอยู่ เพราะความที่แห่งตน เป็นผู้มิอาหารน้อย เป็นคนตรง เป็น โดยวันเล็กน้อยนั้นเทียว แสดงแล้ว ซึ่งโทษล่วงเกิน ซึ่งกันและกัน (ยังกันและกัน) ให้อดโทษแล้ว กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนอุบาสกและอุบาสิกา ท. อ. เรา ท. เป็นผู้พร้อมเพรียงกัน เป็นผู้เกิดแล้ว (ย่อมเป็น), แม้ อ. ท่าน ท. เป็นเช่นกับด้วยบุคคลผู้มีในก่อน เทียว จงเป็น แก่เรา ท. ดังนี้ ๕

(อ. มนุษย์ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. พระศาสดา อันท่าน ท. ให้ทรงอดโทษแล้วหรือ ดังนี้ ๕

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. (อ. พระศาสดา อันเรา ท.) ไม่ทรงให้อดโทษแล้ว ดังนี้ ๕

(อ. มนุษย์ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ. ท่าน ท.) ขอจงยังพระศาสดา ให้ทรงอดโทษเถิด, แม้ อ. กระผม ท. เป็นเช่นกับด้วยบุคคลผู้มีในก่อน จักเป็น แก่ท่าน ท. ในกาลแห่งพระศาสดา อันท่าน ท. ให้ทรงอดโทษแล้ว ดังนี้ ๕

อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ ไม่อาจอยู่ เพื่ออันไป สู่น้ำนิก ของพระศาสดา เพราะความเป็นแห่งภายในแห่งพรรษา ยังภายในแห่งพรรษานั้น ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว โดยยาก ๕

ก็ อ. พระศาสดา ผู้อันข้างนั้นบำรุงอยู่ ประทับอยู่แล้ว สบาย ๕

อ. ข้างแม้นั้น ละแล้ว ซึ่งฝูง ได้เข้าไปแล้ว สู่อุทเทียมน้ำนั้น เพื่อต้องการแก่อันอยู่สำราญ ๕

(อ. พระธรรมสังคาคณาจารย์) กล่าวแล้ว อย่างไร ? (อ. พระธรรมสังคาคณาจารย์ กล่าวแล้ว อย่างนี้ ว่า ครั้งนั้น อ. ความคิดนั้น ได้มีแล้ว แก่ข้างนั้น) ว่า อ. เราแล เกิดอันกลุ่มแล้ว ย่อมอยู่ ด้วยข้างพลาย ท. ด้วยข้างพัง ท. ด้วยข้างสะเทิน ท. ด้วยข้างผู้ลุกน้อย ท., อ. เรา ย่อมเคี้ยวกิน ซึ่งหญ้า ท. มีปลายอันอันข้าง ท. เหล่านี้ ตัดแล้วด้วยนั้นเทียว, (อ. ข้าง ท. เหล่านี้) ย่อมเคี้ยวกิน ซึ่งรุกขาวัววะอันบุคคลพึงหักคือกิ่งไม้ อันอันเรา หักลงแล้วและหักลงแล้วด้วย, อ. เรา ย่อมดื่ม ซึ่งน้ำ อันบุคคลพึงดื่ม ท. อันขุนมัวด้วย, เมื่อเรา หยั่งลงอยู่ ข้ามขึ้นแล้ว อ. ข้างพัง ท. เข้าไปเสียดสีอยู่ ซึ่งกาย ย่อมไป, กระไรหนอ อ. เรา ผู้เดียว หลีกออกแล้ว จากฝูง พึงอยู่ ดังนี้ (ดังนี้) ๕

ครั้งนั้นแล อ. ข้างตัวประเสริฐนั้น หลีกออกแล้ว จากโขลง, อ. ป่าชื่อว่าปารีโลยก็ อ. ชฎาชื่อว่ารักชิตวัน อ. โคนแห่งต้นจิงอันเจริญ (ย่อมตั้งอยู่) โดยส่วนแห่งทิศใด, อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า (ย่อมประทับอยู่) โดยส่วนแห่งทิศใด, เข้าไปเฝ้าแล้ว โดยส่วนแห่งทิศนั้น, ก็แล (อ. ข้างนั้น) ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า แลดูอยู่ ไม่เห็นแล้ว ซึ่งวัตถุอะไร ๆ อื่น

อิมลั เนว อาสนั ทสุสาม, น อภิวัตนาทีนั กิริสุสามาติ ตโต ปฏุจาย เตสั สามิจิมตตกัป น กิริสุ.

เต อปฺปาหารตาย สสุสมานา กติปาเหเนว อชฺชกา หุตฺวา อญฺญมญฺญั อจฺจยั เทเสตฺวา ขมาเปตฺวา “อุปาสกา มยั สมคฺคา ชาตา, ตุมฺเหปิ โน ปุริมสทิสาว โหเถติ อาหุสุ.

“ขมาปิโต ปน โว ภาเนต สตุเถติ.

“น ขมาปิโต อาวุโสติ.

“เตนทึ สตุถารั ขมาเปถ, สตุถุ ขมาปิตกาเล มยปิ ตุมฺหากั ปุริมสทิสาว ภาวิสุสามาติ.

เต อนฺุโตวสุสภาวเน สตุถุ สนฺุติกั คนฺุตุ อวิสหนฺุตา ทุกฺเคน ตั อนฺุโตวสุสั วิตินาเมสุ.

สตุถา ปน เตน หตุถินา อูปฏุจียมาโน สุขั วสิ.

โสปี คนฺุ ปหาย ผาสุวิหารตฺถาย ตั วนสนฺุทํ ปาวิสสิ.

ยถาห? “อหิ โข อากิณฺุเณ วิหรามิ หตุถิทิ หตุถินิทิ หตุถิกลภาหิ หตุถิจฺจาเปหิ, ฉินฺุณคฺคานิ เจว ตินานิ ขาทามิ, โอบคฺคโคคฺคคฺคญจ เม สาขากงฺคฺ ขาทนฺุติ, อาวิลานิ จ ปานียานิ ปิวามิ, โอบคานฺุตฺตสฺส เม อุตฺตติณฺุณสฺส หตุถินิโย กายั อฺปนฺุณฺุสนฺุติโย คจฺจนฺุติ, ยนฺุณฺุณานํ เอบิ คณฺุมฺหา วูปฏุจโ วิหเรยฺยนฺุติ.

อถโข โส หตุถินาโค ยฺฐา อปฺกมฺม, เยน ปารีเลยฺยกั รกฺขิตฺวณฺุสนฺุโข ภาทฺทสาลมฺลึ เยน ภควา, เตนฺุปสงฺกมิ; อฺปสงฺกมิตฺวา จ ปน ภควนฺุตฺ วนฺุทิตฺวา โอบโลเกนฺุโต อญฺญั กิณฺุจึ อทิสฺวา

กระทืบอยู่ ซึ่งโคนแห่งต้นรังอันเจริญ ด้วยเท้า ถากแล้ว จับแล้ว ซึ่งกิ่งไม้ ด้วยวง กวาดแล้ว; (อ. ช้าง) จับแล้ว ซึ่งหม้อ ด้วยวง ย่อมเข้าไปตั้งไว้ ซึ่งน้ำอันบุคคลพึงดื่ม ซึ่งน้ำอันบุคคลพึงใช้สอย จำเดิม แต่กาลนั้น; ครั้นเมื่อความต้องการด้วยน้ำอันร้อน มีอยู่, (อ. ช้าง) ย่อมจัดแจง ซึ่งน้ำอันร้อน ฯ

(อ. อันถาม) ว่า (อ. ช้าง ย่อมจัดแจง) อย่างไร ? (ดังนี้) (อ. อันแก่) ว่า (อ. ช้าง) สิ้นแล้ว ซึ่งไม้แห่ง ท. ด้วยวง ยังไฟ ย่อมให้ ถึงพร้อม, (อ. ช้าง) ใส่เข้าอยู่ซึ่งพื้น ท. ยังไฟนั้น ให้โพลงแล้ว เผาแล้วซึ่งแผ่นหินท. ในไฟนั้น เขี่ยแล้ว ด้วยที่อันแห่งไม้ ย่อมขัดไป ในลำวางน้อย อันอันตนกำหนดแล้ว; (ดังนี้) ในลำดับนั้น (อ. ช้าง) ยังวง ให้ข้ามลงแล้ว รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งน้ำเป็นของร้อนแล้ว ไปแล้ว ย่อมจบ ซึ่งพระศาสนา ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนปาริไลยก์ อ. น้ำ อันเธอ ให้ร้อนแล้วหรือ ดังนี้ เสด็จไปแล้ว ในที่นั้น ย่อมทรงสนาน ฯ ครั้งนั้น (อ. ช้าง) นำมาแล้ว ซึ่งผลไม้ ท. อันมีอย่างต่าง ๆ ย่อมถวาย แก่พระศาสดานั้น ฯ

ก็ ในกาลใด อ. พระศาสดา ย่อมเสด็จเข้าไป สู่น้ำ เพื่อก่อนชำระ; ในกาลนั้น (อ. ช้าง) ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ของพระศาสดา (ยังบาตรและจีวร) ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว บนกระพอง ย่อมไป กับ ด้วยพระศาสดานั้นเทียว ฯ

อ. พระศาสดา เสด็จถึงแล้ว ซึ่งอุปัฏฐากแห่งบ้าน (ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนปาริไลยก์ อันเจ้า ไม่อาจ เพื่ออันไป จำเดิม แต่ที่นี้, อ. เจ้า จงนำมา ซึ่งบาตรและจีวร ของเรา ดังนี้ (ทรงยังช้าง)ให้นำมาแล้ว ย่อมเสด็จเข้าไป สู่น้ำ เพื่อก่อนชำระ ฯ

อ. ช้างเมื่อนั้น ยืนแล้ว ในที่นั้นนั้นเทียว เพียงใด แต่อันเสด็จออก แห่งพระศาสดา กระทำแล้ว ซึ่งการต้อนรับ ในกาลเป็นที่เสด็จมา แห่งพระศาสดา รับแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร โดยนัยอันมีในก่อนนั้นเทียว (ยังบาตรและจีวร) ให้ข้ามลงแล้ว ในที่เป็นที่ประทับอยู่ แสดงแล้ว ซึ่งวัตร ย่อมพัด ด้วยกิ่งไม้, ในเวลากลางคืน (อ. ช้าง) ถือเอาแล้ว ซึ่งท่อนไม้ ใหญ่ ด้วยวง เพื่ออันห้ามซึ่งอันตรายเป็นเครื่อง-เบียดเบียนรอบแต่เนื้อร้าย ย่อมเทียวไป ในระหว่างและระหว่าง แห่งชฎแห่งป่า เพียงใด แต่อันขึ้นไปแห่งอรุณ (ด้วยความคิด) ว่า (อ. เรา) จักรักษา ซึ่งพระศาสดา ดังนี้ ฯ

ได้ยินว่า อ. ชฎแห่งป่านั้น ชื่อเป็นชฎชื่อว่ารักชิตวัน เกิดแล้ว จำเดิม แต่กาลนั้นนั้นเทียว ฯ

ครั้นเมื่ออรุณขึ้นไปแล้ว, (อ. ช้าง) ย่อมกระทำ ซึ่งวัตรทั้งปวง ท. โดยอุบาย นั้นนั้นเทียว กระทำ ซึ่งการถวายซึ่งน้ำเป็นเครื่องล้าง ซึ่งพระพักตร์ ให้เป็นต้น ฯ

ภททสาลมมูล์ ปาเทน ปทรนโต ตจเจตวา โสณฺฑาย สาขี คเหตุวา สมฺมุชฺชึ; ตโต ปฏฺฐาย โสณฺฑาย ฆฏฺฐี คเหตุวา ปานีโย ปริโกชนีโย อุปฏฺฐเปติ; อุณฺโหเทเกน อตุเถ สติ, อุณฺโหทกั ปฏฺฐียาเทติ.

กถั? หตฺถเณน กฏฺฐานิ ฆสิตฺวา อคฺคิ สมฺปาเทติ, ตั ทารุณี ปกฺขิปนฺโต ชาเลตฺวา ตตฺถ ปาสาเถน ปจิตฺวา ทารุทฺถเกน ปวฏฺฐตฺวา ปริจฺฉินฺนาย ชุตฺทุกโสณฺฑทียํ ชิปีติ; ตโต หตฺถํ โยตาเรตฺวา อุทกฺสุส ตตฺถตฺถาวํ ชานิตฺวา คนฺตฺวา สตุถาริ วณฺทติ.

สตุถา “อุทกั เต ตาปีตํ ปาริเลยยกาติ วตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา นหายติ. อถสุส นานาวิธานิ ผลานิ อาหริตฺวา เทติ.

ยथा ปน สตุถา คามํ ปิณฺฑทาย ปวิสฺติ; ตथा สตุถุ ปตฺตจิวฺรมาทาย กุมฺภะ ปติฏฺฐาเปตฺวา สตุถารา สทฺธิเยว คจฺจติ.

สตุถา คามฺพจาร์ ปตฺวา “ปาริเลยยก อิติ ปฏฺฐาย ตยา คนฺตุํ น สกฺกา, อาหริ เม ปตฺตจิวฺรณฺติ อาหริเปตฺวา คามํ ปิณฺฑทาย ปวิสฺติ.

โสปี ยาว สตุถุ นิภฺขมฺนา ตตฺถเอว จตฺวา สตุถุ อาคมฺนกาเล ปจฺจุคฺคมนํ กตฺวา ปุริมฺนเยเนว ปตฺตจิวฺริ คเหตุวา วสนฺภูจฺาเน โยตาเรตฺวา วตฺตํ ทสฺเสตฺวา สาขาย วิชฺติ, รัตฺตี วาลมิกฺปริปฺนฺถนิวารณฺตถํ มหนฺตํ ทณฺทํ โสณฺฑาย คเหตุวา “สตุถาริ รกฺขิสฺสุสามิตี ยาว อรฺุณฺคฺคฺคฺมฺนา วนฺสนฺทฺสุส อณฺตรนฺตเร วิจฺจติ.

ตโต ปฏฺฐายเยว กิริ โส วนฺสนฺทฺโห รกฺขิตฺวอนฺสนฺทฺโห นาม ชาโต.

อรฺุณเณ อุคฺคเต, มุโขทกฺทานํ อาที กตฺวา เตเนว อุปาเยน สพฺพวตฺตานิ กโรติ.

ครั้งนั้น อ. ลิง ตัวหนึ่ง เห็นแล้ว ซึ่งข้างนั้น ผู้ลุกขึ้นแล้ว ลุกขึ้นพร้อมแล้ว กระทำอยู่ ซึ่งอภิสมมาจาริกวัตร แก่พระตถาคตเจ้า (คิดแล้ว) ว่า แม่ อ. เรา จักกระทำ ซึ่งวัตรบางอย่างนั้นเทียว ดังนี้ เทียวไปอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งรวงแห่งผึ่งที่ท่อนไม้ อันไม่มีตัว ในวันหนึ่ง หักแล้ว ซึ่งท่อนไม้ นำไปแล้ว ซึ่งรวงแห่งผึ่ง กับ ด้วยท่อนไม้นั้นเทียว สู่อำนาจ ของพระศาสดา ตัดแล้ว ซึ่งใบแห่งกล้วย ได้วางถวายเป็นแล้ว ในที่นั้น ฯ อ. พระศาสดา ทรงรับแล้ว ฯ

อ. ลิง แลดูอยู่ (ด้วยความคิด) ว่า (อ. พระศาสดา) จักทรงกระทำ (ซึ่งการบริโภคน้ำ) หรือหนอแล (หรือว่า อ. พระศาสดา) จักไม่ทรงกระทำ ซึ่งการบริโภคน้ำ ดังนี้ เห็นแล้ว (ซึ่งพระศาสดา) ผู้ทรงรับแล้ว ประทับนั่งแล้ว คิดแล้ว ว่า อ. อะไร หนอแล ดังนี้ จับแล้ว ซึ่งปลายแห่งท่อนไม้ (ยังปลายแห่งท่อนไม้) ให้เป็นไปรอบแล้ว ใคร่ครวญอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งตัวอ่อนท. นำไปปราศแล้ว ซึ่งตัวอ่อนท. เหล่านั้น ค่อย ๆ ได้ถวายเป็นแล้ว อีก ฯ

อ. พระศาสดา ได้ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการบริโภคน้ำ ฯ

อ. ลิงนั้น ผู้มีใจยินดีแล้ว จับแล้ว ซึ่งกิ่งไม้ นั้น ๆ ได้ยื่นฟ่อนอยู่แล้ว ฯ ครั้งนั้น อ. กิ่งไม้อันลึงนั้นจับแล้วก็ดี อ. กิ่งไม้อันลึงนั้นเหยียบแล้ว ก็ดี หักแล้ว ฯ

อ. ลิงนั้น ตกไปแล้ว บนที่สุดแห่งตอไม้ แห่งหนึ่ง, ผู้มีตัวอันตอไม้แห่งแล้ว มีจิต อันเลื่อมใสแล้ว นั้นเทียว กระทำแล้ว ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในวิมานอันเป็นวิหารแห่งทอง อันประกอบแล้ว ด้วยโยชน์ ๓๐ ในภพชื่อว่าดาวดึงส์, เป็นผู้มีพันแห่งนางอัปสร เป็นบริวาร ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. ความเป็นคืออันประทับอยู่ แห่งพระตถาคตเจ้า ผู้อันข้าง ตัวประเสริฐปรากฏอยู่ ในบ้านนั้น เป็นสภาพปรากฏแล้ว ในชมพูทวีป ทั้งสิ้น ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. ตระกูลใหญ่ ท. มีอย่างนี้คือ อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ อ. นางวิสาขา ผู้มหาอุบาสิกา เป็นต้น ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์ แก่พระเถระชื่อว่าอานนท์ จากเมืองชื่อว่าสาวัตถี ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ท่าน ท.) ขอจงแสดงซึ่ง พระศาสดา แก่เรา ท. ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ แม้ผู้อยู่ในทิศโดยปกติ ผู้มีกาลฝนอันอยู่แล้ว เข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระเถระชื่อว่าอานนท์ อ้อนวอนแล้ว ว่า ดูก่อนอานนท์ ผู้มีอายุ อ. วาจาเป็นเครื่องกล่าว ซึ่งธรรม ในที่พร้อมพระพักตร์ ของพระผู้มีพระภาคเจ้า อันเรา ท. ฟังแล้วสิ้นกาลนาน ; ดูก่อนอานนท์ ผู้มีอายุ ดังเรา ท. ขอโอกาส อ. เรา ท. ฟังได้ เพื่ออันฟัง ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม ในที่พร้อมพระพักตร์ ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระ พาเอา ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ไปแล้ว ในที่นั้น

อเถโก มกุกโก ตัม หตถิ อญฺจาย สมญฺจาย ตถาคตสฺส อภิสมมาจาริกิ กโรนฺตุ ทิสฺวา “อหิปิ กิญฺจิทฺเว กฤษฺสามีติ วิจฺจนฺโต เอกทิวสํ นิยมกฺขิกิ ทณฺฑทกมรฺฐฏฺถิ ทิสฺวา ทณฺฑทกั ภณฺฑชิตฺวา ทณฺฑทเกเนว สทฺธิ มรฺฐฏฺถิ สตฺถุ สนฺติกั หริตฺวา กทลิตฺตํ ฉินฺหิตฺวา ตตฺถ จเปตฺวา อทาสี. สตฺถา คณฺหิ.

มกุกโก “กฤษฺสตี นุ โข ปริโภคํ น กฤษฺสตีติ โอลิเกนฺโต คเหตุวา นิสินฺนํ ทิสฺวา “กั นุ ไซติ จินฺตเตตฺวา ทณฺฑทโกฏี คเหตุวา ปริวตเตตฺวา อุปรานเณโต อนฺททานิ ทิสฺวา ตานิ สณฺนิกั อปนเตตฺวา ปุน อทาสี.

สตฺถา ปริโภคมกาสี.

โส ตฺวญฺจมานโส ตํ ตํ สาขิ คเหตุวา นจฺจนฺโต อญฺจาสี. อถสฺส คณิตฺสาขาปิ อุกกนฺตฺสาขาปิ ภิกฺขุ.

โส เอกสมฺมิ ชาณุมตฺถเก ปตฺติวา, นิพฺพิทฺทคฺคฺตโต ปสนฺเนเนว จิตฺเตน กาลิ กตฺวา ตาวตีสกฺวเน ตีสโยชนิกเก กนกฺวิมานे นิพฺพตฺติ, อจฺจวาสหสฺส- ปริวารโ อโหสิ.

ตถาคตสฺส ตตฺถ หตฺถินาเคน อญฺจายมานสฺส วสนภาโว สกฺลขมฺพฺทีเป ปากโก อโหสิ.

สาวตฺถินครโต “อนาถปิณฑิกโก วิสาขา มหาอุปาสิกาทิ เอวมาทีนิ มหากุลานิ อานนฺทตฺเถรสฺส สาสนํ ปหิตฺตํ “สตฺถาริ โน ภนฺเต ทสฺเสกาติ.

ทิสาวาสีโนปิ ปญฺจสตา ภิกฺขุ วุตฺถวสฺสา อานนฺทตฺเถริ อุตฺตงฺกมิตฺวา “จิสฺสุตฺตา โน อาวุโส อานนฺท ภควโต สมฺมุขา ธมฺมิกเถ; สาธุ มยฺ อาวุโส อานนฺท ลภฺยยาม ภควโต สมฺมุขา ธมฺมิกถิ สวณายาติ ยาจิสฺส.

เถโร เต ภิกฺขุ อาทาย ตตฺถ คนฺตฺวา

คิดแล้ว ว่า อ. อัน (อันเรา) เข้าไปสู่สำนัก ของพระศาสดาเจ้า ผู้ประทับอยู่พระองค์เดียวโดยปกติ ตลอดประชุมแห่งเดือนสาม กับ ด้วยภิกษุ ท. มีประมาณเท่านี้ ไม่ควรแล้ว ดังนี้ พักไว้แล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ในภายนอก ผู้ผู้เดียวเที่ยว เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา ฯ

อ. ช้างชื่อว่าปารีโลยก์ เห็นแล้ว ซึ่งพระอาณนทนั้น ถือเอาแล้ว ซึ่งท่อนไม้ แล่นไปแล้ว ฯ อ. พระศาสดา ทรงแลดูแล้ว ตรัสแล้วว่า ดูก่อนปารีโลยก์ อ. เจ้า จงหลีกไป, อ. เจ้า อย่าห้ามแล้ว ; อ. ภิกษุนั้น เป็นผู้บารุงซึ่งพระพุทเจ้า (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. ช้างนั้น ทิ้งแล้ว ซึ่งท่อนไม้ ในที่นั้นนั้นเที่ยว ถามโดยเอื่อเพื่อแล้ว ซึ่งการรับเฉพาะซึ่งบาตรและจีวร ฯ อ. พระเถระ ไม่ได้ให้แล้ว ฯ อ. ช้างตัวประเสริฐ คิดแล้ว ว่า ถ้าว่า (อ. ภิกษุนั้น) เป็นผู้มีวัตรอันเรียนเอาแล้ว จักเป็นไซ้, (อ. ภิกษุนั้น) จักไม่วาง ซึ่งบริวาร ของตน บนแผ่นดินแห่งนั้นเป็นที่ประทับนั่ง ของพระศาสดา ดังนี้ ฯ อ. พระเถระ วางแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร บนภาคพื้น ฯ

จริงอยู่ (อ. ชน ท.) ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวัตร ย่อมไม่วาง ซึ่งบริวาร ของตน บนที่เป็นที่นั่งหรือ หรือว่าบนที่เป็นที่นอนของครู ท. ฯ อ. ช้างนั้น เห็นแล้ว ซึ่งอาการนั้น เป็นผู้มีจิตเลื่อมใสแล้ว ได้เป็นแล้ว ฯ อ. พระเถระ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา นั่งแล้ว ณ ที่ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนอาณนท อ. เธอ ผู้ผู้เดียวเที่ยว เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็นหรือ ดังนี้ ทรงสดับแล้ว ซึ่งความที่แห่งพระเถระเป็นผู้มาแล้ว กับ ด้วยภิกษุ ท. มีรอยห้าเป็นประมาณ ตรัสแล้ว ว่า ก็ อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น (ยอมอยู่) ในที่ไหน ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ข้าพระองค์ ไม่ทราบอยู่ ซึ่งพระทัย ของพระองค์ ท. พักไว้แล้ว (ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น) ในภายนอก เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ (อันพระเถระ) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า อ. เธอ จงเรียก ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระ ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น มาแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา นั่งแล้ว ณ ที่ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ

อ. พระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ซึ่งปฏิสันถาร กับ ด้วยภิกษุ ท. เหล่านั้น, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นพระพุทเจ้าผู้ละเอียดอ่อนด้วยนั้นเที่ยว เป็นกษัตริย์ผู้ละเอียดอ่อนด้วย (ยอมเป็น), อ. กรรมอันบุคคล กระทำได้โดยยาก อันพระองค์ ท. ผู้พระองค์เดียว ผู้ประทับยืนอยู่ด้วย ผู้ประทับนั่งอยู่ด้วย ตลอดประชุมแห่งเดือนสาม ทรงกระทำแล้ว ; (อ. บุคคล) ผู้กระทำซึ่งวัตรและวัตรตอบก็ดี ผู้ถวายซึ่งนำเป็นเครื่องล้างซึ่งพระพักตร์ก็ดี เห็นจะไม่ได้มีแล้ว ดังนี้ อันภิกษุ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท.

อ. กิจทั้งปวง ท. ของเรา อันช้างชื่อว่าปารีโลยก์ กระทำแล้ว, จริงอยู่ อ. อัน (อันบุคคล) ผู้ได้อยู่ ซึ่งสหาย ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป อยู่ โดยความเป็นอันเดียวกัน ควรแล้ว, อ. ความที่ แห่งบุคคล ผู้ไม่ได้อยู่ (ซึ่งสหาย ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป) เป็นผู้มีการเที่ยวไป แห่งบุคคลคนเดียวเป็นปกติเที่ยว เป็นอาการประเสริฐกว่า (ยอมเป็น) ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ท. ๓ ในนาครวรรค เหล่านี้ ว่า

“ เตมาสสิ เอกวิหาริโน ตถาคตสฺส สนฺติกัม เอตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ สทุทฺธิ อฺปฺสงฺกมิตฺถุ อฺยฺตุตฺตบฺนฺติ จินฺนเตตฺวา เต ภิกฺขุ พหิ จเปตฺวา เอกโกว สตุถารํ อฺปฺสงฺกมิ.

ปารีเลยฺยโก ตํ ทิสฺวา ทณฺฑทกัม อาทาย ปกฺขนฺทิ. สตุถา โอลเกตฺวา “อเปหิ ปารีเลยฺยก, มา นิวารยิ; พุทฺธฺปฏิญฺจาโก เอลสิติ อาห.

โส ตตฺถเวท ทณฺฑทํ ฉทฺเทตฺวา ปตฺตจิวรปฏิกคฺคหณฺถึ อาปฺจฺฉิ. เถโร นาทาสิ. นาคิ “สเจ อฺคฺคฺคฺคิตฺตวตฺโต ภวิสฺสติ, สตุถุ นิสฺสทนฺปาสาณผลเก อตฺตโน ปริกฺขารํ น จเปสฺสตีติ จินฺนเตสิ. เถโร ปตฺตจิวรํ ภูมิมิยํ จเปสิ.

วตฺตสมฺปนฺนา หิ ครุณฺถึ อาสเน วา สยเน วา อตฺตโน ปริกฺขารํ น จเปนฺติ. โส ตํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺตอ อโหสิ. เถโร สตุถารํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสิติ.

สตุถา “อาณนฺท เอกโกว อาคโตสฺตีติ ปฺจฺฉิตฺวา ปญฺจสเตหิ ภิกฺขุหิ สทุทฺธิ อาคตฺวารํ สตุถา “กุหิ ปน เตติ วตฺวา, “ตฺมฺหากํ จิตฺตํ อชานนฺโต พหิ จเปตฺวา อาคโตมฺหิตี วุตฺเต, “ปฏโกสาหิ เตติ อาห.

เถโร ตถา อกาสิ. เต ภิกฺขุ อาคนฺตฺวา สตุถารํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสิทฺสุ.

สตุถา เตหิ สทุทฺธิ ปฏิสฺนฺถารํ กตฺวา, เตหิ ภิกฺขุหิ “ภนฺเต ภควา พุทฺธฺสุชฺชมาโล เจว ชตฺตยฺสุชฺชมาโล จ, ตฺมฺเหหิ เตมาสสิ เอกเกหิ ติฏฺฐนฺเตหิ นิสฺสทฺนฺเตหิ จ ทฺทกฺกํ กตํ; วตฺตปฏิวตฺตการโกปิ มุชฺชทกทายโกปิ นโหสิ มญฺเษเต วุตฺเต, “ภิกฺขเว ปารีเลยฺยกหตฺถินา มม สพุทฺทิจฺจาณี กตานิ, เชาวูรูปํ หิ สหายกํ ลภนฺเตน เอกโต วสิตฺถุ ยุตฺตํ, อลภนฺตสฺส เอกจาริกภาโว เสยโยติ วตฺวา อิมา นาควคฺเค ติสฺสุเส คาถาย อภาสิ

ถ้าว่า (อ. บุคคล) ฟังได้ ซึ่งสหาย ผู้มีปัญญาเป็นเครื่องรักษา
ซึ่งตนโดยไม่เหลือ ผู้เป็นปราชญ์ ผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่
อันยังประโยชน์ให้สำเร็จ ผู้เที่ยวไปอยู่กับ (ด้วยตนไซ้),
(อ. บุคคลนั้น) เป็นผู้มิใช่ใจเป็นของแห่งตน เป็นผู้มิสติ(เป็น)
ครอบงำแล้ว ซึ่งอันตรายเป็นเครื่องนอนรอบ ท. ทั้งปวง
ฟังเที่ยวไป (กับ) ด้วยสหายนั้น ๆ หากว่า (อ. บุคคล)
ไม่ฟังได้ ซึ่งสหาย ผู้มีปัญญาเป็นเครื่องรักษาซึ่งตนโดยไม่เหลือ
ผู้เป็นปราชญ์ ผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่อันยังประโยชน์
ให้สำเร็จ ผู้เที่ยวไปอยู่กับ (ด้วยตนไซ้), อ. บุคคลนั้น
เป็นคนเดียว (เป็น) ฟังเที่ยวไป เพียงดัง อ. พระราชา
ทรงละแล้ว ซึ่งแว่นแคว้น อันอันพระองค์ทรงชนะวิเศษแล้ว
(เสด็จเที่ยวไปอยู่), เพียงดัง อ. ช้างตัวประเสริฐ ชื่อว่ามาตังคะ
(เที่ยวไปอยู่) ในป่า ๆ อ. การเที่ยวไป แห่งบุคคลคนเดียว
เป็นกิริยาประเสริฐกว่า (ย่อมเป็น) , (เพราะว่า)
อ. คุณเครื่องความเป็นแห่งสหาย ย่อมไม่มี ในเพราะชนพาล,
(อ. บุคคล) เป็นคนเดียว (เป็น) ฟังเที่ยวไป เพียงดัง
อ. ช้างตัวประเสริฐ ชื่อว่ามาตังคะตัวมีความขวนขวายน้อย
(เที่ยวไปอยู่) ในป่าด้วย ไม่ฟังกระทำ ซึ่งบาป ท. ด้วย ดังนี้ ๆ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น
แม้มีรอยเท้าเป็นประมาณ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในพระอรหัตต์ ๆ

อ. พระเถระชื่อว่าอานนท์ กราบทูลแล้ว ซึ่งชาวสาสน์
อัน (อันชน ท.) มีเศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะเป็นต้น ส่งไปแล้ว
กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. โภกัแห่งอริยสาวก ท.
ห้า มีเศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะเป็นประมุข ย่อมหวังเฉพาะ
ซึ่งการเสด็จมาแห่งพระองค์ ท. ดังนี้ ๆ

อ. พระศาสดา (ตรัสแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. เธอ จงถือเอา
ซึ่งบาตรและจีวร ดังนี้ (ยังพระเถระ) ให้ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร
เสด็จออกไปแล้ว ๆ

อ. ช้างตัวประเสริฐ ไปแล้ว ได้ยืนแล้ว ขวาง ในหนทาง ๆ
อ. ภิกษุ ท. เห็นแล้ว ซึ่งช้างนั้น ทูลถามแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า
ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ช้าง) จะกระทำ ซึ่งอะไร ดังนี้ ๆ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. ช้าง)
ย่อมหวังเฉพาะ เพื่ออันถวายเป็นภิกษา แก่เธอ ท., ก็ อ. ช้างนี้
เป็นผู้กระทำซึ่งอุปการะ แก่เรา (ย่อมเป็น) สิ้นกาลนานแล,
อ. อัน (อันเรา) ยังจิต แห่งช้างนั้น ให้กำเริบ ย่อมไม่ควร,
ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. จงกลับ ดังนี้ ๆ

อ. พระศาสดา ทรงพาเอา ซึ่งภิกษุ ท. เสด็จกลับแล้ว,
แม้ อ. ช้าง เข้าไปแล้ว สู่ขั้วแห่งป่า

“สเจ ลภถ นิปกํ สหาย
สทุธิจรั สาธุวิหาริ ธิริ,
อภิภุยย สพพานิ ปริสุสยานิ
จเรยย เตนตตมโน สตีมา.
โน เจ ลภถ นิปกํ สหาย
สทุธิจรั สาธุวิหาริ ธิริ,
ราชาว รฎุจ วิชิตํ ปหาย,
เอโก จเร, มาตุงครนุเเวว นาโค.
เอกสุส จริตํ เสยโย , นตฺถิ พาเล สหายตา ;
เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิธา,
อปปไปสุสุโก มาตุงครนุเเวว นาโคติ.

คาถาปริโยสานะ ปญจสตาปิ เต ภิกษุ อรหตุเต
ปติฏฺฐิสฺสุ.

อานนุทตฺเตโร อนาถปิณฑิกาทิหิ เปลิตํ สาสนํ
อาโรเจตฺวา “ภนฺเต อนาถปิณฑิกปมฺพา ปญจ
อริยสาวกโภกัโย ตุมหากํ อาคมนํ ปจฺจาสิสนฺติตฺติ
อาห.

สตฺถา “เตนหิ คณฺหาหิ ปตฺตจิวรณฺติ ปตฺตจิวรั
คาหาเปตฺวา นิภฺขมิ.

นาโค คนฺตุวา มคฺเค ติริยํ อฏฺฐาสี.
ภิกษุ ตํ ทิสฺวา ภควนฺตํ ปุจฺฉิสฺสุ “กึ กโรติ ภนฺเตติ.

“ตุมหากํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทาตุํ ปจฺจาสิสฺสติ,
ทีฆรตฺตํ โข ปนายํ มยฺหํ อุกการโก, นาสุส
จิตฺตํ โภเปตุํ วฏฺฏติ, นิวตฺตถ ภิกฺขเวติ.

สตฺถาภิกษุ คเหตุวา นิวตฺติ. หตฺถิปิ วนสนฺทํ
ปวิสิตฺวา

รวบรวมแล้วซึ่งผลไม้อ่าง ๆ ท. มีผลแห่งขนุนและกล้วยเป็นต้น
กระทำแล้ว ให้เป็นกอง ได้ถวายแล้ว แก่ภิกษุ ท. ในวันรุ่งขึ้น ๙

อ. ภิกษุ ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ ไม่ได้เอาแล้ว เพื่ออัน
ยังผลไม้อ่าง ๆ ท. ทั้งปวง ให้สิ้นไป ๙

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งกิจด้วยภัตต อ. พระศาสดา
ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร เสด็จออกไปแล้ว ๙

อ. ช้างตัวประเสริฐ ไปแล้ว โดยระหว่างและระหว่าง แห่งภิกษุ
ท. ได้ยืนแล้ว ขวาง ช้างพระพักตร์ ของพระศาสดา ๙

อ. ภิกษุ ท. เห็นแล้ว ซึ่งช้างนั้น ทูลถามแล้ว ซึ่งพระผู้มี
พระภาคเจ้า ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ช้าง จะกระทำ ซึ่งอะไร
ดังนี้ ๙

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. ช้าง นี้
ส่งไปแล้ว ซึ่งเธอ ท. ยังเรา จะให้กลับ ดังนี้ ๙

(อ. ภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. อย่างนั้นหรือ ดังนี้ ๙

((อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. เออ (อ. อย่างนั้น)
ดังนี้ ๙

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว กะข้างนั้นว่า ดูก่อนปาริไลยก์
อ. การไปนี้เป็นไปไม่กลับแล้ว แห่งเรา (ยอมเป็น), อ. ฌานหรือ
หรือว่า อ. วิปัสสนา หรือว่า อ. มรรคและผล ย่อมไม่มี แก่เจ้า
ด้วยอรรถาพนี้, อ. เจ้า จงหยุดเถิด ดังนี้ ๙

อ. ช้างตัวประเสริฐ ฟังแล้ว ซึ่งพระดำรัสนั้น ใส่เข้าแล้ว
ซึ่งงวง ในปาก ร้องให้อยู่ ได้ไปแล้ว ช้างหลัง ๆ ๙ ก็ อ. ช้าง
ตัวประเสริฐนั้น เมื่อได้ เพื่ออันยังพระศาสดาให้เสด็จกลับ
ฟังปฏิบัติ โดยทำนองนั้นนั้นเทียว กำหนดเพียงไรแห่งชีวิต ๙

ส่วนว่า อ. พระศาสดา เสด็จถึงแล้ว ซึ่งอุปจารแห่งบ้าน นั้น
ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนปาริไลยก์ (อ. ภาคพื้นนี้) เป็นที่มีใช้ภาคพื้น
ของเจ้า (ยอมเป็น) จำเดิม แต่ที่นี้, อ. ประเทศเป็นที่อยู่อาศัย
แห่งมนุษย์ เป็นประเทศเป็นไปกับด้วยอันตรายเป็นเครื่อง-
เบียดเบียนรอบ (ยอมเป็น), อ. เจ้า จงหยุด ดังนี้ ๙

อ. ช้างนั้น ยืนร้องให้อยู่แล้ว ในที่นั้น ครั้นเมื่อพระศาสดา
ทรงละอยู่ ซึ่งคลองแห่งจักขุ, มีหทัย อันแตกแล้ว กระทำแล้ว
ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในท่ามกลางแห่งพันแห่งนางอัปสร ในวิมาน
อันเป็นวิหารแห่งทอง อันประกอบแล้วด้วยโยชน์ ๓๐ ในภพชื่อว่า
ดาวดึงส์ เพราะความเลื่อมใส ในพระศาสดา ๙

(อ. คำ) ว่า อ. เทพบุตรชื่อว่าปาริไลยก์ ดังนี้นี้เทียว เป็นชื่อ
ของเทพบุตรนั้น ได้เป็นแล้ว ๙

แม้ อ. พระศาสดา ได้เสด็จถึงแล้ว ซึ่งพระเชตวัน ตามลำดับ ๙
อ. ภิกษุ ท. ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี ฟังแล้ว ว่า ได้ยินว่า
อ. พระศาสดา เสด็จมาแล้ว สู่มืองชื่อว่าสาวัตถี ดังนี้ ได้ไปแล้ว
ในที่นั้น เพื่ออันยังพระศาสดาให้ทรงอดโทษ ๙

อ. พระราชาพระนามว่าโกศล ทรงสดับแล้ว ว่า ได้ยินว่า
อ. ภิกษุ ท. ผู้กระทำซึ่งความแตกร้าง ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี
เหล่านั้น มาอยู่ ดังนี้ เสด็จเข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา ตรัสแล้ว
ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. หม่อมฉัน จักไม่ให้ เพื่ออันเข้าไป
สู่แว่นแคว้น ของหม่อมฉัน แก่ภิกษุ ท. เหล่านั้น ดังนี้ ๙

ปนสกพลผลาทีนิ นานาผลานิ สหริตฺวา ราสี
กตฺวา ปุนทิวเส ภิกฺขุณฺโณ อทาสี.

ปญฺจสตา ภิกฺขุ สพฺพานิ เขเปตุํ นาสกฺขีสุ.

ภตฺตกิจฺจปริโยसानเ สตุถา ปตฺตจิวริ คเหตุวา
นิทฺขมิ.

นาโค ภิกฺขุณฺโณ อนุตฺรนฺตเรณ คนฺตฺวา สตุถุ ปฺรโต
ติริยํ อภฺยาสี.

ภิกฺขุ ตํ ทิสฺวา ภควนฺตํ ปุจฺฉีสุ “กึ กโรติ
ภนฺเตติ.

“อโย ภิกฺขเว ตุมฺहे เปเสตฺวา มํ นินฺตเตตีติ.

“เอวํ ภนฺเตติ.

“อาม ภิกฺขเวติ.

อถ นํ สตุถา “ปาริเลยก อิทํ มม อนินฺตคฺคมนํ,
ตว อิมินา อตฺตภาเวณ ฌานํ วา วิปัสสนํ วา
มคฺคผลํ วา นตฺถิ, ติฏฺฐ ตฺวนฺติ อาท.

ตํ สุตฺวา นาโค มฺเข โสณฺทํ ปกฺขิปิตฺวา
โรทฺนโต ปจฺจโต ปจฺจโต อคฺมาสี. โส หิ
สตุถาริ นินฺตเตตุํ ลภนฺโต เตเนว นียาเมน ยาวซีว
ปฏฺิซคฺเคยฺย.

สตุถา ปน ตํ คามุปจาร์ ปตฺวา “ปาริเลยก
อิตฺโต ปฏฺาย ตว อภฺมิ, มนุสฺสวาโส สปริปนฺโน,
ติฏฺฐ ตฺวนฺติ อาท.

โส โรทฺมาโน ตตฺถ จตฺวา, สตุถริ จกฺขุปลํ
วิซฺหนฺเต, หทฺเยน ผลิเตน กาลํ กตฺวา สตุถริ
ปสาเทน ตาวตีสฺภาเว เตสฺโยชนิกे กนกฺวิมานे
อจฺจฺวาสหสฺสมชฺฐเณ นิพฺพตฺติ.

“ปาริเลยกเทวปฺตฺโตเตวฺวสุส นามํ อโหสี.

สตุถาปิ อนุปฺพุเพน เชตฺวนํ อคฺมาสี.

โกสมฺพิกา ภิกฺขุ “สตุถา กิร สวตฺถึ อาคโตติ
สตุถวา สตุถาริ ชมาเปตุํ ตตฺถ อคฺมฺสุ.

โกสลราชา “เต กิร โกสมฺพิกา ภณฺชนการกา
ภิกฺขุ อาคจฺจนฺตีติ สุตฺวา สตุถาริ อฺปสงฺกมิตฺวา
“อหํ ภนฺเต เตสํ มม วิชิตํ ปวิสิตุํ น ทสฺสามีติ
อาห.

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น มีศีล, ไม่ถือเอาแล้ว ซึ่งคำ ของอาตมภาพ เพราะความวิวาท ซึ่งกันและกัน อย่างเดียว ; ย่อมมา เพื่ออันยังอาตมภาพให้อดโทษ ในกาลนี้ : ดูก่อนมหาบพิตร อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จงมา ดังนี้ ฯ

แม้ อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ จักไม่ให้ เพื่ออันเข้าไป สูวิหาร แก่ภิกษุ ท. เหล่านั้น ดังนี้ ผู้อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงคัดค้านแล้ว อย่างนั้นนั่นเทียว เป็นผู้ซึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ

ก็ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว (ซึ่งที่) อันสงัดแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง (ทรงยังบุคคล) ให้ถวายแล้ว ซึ่งเสนาสนะ แก่ภิกษุ ท. เหล่านั้น ผู้ถึงโดยลำดับแล้ว ซึ่งเมื่อขอว่าสาววดี ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่าอื่น ย่อมไม่นั่งนั่นเทียว ย่อมไม่ยืน โดยความเป็นอันเดียวกัน กับ ด้วยภิกษุ ท. เหล่านั้น ฯ

อ. ชน ท. ผู้มาแล้วและมาแล้ว ย่อมทูลถาม ซึ่งพระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภิกษุ ท. ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี ผู้กระทำให้ซึ่งความแตกร้าง เหล่านี้ เหล่าไหน ? ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ทรงแสดงอยู่ ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ (ผู้อันชน ท.) ผู้มาแล้วและมาแล้ว แสดงอยู่ ด้วยนิมมือ ว่า ได้ยินว่า (อ. ภิกษุ ท.) เหล่านี้ เหล่านี้ (เป็นภิกษุ ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี) (ยอมเป็น), ได้ยินว่า (อ. ภิกษุ ท.) เหล่านี้ เหล่านี้ (เป็นภิกษุผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี) (ยอมเป็น) ดังนี้ ไม่อาจอยู่ เพื่ออันยกขึ้น ซึ่งศิระ เพราะความละอาย หมอบลงแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งพระบาท ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ยังพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้ทรงอดโทษแล้ว ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. กรรณอันหนัก อันเธอ ท. กระทำแล้ว ; ชื่อ อ. เธอ ท. แม่บวชแล้ว ในสำนักของพระพุทธเจ้า ผู้เช่นกับด้วยเรา, ครั้นเมื่อเรา กระทำอยู่ ซึ่งความสามัคคี, ไม่กระทำแล้ว ซึ่งคำ ของเรา, แม่ อ. บัณฑิต ผู้มีในก่อน ท. ฟังแล้ว ซึ่งโอวาท ของมารดาและบิดา ท. ผู้ถึงแล้ว ซึ่งความเป็นผู้อันบุคคลพึงฆ่า, ครั้นเมื่อมารดาและบิดา ท. เหล่านี้ (อันชน ท.) แม่ปลงลงอยู่ จากชีวิต, ไม่ก้าวล่วงแล้ว ซึ่งโอวาทนั้น (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา ในแคว้นแคว้น ท. ๒ ในภายหลัง ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งที่ฆาตุฆาต กิกนั้นเทียว ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. พระกุมารพระนามว่าที่ฆาตุ ครั้นเมื่อพระมารดาและพระบิดา ท. (อันชน ท.) แม่ปลงลงอยู่ จากพระชนม์ชีพ อย่างนี้, ไม่ทรงก้าวล่วงแล้ว ซึ่งพระโอวาท ของพระมารดาและพระบิดา ท. เหล่านี้ ทรงได้แล้ว ซึ่งพระบิดา ของพระเจ้าพรหมทัต ในภายหลัง ทรงยังบุคคลให้กระทำแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา ในแคว้นแคว้นชื่อว่ากาสีและแคว้นแคว้นชื่อว่าโกศล ท. ๒, ส่วนว่า อ. กรรณ อันหนัก อันเธอ ท. ผู้ไม่กระทำอยู่ ซึ่งคำ ของเรา กระทำแล้ว ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

“มหाराช สีลวนตา เต ภิกษุ, เกวลี
อนุภมณณู วิวาเทน มม วจัน น คนุหิสุ; อิทานิ
มံ ขมาเปตุ อาคจฺจนฺติ: อาคจฺจนฺตุ มหाराชาติ.

อนาถบิณฑิกโกปี “ภนฺเต อหิ เตสฺ วิหาริ ปวิสิตุ
น ทสฺสามิติ วตฺวา ตเถว ภควตา ปฏิทฺชิตฺโต
ตุณฺหิ อโหสิ.

สาวตฺถิยํ อนุปฺตฺตํ ปน เตสฺ ภควา เอกมนฺเต
วิวิตฺติ การาเปตฺวา เสนาสนํ ทาเปสิ.

อญฺเฆ ภิกษุ เตหิ สทุธิ เนว เอกโต นิสฺสันทิ
น ติฏฺฐนฺติ.

อาคตาคตา สตุถาริ ปุจฺจนฺติ “กตเม เต ภนฺเต
ภนฺทนาการกา โกสมฺพิกา ภิกษุติ.

สตุถา “เอเตติ ทสฺเสติ.

เต “เอเต กิร เต, เอเต กิร เตติ อาคตาคเตหิ
องฺคฺลียา ทสฺสิยมานา ลขฺชทาย สีลํ อุกฺขิปิตฺตุ
อสกฺโกนฺตวา ภควโต ปาทมฺเเล นิปฺตฺติตฺวา ภควนฺตุ
ขมาเปตุ.

สตุถา “ภาริยํ โว ภิกษุเว กตฺ; ตุมฺहे นาม
มาทิสฺสฺส พุทฺธสฺส สนฺติเก ปพฺพชิตฺตวาปิ, มยิ สามคฺคิ
กโรนฺเต, มม วจัน น กิริตฺถ, ไปราณกปณฺชิตฺตาปิ
วชฺฌนฺตฺตํ มาตาปิตฺตํ โอวาทํ สุตฺวา, เตสุ
ชีวิตา โวโรปิยมาเนสุปิ, ตํ อนตฺติกมิตฺวา ปจฺจ
ทฺวิสุ รมฺมเสสุ รชฺชํ การยฺสิตฺติ วตฺวา ปุนเทว ที่ฆาตุ
กุมารชาตกํ กเถตฺวา “เอวํ ภิกษุเว ที่ฆาตุกฺมาโร
มาตาปิตฺตํ ชีวิตา โวโรปิยมาเนสุปิ, เตสฺ โอวาทํ
อนตฺติกมิตฺวา ปจฺจ ทพฺพทตฺตสฺส อิตฺติ ลภิตฺวา
ทฺวิสุ กาสีโกสลรมฺมเสสุ รชฺชํ กาลเสสิ, ตุมฺเหหิ ปน มม
วจัน อกโรนฺเตหิ ภาริยํ กตฺนฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

ก็ อ.ชน ท. เหล่าอื่น ย่อมไม่รู้แจ้ง ว่า อ.เรา ท. ย่อมย่อยยับลี ในท่ามกลางแห่งสงฆ์นี้ (ดังนี้), ส่วนว่า อ.ชน ท. เหล่าใด ในหมู่นั้น ย่อมรู้แจ้ง, อ. ความหมายมั่น ท. ย่อมสงบ (จากสำนัก ของชน ท. เหล่านั้น) นั้น ดังนี้ ฯ

“ปเร จ น วิชานนฺติ มยเมตถ ยมาม เส;
เย จ ตตถ วิชานนฺติ, ตโต สมฺมณฺติ เมธคาคิ.

(อ. อรรถ) ว่า อ. ชน ท. ผู้กระทำซึ่งความแตกร้าง เว้น ซึ่งบัณฑิต ท. คือว่า เหล่าอื่น จากบัณฑิตนั้น ชื่อว่าเหล่าอื่น ฯ

(อ. ชน ท. เหล่าอื่น) เหล่านั้น กระทำอยู่ ซึ่งความไกลห่าง ในท่ามกลางแห่งสงฆ์นั้น ชื่อว่าย่อมไม่รู้แจ้ง ว่า อ.เรา ท. ย่อมย่อยยับ ลี คือว่า ย่อมบ่นปี คือว่า ย่อมฉิบหาย คือว่า ย่อมไป สู่ที่ไกล คือว่า สู่สำนักของมัจจุ เนื่อง ๆ ดังนี้ (ดังนี้) ในบท ท. เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **ปเร** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อ. ชน ท. เหล่าใด ผู้เป็นบัณฑิต ในหมู่นั้น ย่อมรู้แจ้ง ว่า อ. เรา ท. ย่อมไป สู่ที่ไกลแห่งมัจจุ ดังนี้ (ดังนี้) (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **เย จ ตตถ วิชานนฺติ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ. ชน ท. เหล่านั้น รู้อยู่ อย่างนี้ แล ยังการกระทำ ไว้ในใจโดยแยบคาย ให้เกิดขึ้นแล้ว ปฏิบัติอยู่ เพื่อความเข้าไป สงบวิเศษ แห่งความหยาบมัน ท. คือว่า แห่งความทะเลาะ ท., ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. ความหมายมั่น ท. เหล่านั้น ชื่อว่าย่อมสงบ เพราะการปฏิบัตินั้น แห่งบัณฑิต ท. เหล่านั้น (ดังนี้) (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **ตโต สมฺมณฺติ เมธคา** ดังนี้ ฯ

อีกอย่างหนึ่ง อ. อธิบาย ในพระคาถานี้ นี้ว่า (อ. อรรถ) ว่า (อ. ชน ท.) แม้ผู้อื่นเรากล่าวแล้ว (ซึ่งคำ ท.) มีคำ ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. เธอ ท. อย่าได้กระทำแล้ว) ซึ่งความแตกร้าง ดังนี้ เป็นต้น กล่าวสอนอยู่ ในกาลก่อน ชื่อว่าผู้ไม่เชื่อถือ เพราะอันไม่รับเอา ซึ่งโอวาท ของเรา ชื่อว่าเหล่าอื่น, (อ. ชน ท. เหล่าอื่น เหล่านั้น) ย่อมไม่รู้แจ้งว่า อ.เรา ท. ถือเอาแล้ว ถือเอาผิด ด้วยอำนาจแห่งอคติ มีฉันทะเป็นต้น ย่อมย่อยยับลี คือว่า ย่อมพยายาม เพื่อความเจริญ (แห่งเหตุ ท.) มีความแตกร้างเป็นต้น ในท่ามกลางแห่งสงฆ์นี้ ดังนี้ ฯ

แต่ว่า ในกาลนี้ อ.บุรุษผู้เป็นบัณฑิต ท. เหล่าใด ในระหว่าง แห่งเธอ ท. นั้น พิจารณาอยู่โดยแยบคาย ย่อมรู้แจ้ง ว่า ในกาลก่อน อ.เรา ท. พยายามอยู่ ด้วยอำนาจแห่งอคติมีฉันทะเป็นต้น เป็นผู้ปฏิบัติแล้ว โดยไม่แยบคาย (ย่อมเป็น) ดังนี้, ในกาลนี้ อ.ความหมายมั่น ท. อันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าความทะเลาะ เหล่านี้ ย่อมสงบ จากสำนัก ของบัณฑิต ท. เหล่านั้น นั้น คือว่า เพราะอาศัย ซึ่งบุรุษผู้เป็นบัณฑิต ท. เหล่านั้น (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ปเร จ** ดังนี้ เป็นต้น (ดังนี้) (อันบัณฑิตพึงทราบ) ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ. ภิกษุผู้ถึงพร้อมแล้ว ท. ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว (ในอริยผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

ตตถ “**ปเรติ:** ปณฺฑิตเต จเปตฺวา ตโต อญฺเฐ ภณฺฑนการกา ปเร นาม.

เต ตตถ สงฺฆมชฺชเม โกลาหฬํ กโรนฺตา “มยํ ยมาม เส อุมฺมาม นสฺสาม สสตี สมีปํ มจฺจุสนฺติกํ คจฺจามาติ น วิชานนฺติ.

เย จ ตตถ วิชานนฺตีติ; เย ตตถ ปณฺฑิตา “มยํ มจฺจุสมิปี คจฺจามาติ วิชานนฺติ.

ตโต สมฺมณฺติ เมธคาคิ: เอวํ हि เต ชานนฺตา โยนิโสมนสิการํ อูโปปาเทตฺวา เมธคานํ กลหานํ วุပ္สมาเย ปฏิปชฺชนฺติ, อถ เตสํ ตาย ปฏิปตฺติยา เต เมธคา สมฺมณฺติ.

อถวา “ปเร จาคิ: ปุพฺเพ มยา “มา ภิกฺขเว ภณฺฑนฺตฺวา อิทานิ วตฺวา โวทฺธิยมานาปิ มม โววาทสฺส อปฏิคฺคฺเขถเน อมามกา ปเร นาม “มยํ ฉนฺทาทิวเสน มิจฺจาคาหํ คเหตุวา เอตถ สงฺฆมชฺชเม ยมามเส ภณฺฑนาทินิ วุชฺชฺฌิยา วายมามาติ น วิชานนฺติ.

อิทานิ ปน โยนิโส ปจฺจเวกฺขมานา ตตถ ตุมหากํ อนฺตเร เย ปณฺฑิตปริสา “ปุพฺเพ มยํ ฉนฺทาทิวเสน วายมนฺตา อโยนิโส ปฏิปฺนฺนาติ วิชานนฺติ, ตโต เตสํ สนฺติกา เต ปณฺฑิตปริเส นิสุสฺสาย อิมทานิ กลหสงฺฆาตา เมธคา สมฺมณฺตีติ อยเมตถ อตฺถเกติ.

คาถาปริโยสาเน สมฺปตฺตภิกฺขุ โสตาปตฺติผลาทิสฺส ปติภฺจหิสูติ.

อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี (จบแล้ว) ฯ

โกสมพิกวตฺถ.

**๖. อ. เรื่องแห่งภิกษุชื่อว่าจุลกาลและภิกษุชื่อว่ามหากาล
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ**

๖. จุลกาลมหากาลวตฺถุ. (๖)

อ. พระศาสดา เมื่อเสด็จเข้าไปอาศัย ซึ่งเมืองชื่อว่าเสตัพพะประทับอยู่ ในป่าแห่งไม้สี่เสียด ทรงปรารภ ซึ่งภิกษุชื่อว่าจุลกาลและภิกษุชื่อว่ามหากาล ท. ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **สุภานุปสฺสี วิหรนฺตติ** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“สุภานุปสฺสี วิหรนฺตติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถาเสตพฺพยนครี อุปนิสฺสุสาย สีสฺสาวเน วิหรนฺโต จุลกาลมหากาเล อารพฺภ กเถสิ.

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. ภูมพี ท. ผู้เป็นพี่น้องชายกัน ๓ คือ อ. จุลกาลด้วย อ. มัชฌิมกาลด้วย อ. มหากาลด้วย เป็นผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าเสตัพพะโดยปกติ (ได้เป็นแล้ว) ฯ

เสตพฺพยนครวาสิโน ทิ “จุลกาลโถ มชฺฌิมกาโล มหากาโล จาติ ตโย ภาตโร ภูมฺพีกา.

ในภุมพี ท. ๓ เหล่านี้หนอ อ. พี่ชายผู้เจริญที่สุดและน้องชายผู้น้อยที่สุด ท. เทียบไปแล้ว ในทิศ ท. ย่อมนำมา ซึ่งสิ่งของด้วยร้อยแห่งเกวียน ท. ๕ ฯ อ. ภูมพีชื่อว่ามัชฌิมกาล ย่อมชาย (ซึ่งสิ่งของ) อันอันชน ท. เหล่านี้นำมาแล้ว ฯ

เตสุ เขฏฺฐกนิฏฺฐา ทิสาสู วิจริตฺวา ปญฺจทิสกฺกุสฺสเทหิ ภณฺฑํ อารหฺนฺติ. มชฺฌิมกาโล อากมฺโวกิเณตติ.

ครั้งนั้น ในสมัย หนึ่ง อ. พี่น้องชาย ท. แม้ทั้งสอง เหล่านี้ ถือเอา ซึ่งสิ่งของต่าง ๆ ด้วยร้อยแห่งเกวียน ท. ๕ ไปแล้ว สูเมืองชื่อว่าสาวตฺถิ แก่แล้ว ซึ่งเกวียน ท. ในระหว่าง แห่งเมืองชื่อว่าสาวตฺถิดด้วย แห่งพระเชตวันด้วย ฯ

อเถกฺขมฺมี สมเย เต อุโปปี ภาตโร ปญฺจทิสกฺกุสฺสเทหิ นานาภณฺฑํ คเหตุวา สาวตฺถิ คนฺตฺวา สาวตฺถิยา จ เชตวนฺตฺส จ อนฺตเร สกฺกุณิ โมจยฺสิ.

ในภุมพี ท. ๒ เหล่านี้หนอ อ. ภูมพี ชื่อว่ามหากาล เห็นแล้ว ซึ่งอริยสาวก ท. ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าสาวตฺถิโดยปกติ ผู้มีวัตถุมีระเบียบและของหอมเป็นต้นในมือ ผู้ไปอยู่ เพื่ออันพึงซึ่งธรรมในสมัยเป็นที่สิ้นไปแห่งวัน งามแล้ว ว่า อ. ชน ท. เหล่านี้ จะไปในที่ไหน ดังนี้ พึงแล้ว ซึ่งเนื้อความ นั้น คิดแล้ว ว่า แม้ อ. เราจักไป ดังนี้ เรียกมาแล้ว ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุด กล่าวแล้ว ว่า แน่ะพ่อ อ. เจ้า เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ในเกวียน ท. จงเป็น, แม้ อ. เรา จักไป เพื่ออันพึง ซึ่งธรรม ดังนี้ ไปแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระตถาคตเจ้า นั่งแล้ว ในที่สุครอบแห่งบริษัท ฯ

เตสุ มหากาโล สายณฺหสมเย มาลาคนฺธาทิตฺตฺเถ สาวตฺถิวาสิโน อริยสาวเก ฐมฺมสฺสวนาย คจฺจนฺตทิสฺวา “กุหิ อิมะ คจฺจนฺตติ ปุจฺจิตฺวา ตมตฺถิสฺตฺวา “อหิปี คมิสฺสามิตติ จินฺตเตตฺวา กนิฏฺฐํ อามนฺตเตตฺวา “ตาด สกฺกุสฺส อปฺปมตฺโต โหหิ, อหิปี ฐมฺมํ โสตุ คมิสฺสามิตติ วตฺวา คนฺตฺวา ตถาคตฺตฺวณฺทิตฺวา ปริสฺปฺริยฺนฺเต นิสฺสีทิ.

ในวันนั้น อ. พระศาสดา เมื่อตรัส ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยลำดับ ตามอริยาศัย แห่งภุมพีนั้น ตรัสแล้ว ซึ่งโทษด้วย ซึ่งการกระทำต่ำด้วย ซึ่งความเศร้าหมองพร้อมด้วย แห่งกาม ท. โดยปริยายมิใช่หนึ่ง ด้วยอำนาจแห่งสูตรมีทุกขกัณฑ์สูตร เป็นต้น ฯ

สตฺถา ตํทิวสํ ตสฺส อชฺฌมาสเยน อนฺนุพุพุทฺถิกกเถนฺโต ทุกฺขกฺขนฺตฺสฺตฺตาทิวเสเน อนฺนกปริยาเยน กามานํ อาทินวํ โอการํ สงฺกิลเสณฺจ กเถสิ.

อ. ภูมพีชื่อว่ามหากาล พึงแล้ว ซึ่งพระดำรัสนั้น คิดแล้ว ว่า ได้ยินว่า (อันบุคคล) ละแล้ว ซึ่งวัตถุทั้งปวง พึงไป, อ. โภคะ ท. ย่อมไม่ไปตามนั้นเทียว อ. ญาติ ท. ย่อมไม่ไปตาม (ซึ่งบุคคล) ผู้ไปอยู่ สูโลกอื่น, อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยการอยู่ครองซึ่งเรือน, อ. เรา จักบวช ดังนี้, ครั้นเมื่อมหาชน ถวายบังคมแล้ว หลีกไปแล้ว, ทูลขอแล้ว ซึ่งการบวช กะพระศาสดา, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า อ. ใคร ๆ ผู้ที่ท่านพึงอำลา ย่อมไม่มีหรือ ดังนี้ อันพระศาสดา ตรัสแล้ว, กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. น้องชายผู้น้อยที่สุด ของข้าพระองค์ มีอยู่ ดังนี้, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน จงอำลา ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุด นั้น ดังนี้ (อันพระศาสดา) ตรัสแล้ว, (รับพร้อมแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ดีละ ดังนี้ มาแล้ว

ตํ สุตฺวา มหากาโล “สพฺพํ กิริ ปหายคนฺตพฺพํ, ปฺรโลกํ คจฺจนฺตํ เนว โภคา น ภาตโย อนฺนคจฺจนฺตติ, กิเม ชฺรวาเวเสเน, ปพฺพชิสฺสามิตติ จินฺตเตตฺวา, มหาชเน วณฺทิตฺวา ปกฺกนฺเต, สตฺถารํ ปพฺพชฺชฺยาคิตฺวา, สตฺถารา “นตฺถิ เต โกจิ อปฺปโลเกตฺพุโพติ วุตฺเต, “กนิฏฺฐโจะ เม อตฺถิ ภนฺตเตติ วตฺวา, “เตนทิจ อปฺปโลเกทิจ นนฺตติ วุตฺเต, “สาธุ ภนฺตเตติ อากนฺตฺวา

กล่าวแล้ว ว่า คุณอนอบาสิกา อ. อัน (อันเรา) กระทำ ซึ่งอะไร
ย่อมควร ดังนี้ ๔

(อ. นางกาลิ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. อัน (อันภิกษุ ท.)
ชื่อว่าผู้มีการอยู่ในป่าช้าเป็นปกติ กล่าว ซึ่งความเป็นคือการอยู่ใน
ป่าช้า (แก่ชน ท.) ผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าด้วย แก่พระมหาเถระ ในวิหาร
ด้วย แก่บุคคลผู้บริโศกซึ่งบ้านด้วย ย่อมควร ดังนี้ ๔

(อ. พระเถระ ถาถามแล้ว) ว่า อ.อัน ๗ ภิกษุ ท. ชื่อผู้มีการอยู่
ในป่าช้าเป็นปกติ กล่าวซึ่งความเป็นคืออันอยู่ในป่าช้า แก่ชน ท.
ผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าด้วย แก่พระมหาเถระ ในวิหารด้วย แก่บุคคล
ผู้บริโศกซึ่งบ้านด้วย ย่อมควร เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ๔

(อ.นางกาลิ กล่าวแล้ว) ว่า (เพราะว่า) อ.โจร ท. ผู้มีกรรม
อันกระทำแล้ว ผู้อันเจ้าของ ท. ติดตามอยู่ ซึ่งรอยเท้าและรอยเท้าตาม
ทิ้งแล้ว ซึ่งห่อมีภัณฑะ ในป่าช้า จะหนีไป; ครั้นเมื่อความเป็น
อย่างนั้น (มีอยู่) อ. มนุษย์ ท. จะกระทำ ซึ่งอันตรายเป็นเครื่อง
เบียดเบียนรอบ (แก่ภิกษุ ท.) ผู้มีอันอยู่ในป่าช้าเป็นปกติ;
แต่ว่า ครั้นเมื่อความเป็นคืออันอยู่ในป่าช้า อันภิกษุ ท. ผู้มีการอยู่
ในป่าช้าเป็นปกติ กล่าวแล้ว แก่ชน ท. มีชนผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าเป็นต้น
เหล่านั้น อ.ชน ท. มีชนผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าเป็นต้น เหล่านั้น ย่อมห้าม
ซึ่งอุปัทวะ ด้วยอันกล่าวว่า อ.เรา ท. ย่อมรู้ ซึ่งความเป็นคือ
อันอยู่ในป่าช้านี้ แห่งท่านผู้เจริญนี้ ตลอดกาลชื่อมีประมาณเท่า
นี้ อ.ท่านผู้เจริญนั้น เป็นผู้มิใช่โจร ย่อมเป็น ดังนี้, เพราะฉะนั้น
อ.อัน ๗ ภิกษุ ท. ผู้มีการอยู่ในป่าช้าเป็นปกติ กล่าวซึ่งความเป็น
คือการอยู่ในป่าช้า แก่ชน ท. มีชนผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าเป็นต้น เหล่านั้น
ย่อมควร ดังนี้ ๔

(อ. พระเถระ ถาถามแล้ว) ว่า อ. กรรมอะไร อื่น (อันเรา) ฟังกระทำ
ดังนี้ ๔

(อ. นางกาลิ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. วัตถุ ท.)
มีปลาและเนื้อและแป้งและงาและน้ำอ้อยงบเป็นต้น อันพระผู้เป็นเจ้า
ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ ในป่าช้า ฟังวัน, (อันพระผู้เป็นเจ้า ชื่อว่าผู้อยู่อยู่
ในป่าช้า) ไม่ฟังประพตฺติหลับ ในกลางวัน, ฟังเป็นผู้เกี่ยวคร้าน
หามาได้ ฟังเป็น เป็นผู้มีความเพียรอันปรารถนาแล้ว เป็นผู้ไต่อด
หามาได้ เป็นผู้มิมาหาหามาได้ เป็น ฟังเป็นผู้มีอภัยสยอันงาม ฟังเป็น
ในเวลาเย็น ครั้นเมื่อชน ท. ทั้งปวง หลับแล้ว (อันพระผู้เป็นเจ้า
ชื่อผู้อยู่ ๗ ในป่าช้า) ฟังมาจากวิหาร, ในกาลเป็นที่ขจัดเฉพาะซึ่งมีด
ครั้นเมื่อชน ท. ทั้งปวง ยังไม่ลุกขึ้นแล้วนั้นเที่ยว ฟังไป สู่วิหาร,
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าว่า อ.พระผู้เป็นเจ้าอยู่ ๗ อย่างนี้ ในที่นี้ จักอาจ
เพื่ออันยังกิจแห่งบรรพชิต ให้ถึงซึ่งที่สุด ไชรั, ถ้าว่า อ.ชน ท.
นำมาแล้ว ซึ่งสรีระของชนผู้ตายแล้ว ย่อมทิ้ง ไชรั, อ.ดิฉัน
จักยกขึ้นแล้ว ซึ่งสรีระของชนผู้ตายแล้วนั้น สูเรือขนอดอันบุคคล
ลาดแล้วด้วยผ้ากัมพล กระทำแล้ว ซึ่งสักการะ (ด้วยวัตถุ ท.)
มิของหอมและระเบียบแห่งดอกไม้เป็นต้น จักกระทำ ซึ่งกิจคือ
การเผาศรีระ, ถ้าว่า อ.พระผู้เป็นเจ้า จักไม่อาจเพื่ออันยังกิจ
แห่งบรรพชิตให้ถึงซึ่งที่สุด ไชรั อ. ดิฉัน จักยกขึ้นแล้ว ซึ่งสรีระ
ของชนผู้ตายแล้วนั้น สูเชิงตะกอน ยังไฟให้โหลงแล้ว คร่ำมาแล้ว
ด้วยขอ ตุงไว้แล้ว ในภายนอก ทบแล้ว ด้วยขวาน ตัดแล้ว
ทำให้เป็นชินน้อยชินใหญ่ ใส่เข้าแล้ว ในไฟ แสดงแล้ว แก่ท่าน
จักยังสรีระของชนผู้ตายแล้วนั้นให้ไหม้ ดังนี้ ๔

“กั กาคู ฎฎฎติ อุปาสิเกติ อาห.

“ภนฺเต โสสานิเกหิ นาม สุสาเน วสนภาโว
สุสานโคปกานํ วิหารเ มหาเถรสฺส คามโภชกสฺส
จ กเถตุ ฎฎฎติติ.

“กัการณาคิ.

“กตมฺมา โจรา สามิเกหิ ปทานุปทํ อนุพฺนฺตฺตา
สุสาเน ภนฺตฺทิกํ จชฺชฺเตตฺวา ปลาณฺนฺติ; อถ มนุสฺสา
โสสานิกานํ ปริปนฺถํ กโรนฺติ; เอเตสํ ปน กถิต,
มยํ อิมสฺส ฆทฺทนฺตฺสฺส เตตฺตกนฺนาม กาลิ เตตฺต
วสนภาวํ ชานาม, อโจโร เอเสติ อุปทฺทวํ นีวาเรนฺติ;
ตสฺมา เอเตสํ กเถตุ ฎฎฎติติ.

“อญฺณํ กั กาทพฺพนฺติ.

“ภนฺเต สุสาเน วสนฺเตน นาม อยฺเยน
มจฺจมนฺสฺปิฏจติลคฺคฺพาทินิ วชฺชเตตฺพพานิ, ทิวา
น นิตฺทาทยิตฺพพํ, อญฺสฺเตน ภวิตฺพพํ อารทฺทวิริเยน,
อสนฺเณ อมายาวินา หุตฺวา กลฺยาณชฺชมาสเยน
ภวิตฺพพํ, สยํ สพฺเพสฺส สุตฺเตสฺส วิหารโต อาคนฺตพฺพํ,
ปจฺจุสฺสกาเล สพฺเพสฺส อนุญฺจิตฺเตสฺสเยว, วิหาริ คนฺตพฺพํ,
สเจ ภนฺเต อยฺโย อิมสฺมี จาเน เอวํ วิหรนฺโต
ปพฺพชิตฺทิจจํ มตฺถกํ ปาเปตุํ สกฺขิสฺสตี, สเจ
มตฺสรีริ อาเนตฺวา จชฺชฺเตนฺติ, กมฺพลคฺกุฏาคาริ
อาโรเปตฺวา คนฺธมาลาทีหิ สกฺกการิ กตฺวา สรีริกิจฺจํ
กริสฺสสามิ; โน เจ สกฺขิสฺสตี, จิตฺกํ อาโรเปตฺวา อคฺคิ
ชาเลตฺวา สงฺกฺนา อากทฺตฺติตฺวา พหิ จเปตฺวา ผรฺสุนา
โกฏฺฏตฺวา ขณฺฑาขณฺฑทิกํ ฉินฺทิตฺวา อคฺคิมฺหิ
ปทฺทิตฺวา ตฺยฺหํ ทสฺเสตฺวา ฌาเปสฺสามีติ.

ครั้งนั้น อ. พระเถระ กล่าวแล้ว กะนางกาลีนัน ว่า คุณก่อนนางผู้เจริญ อ. ดีละ, ก็ อ. ท่านเห็นแล้ว ซึ่งอารมณ์คือรูป อย่างหนึ่ง จงบอก แก่เรา ดังนี้ ฯ

อ. นางกาลีนัน ได้ฟังตอบแล้ว ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระ ย่อมกระทำ ซึ่งสมณธรรม ในป่าช้า ตามอัธยาศัย อย่างไร ฯ

ส่วนว่า อ. พระเถระชื่อว่าจุลกกาล ลูกขึ้นแล้ว ลูกขึ้นพร้อมแล้ว ย่อมคิด ซึ่งการอยู่ครองซึ่งเรือน, ย่อมตามระลึกถึง ซึ่งบุตรและทารุ, คิดแล้ว ว่า อ. พี่ชาย ของเรา นี้ ย่อมกระทำ ซึ่งกรรม อันหนักยิ่ง ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. กุลธิดา คนหนึ่ง ไม่เที่ยวห่างแล้ว ไม่บอบช้ำแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ในสมัยเป็นที่สิ้นไปแห่งวัน ด้วยความเจ็บ อันตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ในครู่หนึ่งนั้น ฯ

อ. ญาติ ท. นำไปแล้ว ซึ่งกุลธิดานั้นนั้น สูป่าช้า ในเวลาเย็น กับ (ด้วยวัตถุ ท.) มีพื้นและน้ำมันเป็นต้น ให้แล้ว ซึ่งค่าจ้าง แก่หญิงผู้เฝ้าซึ่งป่าช้า (ด้วยคำ) ว่า (อ. เธอ) ยังกุลธิดานี้ จงให้ใหม่ ดังนี้ มอบให้แล้ว หลีกไปแล้ว ฯ

อ. หญิงผู้เฝ้าซึ่งป่าช้า นั้น นำไปปราศแล้ว ซึ่งผ้าเป็นเครื่องห่ม ของกุลธิดานั้น เห็นแล้ว ซึ่งสรีระ มีสีเพียงดั่งสีแห่งทอง อันประณีต และประณีต อันตายแล้วในครู่หนึ่ง นั้น คิดแล้ว ว่า อ. อารมณ์นี้เป็นอารมณ์ อันสมควร เพื่ออันแสดง แก่พระผู้เป็นเจ้าของ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ไปแล้ว ไหว้แล้ว ซึ่งพระเถระ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. อารมณ์ ชื่อมีอย่างนี้เป็นรูป มีอยู่, (อ. ท่าน ท.) ควรแลดู ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระ (รับพร้อมแล้ว) ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ไปแล้ว (ยังนางกาลีนัน) ให้นำออกแล้ว ซึ่งผ้าเป็นเครื่องห่ม แลดูแล้ว แต่พื้นแห่งเท้าเพียงใด แต่ปลายแห่งผม กล่าวแล้ว ว่า อ. รูปนั้น เป็นรูปประณีตเกิน เป็นรูปมีสีเพียงดั่งสีแห่งทอง (ย่อมเป็น), (อ. ท่าน) ใส่เข้าแล้ว ซึ่งรูปนั้น ในไฟ ฟังบอก แก่เรา ในกาลแห่งรูปนั้น อันเปลวไฟใหญ่ ท. จับแล้ว ดังนี้ ไปแล้ว สูที่อันเป็นของตนนั้นเที่ยว นั่งแล้ว ฯ

อ. นางกาลีนัน กระทำแล้ว อย่างนั้น บอกแล้ว แก่พระเถระ ฯ

อ. พระเถระ ไปแล้ว แลดูแล้ว ฯ

อ. สีแห่งสรีระ เป็นราวกว่าแม่โคต่าง ได้เป็นแล้ว ในที่แห่งสรีระ อันเปลวไฟกระทบแล้วและกระทบแล้ว ฯ

อ. เท้า ท. งอแล้ว ห้อยลงแล้ว, อ. มือ ท. งอกลับแล้ว,

อ. หน้าผาก เป็นอวัยวะไม่มีหนัง ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. พระเถระ กระทำไว้ในใจแล้ว ว่า อ. สรีระ นี้ เป็นอวัยวะกระทำซึ่งกิเลสให้เป็นสภาพไม่มีที่สุครอบ เป็น แก่ชน ท. ผู้แลดูอยู่ ในกาลนั้นนั้นเที่ยว เป็นอวัยวะถึงแล้วซึ่งความสิ้นไป เป็นอวัยวะถึงแล้วซึ่งความเสื่อมไป (ย่อมเป็น) ในกาลนั้นนั้นเที่ยว ดังนี้ ไปแล้ว สูที่เป็นที่พักในเวลากลางคืน นั่งพิจารณาอยู่แล้ว ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป กล่าวแล้ว ซึ่งคาถา ว่า

อถ นัง เถโร “สาธุ ภพเท, เอกัง ปน รูปารมณณํ
ทิสฺวา มยฺหํ กเถหิตี อห.

สา “สาธุติ ปจฺจสุโสสิ.

เถโร ยถาธุมาสเยน สุสาเน สมณธมฺมํ กโรติ.

จุลกกาลตุเถโร ปน อญฺจาย สมญฺจาย ฆรวาวาสํ
จินฺเตติ, ปุตฺตทารุํ อนุสุสฺรติ, “อโย เม ภาติโก
อติภาริโย กมฺมํ กโรตฺติติ จินฺเตสิ.

อเถกา กุลธิดา ตมฺหุตฺตํ สมญฺจิจิเตน พยาธินา
สายนฺหสมเย อมิลาทา อกิลนฺตา กาลมกาสิ.

ตเมณฺ ฌาตโย ทารุเตลาทีหิ สทุธิ์ สายํ สุสาณํ
เนตฺวา สุสาณโคปิกาย “อิมํ ฌาเปหิตี ภาตี ทตฺวา
นินฺยยาเทตฺวา ปกุกมฺิสฺ.

สา ตสฺสา ปารูปนวตฺถํ อปนเนตฺวา ตํ มุหุตฺตมตํ
ปถเนตฺตปถเนตํ สุวณฺณวณฺณณํ สรีริ์ ทิสฺวา “อิมํ
อญฺยสุสฺ ทสฺเสตฺถํ ปฏฺฐิรूपํ อารมณณนฺติ จินฺเตตฺวา
คนฺตฺวา เถโร วนฺทิตฺวา “เอวรูปํ นาม ภาเน
อารมณณํ อตฺถิ, โยโลเกยฺยาถาติ อห.

เถโร “สาธุติ คนฺตฺวา ปารูปนวตฺถํ นีหฺราเปตฺวา
ปาทตลโต ยาว เกสฺศคฺคา โยโลเกตฺวา “อติปถเนตเมตฺ
รूपํ สุวณฺณวณฺณณํ, อคฺคิมหิ นํ ปกฺขิปิตฺวา
มหาชาลาหิ คหิตกาเล มยฺหํ อโรเจยฺยาสิตี วตฺวา
สภฺจฺจานเมว คนฺตฺวา นิสฺสีหิ.

สา ตถา กตฺวา เถรสฺส อโรเจสิ.

เถโร คนฺตฺวา โยโลเกสิ.

ชาลาเย ปญฺญาปญฺญาจฺจเน กวรคาวี วิย สรีรวณฺณณํ
อโหสิ.

ปาทา นมิตฺวา โอลมพฺีสฺ, หตฺถา ปฏฺฐิรूपํ
ลลาภุํ นิจฺจมฺมํ อโหสิ.

เถโร “อิหํ สรีริ์ อิทาเนว โยโลเกนฺตฺวานํ
อปริยนฺตีกโร หุตฺวา อิทาเนว ขยปฺตตฺตํ ขยปฺตตฺตนฺติ
รตฺติจฺจฺจานํ คนฺตฺวา นิสฺสีหิตฺวา ขยวโย สมฺปสฺสฺมาโน

วางแล้ว ซึ่งเทริดอันเป็นนิการแห่งระเบียบ บนศีรษะ ส่งไปแล้ว (ด้วยคำ) ว่า อ. ท่าน จงไป, (อ. ท่าน) จงนำมา ซึ่งพระศาสดา ; อ. เรา ท. จักปลุกาด ซึ่งอาสนะ ท. ดังนี้ ฯ *จบ ก. ๑๒*

อ. จุลกาลนั้น ดำรงอยู่แล้ว ในความเป็นแห่งภิกษุ สิ้นกาลไม่นาน ผู้ไม่มีกาลฝนเทียว ลึกแล้ว ย่อมไม่รู้ เพื่ออันละอาย ; เพราะเหตุนั้น (อ. จุลกาลนั้น) ผู้ไม่มีความรังเกียจ ด้วยมรรยาทนั้นเทียว ไปแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา พาเอา ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรเจ้า เป็นประมุข มาแล้ว ฯ

ก็ ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งกิจด้วยภัตร ของหมู่แห่งภิกษุ อ. ภรรยา ท. ของพระเถระชื่อวามหากาล คิดแล้วว่า อ. สามิ ของตน อันหญิง ท. เหล่านี้ จับแล้ว, แม้ อ. เรา ท. จักจับ ซึ่งสามิ ของเรา ท. ดังนี้ ทูลนิมนต์แล้ว ซึ่งพระศาสดา เพื่อประโยชน์ ในวันรุ่งขึ้น ฯ

ก็ ในกาลนั้น อ. ภิกษุ รูปอื่น ได้ไปแล้ว เพื่ออันปลุกาดซึ่งอาสนะ ฯ อ. หญิง ท. เหล่านั้น ไม่ได้แล้ว ซึ่งโอกาส ในขณะนั้น ยังหมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรเจ้าเป็นประมุข ให้นั่งแล้ว ได้ถวายแล้ว ซึ่งภิกษา ฯ

ก็ อ. ภรรยา ท. ๒ ของจุลกาล (มีอยู่), อ. ภรรยา ท. ๔ ของมัจฉิมกาล (มีอยู่), อ. ภรรยา ท. ๘ ของพระเถระชื่อวามหากาล (มีอยู่) ฯ

แม้ อ. ภิกษุ ท. ผู้ใคร่เพื่ออันกระทำ ซึ่งกิจด้วยภัตร นั่งแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งกิจด้วยภัตร, (อ. ภิกษุ ท.) ผู้ใคร่เพื่ออันไปในภายนอก ลูกขึ้นแล้ว ได้ไปแล้ว ฯ

ส่วนว่า อ. พระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ทรงกระทำแล้ว ซึ่งกิจด้วยภัตร ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งกิจด้วยภัตร ของพระศาสดานั้น อ. หญิง ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระเถระชื่อวามหากาล กระทำแล้ว ซึ่งอนุโมทนา แก่หม่อมฉัน ท. จักไป, อ. พระองค์ ท. ขอจงเสด็จไป ข้างหน้า ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ได้เสด็จไปแล้ว ข้างหน้า ฯ

อ. หมู่แห่งภิกษุ ถึงแล้ว ซึ่งประตูแห่งบ้าน ยกโทษแล้ว ว่า (อ. ภรรยา) นั้น อันพระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ชื่ออย่างไร, (อ. ภรรยา อันพระศาสดา) ทรงทราบแล้ว ทรงกระทำแล้วหรือหนอแล หรือว่า (อ. ภรรยา อันพระศาสดา) ไม่ทรงทราบแล้ว (ทรงกระทำแล้ว) ?, อ. อันตรายแห่งการบวช เกิดแล้ว เพราะความที่แห่งจุลกาล เป็นผู้ไปแล้ว ข้างหน้า ในวันวาน, ในวันนี้ อ. อันตราย ไม่ได้มีแล้ว เพราะความที่แห่งภิกษุรูปอื่นเป็นผู้ไปแล้ว ข้างหน้า, ในกาลนี้ อ. พระศาสดา ทรงยังพระเถระชื่อวามหากาลให้กลับแล้ว เสด็จมาแล้ว, ก็ อ. ภิกษุ เป็นผู้มึศีลแล เป็นผู้ถึงพร้อมแล้ว ด้วยมรรยาท (ย่อมเป็น) ; (อ. หญิง ท. เหล่านี้) จักกระทำ ซึ่งอันตรายแห่งการบวช แก่พระเถระนั้น หรือหนอแล ดังนี้ ฯ

สี่เส มาลาจุมพุกก็ จเปตวา “คจฺจ ตฺวํ, สตฺถารํ อาเนหิ; มยํ อาสนานิ ปญฺญาเปสฺสามาติ ปิถินีสฺสุ.”

โส นจิริ ภิกฺขุภาเว จตฺวา อวสฺสโกว อุปฺพพชิตฺวา ลขฺชิตฺุํ น ชานาติ; ตสฺมา เตน อากฺขฺเปเน นิราสงฺโกว คนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา พุทฺธปฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ อาทาย อาคโต.

ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปน ฆตฺตกิจฺจาวสานเ มหากาลสฺส ภริยาโย “อิมานิ อตฺตโน สามิโก คหิโต, มยฺปิ อุมหากํ สามิกํ คนฺทิสฺสามาติ จินฺตฺตฺวา ปฺนทิวสฺตฺถาย สตฺถารํ นิมนฺตยีสฺสุ.”

ตทา ปน อาสนปญฺญาปนตฺถํ อญฺโฆ ภิกฺขุ อคฺมาสิ. ตา ตสฺมี ขณฺเ โโอกาสํ อลภิตฺวา พุทฺธปฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิสฺสีทาเปตฺวา ภิกฺขุ อทฺสฺสุ.

จุลกาลสฺส ปน เทว ภริยาโย, มชฺฉิมกาลสฺส จตฺสฺโส, มหากาลสฺส อญฺจ.

ภิกฺขุปี ฆตฺตกิจฺจํ กาทฺตุกามา นิสฺสีทฺวา ฆตฺตกิจฺจมกํสฺสุ, พหิ คนฺตฺตุกามา อญฺจาย อคฺมํสฺสุ.

สตฺถา ปน นิสฺสีทฺวา ฆตฺตกิจฺจํ กริ.

ตสฺส ฆตฺตกิจฺจปริโยสานเ ตา อิตฺถิโย “ภนฺเต มหากาโล อุมหากํ อญฺโฆทํ กตฺวา คมิสฺสตี, ตุมฺเห ปฺรโต คจฺจณาติ วทีสฺสุ.”

สตฺถา “สาธฺตติ วตฺวา ปฺรโต อคฺมาสิ.

คามทฺวารํ ปตฺวา ภิกฺขุสงฺฆเ อชฺชฺฌายิ “กินฺนาเมตํ สตฺถารา กตํ, ญตฺวา นฺุ โข กตํ อุตฺทาหุ อชานิตฺวา?, หิยฺโย จุลกาลสฺส ปฺรโต คตฺตฺตา ปพฺพชฺชนฺตราโย ชาโต, อชฺช อญฺญสฺส ปฺรโต คตฺตฺตา อญฺตราโย นาโหสิ, อิทานิ สตฺถา มหากาลํ นินฺตฺเตตฺวา อาคโต, สีสฺวา โข ปน ภิกฺขุ อจฺจารสมฺปนฺโน; กริสฺสนฺติ นฺุ โข ตสฺส ปพฺพชฺชนฺตรายนฺติ.

อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งคำ ของภิกษุ ท. เหล่านั้น เสด็จกลับประทับยืนแล้ว ตรัสถามแล้วว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. เธอ ท.) ย่อมกล่าว ว่า คำอะไร ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. ก็ อ. เธอ ท. ย่อมกำหนด ซึ่งมหากาล (กระทำ) ให้เป็นราวกะว่าจุลกกาล หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น), เพราะว่า อ. ปชาบดี ท. ๒ ของจุลกกาลนั้น (มีอยู่), อ. ปชาบดี ท. ๘ ของพระเถระชื่อว่ามหากาลนี้ (มีอยู่) ; ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระเถระชื่อว่ามหากาล) ผู้อันปชาบดี ท. ๘ แวดล้อมแล้ว จับเอาแล้ว จักกระทำ อย่างไร ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. อย่าได้กล่าวแล้ว อย่างนี้ , อ. ภิกษุชื่อว่าจุลกกาล ลูกขึ้นแล้ว ลูกขึ้นพร้อมแล้ว เป็นผู้มากด้วยอารมณ์ว่างาม (เป็น) ย่อมอยู่, (อ. ภิกษุชื่อว่าจุลกกาลนั้น) เป็นผู้เช้นกับด้วยต้นไม้กำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว อันตั้งอยู่แล้ว ทิรมแห่งเหว (ย่อมเป็น), ส่วนว่า อ.ภิกษุชื่อว่ามหากาล ผู้เป็นบุตร ของเรา เป็นผู้ตามเห็นซึ่งอารมณ์ว่าไม่งามโดยปกติ (เป็น) ย่อมอยู่, (อ. ภิกษุชื่อว่ามหากาลนั้น) เป็นผู้มีความหวั่นไหวหามีได้เทียว (ย่อมเป็น) ราวกะ อ. ภูเขาอันประกอบแล้วด้วยศิลาอันเป็นแห่งที่บ ดั่งนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ท. เหล่านี้ ว่า

อ. มาร ย่อมรังควาน ซึ่งบุคคลนั้นแล ผู้ตามเห็นซึ่งอารมณ์ว่างามโดยปกติ อยู่อยู่ ผู้ไม่สำรวมแล้ว ในอินทรีย์ ท. ผู้ไม่รู้ซึ่งประมาณ ในโภชนะ ผู้เกียจคร้านแล้ว ผู้มีความเพียรอันทราม เพียงดัง อ. ลม (รังควานอยู่) ซึ่งต้นไม้ อันมีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว, อ.มาร ย่อมไม่รังควาน ซึ่งบุคคลนั้นแล ผู้ตามเห็นซึ่งอารมณ์ว่าไม่งามโดยปกติ อยู่อยู่ ด้วย ผู้สำรวมดีแล้ว ในอินทรีย์ ท. ด้วย ผู้รู้ซึ่งประมาณ ในโภชนะด้วย ผู้มีศรัทธาด้วย ผู้มีความเพียรอันปรารภแล้วด้วย, เพียงดัง อ.ลม(ไม่รังควานอยู่) ซึ่งภูเขา อันประกอบแล้วด้วยศิลา ดังนี้ ฯ

อ. อรรถว่า ผู้ตามเห็นอยู่ ซึ่งอารมณ์ว่างาม ดังนี้ ในบท ท. เหล่านี้หน้า แห่งบทว่า **สุภานุปลสฺสี** ดังนี้ อ. อธิบายว่า ผู้สละแล้วซึ่งใจ ในอารมณ์อันบุคคลปรารภมาแล้ว อยู่อยู่ ดังนี้ ฯ

จริงอยู่ อ. บุคคลใด เมื่อถือ ถือโดยนิमित ถือโดยอนุพยัญชนะ ย่อมถือ ว่า อ. เล็บ ท. เป็นของงาม (ย่อมเป็น) ดังนี้, ย่อมถือ ว่า อ. นิ้ว ท. เป็นของงาม (ย่อมเป็น) ดังนี้, ย่อมถือ ว่า อ. มือ ท. อ. เท้า ท. อ. แขนง ท. อ. ขาอ่อน ท. อ. สะเอว อ. ท้อง อ. ถัน ท. อ. คอ อ. ริมฝีปาก อ. ฟัน ท. อ. ปาก อ. จมูก อ. นัยน์ตา ท. อ. หู ท. อ. คิ้ว ท. อ. หน้าผาก อ. ผม ท. เป็นของงาม (ย่อมเป็น) ดังนี้, ย่อมถือว่า อ. ผม ท. อ. ขน ท. อ. เล็บ ท. อ. ฟัน ท. อ. หนิง เป็นของงาม (ย่อมเป็น) ดังนี้, ย่อมถือว่า อ. วรรณะ เป็นของงาม ย่อมเป็น ดังนี้ ย่อมถือว่า อ. ทรวดทรง เป็นของงาม ย่อมเป็น ดังนี้

สตฺถา เตสํ วณฺํ สุตฺตวา นิวตฺติตฺวา จิตฺตํ “กํ เกถ ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิ.

เต ตมตฺถํ อารโจะสฺส.

“กํ ปน ตุมฺเห ภิกฺขเว จุลลกาลํ วิย มหากาลํ สลฺลกุเขถาติ.

“อาม ฆนฺเต, ตสฺส หิ เทว ปชาปติโย, อิมสฺส อญฺจ; อญฺจหิ ปริกฺขิปิตฺวา คหิตฺวา กํ กริสฺสตี ฆนฺเตติ.

สตฺถา “มา ภิกฺขเว เอวํ อวจฺจุตฺถ, จุลลกาโล อญฺจาย สมญฺจาย สุภารมฺมณพฺุโลวิหฺรติ, ปปาตตณฺเฑ จิตฺพุพฺพลรฺกฺขสฺสทิสฺโส, มยฺหํ ปน ปุตฺโต มหากาโล อสุภานุปฺสฺสี วิหฺรติ, ฆนฺเสลปพฺพโต วิย อจฺโล วาติ วตฺวา อิมา คาถาโย อภาสิ

“สุภานุปฺสฺสี วิหฺรนฺตํ โภชนมฺหิ อมตฺตณฺณํ ตํ เว ปสฺหตี มาโร, อสุภานุปฺสฺสี วิหฺรนฺตํ โภชนมฺหิ จ มตฺตณฺณํ ตํ เว นปฺสฺหตี มาโร, อินฺทฺริเยสุ อสํวตํ กุสฺสิตํ หีนวิริยํ วาโต รุกฺขํ พุพฺพลํ. อินฺทฺริเยสุ สุตฺตํ สทฺธํ อารทฺธวิริยํ วาโต เสลฺว ปพฺพตฺนฺติ.

ตตฺถ **สุภานุปฺสฺสินฺติ:** สุภํ อนุปลฺสนฺตํ. “อิฏฺฐารมฺมณ มานสํ วิสฺสชฺเชตฺวา วิหฺรนฺตฺนฺติ อตฺถ.

โย หิ ปุคฺคโล นิमितฺตคฺคหํ อนุพยัญชนคฺคหํ คณฺหฺนโต “นชา โสภณฺาติ คณฺหาติ, “องฺคฺลฺโย โสภณฺาติ คณฺหาติ, “หตฺถา ปาธา ชงฺฆา อฺฐกฺกฺวิ อฺฐริ ฏนา คีวา โอฺฏฺโฐ ทนฺตา มุขํ นาสา อฺกฺขิณี กณฺณา ฆมฺกกา ลลาภฺ์ เกสา โสภณฺาติ คณฺหาติ, “เกสา โลมา นชา ทนฺตาตฺถ โสภณฺาติ คณฺหาติ, “วณฺฺณ โสภ, สณฺฺจานํ สุภนฺฺติ คณฺหาติ;

อ.บุคคลนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ตามเห็นซึ่งอารมณ์ว่างามโดยปกติ ย่อมเป็น, ซึ่งบุคคลนั้น ผู้ตามเห็นซึ่งอารมณ์ว่างามโดยปกติ อยู่อยู่ อย่างนี้ ๕

อ. อรรถว่า ในอินทรีย์ ท. หก มีจักขุเป็นต้น ดังนี้ แห่งบทว่า **อินทรีเยสุ** ดังนี้ ๕

อ. อรรถว่า ผู้ไม่รักษาอยู่ซึ่งทวาร ท. มีทวารคือจักขุเป็นต้น ดังนี้ แห่งบทว่า **อสังวต** ดังนี้ ๕

อ. อรรถว่า ชื่อว่าผู้ไม่รู้ซึ่งประมาณ ในโภชนะ เพราะความไม่รู้ ซึ่งประมาณนี้ คือ อ. ประมาณในการแสวงหา อ. ประมาณในการรับ

อ. ประมาณในการบริโภค ดังนี้ แห่งบทว่า **อมตตณฺณ** ดังนี้ ๕ อีกอย่างหนึ่ง ชื่อว่าผู้ไม่รู้ซึ่งประมาณ เพราะความไม่รู้ ซึ่งประมาณ แม่นี่ คือ อ.ประมาณ ในการพิจารณา อ.ประมาณ ในการสละ ๕ คือว่า ผู้ไม่รู้อยู่แม้ว่า อ.โภชนะนี้ เป็นของประกอบแล้ว ด้วยกรรม (ย่อมเป็น) อ.โภชนะนี้ เป็นของไม่ประกอบแล้ว ด้วยกรรม (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

อ.อรรถว่า ชื่อว่าผู้เกียจคร้านแล้ว เพราะความที่แห่งตน เป็นผู้เป็นไปแล้วในอำนาจแห่งกามวิตกและพยายามทวิตกและ วิหิงสาวิตก ดังนี้ แห่งบทว่า **กุสึต** ดังนี้ ๕

อ.อรรถว่า ผู้มีความเพียรอันออกแล้ว คือว่าผู้เว้นแล้ว-จากการกระทำซึ่งความเพียร ในอิริยาบถ ท. สี่ ดังนี้ แห่งบทว่า **หีนวิริย** ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ)ว่า ย่อมครอบงำ คือว่า ย่อมท่วมทับ ดังนี้ แห่งบทว่า **ปสหติ** ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า รวากะ อ.ลมมีกำลัง (รังควานอยู่) ซึ่งต้นไม้ มีกำลังอันโทษประทุษร้าย อันเกิดแล้วแล้ว ไกล่เหวอันขาดแล้ว (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **วาโต รุกข์ว ทุพฺพล** ดังนี้ ๕

อธิบาย ว่า เหมือนอย่างว่า อ.ลมนั้น (ยังรุกขาวัยวะ ท.) มีดอกและผลและใบอ่อนเป็นต้น ของต้นไม้ นั้น ย่อมให้ตกไปบ้าง ย่อมหักราน ซึ่งกิ่งน้อย ท. บ้าง ย่อมหักราน ซึ่งกิ่งใหญ่ ท. บ้าง ยังต้นไม้ นั้น อันเป็นไปกับด้วยราก ให้เพิกขึ้นแล้ว กระทำให้มีราก ในเบื้องบน ให้มีกิ่งในเบื้องต่ำ ย่อมไปบ้าง ฉนั้นใด; อ.มารคือกิเลส อันเกิดขึ้นแล้ว ในภายใน ย่อมรังควาน ซึ่งบุคคล ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ฉนั้นนั้นนั่นเทียว คือว่า (อ.มารคือกิเลส) ย่อมกระทำ ซึ่งการต้อง ซึ่งอาบัติเล็กน้อยๆ รวากะ อ.ลมมีกำลัง (กระทำอยู่) ซึ่งการ-ยังรุกขาวัยวะมีดอกและผลและใบอ่อนเป็นต้น ของต้นไม้ไม่มีกำลัง อันโทษประทุษร้ายแล้ว ให้ตกไปบ้าง ย่อมกระทำ ซึ่งการต้อง-ซึ่งอาบัติมีนิสสัยคือเป็นต้น รวากะ (อ.ลมมีกำลัง กระทำอยู่) ซึ่งการหักรานกิ่งน้อยบ้าง ย่อมกระทำ ซึ่งการต้องซึ่งสังฆาติเสส ๑๓ รวากะ (อ.ลมมีกำลัง กระทำอยู่) ซึ่งการหักรานกิ่งใหญ่บ้าง ย่อมกระทำ ซึ่งการต้องซึ่งอาบัติคือปาราชิก นำออกแล้ว จากพระศาสนาอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ย่อมให้ถึง ซึ่งความเป็นแห่งคฤหัสถ์ โดยวันเล็กน้อยนั้นเทียว รวากะ (อ.ลมมีกำลัง กระทำอยู่) ซึ่งการ (ยังต้นไม้) ให้เพิกขึ้นแล้ว กระทำให้มีรากในเบื้องบน ให้มีกิ่งในภายในได้ แล้วให้ตกไปบ้าง อ.มารคือกิเลส ยังบุคคล ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ย่อมให้เป็นไป ในอำนาจ ของตน ดังนี้ ๕

อภัย สุภานุปสุตี นาม; ตั เอว สุภานุปสุตี วิหฺรณต.

อินทรีเยสุติ: จกฺขาทิสฺสุ ฉสุ อินทรีเยสุ.

อสังวตฺนติ: จกฺขุทวาราทินิ อรฺกฺขนฺต.

อมตตณฺณติ: ปริเยสนมตฺตา ปฏิกฺคฺคฺคณฺมตฺตา ปริโกคฺคตฺตาติ อิมิสฺสามตฺตาย อชานนโต โภชนมฺหิ อมตตณฺณ.

อปิจ “ ปจฺจเวกฺขณฺมตฺตา วิสฺสชฺชนมตฺตาติ อิมิสฺสาปิ มตฺตาย อชานนโต อมตตณฺณ. “อิทฺ โภชนํ ธมฺมิกํ, อิทฺ อธมฺมิกนฺตฺปิ อชานนฺต.

กุสึตฺนติ: กามพฺยาปาทวิหีสาวิตกฺกวลิกตฺตาย กุสึต.

หีนวิริยฺนติ: นิพฺพิริยํ จตฺตฺสุ อิริยาปเถสุ วิริยกรณฺวิริหิต.

ปสหติติ: อภิภวติ อชฺโฆตฺตฺต.

วาโต รุกข์ว ทุพฺพลนฺติ: พลววาโต ฉินฺนตญฺเฐ ชาตํ ทุพฺพลรุกข์ วิย.

“ยถา หิ โส วาโต ตสฺส รุกฺขสฺส ปุพฺผผลปลฺลวาทินิปี ปาเตติ, ชุทฺทกฺสาชาปิ ภณฺชติ, มหาสาชาปิ ภณฺชติ, สมฺลฺปิ ตํ รุกฺข์ อุกฺพตฺเตตฺวา อุกฺทมฺลํ อโรสาชํ กตฺวา คจฺจติ; เอวเมว เอวรูปํ ปุคฺคํ อนฺโต อฺปนฺโน กิเลสฺมาโร ปสหติ; พลววาโต ทุพฺพลรุกฺขสฺส ปุพฺผผลปลฺลวาทิปาตํ วิย ชุทฺททานุชฺทกาปตฺติ อาปชฺชนปี กโรติ, ชุทฺทกฺสาชาภณฺชนํ วิย นิสฺสคฺคิยาทฺอาปตฺติอาปชฺชนปี กโรติ, มหาสาชาภณฺชนํ วิย เตรสสงฺฆาติเสสาปชฺชนปี กโรติ, อุกฺพตฺเตตฺวา อุกฺทมฺลํ เหมฺจฺสาชํ กตฺวา ปาตํ วิย ปาราชิกาปตฺติ-อาปชฺชนปี กโรติ, สุวากฺษาตฺสสนา นีหริตฺวา กติปาเหเนว คิหิภาวํ ปาเปติ; เอวรูปํ ปุคฺคํ กิเลสฺมาโร อตฺตโน วเสว ตฺเตตีติ อตฺโต.

(อ.อรรถ) ว่า ผู้เห็นอยู่ (ในอารมณฺ์ ท.) อันไม่งาม ๑๐ หนา (ซึ่งอารมณฺ์) ว่าไม่งาม อย่างใดอย่างหนึ่ง, คือว่า ผู้ประกอบแล้ว ในการกระทำไว้ในใจโดยความเป็นของน่าเกลียด, คือว่า ผู้เห็นอยู่ ซึ่งผม ท. โดยความเป็นของไม่งาม, ผู้เห็นอยู่ ซึ่งขน ท. ซึ่งเล็บ ท. ซึ่งฟัน ท. ซึ่งหนัง ซึ่งวรรณะ ซึ่งทรวดทรง โดยความเป็นของไม่งาม (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **อสุภานุปัสสี** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ในอินทรีย์ ท. ๖ (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **อินทริเยสุ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้เว้นแล้วจากการถือมีการถือโดยนิमितเป็นต้น คือว่า ผู้มีทวารอันปิดแล้ว (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สุสฺสูตํ** ดังนี้ ฯ

ก็ ผู้รู้ซึ่งประมาณ ในโภชนะ โดยความเป็น ข้าศึกต่อความเป็น แห่งบุคคลผู้ไม่รู้ซึ่งประมาณ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้มาตามพร้อมแล้ว ด้วยศรัทธาอันเป็นโลกิยะ มีการเชื่อซึ่งกรรมด้วยนั้นเทียว ซึ่งผล (ของกรรม) ด้วยเป็นลักษณะ ด้วยนั้นเทียว ด้วยศรัทธาอันเป็นโลกุตระ อันบัณฑิตนับพร้อมแล้ว ว่าความเลื่อมใสอันไม่คลอนแคลน ในวัตถุ ท. ๓ ด้วย (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สทฺธํ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้มีความเพียรอันประคองแล้ว คือว่า ผู้มีความเพียร อันเต็มรอบแล้ว (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **อารทฺธวีริยํ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ซึ่งบุคคลนั้น คือว่า ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ตี เว** ดังนี้ ฯ

อ.อธิบายว่า อ.ลมมีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว พัดอยู่ ค่อย ๆ ย่อมไม่อาจ เพื่ออันยังงูเขา อันประกอบแล้วด้วยศิลา อันเป็น แห่งที่บเป็นอันเดียวกัน ให้หวนไหวได้ ฉันท ; อ.มารคือกิเลสมีกำลัง อันโทษประทุษร้ายแล้ว แม้เกิดขึ้นอยู่ ในภายใน ย่อมไม่รังควาน คือว่า ย่อมไม่อาจ เพื่ออันให้หวนไหว เพื่ออันให้สะเทือน เพื่ออันให้คลอนแคลน ฉันทัน ดังนี้ ฯ

อ. หญิงที่สองผู้มีในก่อน ท. ของพระเถระนั้น แม้เหล่านั้น แวดล้อมแล้ว ซึ่งพระเถระ กล่าวแล้ว (ซึ่งคำ ท.) มีคำ ว่า อ. ท่าน อ้าลาแล้ว ซึ่งใคร เป็นผู้บวชแล้ว (ย่อมเป็น) ? ในกาลนี้ อ. ท่าน เป็นคฤหัสถ์ จักเป็น (หรือ หรือว่า อ. ท่าน เป็นคฤหัสถ์) จักไม่เป็น ดังนี้เป็นต้น เป็นผู้ใคร่เพื่ออันนำออก ซึ่งผ้ากาสาเย ท. ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. พระเถระ กำหนดแล้ว ซึ่งอาการ ของหญิง ท. เหล่านั้น ลูกขึ้นแล้ว จากอาสนะแห่งตนนั่งแล้ว เหาะขึ้นแล้ว ด้วยฤทธิ ทำลายแล้ว ซึ่งข้อฟ้าแห่งเรือนยอด ไปแล้ว โดยอากาศ, ครั้นเมื่อพระศาสดา ทรงยังคาถา ท. ให้จบลงรอบอยู่นั้นเทียว, ชมเชยอยู่ ซึ่งพระสรีระ มีสีเพียงดั่งสีแห่งทอง ของพระศาสดา ข้ามลงแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระบาท ท. ของพระตถาคตเจ้า

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ. ภิกษุผู้ถึงพร้อมแล้ว ท. ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว (ในอริยผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ฯ

อ.เรื่องแห่งภิกษุชื่อว่าจุลกาลและภิกษุชื่อว่ามหากาล (จบแล้ว) ฯ

อสุภานุปัสสินฺติ: ทสฺสุ อสุภาสฺสุ อณฺฺณตฺรํ อสุภํ ปสฺสนฺตํ, ปฏิกฺกมณฺฺสสิกาเร ยุตฺตํ, เกสฺเส อสุภํโต ปสฺสนฺตํ, โลเม นเช ทนฺเต ตจฺจํ วณฺฺณํ สณฺฺจจํ อสุภํโต ปสฺสนฺตํ.

อินทริเยสุติ: อสุ อินทริเยสุ.

สุสฺสูตฺตนิ: นิमितฺตคฺคาหาทิวริหิตํ ปิหิตทฺวารํ.

อมตฺตญฺญตฺตาปฏิกฺกเขน โภชนมฺหิ จ มตฺตญฺญํ.

สทฺธนฺติ: กมฺมสฺสฺส เจว ผลสฺสฺส จ สทฺทหนฺลกฺขณาย โลกิยสทฺธาเย เจว ตีสุ วตฺตฺตฺสฺส อเวจฺจปฺปสาทสฺสงฺขาตาย โลกุตฺตรสทฺธาเย จ สมฺนฺนาคตํ.

อารทฺธวีริยนฺติ: ปคฺคหิตวีริยํ ปริปฺนฺณวีริยํ.

ตี เวติ: ตํ เอวรูปํ ปคฺคคฺคํ.

“ยถา ทุพฺพลวาโต สณฺฺกํ ปหฺรณฺโต เอกสมฺนํ เสลฺลํ จาเลตฺตํ น สกฺโกติ; ตถา อพฺภนฺตเร อฺปฺปชฺชมาเนปฺปิ ทุพฺพลกิเลสมาโร นปฺปสฺสหติ โขเกตฺตํ กมฺเบตฺตํ จาเลตฺตํ น สกฺโกตีติ อตฺโถ.

ตาปี โข ตสฺส ปฺราณทฺตฺติยิกา เถรํ ปริวารेतฺวา “ตฺวํ กิ อปฺปจฺจิตฺวา ปพฺพชฺชิตฺวา? อิทานิ คิหิ ภวิสฺสสินฺน ภวิสฺสสินฺตีอาทีนํ วตฺวา กาสายานิ นีหฺริตฺกามา อเหตุ.

เถโร ตาสํ อากาเร สลฺลกฺเขตฺวา นิสินฺนาสนา วุฏฺฐาย อิทฺธิยา อฺปฺปตฺติตฺวา กฺฎฺฐาคารกณฺฺณิกํ ภินฺนิตฺวา อากาเสน คนฺตฺวา, สตฺถฺริ คาคา ปริโยสาเปนฺเตเยว, สตฺถฺ สฺวณฺณวณฺฺณํ สวีริ อภิตฺถวณฺฺโต โอตฺริตฺวา ตถาคตฺสฺส ปาเท วนฺฺทิ.

คาถาปริโยสาเน สมฺปตฺตภิกฺขุ โสตาปตฺติผลาทีสุ ปตฺติภฺจฺหีสฺสูติ.

จุลกาลมมหากาลวตฺถุ.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งการได้ซึ่งผ้ากาสาวะอันบุคคลนำมาแล้วจากแคว้นชื่อว่า-
คันธาระ แห่งพระเทวทัต ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ตรัสแล้ว
ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อนิกกสาโว** ดังนี้ เป็นต้น ๕

ตั้งจะกล่าวโดยพิสดาร ในสมัยหนึ่ง อ. พระอัครสาวก ท. สอง
พาเอาแล้ว ซึ่งบริวาร ท. ของตน มีรอยห้ำเป็นประมาณ ๗ ทูลลาแล้ว
ซึ่งพระศาสดา ได้ไปแล้ว สู่มืองชื่อว่าราชคฤห์ จากพระเชตวัน ๕

(อ. ชน ท.) ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์โดยปกติ ๒ บ้าง ๓ บ้าง
มากบ้าง เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน ได้ถวายเป็นแล้ว ซึ่งทาน
เพื่อภิกษุผู้จรมมา ๕

ครั้งนั้นในวันหนึ่ง อ. พระสารีบุตรผู้ มีอายุ เมื่อกระทำ
ซึ่งการอนุโมทนา แสดงแล้ว ซึ่งธรรม อย่างนี้ ว่า ดูก่อนอุบาสก
และอุบาสิกา ท. (อ. บุคคล) คนหนึ่ง ย่อมถวายเป็น ทาน เอง,
ย่อมไม่ชักชวน ซึ่งบุคคลอื่น; อ. บุคคลนั้น ย่อมได้ ซึ่งความถึงพร้อม
ด้วยโภคะ, ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยบริวาร ในที่แห่งตน
บังเกิดแล้วและบังเกิดแล้ว, อ. บุคคล คนหนึ่ง ย่อมชักชวน
ซึ่งบุคคลอื่น, ย่อมไม่ถวายเป็น ทาน เอง, (อ. บุคคลนั้น) ย่อมได้ ซึ่งความ
ถึงพร้อมด้วยบริวาร, ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยโภคะ
ในที่แห่งตนบังเกิดแล้วและบังเกิดแล้ว, อ. บุคคล คนหนึ่ง ย่อมไม่ถวายเป็น
ทาน, ย่อมไม่ชักชวน ซึ่งบุคคลอื่น; อ. บุคคลนั้น ย่อมไม่ได้
ซึ่งวัตถุอันยังต้องให้เต็ม แม้สักว่าข้าวปลายเกเรียน, เป็นผู้ไม่มีที่พึ่ง
เป็นผู้ไม่มีปัจจัย ย่อมเป็น ในที่แห่งตนบังเกิดแล้วและบังเกิดแล้ว,
(อ. บุคคล) คนหนึ่ง, ย่อมถวายเป็น ทาน เอง, ย่อมชักชวน ซึ่งบุคคล
อื่น; อ. บุคคลนั้น ย่อมได้ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยโภคะด้วย
นั้นเทียว ซึ่งความถึงพร้อมด้วยบริวารด้วย ในร้อยแห่งอรรถภาพบ้าง
ในพันแห่งอรรถภาพบ้าง ในแสนแห่งอรรถภาพบ้าง ในที่แห่งตนบังเกิดแล้ว
และบังเกิดแล้ว ดังนี้ ๕

อ. บุรุษผู้ฉลาด คนหนึ่ง ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น คิดแล้ว ว่า
แนะนำท่านผู้เจริญ อ. พระธรรมเทศนา นำอัครจรรย หนอ,
อ. เหตุแห่งความสุข (อันพระเถระ) กล่าวแล้ว, อ. อัน อันเรา
กระทำ ซึ่งกรรมเป็นเหตุยังสมบัติ ท. สอง เหล่านี้ ให้สำเร็จ
ย่อมควร ดังนี้ นิมนต์แล้ว ซึ่งพระเถระ ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
อ. ท่าน ท. ขอจงรับ ซึ่งภิกษา ของกระผม ในวันพรุ่ง ดังนี้ ๕

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก อ. ความต้องการ
ด้วยภิกษุ ท. มีประมาณเท่าไร (มีอยู่) แก่ท่าน ดังนี้ ๕

(อ. อุบาสก ถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. บริวาร ท.
ของท่าน ท. มีประมาณเท่าไร ดังนี้ ๕ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว)
ว่า ดูก่อนอุบาสก (อ. บริวาร ท. ของเรา) มีพันเป็นประมาณ ดังนี้ ๕

(อ. อุบาสก กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ท่าน ท.)
ขอจงรับ ซึ่งภิกษา กับ ด้วยภิกษุ ท. ทั้งปวงนั้นเทียว ดังนี้ ๕
อ. พระเถระ (ยังคำนิมนต์) ให้อยู่ทับแล้ว ๕

“อนิกกสาโวติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต ราชคเห เทวทัตตสฺส คนฺธาระกาสาวัลลาภํ
อารพฺก กเถสิ.

เอกสฺมี หิ สมเย เทว อคฺคสาวกา ปญฺจสเท
ปญฺจสเท อุตฺตโน ปริวาระ อาทาย สตุถารํ
อาปฺุจฺฉิตฺวา เขตวเนโต ราชคฺเห อคฺมฺสุ.

ราชคหวาสิโน เทวปี ตโยปี พหุปี เอกโต
หุตฺวา อาคนฺตุกทานํ อทฺสุ.

อถกทิวสํ อายสฺมา สารีปฺตุโต อนุโมทนํ
กโรนฺโต “อุปาสกา เอโก สยํ ทานํ เทติ,
ปรี น สมทาเปติ; โส นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺ्ञาเน
โภคสมฺปทํ ลภติ, โน ปริวาระสมฺปทํ, เอโก ปรี
สมทาเปติ, สยํ น เทติ; นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺ्ञาเน
ปริวาระสมฺปทํ ลภติ, โน โภคสมฺปทํ, เอโก สยปี
น เทติ, ปรีปินสมทาเปติ; โส นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺ्ञาเน
กณฺชิกมตฺตปี กุจฺฉิปริ น ลภติ, อนาโถ โหติ
นิปฺปจฺโย, เอโก สยปี เทติ, ปรีปี สมทาเปติ;
โส นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺ्ञาเน อุตฺตภาวสเทปี
อุตฺตภาวสทฺสเสปี อุตฺตภาวสทฺสเสปี โภคสมฺปทญฺ्ञเว
ปริวาระสมฺปทญฺ्ञเว ลภตีติ เอวํ ฐมฺมํ เทเสสิ.

ตเมโก ปญฺชิตฺตปริโส สุตฺวา “อจฺฉริยา วต โภ
ฐมฺมเทสนา, สุขการณํ กถิตํ; มया อิมาสํ ทฺวิณฺฺนํ
สมฺปตฺตินํ นิปฺพาทนกกมฺมํ กาดุ วัฏฏตีติ จินฺตเตตฺวา
“ ภนฺเต เสว มยฺหํ ภิกฺขุ คณฺหเถตาติ เถรํ
นิมนฺเตสิ.

“กิตฺตเกหิ เต ภิกฺขุหิ อตุโถ อุปาสกาติ.

“กิตฺตกา ปน โว ภนฺเต ปริวาราทิ.

“สทฺสสมตฺตา อุปาสกาติ.

“สพฺเพหิ สทฺธิเยว ภิกฺขุ คณฺหเถตาติ.

เถโร อธิวาเสสิ.

อ. อุบาสก เทียวไปอยู่ ในถนนในเมือง ย่อมชักชวน ว่า
แฉะแฉะและพ่อ ท. อ. พันแห่งภิกษุ อันข้าพเจ้า นิมนต์แล้ว, อ. ท่าน ท.
จักอาจ เพื่ออันถวายเป็น ซึ่งภิกษา แก่ภิกษุ ท. มีประมาณเท่าไร,
อ. ท่าน ท. (จักอาจ เพื่ออันถวายเป็น ซึ่งภิกษา แก่ภิกษุ ท.) มีประมาณ
เท่าไร ดังนี้ ฯ

อ. มนุษย์ ท. กล่าวแล้วว่า อ. ข้าพเจ้า ท. จักถวายเป็น แก่ภิกษุ ท.
๑๐, อ. ข้าพเจ้า ท. จักถวายเป็น (แก่ภิกษุ ท.) ๒๐, อ. ข้าพเจ้า ท. จักถวายเป็น
แก่ร้อย (แห่งภิกษุ ท.) ดังนี้ โดยกำหนดแห่งภิกษุผู้เพียงพอ
แก่ตน แก่ตน ฯ

อ. อุบาสก (กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. เรา ท. จักกระทำ
ซึ่งการมาพร้อมกัน ในที่แห่งหนึ่ง แล้วจักหุงต้ม โดยความเป็น
อันเดียวกันเทียว, (อ. ท่าน ท.) ทั้งปวง จงนำมาพร้อม (ซึ่งอาหารวัตถุท.),
มีน้ำมันและงาและข้าวสารและเนยใสและน้ำอ้อยเป็นต้น ดังนี้
(ยังมนุษย์ ท.) ให้นำมาพร้อมแล้ว (ซึ่งวัตถุ ท. มีน้ำมันเป็นต้น
เหล่านั้น) ในที่แห่งหนึ่ง ฯ

ครั้งนั้น อ. กุฎุมพี คนหนึ่ง ให้แล้ว ซึ่งผ้าอันบุคคลย่อมแล้ว
ด้วยน้ำฝาด อันบุคคลนำมาแล้ว จากแคว้นชื่อว่า คันธาระ อันมี
แดนหนึ่งเป็นราคา แก่อุบาสกนั้น กล่าวแล้วว่า ถ้าว่า อ. วัตถุ
อันเป็นไปในทาน ของท่าน ย่อมไม่เพียงพอ (แก่ท่าน) ไช้, อ. ท่าน
พึงสละแล้ว ซึ่งผ้าอันบุคคลย่อม แล้วด้วยน้ำฝาดนี้ ยัง - อ. วัตถุ
ใด เป็นของพระองค์ ย่อมเป็น - วัตถุอัน พึงให้เต็ม ถ้าว่า อ. วัตถุ
อัน เป็นไปในทาน ย่อมไม่เพียงพอ ไช้, อ. ท่าน พึงถวายเป็น - อ. ท่าน
ย่อมปรารถนา เพื่ออันถวายเป็น แก่ภิกษุรูปใด - ภิกษุรูปนั้น ดังนี้ ฯ

ในกาลนั้น อ. วัตถุอันเป็นไปในทาน ทั้งปวง ของอุบาสกนั้น
เพียงพอแล้ว, อ. วัตถุอะไร ๆ ชื่อว่าเป็นของพระองค์ ไม่ได้มีแล้ว ฯ

อ. อุบาสกนั้น ถ้ามแล้ว ซึ่งมนุษย์ ท. ว่า อ. ผู้กาสาวะ-
อันมีค่าหาได้ นี้ อันกุฎุมพี คนหนึ่ง กล่าวแล้ว ชื่ออย่างนี้ ถวายแล้ว,
อ. วัตถุอันเป็นไปในทาน เป็นของยิ่งเกิน เกิดแล้ว, อ. เรา ท.
จะถวายเป็น ซึ่งผ้านี้ แก่ใคร ดังนี้ ฯ

อ. ชน ท. บางพวก กล่าวแล้ว ว่า (อ. เรา ท. จะถวายเป็น)
แก่พระเถระชื่อว่าสารีบุตร ดังนี้ ฯ

อ. ชน ท. บางพวก กล่าวแล้ว ว่า อ. พระเถระ เป็นผู้มีการมา
ในสมัยเป็นที่แสรบแห่งข้าวกล้า แล้วจึงไปเป็นปกติ (ย่อมเป็น);
อ. พระเทวทัต เป็นสหาย ในงานมงคลและมีช่างมงคล ท. ของเรา ท.
(เป็น) ดำรงอยู่แล้ว เนื่องนิตยร์ รวากะ อ. หม้อแห่งน้ำ, (อ. เรา ท.)
จะถวายเป็น ซึ่งผ้าอัน แก่พระเทวทัตนั้น ดังนี้ ฯ

แม้ครั้งเมื่อวาจาเป็นเครื่องกล่าว เป็นวาจาที่มีมากพร้อม (มีอยู่)
(อ. ชน ท.) ผู้กล่าว ว่า (อ. ผ้า อันเรา ท.) ควรถวายเป็น แก่พระเทวทัต
ดังนี้ เป็นผู้มากกว่า ได้เป็นแล้ว ฯ

ครั้งนั้น (อ. ชน ท.) ได้ถวายเป็นแล้ว ซึ่งผ้าอัน แก่พระเทวทัต ฯ
อ. พระเทวทัต นั้น ตัดแล้ว ซึ่งผ้าอัน เย็บแล้ว ย่อมแล้ว นุ่งแล้ว
ห่มแล้ว ย่อมเทียวไป ฯ

อ. มนุษย์ ท. เห็นแล้ว ซึ่งพระเทวทัตนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. ผ้า
นี้ เป็นผ้าสมควร แก่พระเทวทัต (ย่อมเป็น) หาได้ ; (อ. ผ้าอัน)
เป็นผ้าสมควร แก่พระเถระชื่อว่าสารีบุตร (ย่อมเป็น); อ. พระเทวทัต
นุ่งแล้ว ห่มแล้ว (ซึ่งผ้า) อันไม่สมควร แก่ตน ย่อมเทียวไป ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. ภิกษุ ผู้อยู่ในทิศโดยปกติ รูปหนึ่ง ไปแล้ว สู่มือง
ชื่อว่าสารีบุตร จากเมืองชื่อว่าราชคฤห์

อุบาสโก นครวิสัย จรรนโต “อมมตาตา มยา
ภิกษุสหัสส์ นิมนต์ดี, ตุมเห กิตตกานัน ภิกษุณฺ ภิกษุ
ทาตุ สกขิสสธ, ตุมเห กิตตกานนฺติ สมาทเปติ.

มนุสฺสา อุตฺตโน อุตฺตโน ปโหนกนียาเมน “มยํ
ทสนฺนํ ทสฺสาม, มยํ วิสฺตียา, มยํ สตสฺสาติ
อาหํสุ.

อุบาสโก “เตนหิ เอกสฺมี จาเน สมากมํ กตฺวา
เอกโตว ปจิสฺสาม, สพฺเพ เตลตฺติลตฺตฺนุทฺลสฺสปฺปิ
ผาณิตาทีนํ สมหาธธาติ เอกสฺมี จาเน สมหาธาเปสิ.

อถสฺส เอกโก กุฎุมฺพีโก สตสฺสทสฺสคฺชนํ กณฺหาร-
กาสาวัตตํ ทตฺวา “สเจ เต ทานวภูมฺมํ นปฺโปหิติ,
อิทํ วิสฺสชฺชเชตฺวา, ยทฺนํ, ตํ ปฺุเรยฺยาสิ; สเจ ปโหติ,
ยสฺส อิจฺฉสิ; ตสฺส ภิกษุโน ทเทยฺยาสิตี อาห.

ตทา ตสฺส สพฺพํ ทานวภูมฺมํ ปโหสิ, กิณฺจึ อุนฺนฺนาม
นาโหสิ.

โส มนุสฺเส ปุจฺฉิ “อิทํ อนคฺชกาสาวิ เอกเณ
กุฎุมฺพีเณ เหวํ นาม วตฺวา ทินฺนํ, ทานวภูมฺมํ อติเรกํ
ชาตํ, กสฺสิทํ เทมาติ.

เอกจฺเจ “สารีปฺตุตฺตเถรสฺสาติ อาหํสุ.

เอกจฺเจ “เถโร สสฺสปริปากสมเย อาคนฺตฺวา
คฺมนสิโล; เทวทตฺโต อมฺหากํ มงฺคลามงฺคเลสฺส
สหาโย อุกมณฺโณ วิย นิจฺจํ ปติฏฺฐิตฺโต, ตสฺส ตํ
เทมาติ อาหํสุ.

สมฺพหฺลิกาย กถายปี “เทวทตฺตสฺส ทาทพฺพหฺลิตฺติ
วตฺตฺวาโร พหุตฺตรา อหํสุ.

อถ นํ เทวทตฺตสฺส อทฺสุ. โส ตํ ฉินฺหิตฺวา
สิพฺพิตฺวา รัชิตฺวา นิวาเสตฺวา ปารุปีตฺวา วิจฺรติ.

มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา “นยิทํ เทวทตฺตสฺส อนุจฺฉวิกํ;
สารีปฺตุตฺตเถรสฺส อนุจฺฉวิกํ; เทวทตฺโต อุตฺตโน
อนนุจฺฉวิกํ นิวาเสตฺวา ปารุปีตฺวา วิจฺรติตี วทิสฺสุ.

อเถโก ทิสฺวาสิโก ภิกษุ ราชคฺหา สวาตฺถึ
คณฺตฺวา

ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ผู้มีปฏิสันถารอันพระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ผู้อันพระศาสดาตรัสถามแล้ว ซึ่งการอยู่สำราญ แห่งพระอัครสาวก ท. สอง กราบทูลแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่วนั้น ทั้งปวง จำเดิม แต่ต้น ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ อ. เทวทัตนั้น ย่อมทรงไว้ ซึ่งผ้า อันไม่สมควร แก่ตน ในกาลนี้นั้นเทียว หามีได้แล, (อ. เทวทัต) ทรงไว้แล้ว (ซึ่งผ้า อันไม่สมควร แก่ตน) นั้นเทียว แม้ในกาลก่อน ดังนี้ ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ว่า ;

ในกาลอันล่วงไปแล้ว ครั้นเมื่อพระเจ้าพรหมทัต (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำอยู่ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา ในเมืองชื่อว่าพาราณสี, อ. บุคคลผู้ยังข้างให้ตาย คนหนึ่ง ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าพาราณสีโดยปกติ ยังข้าง ให้ตายแล้ว นำมาแล้ว ซึ่งงา ท. ด้วย ซึ่งหนัง ท. ด้วย ซึ่งไส้ใหญ่ ท. ด้วย ซึ่งเนื้อลำด้วย ขายอยู่ สำเร็จแล้ว ซึ่งชีวิต ฯ

ครั้งนั้น อ. ข้าง ท. มีพันธิไซหนึ่ง ในป่า แห่งหนึ่ง คาบ ซึ่งเหยื่อ ไปอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า ท. เมื่อไป จำเดิม แต่กาลนั้น หมอบลงแล้ว ด้วยเข่า ท. จบแล้ว ในกาลเป็นที่ไปและเป็นที่มา ย่อมหลีกเลี่ยงไป ฯ

ในวันหนึ่ง (อ. บุคคล) ผู้ยังข้างให้ตาย เห็นแล้ว ซึ่งกิจยานั้น คิดอยู่ ว่า อ. เรา ยังข้าง ท. เหล่านี้ ย่อมให้ตายได้ โดยยาก, ก็ อ. ข้าง ท. เหล่านี้ ย่อมจบ ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า ท. ในกาล เป็นที่ไปและเป็นที่มา, (อ. ข้าง ท.) เห็นแล้ว ซึ่งอะไรหนอแล ย่อมจบ ดังนี้ กำหนดแล้ว ว่า (อ. ข้าง ท. เห็นแล้ว) ซึ่งผ้ากาสาวะ (ยอมจบ) ดังนี้ คิดแล้ว ว่า อ. อัน แม้อันเรา ได้ ซึ่งผ้ากาสาวะ ย่อมควร ในกาลนี้ ดังนี้ ลักแล้ว ในผ้ากาสาวะ ท. อันอันพระปัจเจกพุทธเจ้า รูปหนึ่ง ผู้ลงแล้ว สู่สระอันเกิดแล้ว อาบอยู่ ตั้งไว้แล้ว ที่ฝั่ง หนา ซึ่งจิวร ถือเอาแล้ว ซึ่งหอก ย่อมนั่งคลุม (ซึ่งอวัยวะ) อันเป็นไปกับ ด้วยศรัชระ ไกล่หนทางเป็นที่ไปและเป็นที่มา แห่งข้าง ท. เหล่านั้น ฯ

อ. ข้าง ท. เห็นแล้ว ซึ่งบุคคลนั้น จบแล้ว ด้วยความสำคัญ ว่า อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า ดังนี้ ย่อมหลีกเลี่ยงไป ฯ

อ. พรานนั้น ประหารแล้ว (ซึ่งข้าง) ตัวไปอยู่ ข้างหลังแห่งข้าง ทั้งปวง แห่งข้าง ท. เหล่านั้น ด้วยหอก (ยังข้างนั้น) ให้ตายแล้ว ถือเอาแล้ว (ซึ่งอวัยวะ ท.) มีงาเป็นต้น ฝั่งแล้ว ซึ่งอวัยวะอันเหลือ ในแผ่นดิน ย่อมไป ฯ

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. พระโพธิสัตว์ ถือเอาแล้ว ซึ่งปฏิสนธิ ในกำเนิดแห่งข้าง เป็นข้างตัวเจริญที่สุด เป็นเจ้าแห่งโหลง ได้เป็นแล้ว ฯ

แม้ในกาลนั้น อ. พรานนั้น ย่อมกระทำ อย่างนั้นนั้นเทียว ฯ

อ. พระมหาบุรุษ ทราบแล้ว ซึ่งความเสื่อมรอบ แห่งบริษัท ของตน ถ้ามแล้ว ว่า อ. ข้าง ท. เหล่านี้ ไปแล้ว ในที่ไหน เป็นสัตว์น้อย เกิดแล้ว ดังนี้,

สตถาริ วนทิตวา กตปฏิสนฺธาโร สตถารา ทวีนฺนํ อคฺคสาวกานํ ฆาสุวิหริํ ปุจฺฉิตฺโต อาทิตฺโต ปฏฺจาย สพุพฺพิ ตํ ปวตฺตตี อาโรเจสิ.

สตถา “น โข ภิกฺขุ อิทาเนว โส อตฺตโน อนนุจฺฉวิกิ วตฺถํ ธาเรติ, ปุพฺเพปิ ธาเรสิเยวาติ วตฺวา อตีตํ อหริ;

อตีเต พาราณสียํ พุรุมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต, พาราณสีวาสิ เอโก หตฺถิมารโก หตฺถี มาเรตฺวา ทนฺเต จ ตฺเจ จ อนฺตานิ จ ชนมํสฺสบุจฺ อหริตฺวา วิกฺกิตฺตฺนโต ชีวิตํ กปฺเปสิ.

อถกฺสมิ อรณฺเณ อเนกสฺสสุธา หตฺถี โคจริ คฺเหตฺวา คจฺจนฺตา ปจฺเจกพุทฺธํ ทิสฺวา ตโต ปฏฺจาย คจฺจมานา คมนาคมนกาเล ชนฺนุเกหิ นิปตฺติวา วนทิตฺวา ปกฺกมนฺติ.

เอกทิวสํ หตฺถิมารโก ตํ กิริยํ ทิสฺวา “อหิ อิเม กิจฺเจน มาเรมิ, อิเม จ คมนาคมนกาเล ปจฺเจกพุทฺธํ วนฺทนฺติ, กิณฺณุ โข ทิสฺวา วนฺทนฺตฺติ จินฺตฺนฺโต “กาสาวันฺติ สลฺลกุเขตฺวา “มยาปิ อิทานิ กาสาวํ ลทฺถุํ วฏฺฏตฺติ จินฺตฺตฺวา เอกสฺส ปจฺเจกพุทฺธสฺส ชาตฺสฺสวโร อรุยฺห นหายนฺตฺสฺส ตีเร จปิเตสฺส กาสาเวสฺส จิวโร เถเนตฺวา เตสํ หตฺถินิ คมนาคมนมคฺเค สตฺติ คฺเหตฺวา สสิสํ ปารุปีตฺวา นิสิตฺติ.

หตฺถี ตํ ทิสฺวา “ปจฺเจกพุทฺธโตติ สบฺบาย วนทิตฺวา ปกฺกมนฺติ.

โส เตสํ สพุพฺพจฺฉโต คจฺจนฺตํ สตฺติยา ปหริตฺวา มาเรตฺวา ทนฺตาทีนํ คฺเหตฺวา เตสํ ภูมियํ นิชนิตฺวา คจฺจติ.

อปฺรภาเค โฟธิสตฺโต หตฺถิโยนิยํ ปฏิสนฺธิ คฺเหตฺวา หตฺถิเชฏฺฐโก ยฺยูปติ อโหสิ.

ตทาปิ โส ตเถว กโรติ .

มหาบุริโส อตฺตโน ปริสาย ปฺริหานี ฅตฺวา “กุหิ อิเม หตฺถี คตา มนฺทา ชาตฺตาติ ปุจฺฉิตฺวา,

(ครั้งเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ นาย อ. เรา ท. ย่อมไม่รู้ ดังนี้ (อันข้าง ท.) กล่าวแล้ว, คิดแล้ว ว่า (อ. ข้าง ท.) เมื่อไป ในที่ไหน ไม่อ้าปากแล้ว ซึ่งเรา จักไม่ไป, อันอันตรายเป็นเครื่องเบียดเบียนรอบ ฟังมี ดังนี้ ระวางแล้ว ว่า อันอันตรายเป็นเครื่องเบียดเบียนรอบ ฟังมี จากลำนำก ของบุรุษ ผู้นั่งคลุมแล้ว ซึ่งผ้ากาสาอะ ในที่แห่งหนึ่ง ดังนี้ ส่งไปแล้ว ซึ่งข้าง ท. ทั้งปวง ข้างหน้า ย่อมมาล้อมอยู่ ข้างหลังเอง เพื่ออันกำหนดจับ ซึ่งบุรุษนั้น ๕

อ. พรานนั้น ครั้นเมื่อข้างตัวเหลือ ท. จบแล้ว ไปแล้ว, เห็นแล้ว ซึ่งพระมหาบุรุษ ผู้มาอยู่ ม้วนแล้ว ซึ่งจิวร ปล่อยไปแล้ว ซึ่งหอก ๕

อ. พระมหาบุรุษ เข้าไปตั้งไว้แล้ว ซึ่งสติ มาอยู่ ก้าวกลับแล้ว ข้างหลัง ลวงแล้ว ซึ่งหอก ๕

ครั้งนั้น (อ. พระมหาบุรุษ) เล่นไปแล้ว เพื่ออันจับ ซึ่งพรานนั้น (ด้วยความสำคัญ) ว่า อ. ข้าง ท. ของเรา อันบุรุษนี้ ให้ฉิบหายแล้ว ดังนี้ ๕

อ. พรานนอกนี้ กระทำแล้ว ซึ่งต้นไม้ ต้นหนึ่ง ข้างหน้า แอบแล้ว ๕

ครั้งนั้น อ. พระมหาบุรุษ รวบรวมแล้ว ซึ่งพรานนั้น กับ ด้วยต้นไม้ ด้วยวง (คิดแล้ว) ว่า (อ. เรา) จับแล้ว จักพาด บนภาคพื้น ดังนี้ เห็นแล้ว ซึ่งผ้ากาสาอะ อันอันพรานนั้น นำออกแล้ว แสดงแล้ว (ยังความโกรธ) ให้อยู่ทับแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า ถ้าว่า อ. เรา จักประทุษร้าย ในบุรุษนี้ไซ้, ชื่อ อ. ความละเอียด ในพระพุทธรูป และพระปัจเจกพุทธรูปและพระชีนาสพ ท. มีพื้นมีใช้หนึ่ง เป็นกิริยาอันเราทำลายแล้ว จักเป็น ดังนี้ ถ้ามแล้ว ว่า อ. ญาติ ท. มีประมาณเท่านี้ ของเรา อันเจ้า ให้ฉิบหายแล้วหรือ ดังนี้ ๕

(อ. พราน กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย เออ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ๕

(อ. พระมหาบุรุษ กล่าวแล้ว) ว่า อ. เจ้า ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรม อันหนัก อย่างนี้ เพราะเหตุอะไร? อ. กรรมอันหนัก อันเจ้า ผู้เมื่อนุ่งห่มแล้ว ซึ่งผ้า อันไม่สมควร แก่ตน อันสมควร (แก่ชน ท.) ผู้มีราคาจะไปปราศแล้วกระทำ ซึ่งกรรมอันลามก อันมีอย่างนี้เป็นรูป กระทำแล้ว ดังนี้ ๕

ก็แล (อ. พระมหาบุรุษ) ครั้นกล่าวแล้ว อย่างนี้ เมื่อข่มขี้ แม้ยัง กล่าวแล้ว ซึ่งคาถา ว่า

อ. บุคคลใด ผู้มีกิเลสเพียงดั่งน้ำฝาดอันไม่ออกแล้ว
ผู้ไปปราศแล้ว จากทมะและสังขะ จักนุ่งห่ม ซึ่งผ้ากาสาอะ,
อ. บุคคลนั้น ย่อมไม่ควร (เพื่ออันนุ่งห่ม) ซึ่งผ้ากาสาอะ,
ส่วนว่า อ. บุคคลใด เป็นผู้ที่มีกิเลสเพียงดั่งน้ำฝาดอันคายแล้ว
เป็นผู้ตั้งมั่นดีแล้ว ในศีล ท. เป็นผู้เข้าถึงแล้ว ด้วย ทมะและสังขะ
ฟังเป็น, อ. บุคคลนั้นแล ย่อมควร (เพื่ออันนุ่งห่ม)
ซึ่งผ้ากาสาอะ ดังนี้

กล่าวแล้ว ว่า อ. กรรมอันไม่ควรแล้ว อันเจ้ากระทำแล้ว ดังนี้ ปล่อยแล้ว ซึ่งพรานนั้น (ดังนี้) ๕

“น ชานาม สามิติ วุตเต, “กูหิ คจจันตยา มัง
อนาปุจจา น คมิสฺสนฺติ, ปริปนฺเถน ภวิตพฺพนฺติ
จินฺเตตฺวา “เอกฺสมิ จาเน กาสาวํ ปารุปีตฺวา
นินฺนุสฺส สนฺติกา ปริปนฺเถน ภวิตพฺพนฺติ
ปริสงฺกิตฺวา ตํ ปริคฺคณฺหิตุํ สพฺเพ หตฺถิ ปฺรโต
เปเสตฺวา สยํ ปจฺจโต วิลมฺพมาโน อาคจฺจติ.

โส เสสฺสหตฺถิสฺส วฺนฺทิตฺวา คเตสฺส, มหาปุริสฺส อาคจฺจนฺตํ
ทิสฺวา จิวํ สํหิตฺวา สตฺตี วิสฺสชฺชติ.

มหาปุริโส สตี อุกฺกุจฺเปตฺวา อาคจฺจนฺโต
ปจฺจโต ปฏิกฺกมิตฺวา สตฺตี วญฺเจสิ.

อถ นี “อิมินา เม หตฺถิ นาสิตาติ คณฺหิตุํ
ปทฺชนฺติ.

อิตโร เอกํ รุกฺขํ ปฺรโต กตฺวา นิสฺยิ.

อถ นั รุกฺเขน สทฺธิ โสณฺฑาย ปริกฺขิปิตฺวา
“คเตตฺวา ภูมิมํ ไปเสสฺสามิติ เตน นีหิตฺวา ทสฺสิตํ
กาสาวํ ทิสฺวา “สจฺหา อิมฺสมิ ทสฺสิสฺสามิ,
อนกสฺสเสสฺส เม พุทฺธปฺปจฺเจกพุทฺธชีนาสเวสฺส
ลชฺชชา นาม ภินฺนา ภวิสฺสตีติ อธิวาเสตฺวา
“ตยา เม เอตฺตกา ภาตกา นาสิตาติ ปุจฺฉิ.

“อาม สามิติ.

“กสฺมา เอวํ ภาริยํ กมฺมํ อกาสิ? อตฺตโน
อนนฺจจฺวิกิ วิตฺราคานํ อนนฺจจฺวิกิ วตฺถิ ปริทฺทิตฺวา
เอวรูปํ ปาปกมฺมํ กโรนฺเตน ภาริยํ ตยา กตฺนฺติ.

เอวญฺจ ปน วตฺวา อุตฺตริปี นิคฺคณฺหนฺโต

“อนิกฺกสาโว กาสาวํ โย วตฺถิ ปริทฺเทสฺสตี

อเปโต ทมฺสจฺเจน, น โส กาสาวมฺรหตี,

โย จ วนฺตกสฺวาสฺส สีสฺเสสฺ สุตฺมาหิตโต

อูเปโต ทมฺสจฺเจน, ส เว กาสาวมฺรหตีตี

คาถิ วตฺวา “อฺยตฺตนฺเต กตฺนฺติ วตฺวา ตํ วิสฺสชฺชเสตี.

อ. พระศาสดา ครั้นทรงนำมาแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ทรงยังขาดก ให้ตั้งลงพร้อมแล้ว ว่า อ. บุคคลผู้ยังข้างให้ตาย ในกาลนั้น เป็นเทวทัต ได้เป็นแล้ว (ในกาลนี้), อ. ข้างตัวประเสริฐ ตัวข่มขี้ ซึ่งบุคคลผู้ยังข้างให้ตายนั้น (ในกาลนั้น) เป็นเรานั้นเทียว (ได้เป็นแล้ว ในกาลนี้) ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า คุณอนภิกขุ (อ. เทวทัต ย่อมทรงไว้ ซึ่งผ้า อันไม่สมควร แก่ตน) ในกาลนี้นั้นเทียว หามิได้แล, อ. เทวทัต ทรงไว้แล้ว ซึ่งผ้า อันไม่สมควร แก่ตนนั้นเทียว แม้ในกาลก่อน ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ท. เหล่านี้ ว่า

อ. บุคคลใด ผู้มีกิเลสเพียงดั่งน้ำฝาดอันไม่ออกแล้ว ผู้ไปปราศแล้ว จากทมะและสังขจะ จักนุ่งห่ม ซึ่งผ้ากาสาวะ, อ. บุคคลนั้น ย่อมไม่ควร (เพื่ออันนุ่งห่ม) ซึ่งผ้ากาสาวะ, ส่วนว่า อ. บุคคลใด เป็นผู้ที่มีกิเลสเพียงดั่งน้ำฝาดอันคายแล้ว เป็นผู้ตั้งมั่นดีแล้ว ในศีล ท. เป็นผู้เข้าถึงแล้ว ด้วยทมะและสังขจะ พึงเป็น, อ. บุคคลนั้นแล ย่อมควร (เพื่ออันนุ่งห่ม) ซึ่งผ้ากาสาวะ ดังนี้ ฯ

อ. เนื้อความนี้ (อันบัณฑิต) พึงแสดง แม้ด้วยฉันทันตขาดก ดังนี้ แล ฯ

(อ. อรรถ) ว่า ชื่อว่าผู้เป็นไปกับด้วยกิเลสเพียงดั่งน้ำฝาด เพราะกิเลสเพียงดั่งน้ำฝาด ท. มีกามราคะเป็นต้น (ดังนี้) ในบท ท. เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **อนิกกสาโว** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า จักใช้สอย ด้วยอำนาจแห่งการนุ่งและการห่มและการลาด (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ปริทหะสุตติ** ดังนี้ ฯ อ. พระบาลี ว่า **ปริทหิสสุตติ** ดังนี้บ้าง ฯ (อ. อรรถ) ว่า ผู้ไปปราศแล้ว, อ. อธิบาย ว่า ผู้ปราศแล้ว ดังนี้ จากการฝึกซึ่งอินทรีย์ด้วยนั้นเทียว (จากวจีสัจจะ) อันมีในฝ่าย แห่งปรมาตตสังขจะด้วย (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระศาสดา) ว่า **อเปโต ทมสจฺเจนาติ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า อ. บุคคลนั้น คือว่า ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ย่อมไม่ควร เพื่ออันนุ่งห่ม ซึ่งผ้ากาสาวะ (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **น โส** ดังนี้เป็นต้น ฯ

(อ. อรรถ) ว่า เป็นผู้ที่มีกิเลสเพียงดั่งน้ำฝาดอันคายแล้ว คือว่า เป็นผู้ที่มีกิเลสเพียงดั่งน้ำฝาดอันละได้แล้ว ด้วยมรรค ท. ๔ พึงเป็น (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **วन्दกสาวสุตติ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ในปาริสุทฺธิศีล ท. ๔ (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สีเลสฺสุ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า เป็นผู้ตั้งมั่นแล้ว ด้วยดี คือว่า เป็นผู้ดำรงอยู่แล้ว ด้วยดี (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สุสฺมาหิโต** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า เป็นผู้เข้าถึงแล้ว ด้วยการฝึก ซึ่งอินทรีย์ด้วยนั้นเทียว ด้วยวจีสัจจะ มีประการอันข้าพเจ้า กล่าวแล้ว ด้วย (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **อุเปโต** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า อ. บุคคลนั้น คือว่า ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ย่อมควร (เพื่ออันนุ่งห่ม) ซึ่งผ้ากาสาวะ นั้น ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **ส เว** ดังนี้เป็นต้น ฯ

ในกาลเป็นที่สุดรอบแห่งพระศาสดา อ. ภิกษุ ผู้อยู่ในทิศโดยปกติ นั้น เป็นพระโสดาบัน เกิดแล้ว ฯ อ. ชน ท. มาก แม้เหล่าอื่น บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ฯ อ. เทศนา เป็นเทศนา เป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แก่มหาชน ดังนี้ แล ฯ

สตถา อิมํ ธมฺมเทศนํ อahrtiva “ตทา หตฺถิมารโก เทวทตฺโต อโหสิ, ตสฺส นิคฺคหโก หตฺถินาโค อหเมวาทิ ชาตกํ สโมธานตฺวา “น โข ภิกฺขุ อิทาเนว, ปุพฺเพปิ เทวทตฺโต อตฺตโน อนนฺจจฺจิกํ วตฺถํ ฐาเรสิยวาทิ วตฺวา อีมา คาถา อภาสี

“อนิกกสาโว กาสาวํ โย วตฺถํ ปริทหะสุตติ
อเปโต ทมสจฺเจน, น โส กาสาวมรหติ,
โย จ วन्दกสาวสุตติ สีเลสฺสุ สฺสฺมาหิโต
อุเปโต ทมสจฺเจน, ส เว กาสาวมรหิตีติ.

ฉนฺททตฺตชาตเกนาปี อยมตฺโต ที่เปตพฺโพติ.

ตตฺถ “**อนิกกสาโวติ**: กามราคาคีหิ กสาเวหิ สกสาโว.

ปริทหะสุตติ: นิवासนปารุปนตฺถรณวเสน ปริภุชฺชิสฺสตีติ. “**ปริทหิสฺสตีติ** ปาโจ.

อเปโต ทมสจฺเจนาติ: อินฺทฺริยทมเนน เจว ปรมตฺตสจฺจปภฺชิเกน จ วจีสจฺเจน อเปโต. “**วียุตฺโตติ** อตฺโต.

น โสติ: โส เอวฺวโป ปุคฺคโล กาสาวํ ปริทหิตฺตฺนารหติ.

วन्दกสาวสุตติ: จตฺุหิ มคฺเคหิ วन्दกสาวโ ฉนฺททตฺตกาโว ปหีนกสาโว อสฺส.

สีเลสฺสุติ: จตฺุสุ ปาริสุทฺธิสีเลสฺสุ.

สุสฺมาหิโตติ: สฺกุสุ สฺมาหิโต สฺกุสุ จิตฺ.

อุเปโตติ: อินฺทฺริยทมเนน เจว วุตฺตปฺปกาเรน จ วจีสจฺเจน อุเปโต.

ส เวติ: โส เอวฺวโป ปุคฺคโล ตํ กาสาววตฺถํ อรหิตีติ.

คาถาปริโยสาเน โส ทิสาวาสโก ภิกฺขุ โสตาปนฺโน ชาโต. อญฺเญปี พหุ โสตาปตฺติผลาทีนึ ปาปุณฺสีสุ. เทสนา มหาชนสุส สาตฺถิกิภา อโหสิตีติ.

อ. เรื่องแห่งพระเทวทัต (จบแล้ว) ฯ

เทวทตฺตวตฺตุ.

(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเวฬุวัน ทรงปรารภ ซึ่งการไม่มาแห่งปริพาชกชื่อว่าสญชัย อันอันพระอัครสาวก ท. สอง กราบพูลให้ทรงทราบแล้ว ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อสาเร สารมตินิ** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“**อสาเร สารมตินิ** อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตุถา เวฬุวเน วิหรนฺโต ทูวํหิ อคฺคสาวเกหิ นิเวทิตฺต สญชยสฺส อนาคมนํ อารพฺภ กเถลลิตฺติ.

อ. วาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยลำดับ ในเรื่องนั้น นี้ : ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. พระศาสดา ของเรา ท. เป็นกุมารของ พราหมณ์ ชื่อว่าสุเมธ ในเมืองชื่อว่าอมรวดี ในที่สุด แห่งอสงไขย ท. ๔ อันยังด้วยแสนแห่งกัปป์ แต่ภททกัปป์นี้ เป็น ถึงแล้ว ซึ่งความสำเร็จ แห่งศีลปะทั้งปวง ท. บริจาคแล้ว ซึ่งทรัพย์ อันบุคคลพึงนับพร้อม ด้วยโกฏิมิใช่หนึ่ง โดยอันล่วงไป แห่งมารดาและบิดา ท. บวชแล้ว บวชโดยความเป็นฤาษี อยู่อยู่ ในป่าหิมพานต์ ยังฉานและอภิญญา ท. ให้บังเกิดแล้ว ไปอยู่ โดยอากาศ เห็นแล้ว ซึ่งหนทาง อันอันบุคคลชำระอยู่ เพื่อประโยชน์แก่การเสด็จเข้าไป สู่มือง ชื่อว่าอมรวดี จากวิหารชื่อว่าสุทศน์ แห่งพระศพลพระนามว่า ทิปังกร ถือเอาแล้ว ซึ่งประเทศ แห่งหนึ่ง แม่เอง, ครั้นเมื่อ ประเทศนั้น ไม่สำเร็จแล้วนั้นเทียว กระทำแล้ว ซึ่งตน ให้เป็นสะพาน เพื่อพระศาสดา ผู้เสด็จมาแล้ว ลาดแล้ว ซึ่งแผ่นหนังของเสือเหลือง บนเปือกตม นอนแล้ว ด้วยความประสงค์ ว่า อ.พระศาสดาผู้เป็นไปกับด้วยหมู่แห่งพระสาวก ไม่ทรงเหยียบแล้ว ซึ่งเปือกตม ของจงทรงเหยียบอยู่ ซึ่งเรา เสด็จไป ดังนี้, ผู้อันพระศาสดา ทรงเห็นแล้วเทียว ทรงพยากรณ์แล้ว ว่า อ.บุรุษนั้น ผู้เป็นหน่อเนื้อของพระพุทธเจ้า เป็นพระพุทธเจ้า พระนามว่าโคดม จักเป็น ในกาลเป็นที่สุดลงรอบ แห่งอสงไขย ท. สี่ อันยังด้วยแสนแห่งกัปป์ ในกาลอันไม่มาแล้ว ดังนี้,

ตตฺตฺรายํ อญฺญุพฺพิเกถา: อมฺหากํ หิ สตุถา อิตฺต กปฺปสฺตสทฺสสาธิกานํ จตฺตุนฺนํ อสงฺเขยฺยานํ มตฺตเก อมรวตฺตีนคฺเร สุเมธ นาม พฺราหมณกฺุมารโ หุตฺวา สพฺพลิปฺปานํ นิปฺพลตฺตํ ปตฺโต มาตาปิตฺตุนํ อจฺเจยฺเน อเนกโกฏิสงฺขยํ ญํ ปริจฺจชิตฺวา อิลิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวฺนเต วสนฺโต ฉานาภิญฺญาโย นิพฺพตฺเตตฺตฺวา อากาเสน คจฺจนฺโต ที่ปงฺกรทสพฺลสฺส สุตฺตสนฺนิหารโต อมรวตฺตีนคฺรํ ปวิสนฺตฺถาย มคฺคํ โสธียมาณํ ทิสฺวา สยฺปิ เอกํ ปเทสํ คเหตุวา, ตสมฺม อญฺญุจิตฺเตยว อาคตฺตสฺส สตุถฺโน อตฺตานํ เสตฺถํ กตฺวา อชินิจมฺมํ กลเล อตฺตริตฺตฺวา “สตุถา สสาวกสงฺโฆ กลลํ อนกฺกมิตฺตฺวา มํ อกฺกมฺนฺโต คจฺจตฺตฺติ นิปฺนฺโน, สตุถารา ทิสฺวาว “พฺพุทฺธงฺกุโร เอส อนาคเต กปฺปสฺต- สทฺสสาธิกานํ จตฺตุนฺนํ อสงฺเขยฺยานํ ปรีโยसाने โคตโม นาม พฺพุโธ ภวิสฺสตีติ พฺยาโกโต,

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก แห่งพระศาสดา พระองค์นั้น ผู้มีพยากรณ์อันได้แล้ว ในสำนัก ของพระพุทธเจ้า พ. ๒๓ พระองค์ แม้เหล่านี้ ผู้เสด็จอุบัติยังโลกให้สว่างแล้ว คือ อ. พระโกณฑัญญะด้วย อ. พระสุมังคละด้วย อ. พระสุมนะด้วย อ. พระเวทชะด้วย อ. พระโสภิตะด้วย อ. พระอนิมทสสีด้วย อ. พระปทุมะด้วย อ. พระนารทะด้วย อ. พระปทุมุตตระด้วย อ. พระสุเมณะด้วย อ. พระสุชาตะด้วย อ. พระปิยทสสีด้วย อ. พระอัทธทสสีด้วย อ. พระธรรมทสสีด้วย อ. พระสิทธัตถะด้วย อ. พระติสสะด้วย อ. พระปุลสະด้วย อ. พระวิปัสสีด้วย อ. พระสิขีด้วย อ. พระเวสสภูด้วย อ. พระกกุสันธะด้วย อ. พระโกนาคมณะด้วย อ. พระกัสสปะด้วย ทรงยังบารมี ๓๐ อันเสมอ พ. คือ อ. บารมี พ. ๑๐ อ. อุปบารมี พ. ๑๐ อ. ปรมัตถบารมี พ. ๑๐ ให้เต็มแล้ว ดำรงอยู่แล้ว ในอัทธภาพแห่งพระเวสสันดร ทรงถวายแล้ว ซึ่งทาน อันใหญ่ พ. อันเป็นเหตุหวั่นไหวแห่งแผ่นดิน เจ็ดครั้ง ทรงบริจาคแล้ว ซึ่งพระโอรสและพระชายา ทรงบังเกิดแล้ว ในบุรีชื่อว่าดุสิต ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งอายุ ทรงดำรงอยู่แล้ว สิ้นกาลกำหนด เพียงใดแห่งอายุ ในบุรีชื่อว่าดุสิตนั้น, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า

ข้าแต่พระมหาวีระ อ. กาลนี้ เป็นกาล ของพระองค์ (ย่อมเป็น), (อ. พระองค์) เสด็จอุบัติแล้ว ในพระครรภ์ ของพระมารดา (ทรงยังโลก) อันเป็นไปกับด้วยเทวโลก ให้ข้ามอยู่ ขอจงตรัสรู้ ซึ่งความไม่ประมาทเป็นเครื่องถึง ซึ่งอมตะ ดังนี้

อันเทวดาในจักรวาลหมื่นหนึ่ง พ. ประชุมกันแล้ว กราบทูลแล้ว, ทรงเลोकแล้ว ซึ่งฐานะอันบุคคลพึงเลोकใหญ่ พ. ห้า ทรงเคลือบแล้ว จากบุรีชื่อว่าดุสิตนั้น ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งปฏิสนธิ ในราชตระกูล แห่งเจ้าศากยะ ผู้ (อันพระญาติ พ.) ทรงบำเรออยู่ ด้วยสมบัติใหญ่ ในราชตระกูลนั้น ทรงถึงแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งหนุมอันเจริญ ตามลำดับ ทรงเสวยอยู่ ซึ่งสิริในความเป็นแห่งพระราชา อันราวกะว่าสิริในเทวโลก ในปราสาท พ. ๓ อันสมควร แก่ฤดู พ. ๓ ทรงเห็นแล้ว ซึ่งเทวทูต พ. ๓ อันบังนิตินับพร้อมแล้วว่าชนผู้แก่แล้ว และชนผู้เจ็บและชนผู้ตายแล้ว ตามลำดับ ในสมัยเป็นที่เสด็จไป เพื่อทรงกริทาในพระอุทยาน

ตสฺส สตฺถุโน อปรภาเค “โกณฑญฺโฆ สุมฺงคฺโค สุมฺโน เวโรโต โสภิตो อนิมทสฺสี ปทุมํ นารโท ปทุมุตฺตโร สุเมโห สุชาโต ปิยทสฺสี อุตฺตทสฺสี ฌมฺมทสฺสี สิทธตฺโต ติสฺโส ปุสฺโส วิปสฺสี สีขี เวสสภู กกุสนฺโห โกนาคมโน กสฺสโป จาติ โลกํ โอภาเสตุวา อุปฺปन्नานํ อิมสฺปิ เตวีสติยา พุทฺธานํ สนฺติเก ลหุทพฺยากรโณ “ทส ปารมฺมีย ทส อุปปารมฺมีย ทส ปรมตฺตปารมฺมียติ สมตฺตีสปารมฺมีย ปุเรตุวา เวสสฺนตฺตรตฺตภาเว จิตฺเต สตฺตกฺขตฺตํ ปจฺจิกมฺปนานิ มหาทานานิ ทตฺวา ปุตฺตทารํ ปริจฺจชิตฺวา อายุปริโยसानะ ตฺสฺสิตฺตปุเร นิพฺพตฺติตฺตวา ตตฺถ ยาวตายุกํ จตฺวา, ทสสทสฺสจกฺกวาพเทวตาทิ สนนฺิปตฺติวา

“กาโลยฺนเต มหาวีระ, อุปฺปชฺช มาตฺตุกฺขจฺฉิยํ, สเทวกํ ตารยฺนฺโต พุชฺฌสฺส อมตํ ปทฺนฺติ

วุตฺเต, ปญฺจ มหาวិโลกนานิ วิโลเกตฺวา ตโต จโต สกฺยราชกุเล ปฏิสนฺธิ คเหตฺวา ตตฺถ มหาสมฺปตฺติยา ปริจฺจริยามานो อนุกฺกเมน ภทฺรโยพฺพนํ ปตฺวา ติณฺณํ อุตฺตุนํ อนฺุจฺฉวิเกสฺส ตีสุ ปาสาเทสุ เทวโลกสิริ วิย รชฺชสิริ อนฺุภวฺนฺโต อุตฺตยานกัฟาย คมนสมฺเม อนุกฺกเมน ชินฺณพฺยาธิมตฺตงฺขาเต ตโย เทวทูเต ทิสฺวา

ผู้มีความสังเวชอันเกิดพร้อมแล้ว เสด็จกลับแล้ว ทรงเห็นแล้ว ซึ่งบรรพชิต ในวาระที่ ๔ ทรงยังความพอใจ ในการบวช ว่า
อ. การบวช เป็นคุณชาติยังประโยชน์ให้สำเร็จ (ยอมเป็น) ดังนี้ ให้เกิดขึ้นแล้ว เสด็จไปแล้ว สู่พระอุทยาน ทรงยังวันให้สิ้นไปแล้ว ในพระอุทยานนั้น ประทับนั่งแล้ว ที่ฝั่งแห่งสระโบกขรณีอันเป็นมงคล ผู้ อันเทพบุตร ชื่อว่าวิษณุกรรม ผู้ถือเอาแล้ว ซึ่งเพศแห่งช่างกลบ มาแล้ว กระทำให้พอแล้วและตกแต่งแล้ว ทรงสดับแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์ แห่งพระกุมารพระนามว่าราหุลประสูติแล้ว ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งความรักในพระโอรสเป็นสภาพมีกำลัง ทรงดำริแล้วว่า อ. วัตถุเป็นเครื่องผูกนี้ จะไม่ผูก เพียงใด, (อ. เรา) จักตัด (ซึ่งวัตถุเป็นเครื่องผูกนี้) เพียงนั้นนั่นเทียว ดังนี้ เสด็จเข้าไปอยู่ สู่เมือง ในเวลาเย็น ทรงสดับแล้ว ซึ่งคาถานี้ อันอันพระธิดา ของพระเจ้าอา พระนามว่ากิสาคอติมี ตรัสแล้ว ว่า

(อ. พระสิทธัตถะนี้ ผู้เช่นนี้ เป็นพระโอรส ของพระมารดาไดย่อมเป็น) อ.พระมารดานั้น ทรงดับแล้ว แน่, (อ. พระสิทธัตถะนี้ ผู้เช่นนี้ เป็นพระโอรส ของพระบิดาไดย่อมเป็น)
อ. พระบิดานั้น ทรงดับแล้ว แน่, อ. พระสิทธัตถะนี้ ผู้เช่นนี้ เป็นพระสวามี ของพระนางไค (ยอมเป็น) อ. พระนางนั้น ทรงดับแล้ว แน่ ดังนี้

(ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. เรา เป็นผู้อันพระนางกิสาคอติมีนี้ ให้ฟังแล้ว ซึ่งบว่าทุกข์ดับแล้ว (ยอมเป็น) ดังนี้ ทรงเปลื้องแล้ว ซึ่งแก้วมุกดาหาร จากพระศอ ทรงส่งไปแล้ว แก่พระนางกิสาคอติมี นั้น เสด็จเข้าไปแล้ว สู่ภพ ของพระองค์ ประทับนั่งแล้ว บนที่เป็นที่บรรทมอันเป็นสิริ, ทรงเห็นแล้ว ซึ่งประการอันแปลก ของหญิงนักพ้อน ท. ผู้เข้าถึงแล้วซึ่งความหลับ ผู้มีพระทัยอันเบื่อหน่ายแล้ว ทรงยังนายฉันทะ ให้ลุกขึ้นแล้ว ทรงให้นำมาแล้ว ซึ่งม้าชื่อวากันถกะ เสด็จขึ้นแล้ว สู่ม้าชื่อวากันถกะ ผู้มีนายฉันทะเป็นสหาย ผู้อันเทวดาในจักรวาลหนึ่งหนึ่ง ท. แวดล้อมแล้ว เสด็จออกไปแล้ว เสด็จออกเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่ ผนวชแล้ว ที่ฝั่งแห่งแม่น้ำชื่อว่าอนิมา เสด็จไปแล้ว สู่เมืองชื่อว่าราชคฤห์ โดยลำดับ เสด็จเที่ยวไปแล้ว ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์นั้น เพื่อก่อนข่าว ประทับนั่งแล้ว ที่เงื้อมแห่งภูเขาชื่อว่าปัทมทวะ ผู้อันพระราชาผู้เป็นใหญ่ในแคว้นแคว้น ชื่อว่ามคธทรงเชื่อเชิญอยู่ ด้วยความเป็นแห่งพระราชา ทรงห้ามแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชานัน ผู้มีปฏิญญาอันพระราชานัน ทรงรับแล้ว เพื่อประโยชน์แก่การ บรรลุแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระสัพพัญญู เสด็จมา สู่แคว้นแคว้น ของพระองค์ เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งดาบสชื่อว่าอาฬาระด้วย ซึ่งดาบส ชื่อว่าอุทกะด้วย ไม่ทรงกระทำให้พอแล้ว ซึ่งคุณวิเศษอันพระองค์ ทรงถึงดับแล้ว ในสำนัก ของดาบส ท. เหล่านั้น ทรงเริ่มตั้งแล้ว ซึ่งความเพียรใหญ่ สิ้นปีหก ท. เสวยแล้ว ซึ่งข่าวปายาส อันอันนางสุชาดาถวายแล้ว ในเวลาเช้าเทียว ในวันคืออดีต มีพระจันทร์อันเต็มแล้วด้วยวิสาขฤกษ์

สถุชาติสเวโค นินุตติตวา จตุตถวาเร ปพพชิต์ ทิสวา “สาธูปพพชชาติ ปพพชชาย รุจี อูปปาเทตวา อุกุยานัน คนตวา ตตถ ทิวสั เขเปตวา มงคฺล- โปกุขรณีตีเร นิสินโน กปฺปกเวสั คเหตุวา อาคเตน วิสุสมฺมุนา เทวปุตเตน อลงฺกตปฏิยตุโต ราหุลกุมารสุส ชาตสาสนัน สุตฺวา ปุตฺตสิเนหสุส พลลภาวํ ฅตฺวา “ยาว อิทํ พนฺธนํ น พนฺธติ, ตาวเทว ฉินฺทิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา สายํ นครํ ปวิสฺนุโต

“นิพพุตา นฺน สา มาตา, นิพพุโต นฺน โส ปิตา,
นิพพุตา นฺน สา นารี, ยสุสายํ อีทิสฺส ปตีติ

กิสาคอติมี นาม ปิตุจฺจชาติตาย ภาสิตํ อิมํ คาคํ สุตฺวา “อนํ อิมาย นิพพุตปทํ สวาโตติ คิวโต มุตฺตาทาหารํ โอบุญฺจิตฺวา ตสฺสา เปเสตฺวา อตฺตโน ภavnํ ปวิสฺตฺวา สิริสยเน นิสินโน, นิพพุตคตฺวานํ นาฏกิตฺถินํ วิปฺปการํ ทิสฺวา นิพพินฺนหทยเ อนนํ อฏฺฐจาเปตฺวา กนฺถกั ออาหาราเปตฺวา กนฺถกั อารุญฺห อन्नสหาโย ทสสทสฺสจกฺกวาพเทวตาหิ ปริจฺจโต มหาภินิกฺขมนํ นิกฺขมิตฺวา อนิมาเนทีตีเร ปพพชิตฺวา อนุกฺกเมน ราชคหํ คนตฺวา ตตถ ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปณฺทวปพฺตปพฺภาเร นิสินโน มคฺชรณฺญา รชฺเชน นิมนฺตฺยมาโน ตํ ปฏิกฺขิปิตฺวา สพฺพพฺนฺนฺตํ ปตฺวา อตฺตโน วิชิตํ อาคมนตฺถาย เตน คหิตปฏฺิณฺโณ อาฬารญฺจ อุกุทกฺญฺจ อฺปสงฺกมิตฺวา เตสั สนฺนฺติเก อธิคตฺวิเสสั อนลงฺกกริตฺวา ฉพฺพสุสานิ มหาปธานํ ปทหิตฺวา วิสาขปฺนฺณณมีทิวเส ปาโตว สุชาตตาย ทินฺนํ ปายาสั ปริภฺนุชิตฺวา

ทรงลอยแล้ว ซึ่งถาดอันเป็นวิการแห่งทอง ในแม่น้ำ ชื่อว่าเนรัญชรา ทรงยังส่วนแห่งวัน ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว ด้วยสมบัติต่าง ๆ ท. ในชัยแห่งป่าใหญ่ ที่ฝั่ง แห่งแม่น้ำ ชื่อว่าเนรัญชรา ทรงรับแล้ว ซึ่งหย้า อันอันพรหมณ์ชื่อว่าโสถติยะถวายแล้ว ในสมัยเป็นที่ สิ้นไปแห่งวัน ผู้มีพระคุณอันอันนาคผู้ราชาชื่อว่ากาพะชมเชยแล้ว เสด็จขึ้นแล้ว สู่ควงแห่งไม้โพธิ์ ทรงลาดแล้ว ซึ่งหย้า ท. ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการปฏิญญา ว่า อ. จิต ของเรา จักไม่พิเศษ จากอาสวะ ท. เพราะอันไม่เข้าไปยึดมั่น เพียงใด (อ. เรา) จักไม่ทำลาย ซึ่งบัลลังก์ นี้ เพียงนั้น ดังนี้ ผู้มีพระพักตร์เฉพาะต่อทิศอันตั้งอยู่ในเบื้องหน้า ประทับนั่งแล้ว, ครั้นเมื่อพระอาทิตย์ เป็นสภาพถึงแล้วซึ่งอันตั้งอยู่ ไม่ได้นั้นเทียว (มีอยู่), ทรงกำจัดแล้ว ซึ่งมารและพลของมาร ทรงบรรลุลแล้ว ซึ่งปุพเพนิวาสญาณ ในปฐมยาม ซึ่งจตุปปาตญาณ ในมัชฌิมยาม ทรงยังญาณ ให้ข้ามลงแล้ว ในปัจฉยการ ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งปัจฉิมยาม ทรงรู้ตลอดแล้ว ซึ่งพระสัพพัญญุตญาณ อันประดับเฉพาะแล้วด้วยคุณทั้งปวง มีทศพลญาณและเวสัชชาญาณ ๔ เป็นต้น ในกาลเป็นที่ขึ้นไป แห่งอรุณ ทรงยังสัปดาห์เจ็ด ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว ที่ควง แห่งไม้โพธิ์ ประทับนั่งแล้ว ที่โคนแห่งต้นชบาลนิโครธ ในสัปดาห์ ที่แปด ทรงถึงท้าวอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้มีความขวนขวายน้อย ด้วยการพิจารณาซึ่งความที่แห่งธรรมเป็นสภาพลักซึ่ง ผู้มีการแสดงซึ่งธรรม อันพรหมชื่อว่าสัททัมมีผู้มีท้าวมหาพรหม หนึ่งในนั้นเป็นบริวาร ทูลวิงวอนแล้ว ทรงตรวจดูแล้ว ซึ่งโลก ด้วยจักษุของพระพุทธเจ้า ทรงยังคำเป็นเครื่องเชื่อเชียว ของพรหม ให้อยู่ทับแล้ว ทรงตรวจดูอยู่ ว่า อ. เรา พึ่งแสดง ซึ่งธรรม ครั้งหนึ่ง แก่ใครหนอแล ดังนี้ ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่ แห่งดาบสชื่อว่าอาฬารและดาบสชื่อว่าอุทกะ ท. เป็นผู้มีกालะ อันกระทำแล้ว ทรงอนุสรณ์ถึงแล้ว ซึ่งความที่แห่งภิกษุ ท. ผู้นับเนื่องแล้วในพวก ๕ เป็นผู้มีอุปการะมาก เสด็จลุกขึ้นแล้ว จากอาสนะ เสด็จไปอยู่ สู่เมืองชื่อว่ากาสี ทรงสนทนาแล้ว กับ ด้วยอาชีวก ชื่อว่าอุปกะ ในระหว่างแห่งหนทาง เสด็จถึงแล้ว ซึ่งที่เป็นที่อยู่ ของภิกษุ ท. ผู้นับเนื่องแล้วในพวก ๕ ในป่าเป็นที่ให้ ซึ่งอภัยแก่เนื้อ ชื่อว่าอิสิปตนะ ในวันคือดิถีมีพระจันทร์ อันเต็มแล้วด้วยอาสัพพะฤกษ์ ทรงยังภิกษุ ท. เหล่านั้น ผู้ประพติริ้องเรียกอยู่ ด้วยความประพติริ้องเรียก อันไม่สมควร ให้อู้อ้อมแล้ว ทรงยังโกฎิแห่งพรหม ๑๘ ท. มีพระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นประมุข ให้ดื่มอยู่ ซึ่งน้ำอันบุคคล พึงดื่มชื่อว่าอมฤต

เนเรญชราย นทียา สุวรรณปาดิ ปวาเหตุวา เนเรญชราย นทียา เตเร มหาวนสญฺเขต นานาสมาปตฺตตีหิ ทิวสภาคํ วิดีนาเมตุวา สายญฺหสมเย โสตุถิเยน ทินฺนํ ติถฺนํ คเหตุวา กาเพน นาคราเชน อภิตถุตฺตฺถุเณ โโพธิมณฺฑลํ อารุญฺห ติถฺนาสิ สนฺนฺธิริตุวา “น ตาวิมิ ปลูกฺงํ กิณฺทิสฺสสามิ, ยาว เม อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ น วิมุจฺจิสฺสตีตี ปฏฺวีญฺญํ กตฺวา ปฺรุตฺตาภิมุไซ นิสีทิตุวา, สุริเย อนตฺถญฺคมิตเตเยว, มารพลํ วิธมิตฺวา ปสฺมยामะ ปุพฺเพนิวาสถาณํ มชฺฐมิมยामะ จตฺตูปาตถาณํ ปตฺวา ปจฺฉิมยามาวสาเน ปจฺจยาการะ ธาณํ โอบาเรตุวา อรฺรณฺคฺคฺมนะ ทสฺพลจตุเวสสารชฺชชาติ- สพุพฺพคุณปฏฺติมนฺทิตฺติ สพุพฺพญฺญตฺถาณํ ปฏฺวิชฺฐมิตฺวา สตฺตสฺตตฺทาหิ โโพธิมณฺฑเล วิดีนาเมตุวา อฏฺฐเม สตฺตทาเห อชฺปาณนิโครธมฺมูเล นิสินฺโน ญฺมมคฺคมฺภีรฺตาค- ปจฺจเวกฺขณเณ อปฺปิสฺสสุกฺกตํ อปาชฺชมาโน ทสฺสทฺสส- มหาพรหมบริวารเณ สนมฺปติพรหมฺนา อายาจิต- ญฺมมเทสโน พุทฺธจกฺขุณา โลกํ โอลเเกตุวา พรหมฺโน อชฺชเมสนํ อธิวาเสตุวา “กสฺส นฺ หิ ปจฺมํ ญฺมมํ เทเสยฺยนฺติ โอลเเกนฺโต อพารุทฺททานํ กาลกตฺทาวํ ฤตฺวา ปญฺจวคฺคิยานํ ภิภฺขุณฺํ พหุปการตํ อนุสฺสริตุวา อฏฺฐายาสนา กาสีปฺริ คจฺจนฺโต อนุตฺรามคฺเค อฺปฺเปน อาชีวกเณ สทฺธิ มนฺเตตุวา อาสาพฺพุญฺญณฺมี- ทิวเส อธิสิปตเณ มิคทาเย ปญฺจวคฺคิยานํ ภิภฺขุณฺํ วสนฺญฺจานํ ปตฺวา เต อนนฺจฺฉิเวเน สมนฺทาจาเรเน สมนฺทาจฺรนฺเต สญฺญาเปตุวา อญฺญาโกณฑญฺญะปฺมฺเช อฏฺฐารสพรหมโกฏฺเฒีโย อมตปานํ ปาเยนฺโต

ทรงยังจักรคือธรรม ให้เป็นไปทั่วแล้ว ผู้มีจักรคือธรรมอันประเสริฐ อันทรงให้เป็นไปทั่วแล้ว ทรงยังภิกษุ ท. เหล่านั้น แม้ทั้งปวง ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในพระอรหัต ในดิถีที่ ๕ แห่งปักข์ ทรงเห็นแล้ว ซึ่งความถึงพร้อมแห่งอุปนิสัย แห่งกุลบุตร ชื่อว่ายสะ ในวันนั้น นั้นเทียว ทรงร้องเรียกแล้ว ซึ่งยสะนั้น ผู้เบื่อหน่ายแล้ว ละแล้ว ซึ่งเรือน ออกไปอยู่ ในส่วนแห่งราตรี (ด้วยพระดำรัส) ว่า คุณอนยสะ (อ. ท่าน) จงมา ดังนี้ ทรงยังยสะนั้น ให้บรรลุลแล้ว ซึ่งโศดาปัตติผล ในส่วนแห่งราตรี นั้นนั้นเทียว ให้บรรลุลแล้ว ซึ่งพระอรหัต ในวันรุ่งขึ้น ทรงยังชน ๕๔ ท. ผู้เป็นสหาย ของพระยสะนั้น แม่เหล่าอื่นอีก ให้บวชแล้ว ด้วยเอหิภิกขุบรรพชา ให้บรรลุลแล้ว ซึ่งพระอรหัต ๫

ครั้นเมื่อพระอรหันต์ ท. ๖๑ เกิดแล้ว ในโลก อย่างนี้, (อ. พระศาสดา) ผู้มีกาลฝนอันประทับอยู่แล้ว ทรงปวารณาแล้ว ทรงส่งไปแล้วซึ่งภิกษุ ๖๐ ท. ในทิศ ท. (ด้วยพระดำรัส) ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. (อ. เถอ ท.) จงเทียวไป สูที่จาริก ดังนี้เป็นต้น เสด็จไปอยู่ สูประเทศชื่อว่าอุรุเวลา เอง ทรงแนะนำแล้ว ซึ่งกุมาร ผู้นับเนื่องแล้วในพวกอันเจริญ ท. ผู้เป็นชน ๓๐ ในขวัญแห่งป่าฝ่าย ในระหว่างแห่งหนทาง ๫

ในกุมาร ท. เหล่านั้นหนา (อ. กุมาร) ผู้เกิดแล้วในภายหลัง แห่งกุมารทั้งปวง เป็นพระโศดาบัน (ได้เป็นแล้ว) , (อ. กุมาร) ผู้สูงสุดแห่งกุมารทั้งปวง เป็นพระอนาคามี ได้เป็นแล้ว ๫

(อ. พระศาสดา) ทรงยังกุมาร ท. ทั้งปวงแม่เหล่านั้น ให้บวชแล้ว ด้วยความเป็นแห่งเอหิภิกขุ นั้นเทียว ทรงส่งไปแล้ว ในทิศ ท. เสด็จไปแล้ว สูประเทศชื่อว่าอุรุเวลา เอง ทรงแสดงแล้ว ซึ่งพัน แห่งปาฏิหาริย์ ท. ที่ ๔ ด้วยทั้งกึ่ง ทรงแนะนำแล้ว ซึ่งชฎิลพี่น้องชาย ๓ คน ท. มีชฎิลพี่น้องหนึ่งเป็นบริวาร มีชฎิลชื่อว่าอุรุเวลากัสสปะ เป็นต้น ให้บวชแล้ว ด้วยความเป็นแห่งเอหิภิกขุ นั้นเทียว ให้บวชแล้ว ณ ประเทศชื่อว่าคยาสีสะ ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในพระอรหัต ด้วยเทศนาคืออาทิตตปริยายสูตร ผู้อันพันแห่งพระอรหันต์ นั้น แวดล้อมแล้ว (ทรงดำริแล้ว) ว่า (อ. เรา) จักเปลื้อง ซึ่งปฏิญญา อันอันเราให้แล้ว แก่พระราชาพระนามว่าพิมพิสาร ดังนี้ เสด็จไปแล้ว สูสวนชื่อว่าลัญจิวัน ใกล้อุปัจารแห่งเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ตรัสอยู่ ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรมอันไพเราะ แก่พระราชาผู้ทรงสดับแล้ว ว่า ได้ยินว่า อ.พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ดังนี้ เสด็จมาแล้ว กับ ด้วยพราหมณ์และคฤหบดี ท. มีหมื่นสิบสองเป็นประมาณ ทรงยังพระราชากับ ด้วยนหุต ท. ๑๑ ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโศดาปัตติผล ทรงยังนหุตหนึ่ง ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในสรวง ท.

ธมมจกั ปวดเตตวา ปวดตติตปวธมมจกโก ปณจมิยั ปกขสุส สพเพปิ เต ภิกขุ อรหตเต ปติฏฐาเปตวา ตัทิวสเมว ยสสุส กุลปุตตสุส อุปนิสสุยสมปตตี ทิสฺวา ตั รตติภาเค นิพฺพินฺทิตฺวา เคหิ ปหาย นิภขมฺนุตติ “เอหิ ยสาติ ปกฺโกสิตฺวา ตสมึเยว รตติภาเค โสตาปัตติผลึ ปาเปตวา ปุนทิวเส อรหตตี ปาเปตวา อปเรปี ตสุส สหายเก จตฺตฺปนฺนาสชเน เอหิภิกขุปฺพพฺพชชาย ปพฺพาเชตฺวา อรหตตี ปาเปสิ.

เอว โลกเ เอกสมฺมุจฺจยา อรหนฺเตสุ ชาเตสุ, วุตฺตวสุโส ปวาเรตฺวา “จรถ ภิกฺขเว จาริกนฺติ สมฺมุจฺจิกฺขุ ทิสาสฺ เปเสตฺวา สยั อรุเวลั คจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค กปฺปาสิกวนสณฺเฑ ตีสชเน ภทฺทวคฺคิยมาเร วิเนสิ.

เตสุ สพฺพปจฺฉิมโก โสตาปนฺโน, สพฺพุตฺโตโม อนาคามี อโหสิ.

เตปิ สพฺเพ เอหิภิกขุภาเวเนว ปพฺพาเชตฺวา ทิสาสฺ เปเสตฺวา สยั อรุเวลั คนฺตฺวา อทฺตฺพฺพชชานิ ปาฏิหาริยสฺสสุทฺธานิ ทสฺเสตฺวา อรุเวลกสฺสปาทยิ สหฺสสุชฎิลปริวารเ เตภาติกชฎิลเ วิเนตฺวา เอหิภิกขุ ภาเวเนว ปพฺพาเชตฺวา คยาสีเส นิสีทาเปตฺวา อาทิตฺตปริยายเทสฺนาย อรหตเต ปติฏฐาเปตฺวา เตน อรหนฺตสฺสเสเน ปริวุโต “พิมฺพิสารณฺโณ ทินฺนั ปฏฺิณณั โมเจสฺสามิติ ราชคฺหนฺครุปฺจาเร ลมฺมุจฺจิวณฺยานั คนฺตฺวา “สตุถา กิร อาคโตติ สุตฺวา ทฺวาทสนฺนุเตหิ พฺราหมฺณคฺหปติเกหิ สทฺธิ อาคตฺสุส วัณโณ มจฺจธมฺมกถั กเถนฺโต ราชานั เอกาทสฺหิ นหฺตฺเทหิ สทฺธิ โสตาปัตติผลเ ปติฏฐาเปตฺวา เอกั นหฺตติ สรณฺสุ ปติฏฐาเปตฺวา

ผู้มีพระคุณอันท้าวสักกะ ผู้พระราชแห่งเทพ ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งเพศแห่งมาณพ ทรงชมเชยแล้ว เสด็จเข้าไปแล้ว สู่เมือง ชื่อว่าราชคฤห์ ในวันรุ่งขึ้น ผู้มีกิจด้วยภักตริอันทรงกระทำแล้ว ในพระราชนิเวศน์ ทรงรับเฉพาะแล้ว ซึ่งอารามชื่อว่าเวฬุวัน ทรงสำเร็จแล้ว ซึ่งการประทับอยู่ ในอารามนั้นนั้นเทียว ฯ

อ. พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ท. เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดานั่น ในอาราม นั้น ฯ อ. วาจาเป็นเครื่องกล่าว โดยลำดับ ในเรื่องนั้น นี้ :

ก็ ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้า ไม่เสด็จอุบัติแล้วนั้นเทียว , อ. บ้าน แห่งพรหมณี ท. ๒ คือ อ. อุปติสสะคามด้วย อ. โกลิตคามด้วย ได้มีแล้ว ในที่ไม่ไกล จากเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ฯ

ในบ้านแห่งพรหมณี ท. ๒ เหล่านั้นหนา อ. คุรรภ แม่ของพรหมณี ชื่อว่าโมคคัลลี ในโกลิตคาม ตั้งอยู่ เฉพาะแล้ว ในวันแห่งครรรภ์ของพรหมณีชื่อว่าสารี ในอุปติสสะคาม ตั้งอยู่เฉพาะแล้วนั้นเทียว ฯ

ได้ยินว่า อ. ตระกูล ท. แม่สอง เหล่านั้น เป็นสหายเนื่องกัน ทัวแล้วและเนื่องเฉพาะแล้วนั้นเทียว เพียงใดแต่อันเวียนรอบ แห่งตระกูล ที่เจ็ด (ได้เป็นแล้ว) ฯ (อ. ญาตี ท.) ได้ให้แล้ว ซึ่งวัตถุเป็นเครื่องบริหารซึ่งครรรภ์ แก่พรหมณี ท. แม่สอง เหล่านั้น ในวันเดียวกันนั้นเทียว ฯ อ. พรหมณี ท. แม่ทั้งสอง เหล่านั้น คลอดแล้ว ซึ่งบุตร ท. โดยอันล่วงไปแห่งเดือน ๑๐ ฯ

ในวันเป็นที่ถือเอาซึ่งชื่อ (อ. ญาตี ท.) ได้กระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า อ. อุปติสสะ ดังนี้ ให้เป็นชื่อ ของบุตร ของพรหมณีชื่อว่าสารี เพราะความที่ (แห่งเด็กนั้น) เป็นบุตร ของตระกูลเจริญที่สุด ในอุปติสสะคาม ฯ

(อ. ญาตี ท.) ได้กระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า อ. โกลิตะ ดังนี้ ให้เป็นชื่อ (ของบุตร ของพรหมณี ชื่อว่าโมคคัลลี) นอกนี้ เพราะความที่ (แห่งเด็กนั้น) เป็นบุตร ของตระกูลเจริญที่สุดในโกลิตคาม ฯ

อ. บุตร ท. แม่ทั้งสอง เหล่านั้น อาศัยแล้ว ซึ่งความเจริญ ได้ถึงแล้ว ซึ่งฝั่ง แห่งศิลาปะทังปวง ท. ฯ

ในกาลเป็นที่ไป สู่แม่น้ำหรือ หรือว่า สู่วอน เพื่อประโยชน์ แก่การเล่น ของมาณพชื่อว่าอุปติสสะ อ. ร้อยแห่งวอนเป็นวิการ แห่งทอง ท. ๕ เป็นบริวาร ย่อมเป็น, (ในกาลเป็นที่ไป สู่แม่น้ำหรือ หรือว่าสู่วอน เพื่อประโยชน์แก่การเล่น) ของมาณพชื่อว่าโกลิตะ อ. ร้อยแห่งรถอันเทียมแล้วด้วยม้าอาชาไนย ท. ๕ (เป็นบริวาร) (ย่อมเป็น) ฯ

อ. ชน ท. แม่ ๒ เป็นผู้มีย้อยแห่งมาณพห้าห้าเป็นบริวาร ย่อมเป็น ฯ

ก็ ชื่อ อ. มหรรพอันบุคคลพึงเล่นบนยอดแห่งภูเขา ในปีตามลำดับ ย่อมมี ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ฯ

(อ. บริวาร ท.) ย่อมผูก ซึ่งเตี้ยและเตี้ยเกิน ในที่แห่งเดียวกัน นั้นเทียว เพื่อชน ท. แม่ ๒ เหล่านั้น ฯ

(อ. ชน ท.) แม่ ๒ นั่งคู้ซึ่งมรรพ โดยความเป็นอันเดียวกัน เทียว ย่อมหัวเราะ ในที่อันตนควรหัวเราะ, ย่อมถึงทั่ว ซึ่งความสลด ในที่เป็นที่ตั้งแห่งความสลด,

ปูนทิวเส สุกเคน เทวธนูมา มาณวกรณณ์ คเหตุวา อภิตถุตคฺคฺณ ราชคหนครี ปวิสิตฺวา ราชนิเวสเน กตมตฺตทิกฺโข เวฬุวนารามํ ปฏิกฺคเหตุวา ตตฺถเว วาสํ กปฺเปสึ.

ตตฺถ นํ สารีปุตฺตโมคฺคฺลลานา อฺปสงฺกมฺมฺสุ. ตตฺถารายํ อฺนุปฺพุทฺธิกา:

อนฺุปฺปนฺเนยฺว ทิ พุทฺเฐ, ราชคฺหโต อวิทฺเฐ “อุปติสสะคามิ จ โกลิตคามิ จาติ เทว พฺราหฺมณคามา อเหตุสฺสุ.

เตสฺสุ อฺปติสฺสะคามे สารिया नाम พฺราหฺมณिया คพฺภสฺส ปติฏฺฐิตทิวเสยฺว โกลิตคามे โมคฺคฺลลिया नाम พฺราหฺมณियाปิ คพฺโภ ปติฏฺฐहि.

ตานิ กิร เทวปิ กุลานิ ยาว สตฺตมา กุลปวิฏฺฐา อापทฺฐปฏฺิพทฺฐสหายกาเนว. ตาสฺ ทฺวินฺนปิ เอกทิวสเมว คพฺภบริหารํ อทฺสฺ. ตา อฺโกปิ ทสฺมาสจฺจเยน ปุตฺเต วิชายีสฺสุ.

นามคฺคฺคฺคฺทิวเส สารिया พฺราหฺมณिया ปุตฺตสฺส อฺปติสฺสะคามเก เขฏฺฐกฺคฺคฺคฺส ปุตฺตตฺตา “อฺปติสฺสไตติ นามํ อทฺสฺ.

อิตรสฺส โกลิตคามे เขฏฺฐกฺคฺคฺคฺส ปุตฺตตฺตา “โกลิตไตติ นามํ อทฺสฺ.

เต อฺโกปิ วุทฺถิมินฺวาย สพฺพิสฺปิปานํ ปาริ อคมฺสฺสุ.

อฺปติสฺสมาณวสฺส กิพินฺตฺถาย นทึ วา อฺยฺยานํ วา คมนกาเล ปชฺจ สฺวณฺณสฺวิกาสฺตานิ ปริวารานิ โหนฺติ, โกลิตมาณวสฺส ปชฺจ อาชฺณนฺนรทฺสฺตานิ.

เทวปิ ชนา ปญฺจปญฺจมาณวสฺตปริวารานิ โหนฺติ.

ราชคฺเห จ อฺนุสฺสฺจฺจเร คิรคฺคฺคฺคฺสชฺชเ นาม โหติ.

เตสฺ ทฺวินฺนปิ เอกกฺุจฺจเนยฺว มญฺจาติมญฺจ พนฺนฺนฺติ.

เทวปิ เอกโตว นิสฺสิตฺวา สมชฺชํ ปสฺสนฺตฺตา หสิทพฺพุจฺจเน หสนฺติ, สฺสฺเวกฺุจฺจเน สฺสฺเวคํ อปชฺชฺชฺนฺติ,

ยอมให้ ซึ่งรางวัล ในที่อันควรแล้ว เพื่ออันให้ ซึ่งรางวัล ฯ

เมื่อชน ท. ๒ เหล่านี้ ดูอยู่ซึ่งมหรสพ ในวันหนึ่ง โดยท่านเองนี้
อ. การหัวเราะ ในที่อันตนควรหัวเราะหรือ หรือว่า อ. ความสลด
ในที่เป็นที่ตั้งแห่งความสลด หรือว่า อ. รางวัล ในที่อันควรแล้ว
เพื่ออันให้ ซึ่งรางวัล รวากะ (อ. การหัวเราะ ในที่อันตนควรหัวเราะ
หรือ หรือว่า อ. ความสลด ในที่เป็นที่ตั้งแห่งความสลด หรือว่า
อ. รางวัล ในที่อันควรแล้ว เพื่ออันให้ซึ่งรางวัล) ในวันอันมีในก่อน ท.
ไม่ได้มีแล้ว เพราะความที่แห่งญาณ เป็นคุณชาติถึงแล้ว
ซึ่งความแก้รอบ ฯ

ก็ อ. ชน ท. ๒ คิดแล้ว อย่างนี้ ว่า อ. วัตถุประสงค์อื่น (อันเรา ท.)
พึงแลดู ในมหรสพนี้ มีอยู่, อ. ชน ท. เหล่านี้ แม้ทั้งปวง
ครั้นเมื่อร้อยแห่งปี ไม่ถึงแล้ว จักถึง ซึ่งความเป็นแห่งบุคคล
ผู้ไม่มีบัญญัติ, ก็ อ. อัน อันเรา ท. แสวงหาซึ่งธรรมเป็นเหตุพ้น
อย่างหนึ่ง ย่อมควร ดังนี้ นั่งถือเอาแล้ว (กระทำ) ให้เป็นอารมณ์ ฯ

ในลำดับนั้น อ. โกลิตะ กล่าวแล้ว กะอุปติสสะ ว่า เนอะอุปติสสะ
ผู้สหาย อ. ท่าน เป็นผู้ว่าแจ้งแล้วและว่าแจ้งทั่วแล้ว รวากะว่า
(ผู้ว่าแจ้งแล้วและว่าแจ้งทั่วแล้ว) ในวัน ท. เหล่าอื่น (ยอมเป็น)
หามิได้, ในกาลนี้ (อ. ท่าน) เป็นผู้มิดาตุของบุคคลผู้มีใจมิใช่-
เป็นของมีอยู่แห่งตน ย่อมเป็น, อ. อะไร อันท่าน กำหนดได้แล้ว
ดังนี้ ฯ

อ. อุปติสสะนั้น กล่าวแล้ว ว่า เนอะโกลิตะ ผู้สหาย (อ. เรา)
เป็นผู้นั่งคิดอยู่แล้ว ซึ่งเหตุนี้ ว่า อ. สาระ ในการแลดู ซึ่งชน ท.
เหล่านี้ ย่อมไม่มี, อ. การดูแลนั้น เป็นของไม่มีประโยชน์ (ยอมเป็น),
อ. อัน (อันเรา ท.) แสวงหา ซึ่งธรรมเป็นเครื่องหลุดพ้น เพื่อตน ย่อม
ควร ดังนี้ ย่อมเป็น, ก็ อ. ท่าน เป็นผู้มิดาตุเป็นของมีอยู่แห่งตน
ยอมเป็น เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ อ. โกลิตะเมื่อนั้น กล่าวแล้ว
อย่างนั้นนั่นเทียว ฯ

ครั้งนั้น อ. อุปติสสะ รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งโกลิตะนั้นเป็น-
ผู้มีธัญญาศัยเป็นอันเดียวกัน กับ ด้วยตน กล่าวแล้ว ว่า เนอะสหาย
(อ. เหตุ) อันเรา ท. แม้ทั้งสองคิดกันดีแล้ว, ก็ อ. อัน (อันเรา ท.)
แสวงหา ซึ่งธรรมเป็นเหตุพ้น ย่อมควร, อ. อัน (อันชน ท.) ชื่อว่า
ผู้แสวงหาอยู่ ได้ ซึ่งการบวช อย่างหนึ่ง ย่อมควร, (อ. เรา ท.)
จะบวช ในสำนัก ของใคร ดังนี้ ฯ

ก็ โดยสมัยนั้นแล อ. ปริพาชก ชื่อว่าสญชัย ย่อมอยู่เฉพาะ
ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์ กับ ด้วยบริษัทคือปริพาชก หมู่ใหญ่ ฯ

อ. ชน ท. เหล่านี้ (ปรึกษากันแล้ว) ว่า (อ. เรา ท.) จักบวช
ในสำนัก ของปริพาชกนั้น ดังนี้ ส่งไปแล้ว ซึ่งร้อยแห่งมาณพห้า ท.
(ด้วยคำ) ว่า (อ. ท่าน ท.) ถือเอา ซึ่งวอ ท. ด้วย ซึ่งรท ท. ด้วย
จงไปเถิด ดังนี้ บวชแล้ว ในสำนัก ของปริพาชกชื่อว่าสญชัย
กับ ด้วยร้อยแห่งมาณพ ท. ๕ ฯ

อ. ปริพาชกชื่อว่าสญชัย เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งลาภอันเลิศและยุค
อันเลิศยิ่งเกิน ได้เป็นแล้ว จำเดิม แต่กาล แห่งชน ท. ๒ เหล่านี้
บวชแล้ว ฯ

ทายั ทาตุ ยุตตภูจฺจาเน ทายั เทหฺติ.

เตสํ อิมินา นิยามเน เอกทิวสํ สมชฺชํ ปสฺสนุนานํ
ปรีปากคตตฺตา ญาณสฺส ปุริมทิวเสสฺส วีย หลิตพฺพภูจฺจาเน
หาโส วา สํเวกฺกุจฺจาเน สํเวโค วา ทายั ทาตุ
ยุตตภูจฺจาเน ทายั วา นาโหสิ.

เทว ปน ชนา เหวํ จินฺตยีสฺส “ กิ เอตฺถ
โธโลกตพฺพํ อตฺถิ, สพฺเพปิเม อปฺปตฺเต วสฺสเสเต
อปณฺณตฺติกาวั คมิสฺสนฺติ, อมฺเหหิ ปน เอกํ
โมกฺขชรมฺมํ ปรีเยสิตฺถุ วฏฺฏตีติ อารมฺมณฺณํ คเหตุวา
นีสํทีสฺส.

ตโต โกลิตฺโต อุปติสฺสํ อาห “สมฺม อุปติสฺส
ตฺวํ น อชฺเชสฺส ทิวเสสฺส วีย ภูจฺจาเนหฺมฺมํ, อิทานิ
อนตฺตมนธาทูโกลิ, กิเนเต สลฺลกฺขิตฺตฺนฺติ.

โส อาห “สมฺม โกลิตฺโต เอเตสํ โธโลกเน สาโร
นตฺถิ, นีรตฺถกเมตํ, อตฺตโน โมกฺขชรมฺมํ คเวสิตฺถุ
วฏฺฏตีติ อิทํ จินฺตยฺนฺโต นิสินฺโนมฺหิ, ตฺวํ ปน
กสฺมา อนตฺตมนนีสํตี. โสปี ตเถวาท.

อดสฺส อตฺตนา สทฺธิ เอกชฺฌาสนยตี ฌตฺวา
อุปติสฺโส อาห “สมฺม อมฺหากํ อุกิณฺนํปี สฺวจินฺตตี,
โมกฺขชรมฺมํ ปน คเวสิตฺถุ วฏฺฏตี, คเวสนฺเตหิ
นาม เอกํ ปพฺพชฺชํ ลพฺภูํ วฏฺฏตี, กสฺส สนฺติเก
ปพฺพชามาติ.

เตน โข ปน สมเยน สชฺชโย ปรีพฺพาชโก
ราชคเ ปรวิสตี มหตฺยา ปรีพฺพาชกปรีสาย สทฺธิ.

เต “ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามาติ
ปญฺจมาณวกสตาณิ “สิวิกายิ ๑ รเถ ๑ คเหตุวา
คจฺจถาติ อฺยุโยเชตฺวา ปญฺจหิ มาณวกสเทหิ
สทฺธิ สณฺขยสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺส.

เตสํ ปพฺพชิตกาลโต ปญฺจาย สณฺขโย
อติเรกลาภคฺคยสฺสคฺคปฺปตฺโต โหสิ.

อ. ชน ท. ๒ เหล่านี้ เรียนเอาแล้ว ซึ่งลัทธิเป็นเหตุรู้ ของปริพาชก ชื่อว่าสมุชชัย ทั้งปวง โดยวันเล็กน้อยนั้นเพียง ถ้ามแล้ว ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. ลัทธิเป็นเหตุรู้ ของท่าน ท. เป็นลัทธิมีประมาณ เท่านี้เพียง (ย่อมเป็นหรือ) หรือว่ามีอยู่ แม้ยัง ดังนี้ ฯ

(ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. ลัทธิเป็นเหตุรู้ ของเรา) มีประมาณ เท่านี้เพียง, (ชานน อ. ความรู้) ทั้งปวง อันท่าน ท. รู้แล้ว ดังนี้ (อันปริพาชกชื่อว่าสมุชชัย) กล่าวแล้ว, อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้ คิดแล้วว่า ครั้นเมื่อความเป็นอยู่อย่างนั้น (มีอยู่), อ. การอยู่ เพื่อพรหมจรรย์ ในสำนัก ของอาจารย์นี้ เป็นสภาพไม่มีประโยชน์ (ย่อมเป็น), อ. เรา ท. เป็นผู้ออกไป แล้ว เพื่ออันแสวงหา ซึ่งธรรมเป็นเหตุพ้น (ย่อมเป็น), อ. ธรรมเป็นเหตุพ้นนั้น (อันเรา ท.) ไม่อาจ เพื่ออันให้เกิดขึ้น ในสำนัก ของอาจารย์นี้ , ก็ อ. ชมพูทวีป เป็นทวีปใหญ่แล (ย่อมเป็น), อ. เรา ท. เทียบไปอยู่ สู่บ้านและนิคมและชนบทและ ราชธานี ท. จักได้ ซึ่งอาจารย์ บางคน ผู้แสดงซึ่งธรรมเป็นเหตุพ้น แน่แท้ ดังนี้ ฯ

(อ. ชน ท.) ย่อมกล่าวว่า อ. สมณะและพรหมณ์ ท. ผู้ฉลาด มีอยู่ในที่ใด ๆ ดังนี้; (อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้) ไปแล้ว ในที่นั้น ฯ ย่อมกระทำ ซึ่งการสนทนา จำเดิม แต่กาลนั้น ฯ

อ. ชน ท. เหล่าอื่น ย่อมไม่อาจ เพื่ออันกล่าว ซึ่งปัญหา อันอันสหาย ท. ๒ เหล่านี้ถามแล้ว, แต่ว่า อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้ ย่อมแก้ ซึ่งปัญหา ของชน ท. เหล่านี้ ฯ

(อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้) สอบสวนแล้ว ซึ่งชมพูทวีป ทั้งสิ้น อย่างนี้ กลับแล้ว มาแล้ว สู่อันเป็นของตนนั้นเพียง ได้กระทำแล้ว ซึ่งกติกา ว่า แน่ไกลิตะ ผู้สหาย ในเรา ท. หนา อ. บุคคลใด ย่อมถึงทัณฑ์ธรรมอัน ไม่ตายแล้ว ก่อน, อ. บุคคลนั้น จงบอก (แก่สหายนอกนี้) ดังนี้ ฯ

ครั้นเมื่อสหาย ท. ๒ เหล่านี้ กระทำแล้ว ซึ่งกติกา อยู่อยู่ อย่างนี้, อ. พระศาสดา เสด็จถึงแล้ว ซึ่งเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ตามลำดับแห่งคำอันข้าพเจ้ากล่าวแล้ว ทรงรับเฉพาะแล้ว ซึ่งพระเวฬุวัน ประทับอยู่ อยู่ในพระเวฬุวัน ฯ

ในกาลนั้น อ. พระเถระชื่อว่าอัชสชิ ในภายโน แห่งภิกษุ ท. ผู้นับเนื่องแล้วในพวก ๕ ในระหว่าง แห่งพระอรหันต์ ท. ๖๑ ผู้ (อันพระศาสดา) ทรงส่งไปแล้ว เพื่ออันประกาศซึ่งพระคุณ แห่งหมวดสามแห่งรัตนะ (ด้วยพระดำรัส) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เรอ ท. จงเที่ยวไป สู่อันจาริก เพื่อความเกื้อกูลแก่ชนมาก ดังนี้ เป็นต้น กลับเฉพาะแล้ว มาแล้ว สู่อันเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ถิ่นเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ได้เข้าไปแล้ว สู่อันเมืองชื่อว่าราชคฤห์ เพื่ออันเข้า ในเวลาเช้าเพียง ในวันรุ่งขึ้น ฯ

ในสมัยนั้น อ. ปริพาชกชื่อว่าอุปติสสะ กระทำแล้ว ซึ่งกิจด้วยภัตร ในเวลาเช้าเพียง ไปอยู่ สู่อารามของปริพาชก เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ

เต กติปาเหเนว สพุพิ สชชยสสุ สมยํ ปริคคณหิตวา “อาจริย ตุมหากํ ชานนสมโย เอตตโกว อูทาหุ อุตตริปี อตติติ ปุจฺฉิสฺสุ.

“เอตตโกว, สพุพิ ตุมเหหิ ชาตุนฺติ วุตเต, เต จินฺตยิสฺสุ “เอวํ สติ, อิมสฺส สนฺติเก พุรฺหมจริยวาโส นินฺตถโก, มยํ โมกฺขธมฺมํ คเวสิตฺถํ นิกฺขนฺตา, โส อิมสฺส สนฺติเก อูปาปาเทตฺถํ น สกฺกา, มหา โข ปน ชมฺพุทฺธิไป, คามนิคมชนปทราชธานีโย จรฺนฺตา อทฺธา โมกฺขธมฺมเทสํ กญฺจึ อาจริยํ ลภิสฺสามาติ.

ตโต ปฏฺจาย “ยตฺถ ยตฺถ ปณฺทิตา สมณพฺราหฺมณา สนฺตฺติ วิทฺถติ; ตตฺถ ตตฺถ คนฺตฺวา สากจฺฉํ กโรนฺติ.

เตหิ ปฏฺจปณฺหํ อญฺเฆ กเถตฺถํ น สกฺโกนฺติ, เต ปน เตสํ ปชฺหํ วิสฺสชฺเชนฺติ.

เอวํ สกฺกชฺมฺพุทฺธิปํ ปริคคณฺหิตวา นินฺตติตฺวา สกฺกฺจฺจานเมว อาคนฺตฺวา “สมฺม โกลิต อมฺเหสฺสุ โย ปสมํ อมตํ อธิคฺจฺจติ, โส อาโรเจตฺติ กติกํ อกฺกฺสุ.

เอวํ เตสฺส กติกํ กตฺวา วิหรนฺเตสฺสุ, สตฺถา วุตฺตานุกฺกเมน ราชคฺห์ ปตฺวา เวฬุวันํ ปฏฺิคฺคเหตฺวา เวฬุเวเน วิหริติ.

ตทา “จรฺถ ภิกฺขเว จาริกํ พหุชนฺทิตายาติ รตนตฺตยคฺคณปฺปกาสนตฺถํ อญฺโยชิตานํ เอกสฺสจฺฉิยา อรฺหนฺตानํ อนฺตเร ปชฺชวคฺคิยานํ อพฺภนฺตเร อสฺสชฺชิตเถโร ปฏฺินิวตฺติตฺวา ราชคฺห์ อาคโต ปฺนทิวเส ปาโตว ปตฺตจิวรมาทาย ราชคฺห์ ปินฺทฺทาย ปาวิสิ.

ตสมฺมี สมเย อูปติสฺสปริพฺพาชโก ปาโตว ภาตฺตคฺจฺจํ กตฺวา ปริพฺพาชการามํ คจฺจนฺโต เถรํ ทิสฺวา

คิดแล้ว ว่า อ.บรรพชิต ชื่อมืออย่างนี้เป็นรูป เป็นผู้อันเรา ไม่เคยเห็นแล้วนั้นเทียบ (ย่อมนั้น), อ. พระอรหันต์ ท. หรือ หรือว่า (อ. บุคคล ท.) ผู้บรรลุลแล้ว ซึ่งอรหัตตมรรค เหล่าใด (มีอยู่) ในโลก, อ. ภิกษุนี้ เป็น (แห่งพระอรหันต์ ท. หรือ หรือว่า แห่งบุคคล ท. ผู้บรรลุลแล้วซึ่งอรหัตตมรรค) เหล่านั้นหนา-รูปใด รูปหนึ่ง (ย่อมนั้น); กระไรหนอ อ. เรา เข้าไปหาแล้ว ซึ่งภิกษุนี้ พึงถาม ว่า ข้าแต่ท่านผู้มีอายุ อ. ท่าน เป็นผู้บวชแล้ว เจาะจง ซึ่งใคร ย่อมเป็น, อ. ใคร เป็นครูของท่าน (ย่อมนั้น) หรือ, หรือว่า อ. ท่าน ย่อมชอบใจ ซึ่งธรรมของใคร (ดังนี้) ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ. ความปริวิตกนั้นว่า (อ. กาลนี้) เป็นสมัยมิใช่กาลแล เพื่ออันถาม ซึ่งปัญหา กะภิกษุนี้ (ย่อมนั้น), (อ. ภิกษุนี้) เข้าไปแล้ว สู่ระหว่างแห่งเรือน ย่อมเที่ยวไป เพื่อบิณฑชะ; กระไรหนอ อ. เรา แสวงหาอยู่ (ซึ่งธรรมเป็นเหตุพ้น) อันอันชน ท. ผู้มีความต้องการ เข้าไปรู้แล้ว พึงติดตาม ซึ่งภิกษุนี้ ช้างหลัง ช้างหลัง ดังนี้ ได้มีแล้ว แก่ปริพาชกชื่อว่าอุปติสสะนั้น ๕

อ.ปริพาชกชื่อว่าอุปติสสะ นั้น เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ ผู้มีบิณฑชะอันได้แล้ว ผู้ไปอยู่ สู่อากาศ โอกาสใดโอกาสหนึ่งด้วย ทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งพระเถระนั้น เป็นผู้ใคร่เพื่ออันนี้ด้วย ได้ตั้ง ซึ่งตั้งแห่งปริพาชก ของตน ถวายแล้ว ๕

(อ.ปริพาชกชื่อว่าอุปติสสะนั้น) ได้ถวายแล้ว ซึ่งน้ำ ในลักจัน ของตน แก่พระเถระนั้น แม้ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งกิจ ด้วยภัตร ๕

(อ. ปริพาชกชื่อว่าอุปติสสะนั้น) ครั้นกระทำแล้ว ซึ่งวัตร-เพื่ออาจารย์ อย่างนี้ กระทำแล้ว ซึ่งการต้อนรับอันมีรสหวาน กับ ด้วยพระเถระ ผู้มีกิจด้วยภัตรอันกระทำแล้ว กล่าวแล้ว อย่างนี้ ถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้มีอายุ อ. อินทรีย์ ท. ของท่าน ฝั่งไหนแล้ว แล, อ. สีแห่งผิว หมดจรรอบแล้ว ผุดผ่องรอบแล้ว; ข้าแต่ท่านผู้มีอายุ อ. ท่าน เป็นผู้บวชแล้ว เจาะจง ซึ่งใคร ย่อมเป็น, อ. ใคร เป็นครูของท่าน (ย่อมนั้น) หรือ, หรือว่า อ. ท่าน ย่อมชอบใจ ซึ่งธรรมของใคร ดังนี้ ๕

อ. พระเถระ คิดแล้ว ว่า ชื่อ อ. ปริพาชก ท. เหล่านี้เป็นปฏิปักษ์ต่อพระศาสนาเป็นแล้ว (ย่อมนั้น), อ. เรา จักแสดง ซึ่งความที่แห่งธรรมในพระศาสนา เป็นสภาพลิกซึ่ง แก่ปริพาชกนี้ ดังนี้ เมื่อแสดง ซึ่งความที่แห่งตนเป็นผู้ใหม่ กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. เราแล เป็นผู้ใหม่ เป็นผู้บวชแล้วสิ้นกาลไม่นาน เป็นผู้มาแล้ว สู่พระธรรมและพระวินัยนี้ โดยกาลไม่นาน (ย่อมนั้น), อ. เรา จักไม่อาจ เพื่ออันแสดง ซึ่งธรรม โดยพิสดาร ก่อน ดังนี้ ๕

อ.ปริพาชก กล่าวแล้ว ว่า อ. เรา เป็นผู้ชื่อว่าอุปติสสะ (ย่อมนั้น), อ. ท่าน จงกล่าว (ซึ่งธรรม) อันน้อยหรือ หรือว่าอันมาก ตามความสามารถอย่างไร, อ. อันรู้ตลอด ซึ่งธรรมนั้น ด้วยร้อยแห่งนัย ด้วยพันแห่งนัย เป็นภาระ ของเรา (ย่อมนั้น) ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า

จินฺตลิว “มยา เอวรูป นาม ปพฺพชิตฺตํ น พิกฺขุพฺพุทฺเทว, เย โลก อรหฺนฺโต วา อรหฺตมมคฺคํ วา สฺมาปฺนฺนา, อโย เตสํ ภิกฺขุ อญฺจตฺตโร; ยนฺนฺนาหํ อิมํ ภิกฺขุ อฺปฺสงฺกมิตฺวา ปุจฺเจยฺยํ กํลิตฺตํ อวฺสุโส อฺทฺทิสฺส ปพฺพชิตฺตํ, โก วา เต สตฺถา, กสฺส วา ตฺวํ ธมฺมํ โรเจสฺสตี.

อดิสฺส เอตฺตโหสิ “อกาโล โข อิมํ ภิกฺขุํ ปญฺหํ ปุจฺจิตฺตํ, อนฺตรสมฺมํ ปวิญฺจ ปิณฺฑทาย จรติ; ยนฺนฺนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ ปิณฺฑจิตฺตํ ปิณฺฑจิตฺตํ อนฺุพฺนุชฺเชยฺยํ, อตฺถิเกหิ อฺปฺถาตํ มคฺคณฺติ.

โส เถโร ลทฺธปิณฺฑทปาทํ อญฺจตฺตํ โอบาสํ คจฺจนฺตํ ทิสฺวา นิสีทิตฺตํ กามตฺตญฺจสฺส ฅตฺวา อตฺตโน ปริพฺพาชกปิจกํ ปญฺญาเปตฺวา อทาสี.

ภตฺตกิจฺจปริโยสาเนปิสฺส อตฺตโน กุณฺฑิกาย-อฺทกํ อทาสี.

เอวํ อจฺจริยวตฺตํ กตฺวา กตภตฺตกิจฺจเณ เถเรน สทฺธิ มธฺรปฏิสฺสนฺถารํ กตฺวา เอวมาห “วิปฺปสฺสนฺนาหิ โข เต อวฺสุโส อินฺทฺริยานิ, ปริสุทฺโธ จิวฺจฺจเณ ปริโยทาโต; กํลิตฺตํ อวฺสุโส อฺทฺทิสฺส ปพฺพชิตฺตํ, โก วา เต สตฺถา, กสฺส วา ตฺวํ ธมฺมํ โรเจสฺสตี ปุจฺจิตฺตํ.

เถโร จินฺตลิว “อิมํ ปริพฺพาชกา นาม สาสนสฺส ปฏิปทฺทภูตา, อิมสฺส สาสเน คมฺภีรตํ ทสฺเสสฺสสามีติ อตฺตโน นวกภาวํ ทสฺเสนฺโต อาห “อหํ โข อวฺสุโส นโว อจฺจริยพฺพชิตฺตํ อจฺจนาโคโต อิมํ ธมฺมวินยํ, น ตาว สกฺขิสฺสสามิ วิตฺถาเรน ธมฺมํ เทเสตฺตุนฺติ.

ปริพฺพาชโก “อหํ อฺปฺติสฺส นาม, ตฺวํ ยถาสตฺตฺติยา อปฺปํ วา พหุํ วา วท, เอตํ นยสฺเตน นยสฺสทฺสเสน ปฏิวิฑฺฒิตฺตํ มยฺหํ ภาโรติ วตฺวา อาห

(อ. ท่าน) จงกล่าว (ซึ่งธรรม) อันน้อยหรือ หรือว่าอันมาก,
(อ. ท่าน) จงกล่าว ซึ่งเนื้อความนั้นเทียว แก่เรา,
อ. ความต้องการ ด้วยเนื้อความนั้นเทียว (ย่อมนั้น) แก่เรา
(อ. ท่าน) จักกระทำ ซึ่งพยัญชนะ ให้เป็นคำมาก ทำไม ดังนี้ ฯ

“อุปปี วา พหุ วา ภาสสุสุ, อตุณญเภาว เม พุรุหิ,
อตุณญเภาว เม อตุณญเกี กาทสิ พุญญชนั พหุญติ.

(ครั้นเมื่อคำ) อย่างนี้ (อันปริพาชกนั้น) กล่าวแล้ว, อ. พระเถระ
กล่าวแล้ว ซึ่งคาถา ว่า

เอวํ วุตเต, เถโร

อ. พระตถาคตเจ้า (ตรัสแล้ว) ซึ่งเหตุ แห่ง-อ. ธรรม ท.
เหล่าใด เป็นสภาพมีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน (ย่อมนั้น),
-ธรรม ท. เหล่านั้น (ด้วย), (ซึ่งเหตุ แห่ง-อ. ความดับใด
แห่งธรรม ท. เหล่านั้น-ความดับนั้น) ด้วย, อ. พระมหาสมณะ
เป็นผู้มีอันตรัสอย่างนี้เป็นปกติ (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ

“เย ธมฺมา เหตุปฺปภาว, เตสํ เหตุํ ตถาคคโต,
เตสญฺจ โย นิโรโธ จ; เอวํวาทิ มหาสมณเถโร

คาถมาห.

อ.ปริพาชก ฟังแล้ว ซึ่งหมวดสองแห่งบทที่หนึ่งนั้นเทียว
ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโสดาปัตติผล อันถึงพร้อมแล้วด้วยนัยพินหนึ่ง ฯ
(อ. พระเถระ) ยังหมวดสองแห่งบท นอกนี้ ให้จบแล้ว ในกาล
(แห่งปริพาชก) เป็นพระโสดาบัน ฯ

ปริพฺพชาชโก ปจฺมปททฺวยมว สุตฺวา สหสฺสนย-
สมฺปนฺเน โสตาปัตติผลเ ปตฺติญฺจหิ. อิตฺริ ปททฺวํ
โสตาปนฺนกาเล นิฏฺฐาเปสิ.

อ. ปริพาชกนั้น เป็นพระโสดาบัน เป็น ครั้นเมื่อคุณวิเศษ
ในเบื้องบน ไม่เป็นไปข้างหน้าอยู่ กำหนดแล้ว ว่า อ.เหตุ
ในเรื่องนี้ จักมี ดังนี้ กล่าวแล้ว กะพระเถระ ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
(อ. ท่าน ท.) อยู่ยังธรรมเทศนา ให้เจริญแล้ว ในเบื้องบน, อ. คำ
มีประมาณเท่านี้นั้นเทียว จงมีเถิด, อ. พระศาสดา ของเรา ท.
ย่อมนั้นประทับอยู่ในที่ไหน ดังนี้ ฯ

โส โสตาปนฺโน หุตฺวา อูปริวิเสเส อปฺปวตฺตุนฺเต
“ภวิสฺสตี เอตฺถ การณฺนฺติ สลฺลกุเชตฺวา เถโร อาห
“ภนฺเต มา อูปริ ธรรมเทศนํ วฑฺฒยิตฺถ, เอตฺถกเมว
โหตุ, กุหิ อมฺหากํ สตุถา วสตีติ.

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ.พระศาสดา
ย่อมนั้นประทับอยู่) ในพระเวฬุวัน ดังนี้ ฯ

“เวฬุวเน อวฺสุโสตี.

(อ. ปริพาชก กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น
อ. ท่าน ท. ขอจงไป ข้างหน้า; อ. สหาย คนหนึ่ง ของกระผม มีอยู่,
อนึ่ง อ. ความนัดหมาย ซึ่งกันและกัน อันเรา ท. กระทำแล้ว ว่า
อ. บุคคลใด ย่อมถึงทับ ซึ่งธรรมอันไม่ตายแล้ว ก่อน, อ. บุคคล
นั้น จงบอก ดังนี้ อ. กระผม เปลื้องแล้ว ซึ่งปฏิญญาอัน พาเอา
ซึ่งสหาย จักมา สู่สำนัก ของพระศาสดา ตามหนทางแห่งท่าน ท.
ไปแล้วนั้นเทียว ดังนี้ หมอบลงแล้ว ไกล้เท้า ท. ของพระเถระ
ด้วยอันตั้งไว้เฉพาะแห่งองค์ห้า กระทำแล้ว ซึ่งการเวียนรอบ ๓
ครั้ง ส่งไปแล้ว ซึ่งพระเถระ ผู้มีหน้าเฉพาะต่ออารามของปริพาชก
ได้ไปแล้ว ฯ

“เตนหิ ภนฺเต ตุมฺเห ปฺริโต ยาถ; มยฺหิ เอโก
สหายโก อตฺถิ, อมฺเหหิ จ อญฺญมญฺญํ กตฺติกา
กตา โย ปจฺมํ อมตํ อธิคจฺจตี, โส อาโรเจตฺตตี
อหนฺตํ ปฏฺิณฺณํ โมเจตฺวา สหายกํ คเหตุวา
ตุมฺหากํ คตฺตมคฺเคนว สตุถุ สนฺตีกํ อาคมิสฺสามีตี
ปญฺจปฺปตฺติญฺจิตฺเตน เถรสฺส ปาทेषุ นิปตฺติวา
ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิตฺถํ กตฺวา เถโร อญฺโยเชตฺวา
ปริพฺพชาการามาภิมุโข อคฺมาสิ.

อ. ปริพาชกชื่อว่าโกลิตะ เห็นแล้ว ซึ่งปริพาชกนั้น ผู้มาอยู่ แต่
ไกลเทียว (คิดแล้ว) ว่า ในวันนี้ อ. สีแห่งหน้า ของสหาย ของเรา
เป็นจาวกะว่า (สีแห่งหน้า) ในวันนี้ ท. (ย่อมนั้น) หามิได้,
อ.อมตะ เป็นคุณ อันสหายนี้ ถึงทับแล้ว จักเป็น แน่แท้ ดังนี้
ถามแล้ว ซึ่งการบรรลู่ซึ่งอมตะ ฯ

โกลิตปริพฺพชาชโก ตํ ทูโรโต ว อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา
“ อชฺช มยฺหิ สหายกสฺส มฺขวณฺเณ น
อญฺญทิวเสสฺสุ วิย, อทฺฐาเนน อมตํ อธิคตํ
ภวิสฺสตีติ อมตาทิคมํ ปุจฺฉิ.

อ.ปริพาชกชื่อว่าอุปติสสะ แม้นั้น ปฏิญญาแล้ว ว่า
แน่ท่านผู้มีอายุ เออ อ.อมตะ (อันเรา) ถึงทับแล้ว ดังนี้ ได้กล่าวแล้ว
ซึ่งคาถา นั้นนั้นเทียว แก่ปริพาชกชื่อว่าโกลิตะนั้น ฯ

โสปีสฺส “อามาสุโส อมตํ อธิคตฺตตี ปฏฺิชาเนตฺวา
ตเมว คาคํ อภาสิ.

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งคาถา อ. ปริพาชกชื่อว่าโกลิตะ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในไสดาปตติผล กล่าวแล้ว ว่า แน่สหาย ได้ยินว่า อ. พระศาสดาของเรา ท. ย่อมประทับอยู่ในที่ไหน ดังนี้ ฯ

(อ. ปริพาชกชื่อว่าอุปติสสะ กล่าวแล้ว) ว่า แน่สหาย ได้ยินว่า (อ. พระศาสดาของเรา ท. ย่อมประทับอยู่) ในพระเวฬุวัน, (อ. คำ) อย่างนี้ อันพระเถระชื่อว่าอัสนธิ ผู้เป็นอาจารย์ ของเรา ท. บอกแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. ปริพาชกชื่อว่าโกลิตะ กล่าวแล้ว) ว่า แน่สหาย ถ้าอย่างนั้น อ. เรา ท. จงมาเถิด, (อ. เรา ท.) จักเฝ้า ซึ่งพระศาสดา ดังนี้ ฯ

ก็ ชื่อ อ. พระเถระชื่อว่าสารีบุตร นั้น เป็นผู้บูชาซึ่งอาจารย์ เทียว (ย่อมเป็น) แม้ในกาลทุกเมื่อ; เพราะเหตุนั้น (อ. ปริพาชกชื่อว่าอุปติสสะนั้น) กล่าวแล้ว อย่างนี้ กะสหาย ว่า แน่สหาย (อ. เรา ท.) จักบอก ซึ่งอมตะ อันอันเรา ท. ถึงทับแล้ว แม้แก่ปริพาชก ชื่อว่าสญชัย ผู้เป็นอาจารย์ ของเรา ท., (อ. อาจารย์) รู้อยู่ จักรู้ตลอด, เมื่อไม่รู้ตลอด เชื้อแล้ว ต่อเรา ท. จักไป สู่สำนัก ของพระศาสดา, ฟังแล้ว ซึ่งเทศนา ของพระพุทธรเจ้า ท. จักกระทำ ซึ่งการรู้ตลอด ซึ่งมรรคและผล ดังนี้ ฯ

ในลำดับนั้น อ. ชน ท. แม้สอง ได้ไปแล้ว สู่สำนัก ของปริพาชก ชื่อว่าสญชัย ฯ อ. ปริพาชกชื่อว่าสญชัย เห็นแล้ว ซึ่งสหาย ท. ๒ เหล่านั้น ถามแล้ว ว่า ดูก่อนพ่อ ท. อ. ใคร ๆ ผู้แสดงซึ่งทาง- แห่งอมตะ อันท่าน ท. ได้แล้ว หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. สหาย ท. ๒ เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่อาจารย์ ขอรับ (อ. อาจารย์ อันกระหม่อม ท.) ได้แล้ว; อ. พระพุทธรเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว ในโลก, อ. พระธรรม เกิดขึ้นแล้ว, อ. พระสงฆ์ เกิดขึ้นแล้ว; อ. ท่าน ท. ย่อมประพฤติ (ซึ่งธรรม ท.) อันไม่มีสภาวะ อันเปล่า, (อ. ท่าน ท.) จงมา, (อ. เรา ท.) จักไป สู่สำนัก ของพระศาสดา ดังนี้ ฯ

(อ. ปริพาชกชื่อว่าสญชัย กล่าวแล้ว) ว่า อ. ท่าน ท. จงไป, อ. เรา จักไม่อาจ ดังนี้ ฯ (อ. สหาย ท. ๒ เหล่านั้น ถามแล้ว) ว่า (อ. ท่าน ท. จักไม่อาจ) เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ

(อ. ปริพาชกชื่อว่าสญชัย กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา เป็นอาจารย์ ของมหาชน เป็น เทียวไปแล้ว, อ. การอยู่โดยความเป็นอันเตวาสิก แห่งเรานั้น เป็นเช่นกับด้วยการเกิดขึ้นแห่งความเป็นอันไหวแห่งน้ำ ในตุ่ม (ย่อมเป็น), อ. เรา จักไม่อาจ เพื่ออันอยู่ อยู่โดยความเป็น อันเตวาสิก ดังนี้ ฯ

(อ. สหาย ท. ๒ เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. ท่านท. อย่ากระทำแล้วอย่างนี้ ดังนี้ ฯ (อ. ปริพาชกชื่อว่าสญชัย กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ ท. (อ. เรื่องนั้น) จงมีเถิด, อ. ท่าน ท. จงไป, อ. เรา จักไม่อาจ ดังนี้ ฯ

(อ. สหาย ท. ๒ เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. มหาชน มีวัตรภูมิของหอมและระเบียบเป็นต้นในมือ ไปแล้ว จักบูชา ซึ่งพระพุทธรเจ้านั้น นั้นเทียว จำเดิม แต่กาลแห่งพระพุทธรเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว ในโลก, แม้ อ. เรา ท. จักไป ในที่นั้นนั้นเทียว, อ. ท่าน ท. จักกระทำ อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. ปริพาชกชื่อว่าสญชัย กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนพ่อ ท. อ. คนโง่ ท. ในโลกนี้ เป็นผู้มาก (ย่อมเป็น) หรือหนอแล, หรือว่า อ. คนฉลาด ท. (เป็นผู้มาก ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

คาถาปริโยसानะ โกลิโต ไสตาปตติผล เล ปติภูจหิตฺวา อาห “กุหิ กิร สมฺม อมฺหากิ สตุถา วสตีติ.

“เวฬุวันเน กิร สมฺม, เหวโน อาจริเยน อสฺสชิตฺเตเรน กถิตฺนฺติ.

“เตนหิ สมฺม อายาม, สตุถาริ ปสฺสิสฺสามาติ.

สารีบุตรตฺตเถโร จ นามสฺส สทาปิ อาจริยปฺชโก ว; ตสฺมา สหายกิ เหวมาห “สมฺม อมฺเหหิ อถิคฺติ อมตฺติ อมฺหากิ อาจริยสฺส สญฺชยปริพฺพาชกสฺสาปิ กเถสฺสาม, พุชฺฌมาโน ปฏฺวิวิชฺฌิสฺสตี, อปฺปปฏิวิชฺฌนฺโต อมฺหากิ สทฺทหิตฺวา สตุถุ สนฺตีกิ คมิสฺสตี, พุทฺธานิ เทสนิ สุตฺวา มคฺคผลปฏฺวิเวกฺกิ กิรฺสฺสตีติ.

ตโต เทวปิ ชนา สญฺชยสฺส สนฺตีกิ อคฺมิสฺสุ. สญฺชโย เต ทิสฺวา “ กิ ตาตา โกจิ โว อมตฺมคฺคเทสโก ลฺลฺลโถติ ปุจฺฉิ.

“อาม อาจริย ลฺลฺลโถ; พุทฺโถ โลเก อุปฺปนฺโน, ฐมฺโม อุปฺปนฺโน, สงฺโฆ อุปฺปนฺโน; ตุมฺเห ตฺวจฺเจ อสฺสเร วิจฺรธ, เถธ, สตุถุ สนฺตีกิ คมิสฺสามาติ.

“คจฺฉถ ตุมฺเห, อหิ น สกฺขิสฺสามีติ.

“กึการณฺมาติ.

“อหิ มหาชนสฺส อาจริโย หุตฺวา วิจฺริ, ตสฺส เม อนฺเตวาสิกฺวาโส จาภฺยิยา อุทกฺกจนฺนารุปฺตติสฺสตีโส, น สกฺขิสฺสามหิ อนฺเตวาสิกฺวาสิ วสิตฺนฺติ.

“มา เหว กิรฺตฺถ อาจริยาติ.

“โหตุ ตาตา, คจฺฉถ ตุมฺเห, นานิ สกฺขิสฺสามีติ.

“อาจริย โลเก พุทฺธสฺส อุปฺปนฺนกาลโต ปฏฺฐาย มหาชนิ คนฺธมาลาทิหฺตฺโต คนฺตฺวา ตเมว ปุชฺเชสฺสตี, มยฺปิ ตตฺเตว คมิสฺสาม, ตุมฺเห กิ กิรฺสฺสธาติ.

“ตาตา กิณฺฺนุ โข อิมฺสฺมี โลเก ทนฺธา พฺหุ, อุทาทุ ปณฺฺชิตาติ.

(อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้ ก่แล้ว) ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. คนโง่ ท. เป็นผู้มาก (ยอมเป็น), ชื่อ อ. คนฉลาด ท. เป็นผู้เล็กน้อยนั้นเพียง (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ.ปริพาชกชื่อว่าสญชัย ก่แล้ว) ว่า ดูก่อนพ่อ ท. ถ้าอย่างนั้น อ. คนฉลาด ท. อ. คนฉลาด ท. จักไป สู่สำนัก ของพระสมณะ ผู้โคดม, อ. คนโง่ ท. อ. คนโง่ ท. จักมา สู่สำนัก ของเรา; อ. ท่าน ท. จงไป, อ. เรา จักไม่ไป ดังนี้ ฯ

อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้ (ก่แล้ว) ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. ท่าน ท. จักปรากฏ ดังนี้ หลีกไปแล้ว ฯ

ครั้นเมื่อสหาย ท. ๒ เหล่านี้ ไปอยู่, อ. บริษัท ของปริพาชก ชื่อว่าสญชัย แยกกันแล้ว ฯ ในขณะนั้น อ. อาราม เป็นสภาพ เปลา่ ได้เป็นแล้ว ฯ อ. ปริพาชกชื่อว่าสญชัย นั้น เห็นแล้ว ซึ่งอาราม อันเปลา่ สำรอกแล้ว ซึ่งเลือด อันร้อน ฯ

ในร้อยแห่งปริพาชก ท. ๕ ผู้ไปอยู่ กับ ด้วยสหาย ท. ๒ แม่ เหล่านี้หา อ. ร้อยที่สามด้วยทั้งกึ่ง ท. แห่งบริษัท ของปริพาชก ชื่อว่าสญชัย กลับแล้ว ฯ (อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้) ได้ไปแล้ว สู่พระเวฬุวัน กับ ด้วยร้อยแห่งปริพาชก ท. ที่สามด้วยทั้งกึ่ง ผู้เป็นอันเตวาสิก ของตน ฯ

อ. พระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ในท่ามกลางแห่งบริษัท ๔ เมื่อ ทรงแสดง ซึ่งธรรม ทรงเห็นแล้ว ซึ่งสหาย ท. ๒ เหล่านี้ แต่ที่ไกลเที่ยว ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. (ด้วยพระดำรัส) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้ คือ อ. โกลิตะ ด้วย คือ อ. อุปติสสะ ด้วย ย่อมมา, (อ. คู่แห่งสหาย) นั้น เป็นคู่แห่งสาวก เป็นคู่อันเลิศ เป็นคู่อันเจริญ ของเรา จักเป็น ดังนี้ ฯ

อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ อ. สหาย ท. ๒ เหล่านี้ ได้กราบพูลแล้ว ซึ่งคำนั้น กะพระผู้มีพระภาคเจ้า ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ ท. ฟังได้ ซึ่งการบวช ในสำนัก ของพระผู้มีพระภาคเจ้า; (อ. ข้าพระองค์ ท.) ฟังได้ ซึ่งการอุปสมบท (ในสำนัก ของพระผู้มีพระภาคเจ้า) ดังนี้ ฯ

อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสแล้ว ว่า (อ. ท่าน ท.) เป็นภิกษุ (เป็น) จงมา ดังนี้, (ตรัสแล้ว) ว่า อ. ธรรม อันเรา ก่แล้ว, อ. ท่าน ท. จงประพฤติ ซึ่งพรหมจรรย์ เพื่ออันกระทำซึ่งที่สุด แห่งทุกข์ โดยชอบ ดังนี้ ฯ

อ. ชน ท. แม้ทั้งปวง เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งบาตรและจีวรอันสำเร็จแล้ว ด้วยฤทธิ เป็นราวกระว่าพระเถระผู้ประกอบแล้วด้วยร้อยแห่งกาลฝน ได้เป็นแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ทรงยังธรรมเทศนา ให้เจริญแล้ว ด้วยอำนาจแห่งความประพฤติ แห่งบริษัท ของสหาย ท. ๒ เหล่านี้ ฯ

อ. ปริพาชก ท. ผู้เหลือลง เว้น ซึ่งพระอัครสาวก ท. สอง บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต ฯ ก็ อ. กิจด้วยมรรคในเบื้องบน ของพระอัครสาวก ท. ไม่สำเร็จแล้ว ฯ

(อ. อันถาม) ว่า (อ. กิจด้วยมรรคในเบื้องบน ของพระอัครสาวก ท. ไม่สำเร็จแล้ว) เพราะเหตุอะไร ? (ดังนี้) (อ. อันแก้) ว่า (อ. กิจ ด้วยมรรคในเบื้องบน ของพระอัครสาวก ท. ไม่สำเร็จแล้ว) เพราะความที่ แห่งสาวกบารมีญาณ เป็นคุณใหญ่ (ดังนี้) ฯ

“ทณฺหา อจฺริย พฺหุ, ปญฺชิตฺตา นาม กติปยาเอว โทนฺตฺติติ.

“เตนฺหิ ตาตา ปญฺชิตฺตา ปญฺชิตฺตา สมณสฺส โคตมสฺส สนฺตํ คมฺิสฺสนฺตํ, ทณฺหา ทณฺหา มม สนฺตํ อคฺมิสฺสนฺตํ; คจฺจถ ตฺมฺเห, นานํ คมฺิสฺสามิตี.

เต “ปญฺญาธิสฺสถ ตฺมฺเห อจฺริยาตี ปฏกฺมิสฺสุ.

เตสฺสุ คจฺจถเตสฺสุ, สญฺชยสฺส ปริสา ภิกฺขุ.

ตสฺมี ขณฺ อารามํ ตฺจฺจโ อโหสิ.

โส ตฺจฺจํ อารามํ ทิสฺวา อุณฺหํ โลหิตํ จฏฺเทสิ.

เตหิปี สทฺธิ คจฺจถเตสฺสุ ปญฺจสฺสุ ปริพาชกสฺส, สญฺชยสฺส ปริสาย อชฺชุตฺเตยฺยสฺตานิ นิวตฺตฺสิ. อตฺตโน อนฺเตวาสิเกหิ อชฺชุตฺเตยฺเยหิ ปริพาชกสฺสเทหิ สทฺธิ เวฬุวันํ อคฺมฺิสฺสุ.

สตฺถา จตฺตฺปริสมฺชฺเชเน นิสฺสิโน ธมฺมํ เทเสนฺโต เต ทฺวโรโตว ทิสฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “เอเต ภิกฺขเว เทว สหายกา อคฺจฺจนฺตํ โกลิตํ จ อุปติสฺโส จ, เอตํ เม สาวกญฺคํ ภวิสฺสตี อคฺคํ ภทฺทญฺคนฺตี.

เต สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสิทฺสฺสุ. เต ภควนฺตํ เอตทโวจํ “ลภายยาม มยฺ ภนฺเต ภควโต สนฺตํ ปพฺพชฺชํ; ลภายยาม อุปสมฺปทฺตํ.

“เอถ ภิกฺขโวตี ภควา อโวจ, “สฺวากฺขาโต ธมฺโม, จรฺถ พุรฺหมจฺริยํ สมฺมา ทฺทฺชฺสฺส อนฺตํ กิริยาयाตี.

สพฺเพปิ อิทฺธิมยปตฺตจิวรรจา วสฺสสตีตฺตฺเถรา วีย อหฺสิ.

อถ เนลฺลํ ปริสาย จริยาเวสน สตฺถา ธมฺมเทสนํ วฏฺเฒสิ.

จปตฺตฺวา เทว อคฺคสาวเก อวเสสา อรหฺตฺตํ ปาปฺถนฺสฺสุ. อคฺคสาวกานํ ปน อุปริมคฺคกิจฺจํ น นิฏฺจาสิ.

กึการณา? สาวกปารมีญาณสฺส มหฺนตฺตยา.

ครั้งนั้น อ.พระมหาโมคคัลลานะ ผู้มีอายุ เข้าไปอาศัย
ซึ่งบ้านชื่อว่ากัลลวาล ในแคว้นชื่อว่ามคธ อยู่อยู่ ในวันที่เจ็ด
แต่วันแห่งตนบวชแล้ว, ครั้นเมื่อความท้อแท้และความง่วง
ครอบงำอยู่, ผู้อันพระศาสดาทรงให้สลัดแล้ว บรรเทาแล้ว
ซึ่งความท้อแท้และความง่วง พังอยู่ ซึ่งก็มีภุมมฐานมีธาตุเป็นอารมณ์
อันอันพระศาสดาเจ้าประทานแล้วเทียว ยังกิจในหมวดสามแห่งมรรค
ในเบื้องต้น ให้สำเร็จแล้ว ถึงแล้ว ซึ่งที่สุด แห่งสาวกบารมีญาณ,

แม้ อ. พระเถระชื่อว่าสารีบุตร เข้าไปอาศัย ซึ่งเมืองชื่อว่า
ราชคฤห์ นั้นนั่นเทียว อยู่อยู่ในถ้ำชื่อว่าสุกรชาตา กับ ด้วยพระศาสดา
ก้าวล่วง ซึ่งเดือนด้วยทั้งกึ่ง แต่วันแห่งตนบวชแล้ว, ครั้นเมื่อ
เวทนาปริคคหสูตร (อันพระศาสดา) ทรงแสดงอยู่ แก่ปริพาชก
ชื่อว่าทีฆนชะ ผู้เป็นหลาน ของตน, ส่งไปแล้ว ซึ่งญาณ
ตามแนวแห่งพระสูตร ถึงแล้ว ซึ่งที่สุด แห่งสาวกบารมีญาณ
ราวกะ (อ. บุคคล) ผู้บริโภคนอยู่ ซึ่งข้าวสวดย อันอันบุคคลให้เจริญแล้ว
แก่บุคคลอื่น ๆ

(อ. อันถาม) ว่า ก็ (อ. พระสารีบุตร) ผู้มีอายุ เป็นผู้มึปัญญามาก
(ย่อมเป็น) มีไข้หรือ, ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่)
(อ. พระสารีบุตร) ถึงแล้ว ซึ่งสาวกบารมีญาณ โดยกาลนานกว่า
กว่าพระมหาโมคคัลลานะ เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ๆ

(อ. อันแก่) ว่า (อ. พระสารีบุตร ถึงแล้ว ซึ่งสาวกบารมีญาณ
โดยกาลนานกว่า กว่าพระมหาโมคคัลลานะ) เพราะความที่
แห่งตนเป็นผู้มีปริกรรมใหญ่ (ดังนี้) ๆ

เหมือนอย่างว่า อ.มนุษย์ผู้ถึงแล้ว ซึ่งยาก ท. ผู้ใคร่เพื่ออันไป
ในที่ไหน ๆ ย่อมออกไป พลันนั่นเทียว, ส่วนว่า อ. อัน อันพระราชา ท.
ทรงได้ ซึ่งปริกรรมใหญ่ มีความสำเร็จแห่งพาทนะคือข้างเป็นต้น
ย่อมควร ฉันท ; อ. คำเป็นเครื่องยังอุปไมยให้ถึงพร้อม นี้
(อันบัณฑิต) พึงทราบ ฉันทนั้น ๆ

ก็ ในวันนั้นนั่นเทียว อ. พระศาสดา ทรงกระทำแล้ว
ซึ่งการประชุมแห่งสาวก ในพระเวฬุวัน ในเวลาที่มีเงาอันเจริญอยู่
ประทานแล้ว ซึ่งตำแหน่งแห่งพระอัครสาวก แก่พระเถระ ท. สอง
ทรงสวดแล้ว ซึ่งพระปาฏิโมกข์ ๆ

อ.ภิกษุท.ยกโทษแล้วกล่าวแล้วว่าอ.พระศาสดาย่อมประทาน
แก่ภิกษุ ท. ด้วยการทรงแลดูซึ่งหน้า, อ. อัน (อันพระศาสดา)
ชื่อผู้เมื่อประทาน ซึ่งตำแหน่งแห่งพระอัครสาวก ประทาน
(แก่ภิกษุ ท.) ผู้นับเนื่องแล้วในพวกห้า ผู้บวชแล้ว ก่อน ย่อมควร,
อ. อัน (อันพระศาสดา) ผู้ไม่ทรงแลดูอยู่ (ซึ่งภิกษุ ท.) เหล่านั้น
ประทาน แก่ภิกษุ ท. ๕๕ มีพระเถระชื่อว่ายสะเป็นประมุข
ย่อมควร, (อ. อัน อันพระศาสดา) ผู้ไม่ทรงแลดูอยู่ (ซึ่งภิกษุ ท.)
เหล่านั้น (ประทาน แก่ภิกษุ ท.) ผู้นับเนื่องแล้วในพวกอันเจริญ
(ย่อมควร), (อ. อัน อันพระศาสดา) ผู้ไม่ทรงแลดูอยู่ (ซึ่งภิกษุ ท.)
เหล่านั้น (ประทาน) (แก่ภิกษุ ท.) ผู้พี่น้องชาย ๓ รูป
มีพระอุรุเวลากัสสปะเป็นต้น (ย่อมควร);

อถายสุมา มหาโมคคัลลาน โปพพิชิตทิวสโต
สตตเม ทิวเส มคธภูเต กุลลวาลคามกั อุนิสสุสาย
วิหรนุโต, ถีนมิทุเท โอฏกมฺนุเต, สตถารา สัเวชิตโต
ถีนมิทุธ วิโนเทตฺวา ตถาคเตน ทินฺนํ ธาตุกมฺมภูจฺจัน
สุณฺนุโตว อุนิมคฺคตฺตยภิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา
สาวกปารมีญาณสุส มตฺถกั ปตฺโต,

สารีบุตรตฺเถโรปิ โปพพิชิตทิวสโต อฑฺฒมาลั
อติกฺกมิตฺวา สตถารา สทุธิ ตเมว ราชคฺห์
อุนิสสุสาย สุกรชาตเลเถน วิหรนุโต, อตฺตโน
ภาคิเนยฺยสุส ทีฆนชปริพาชกสุส เวทนาปริคฺคห-
สุตฺตฺนุเต เทสิยมาเน, สุตฺตานุสาเรน ญาณํ เปเสตฺวา
ปรสฺส วฑฺฒมิตฺ ภาตฺตํ ภูณฺชนฺโต วิย สาวกปารมีญาณสุส
มตฺถกั ปตฺโต.

“นनु จายสุมา มหาปญฺโญ, อถ กสุมา
มหาโมคคัลลานโต จิตรเรน สาวกปารมีญาณ
ปาปุนีติ.

ปริกมฺมมฺหุตตฺตาย.

ยถา ทิ ทฺคฺคตฺมฺนุสุสา กตฺถจฺจิ คนฺตุกามา
ชิปฺปเมว นิภฺชมนฺติ, ราชฺฐนํ ปน หตฺถิวาหนกฺปฺปนาทึ
มฺหุตฺตํ ปริกมฺมํ ลทฺถุ วฏฺฐติ; เถวํ สมฺปทมิทํ
เวทิตฺตพฺพํ.

ตํทิวสเมว ปน สตฺถา วฑฺฒมานกฺจฺฉายาย
เวฬุเวเน สาวกสนฺนิปาตํ กตฺวา ทฺกฺกนฺนํ เถรานํ
อคฺคสาวกภูจฺจัน ทตฺวา ปาฏิโมกฺขํ อุตฺทิสฺสิ.

ภิกฺขุ อฺชฺชฌายีสุ “สตฺถา มุโขโลกเนน ภิกฺขุณฺ
เทติ, อคฺคสาวกภูจฺจัน เทนฺเตน นาม ปจฺจมี
โปพพิชิตานํ ปญฺจวคฺคิยานํ ทาตุ วฏฺฐติ, เอต
อโนโลเกนฺเตน ยสฺตเถรปฺปมุขานํ ปญฺจปญฺญาสาย
ภิกฺขุณฺ ทาตุ วฏฺฐติ, เอต อโนโลเกนฺเตน
ภทฺทวคฺคิยานํ, เอต อโนโลเกนฺเตน อฺรุเวลกสุสปาทีนํ
เตภาติกานํ;

แต่ว่า (อ. ตำแหน่งแห่งพระอัครสาวก) (อันพระศาสดา) ผู้เมื่อ
ทรงละแล้ว (ซึ่งภิกษุ ท.) เหล่านั้น มีประมาณเท่านี้ ประทาน
ซึ่งตำแหน่งแห่งพระอัครสาวก (แก่ภิกษุ ท.) ผู้บวชแล้วในภายหลัง
แห่งภิกษุทั้งปวง ประทานแล้ว เพราะทรงแลดู ซึ่งหน้า ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. เชอ ท.)
ย่อมกล่าว (ซึ่งเรื่อง) อะไร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. ข้าพระองค์ ท.
ย่อมกล่าว ซึ่งเรื่อง) ชื่อใด ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบพูลแล้ว,
(ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เรา ย่อมให้ แก่ภิกษุ ท. เพราะแลดู
ซึ่งหน้า หามิได้, แต่ว่า (อ. เรา) ย่อมให้ (ซึ่งตำแหน่ง) อันตน ๆ
ปรารถนาแล้วและปรารถนาแล้วนั้นเทียว แก่ภิกษุ ท. เหล่านั้น;

ก็ อ. อัญญาโกณฑัญญะ เมื่อถวาย ซึ่งทานในเพราะข้าวกกล้า
อันเลิศ ท. ๙ ในเพราะข้าวกกล้า ครั้งหนึ่ง ปรารถนาแล้ว
ซึ่งตำแหน่งแห่งอัครสาวก ได้ถวายแล้ว หามิได้, แต่ว่า
(อ.อัญญาโกณฑัญญะ) ปรารถนาแล้ว เพื่ออันรู้ตลอด ซึ่งพระอรหันต์
อันเป็นธรรมอันเลิศ ก่อนกว่าชนทั้งปวง ได้ถวายแล้ว ดังนี้ ๕

(อ. ภิกษุ ท. กราบพูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า
(อ. พระอัญญาโกณฑัญญะ ปรารถนาแล้ว เพื่ออันรู้ตลอด ซึ่งพระอรหันต์
อันเป็นธรรมอันเลิศ ก่อนกว่าชนทั้งปวง ได้ถวายแล้ว) ในกาลไร
ดังนี้ ๕ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. เชอ ท.)
จักฟังหรือ ดังนี้ ๕ (อ. ภิกษุ ท. กราบพูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. ข้าพระองค์ ท. จักฟัง) ดังนี้ ๕

(อ.พระศาสดา ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว) ว่า
ดูก่อนภิกษุ ท. อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า พระนามว่าวิปัสสี
ได้เสด็จอุบัติแล้ว ในโลก ในกัปปี ๙๑ แต่ภัททกัปปีนี้ ๕

ในกาลนั้น อ. กุฎุมพี ท. ผู้เป็นพี่น้องกัน ๒ คน คือ อ. มหากาล
อ. จุลกาล (ยังบุคคล) ให้หว่านแล้ว ซึ่งนาแห่งข้าวสาละ ใหญ่ ๕
ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. จุลกาล ไปแล้ว สุนาแห่งข้าวสาละ ฉีกแล้ว
ซึ่งท้องแห่งข้าวสาละหนึ่ง เคี้ยวกินแล้ว ๕ (อ. อาหารวัตถุนั้น)
เป็นของมีรสอันอร่อยยิ่ง ได้เป็นแล้ว ๕

อ.จุลกาลนั้น เป็นผู้ใคร่เพื่ออันถวาย ถวายซึ่งท้องแห่งข้าวสาละ
แก่พระสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เป็น เข้าไปหาแล้ว
ซึ่งพี่ชายผู้เจริญที่สุด กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่พี่ (อ. เรา ท.) ฉีกแล้ว
ซึ่งท้องแห่งข้าวสาละ (ยังบุคคล) ให้ต้มแล้ว กระทำ ให้เป็นของสมควร
แก่พระพุทธเจ้า ท. จะถวาย ซึ่งทาน ดังนี้ ๕

อ. พี่ชายผู้เจริญที่สุด กล่าวแล้ว ว่า (อ. ท่าน) กล่าวแล้ว
(ซึ่งคำ) อะไร, ชื่อ อ. การ ฉีกแล้ว ซึ่งท้องแห่งข้าวสาละ ถวาย
เป็นของไม่เคยมีแล้ว ในกาลอันล่วงไปแล้วนั้นเทียว (ย่อมเป็น),
จักไม่มี ในกาลอันไม่มาแล้ว, (อ. ท่าน) ออย่ายังข้าวกกล้า
ให้ฉิบหายแล้ว ดังนี้ ๕

อ.จุลกาลนั้น อ่อนน้อมแล้ว บ่อย ๆ นั้นเทียว ๕
ครั้งนั้น อ. พี่ชาย กล่าวแล้ว กะจุลกาลนั้น ว่า ถ้าอย่างนั้น
อ.เจ้า กระทำแล้ว ซึ่งนา ให้เป็นส่วนสอง ไม่แต่ต้องแล้ว
ซึ่งส่วนของเรา, (อ. เจ้า) ย่อมปรารถนา ซึ่งกรรมใด, จงกระทำ
ซึ่งกรรมนั้น ในส่วนแห่งนา ของตน ดังนี้ ๕ อ. จุลกาลนั้น
(รับพร้อมแล้ว) ว่า อ. ดีละ ดังนี้ แบ่งแล้ว ซึ่งนา ขอแล้ว
ซึ่งหัตถกรรม กะมนุษย์ ท. มาก ฉีกแล้ว ซึ่งท้องแห่งข้าวสาละ

เอเต ปน เอตตเถ ปหาย สพพปจฺจนา ปพพชิตานัน
อคุศสาวกภูจฺจานัน เทนฺเตน มุขํ โอลเเกตุวา ทินฺนุนฺตี
วทิสฺสุ.

สตุธา “ก็ เกถ ภิกษุเวติ ปุจฺจิตฺวา, “ อิหํ นามาติ
วุตฺเต, “นาหํ ภิกษุเว มุขํ โอลเเกตุวา ภิกษุณฺเฑมิ,
เอเตสํ ปน อตฺตนา อตฺตนา ปตฺติตปตฺติตเมว
เทมิ;

อญฺญาโกณฑญฺโฆ หิ เอกสฺมี สสุเส นว
อคุศสฺสทานานิ เทนฺโต น อคุศสาวกภูจฺจานัน
ปตฺเตตุวา อทาสี, อคุศมฺมํ ปน อรหตฺตํ สพพปจฺม
ปฏิวชิตฺตุํ ปตฺเตตุวา อทาสีติ.

“กทา ภควาติ.

“สุณิสฺสุสเถ ภิกษุเวติ.

“อาม ภนฺเตติ.

“ภิกษุเว อิติ เอกนวุติกปฺเป วิปสฺสี ภควา โลก
อุทปาตี.

ตทา “มหากาโล จุลกาโลติ เทว ภาติกา
กุฎุมพีกา มหนฺตํ สาลิกฺเขตฺตํ วปาเปสฺสุ.
อเถกทิวสํ จุลกาโล สาลิกฺเขตฺตํ คนฺตฺวา เอกํ
สาลิกพฺภํ ฝาลेतฺวา ชาตี. อติมรฺธํ อโหสิ.

โส พุทฺธปฺมุขสฺส สงฺฆสฺส สาลิกพฺภทานัน
ทาตุกาโม หุตฺวา เขฎฺฐภาติกํ อุปสงฺกมิตฺวา “ภาติก
สาลิกพฺภํ ฝาลेतฺวา พุทฺธานัน อนุจฺฉวิกํ กตฺวา
ปจาเปตฺวา ทานัน เทมาตี อาน.

“ก็ วเทสิ, สาลิกพฺภํ ฝาลेतฺวา ทานัน นาม
เนว อตีเต ฎตฺตปฺพุทฺ, นานาคเต ภวิสฺสุติ, มา สสุสฺ
นาศยิตฺติ. โส ปุณฺปุณฺนํ ยาจิเยว.

อถ นํ ภาตา “เตนหิ เขตฺตํ เทว โภจฺจาสเ
กตฺวา มม โภจฺจาสํ อนามสฺสิตฺวา อตฺตโน
เขตฺตโภจฺจาสเ, ยํ อิจฺฉสิ, ตํ กโรหิตฺติ อาน.
โส “สาฐฺฐิตฺติ เขตฺตํ วิภชิตฺวา พหุ มนุสฺเส หตฺถกมฺม
ยาจิตฺวา สาลิกพฺภํ ฝาลेतฺวา

ยังบุคคลให้ดื่มแล้ว ในน้ำนม อันไม่มีน้ำ ปรงแล้วด้วยเนยใสและ
น้ำผึ้งและน้ำตาลกรวด ท. ถวายแล้ว ซึ่งทาน แก่หมู่แห่งภิกษุ
มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. ทานอันเลิศ ของข้าพระองค์นี้ จงเป็นไปพร้อมเพื่ออันรู้ตลอด
ซึ่งธรรมอันเลิศ ก่อนกว่าชนทั้งปวง ดังนี้ ในกาลเป็นที่สุดลงรอบ
แห่งกิจด้วยภัตร ฯ

อ. พระศาสดา ได้ทรงกระทำแล้ว ซึ่งอนุโมทนา ว่า
(อ. ความปรารถนาอันอันท่านปรารถนาแล้ว) อย่างนี้ จงมีเกิด
ดังนี้ ฯ

อ. จุลกาลนั้น ไปแล้ว สู่มา แลดูอยู่ เห็นแล้ว (ซึ่งนา) อันดาตาชแล้ว
ด้วยรวงแห่งข้าวสาลี ท. อันราวกะว่าเนื่องกันแล้วโดยความเป็นช่อ
ในนาทั้งสิ้น ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งปีติ มีอย่าง ๕ คิดแล้ว ว่า อ. ลาก ท.
หนอ ของเรา ดังนี้ ได้ถวายแล้ว ชื่อซึ่งทานอันเลิศในเพราะข้าวเฒ่า
ในกาลแห่งข้าวเฒ่า, ได้ถวายแล้ว ชื่อซึ่งทานในเพราะข้าวกล้าอันเลิศ
กับ ด้วยชน ท. ผู้อยู่ในบ้านโดยปกติ; (ได้ถวายแล้ว) ซึ่งทาน
อันเลิศในการเกี่ยว ในกาลเป็นที่เกี่ยว, (ได้ถวายแล้ว) ซึ่งทาน
อันเลิศในการกระทำซึ่งขะเน็ด ในกาลเป็นที่กระทำซึ่งขะเน็ด,
(ได้ถวายแล้ว) (ซึ่งทาน) อันเลิศในฟ่อน (ซึ่งทาน) อันเลิศในลาน
(ซึ่งทาน) อันเลิศในลอม (ซึ่งทาน) อันเลิศในฉาง ในกาล ท.
มีกาลเป็นที่กระทำซึ่งฟ่อนเป็นต้น ได้ถวายแล้ว ซึ่งทานอันเลิศ
สิ้นวาระ ท. ๙ ในเพราะข้าวกล้า ครึ่งหนึ่ง อย่างนี้ ด้วยประการฉะนี้ ฯ

อ. ที่ (แห่งข้าวกล้า) อันจุลกาลนั้นถือเอาแล้วและถือเอาแล้ว
ในวาระ ท. ทั้งปวง เต็มรอบแล้ว ฯ

อ. ข้าวกล้า เป็นข้าวเหลือเพื่อ เป็นข้าวถึงพร้อมแล้วด้วยอันตั้งขึ้น
ได้เป็นแล้ว ฯ

ชื่อ อ. ธรรม นั้น ย่อมรักษา (ซึ่งบุคคล) ผู้รักษาอยู่ ซึ่งตน ฯ
(เพราะเหตุนี้ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้ว ว่า)

- อ. ธรรมแล ย่อมรักษา ซึ่งบุคคลผู้ประพฤติซึ่งธรรมโดยปกติ
- อ. ธรรม อันบุคคลประพฤติดีแล้ว ย่อมนำมา ซึ่งความสุข
- อ. อานิสงส์ นั้น เป็นอานิสงส์ ในธรรม อันบุคคลประพฤติดีแล้ว
(ย่อมเป็น) อ. บุคคลผู้ประพฤติซึ่งธรรมโดยปกติ ย่อมไม่ไป
สู่ทุกข์ ดังนี้ ฯ

(อ. อัญญาโกณฑัญญะ) ปรารถนาอยู่ เพื่ออันรู้ตลอด ซึ่งธรรม
อันเลิศ ก่อน ได้ถวายแล้วซึ่งทานอันเลิศ ท. แก้ว ในกาล
แห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี อย่างนี้นั้นเทียว ฯ

อนึ่ง (อ. อัญญาโกณฑัญญะ) ถวายแล้ว ซึ่งทานใหญ่ สิ้นวันเจ็ด
หมอบลงแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งพระบาท ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
นั้น ตั้งไว้แล้ว ซึ่งความปรารถนา เพื่ออันรู้ตลอด ซึ่งธรรมอันเลิศ
ก่อนนั้นเทียว แม้ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ
ในเมืองชื่อว่าหงสวดี ในที่สุดแห่งกัปป์แสนหนึ่ง แต่ภัททกัปป์นี้ ฯ

นิริทุเท ชีเร ปจาเปตวา สปริมธุสสุทราหิ โยเซตวา
พทุทปมุขสุส ภิกุขุสงุสสุส ทานํ ทตวา
ภตตทิจจปริโยสานเ “อิทํ ภาณเต มม อคฺคทานํ
อคฺคธมฺมสุส สพุทปจฺมํ ปฏิเวธาย สํวตฺตตฺตฺติ อาห.

สตฺถา “เอวํ โหตุตฺติ อนุโมทณํ อกาสิ.

โส เขตตํ คนฺตฺวา โอลเณนฺโต สกลเขตเต
กณฺณิกาพทุเทหิ วิย สาลิสฺเสหิ สญฺจนฺนํ ทิสฺวา
ปญฺจวิธํ ปีตี ปฏิลภิตฺวา “ลาภา วต เมติ จินฺตเตตฺวา
ปฺลุกกาเล ปฺลุกคฺคํ นาม อทาสิ, ความวาสฺหิ สทุธิ
อคฺคสสุสทานํ นาม อทาสิ; ลายเน ลายนคฺคํ,
เวณิกฺรณ เวณิกคฺคํ, กลาปาทีสุ กลาปคฺคํ ชลคฺคํ
ภณฺฑคฺคํ โภจฺจคฺคฺนฺตฺติ เอวํ เอกสสุเส นว วาเร
อคฺคทานํ อทาสิ.

ตสฺส สพุเพสุ วาเรสุ คหิตคหิตญฺจานํ ปริปุริ.

สสุสํ อติเรกํ อญฺจานสมฺปนฺนํ อโหสิ.

ธมฺโม นามเส อตฺตทานํ รกฺขณฺตํ รกฺขติ.

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี
ธมฺโม สฺวจินฺนุเณ สฺขมาวทาตี
เอสานิสฺสโร ธมฺเม สฺวจินฺนุเณ
น ทุคฺคตี คจฺจติ ธมฺมจารีตี.

เอวเมว วิปสฺสิสฺสมฺมาสมฺพุทฺธกาเล อคฺคธมฺมํ
ปจฺมํ ปฏิวิชฺชิตฺตํ ปตฺถเณนฺโต นว อคฺคทานานิ
อทาสิ.

อิโต สตสฺหสฺสคฺกปฺมตฺถเก ปน หํสวตีเนเว
ปทุมุตฺตรพุทฺธกาเลปิ สตฺตาทํ มหาทานํ ทตฺวา ตสฺส
ภควโต ปาทุเม เนิปฺชฺชิตฺวา อคฺคธมฺมสุส ปจฺมํ
ปฏิวิชฺชณฺตฺถเมว ปตฺถณํ จเปสิ.

(อ. ตำแหน่ง) อันอัญญาโกณฑัญญะนี้ปรารภมาแล้วนั้นเที่ยวอันเรา ให้แล้ว ด้วยประการฉะนี้, อ. เรา ย่อมให้ เพราะแลดูซึ่งหน้า หามิได้ ดังนี้ ฯ *จบ ก. ๑๗*

(อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ชน ท. ห้ำสืบห้ำ มีกุลบุตรชื่อว่ายสะเป็นประมุข กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอะไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า อ. ชน ท. แม่เหล่านั้ ปรารภมาอยู่ซึ่งพระอรหันต์ ในสำนัก ของพระพุทธเจ้า พระองค์หนึ่ง กระทำแล้ว ซึ่งกรรมคือบุญ มาก, ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้า ไม่เสด็จอุบัติแล้ว, เป็นสหายนัน เป็น กระทำอยู่ ซึ่งบุญ ท. ด้วยการผูกกันเป็นพวก เทียวปฏิบัติอยู่แล้ว ซึ่งสรีระอันไม่มีที่พึ่ง ท. ฯ

ในวันหนึ่ง อ. ชน ท. เหล่านั้ เห็นแล้ว ซึ่งหญิง ผู้เป็นไป กับด้วยกรรมวิบัติ ผู้มีกัลลหอันกระทำแล้ว (ปริษากันแล้ว) ว่า (อ. เรา ท. ยังสรีระ) จักให้ใหม่ ดังนี้ นำไปแล้ว สูปาข้า ฯ

ในชน ท. เหล่านั้ หนา อ. ชน ท. ผู้เหลือ เว้น ซึ่งชน ท. ๕ ในปาข้า (ด้วยคำ) ว่า อ. ท่าน ท. (ยังสรีระ) จงให้ใหม่ ดังนี้ เข้าไปแล้ว สูบ้าน ฯ

อ. ทารกชื่อว่ายสะ แทะแล้ว ซึ่งสรีระนั้น ด้วยหลาว ท. (ยังสรีระ) ให้เป็นไปรอบแล้วๆ ให้ใหม่อยู่ ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งอสุภัสถัญญา ฯ

(อ. ยสะ) แสดงแล้ว แก่ชน ท. ๔ แม่เหล่านอกนี้ (ด้วยคำ) ว่า ดูก่อนท่านผู้เจริญ ท. (อ. ท่าน ท.) จงเห็น ซึ่งสรีระ นี้ มีหนึ่งอันไฟ ขจัดแล้ว ในที่นั้น ฯ ราวกะว่าแม่โคต่าง อันไม่สะอาด มีกลิ่นชั้ว อันสกปรก ดังนี้ ฯ

อ. ชน ท. แม่เหล่านั้ ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งอสุภัสถัญญา ในสรีระ นั้น ฯ อ. ชน ท. ห้ำ เหล่านั้ ไปแล้ว สูบ้าน บอกแล้ว แก่สหายนันที่เหลือ ท. ฯ

ส่วนว่า อ. ทารก ชื่อว่ายสะ ไปแล้ว สูเรือน บอกแล้ว แก่มารดาและบิดา ท. ด้วย แก่ภรรยา ด้วย ฯ

อ. ชน ท. เหล่านั้ แม่ทั้งปวง ยังอสุภกรรมฐาน ให้เจริญแล้ว ฯ อ. กรรมนี้ เป็นกรรมในกาลก่อน ของชน ท. เหล่านั้ (ย่อมเป็น) ฯ

เพราะเหตุที่นั่นนั้เที่ยว อ. ความสำคัญว่าปาข้า ในเรือน อันเต็มแล้วด้วยหญิง เกิดขึ้นแล้ว แก่ยสะ ฯ

ก็ อ. การถึงทัฬหซึ่งคุณวิเศษ บังเกิดแล้ว แก่ชน ท. ทั้งปวง เพราะความถึงพร้อมแห่งอุปนิสัย นั้น ฯ

อ. ชน ท. เหล่านั้ ได้แล้ว (ซึ่งตำแหน่ง) อันอันตนปรารภมาแล้ว นั้นเที่ยว อย่างนี้ ฯ

อ. เรา ย่อมให้ เพราะแลดู ซึ่งหน้า หามิได้ ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. สหาย ท. ผู้นับเนื่องแล้วในพวกอันเจริญ กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอะไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. สหาย ท. แม่เหล่านั้ ปรารภมาแล้ว ซึ่งพระอรหันต์ ในสำนัก ของพระพุทธเจ้า ในกาลก่อน ท. กระทำแล้ว ซึ่งบุญ ท.,

อิตติ อิมินา ปตุตติเมว มया ทินฺนํ, นานํ มุขํ โยโลเกตฺวา ทมฺมีติ.

“ยสกุลปุตฺตปฺปมฺุชา ปญฺจปญฺญาส ชนา กิํ กมฺุํ กิํสุ ฆนฺเตติ.

“เอเตปิ เอกสุส พุทฺธสุส สนฺติเก อรหตฺตํ ปตุเถตฺตา พหุํ ปุญฺญกมฺุํ กตฺวา, อปรภาเค อนุปฺปนฺเน พุทฺเธ, สหายกา หุตฺวา วคฺคพนฺธเนน ปุญฺญานิ กโรนฺตา อนาถสรีรานิ ปฏฺิขคฺคฺนฺตา วิจิริสุ.

เต เอกทิวสํ สคฺพํ อิตฺถิํ กาลกตํ ทิสฺวา “ฉาเปสุสามาติ สฺसानํ หิริสุ.

เตสุ ปญฺจ ชเน “ตฺมุเห ฉาเปถาติ สฺसाने จเปตฺวา เสสา คามํ ปวิญฺจา.

ยสทารโก ตํ สรีริํ สฺสุเลหิ วิชฺฌิตฺวา ปริวตฺเตตฺวา ปริวตฺเตตฺวา ฉาเปนฺโต อสุภสญฺญํ ปฏฺิลภิ.

อิตฺเตสฺปิ จตฺนุนํ ชนानํ “ปสฺสเถ โภ อิมํ สรีริํ ตตฺถ ตตฺถ วิทฺธสฺสจฺจมฺุํ กพรโครูปํ วิย อสุจํ ทุคฺคฺนุํ ปฏฺิฏฺเณติ ทสฺเสสิ.

เตปิ ตตฺถ อสุภสญฺญํ ปฏฺิลภิสุ. เต ปญฺจ ชนา คามํ คนฺตฺวา เสสสหายนันํ กถยิสุ.

ยโส ปน ทารโก เคหํ คนฺตฺวา มาตาปิตฺตุนญฺจ ภริยาย จ กเถสิ.

เต สพฺเพปิ อสุภํ ภาวยิสุ. อิทฺเมเตสํ ปุพฺพกมฺุํ.

เตเนว ยสฺส อิตฺถาคาเร สฺसानสญฺญา อฺุปปชฺชิ.

ตาย จ อฺุปนิสฺสยสฺมฺุปตฺติยา สพฺเพสํ วิเสสาธคฺโม นิพฺพตฺติ.

เอวํ อิมเ อตฺตนา ปตุตฺติเมว ลภิสุ.

นानํ มุขํ โยโลเกตฺวา ทมฺมีติ. “ภทฺทวคฺคฺคิยา สหายกา ปน กิํ กิํสุ ฆนฺเตติ.

“เอเตปิ ภิกฺขเว ปุพฺพพฺุธานํ สนฺติเก อรหตฺตํ ปตุเถตฺวา ปุญฺญานิ กตฺวา,

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก ครั้นเมื่อพระพุทธรเจ้า ไม่เสด็จอุบัติแล้ว, เป็นนักเลง ๓๐ คน เป็น ฟังแล้ว ซึ่งโอวาทแห่งสุกรผู้เป็นบัณฑิต ชื่อว่าตุนทิลละ รักษาแล้ว ซึ่งคือ ท. ๕ สิ้นพันแห่งปี ๖๐ ท. ๗

(อ. สหาย ท.)แม่เหล่านี้ ได้แล้ว ซึ่งตำแหน่ง อันอันตน ปรารภมาแล้วและปรารภมาแล้ว นั้นเที่ยว อย่างนี้, อ. เรา ย่อมให้ แก่ภิกษุ ท. เพราะแลดู ซึ่งหน้า หามิได้ ดังนี้ ๗

(อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ (อ. ภิกษุ ท.)มีพระอรุณเวลากัสสปะเป็นต้น กระทำแล้ว (ซึ่งกรรม) อะไร ดังนี้ ๗

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า (อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) ปรารภมาแล้ว ซึ่งพระอรหันต์นั้นเที่ยว กระทำแล้ว ซึ่งบุญ ท. ๗

ดังจะกล่าวโดยย่อ อ. พระพุทธรเจ้า ท. สอง คือ อ.พระพุทธรเจ้าพระนามว่าติสสะ อ.พระพุทธรเจ้าพระนามว่ามุสสะ เสด็จอุบัติแล้ว ในกัปปี ๙๒ แต่ภัททกัปปีนี้ ๗

อ. พระราชา พระนามว่ามหินท์ เป็นพระบิดาของพระพุทธรเจ้า พระนามว่ามุสสะ ได้เป็นแล้ว ๗

ก็ ครั้นเมื่อพระพุทธรเจ้านั้น ทรงบรรลุลแล้ว ซึ่งพระญาณ เป็นเครื่องตรัสรู้พร้อม, อ. พระโอรสผู้น้อยที่สุด ของพระราชา เป็นสาวกผู้เลิศ (ได้เป็นแล้ว), อ. บุตรของปุโรหิต เป็นสาวกที่สอง ได้เป็นแล้ว ๗

อ. พระราชา เสด็จไปแล้ว สู่สำนัก ของพระศาสดา ทรงแลดูแล้ว ซึ่งชน ท. เหล่านั้น (ด้วยอันทรงดำริ) ว่า อ. บุตรผู้เจริญที่สุด ของเรา เป็นพระพุทธรเจ้า (ได้เป็นแล้ว), อ. บุตรผู้น้อยที่สุด เป็นสาวกผู้เลิศ (ได้เป็นแล้ว), อ. บุตรของปุโรหิต เป็นสาวกที่สอง (ได้เป็นแล้ว) ดังนี้ ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งอุทาน ๓ ครั้ง ว่า อ. พระพุทธรเจ้า ของเรานั้นเที่ยว, อ.พระธรรม ของเรานั้นเที่ยว, อ. พระสงฆ์ ของเรา นั้นเที่ยว; อ.ความนอบน้อม (จงมี) แก่พระผู้มีภาคเจ้า พระองค์นั้น ผู้เป็นพระอรหันต์ ผู้ตรัสรู้ดีโดยชอบแล้ว ดังนี้ ทรงหมอบลงแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งพระบาท ของพระศาสดา ทรงรับแล้ว ซึ่งปฏิญญา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. กาลนี้ เป็นราวจะว่ากาลเป็นที่นั่ง-ประพตติหลับ ในที่สุด แห่งอายุ มีพันแห่งปีเก้าสิบเป็นประมาณ ของหม่อมฉัน (ยอมเป็น), (อ. พระองค์) ไม่เสด็จไปแล้ว สู่ประตู แห่งเรือน ของชน ท. เหล่าอื่น, อ. หม่อมฉัน ย่อมเป็นอยู่ เพียงใด, ทรงยังปัจฉัย ท. สี่ ของหม่อมฉัน จงให้อยู่ทับ เพียงนั้น ดังนี้ ย่อมทรงกระทำ ซึ่งการบำรุงซึ่งพระพุทธรเจ้า เนื่องนิตย ๗

ก็ อ. พระโอรส ท. สาม แม่เหล่านี้ของพระราชา ได้มีแล้ว ๗ ในพระโอรส ท. ๓ เหล่านั้นหา อ. ร้อยแห่งทหาร ท. ๕ เป็นบริวาร ของพระโอรสผู้เจริญที่สุด (ได้เป็นแล้ว), (อ. ร้อยแห่งทหาร ท.) ๓ (เป็นบริวาร) ของพระโอรสผู้มีในท่ามกลาง (ได้เป็นแล้ว), (อ. ร้อยแห่งทหาร ท.) ๒ (เป็นบริวาร) ของพระโอรสผู้น้อยที่สุด (ได้เป็นแล้ว) ๗

อ. พระโอรส ท. ๓ เหล่านั้น (ทรงปรึกษากันแล้ว) ว่า แม่ อ. เรา ท. ยังพระเจ้าพี่ จักให้เสวย ดังนี้ ทรงขอแล้ว ซึ่งโอกาส กะพระบิดา

อปรภาเค อนุปปนเน พุทฺเธ, ตีสุตฺตา หุตฺวา ตฺนฺชิลฺลาทํ สุตฺวา สฺมฺจิวสฺสสทฺสฺสานิ ปญฺจ สีลานิ รกฺขีสุ.

เอวํ อิมปิ อตฺตนา ปตฺติตปตฺติตเมว ลภีสุ, นานํ มุขํ โอลฺเกตฺวา ภิกฺขุณฺ ทมฺมมิตฺติ.

“อรุเวลกสฺสปาทยิ ปน ภาฺนเต ก็ กรีสุติ.

“อรหตฺตเมว ปตฺเถตฺวา ปุณฺณานิ กรีสุ.

อิตฺติ หิ เทวณฺฺติกปเป ติสฺสเ สฺสฺสเติ เทว พุทฺธา อฺปฺปชฺชี่สุ.

มุสฺสพุทฺธสฺส มหิฺนฺโท นาม ราชา ปิตา อโหสิ.

ตสมฺมึ ปน สมฺโพธิํ ปตฺเต, รมฺโถ กนิฺจฺจปฺตฺโต อคฺคสาวโก, ปุโรหิตปฺตฺโต พุติยสาวโก อโหสิ.

ราชา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา “เชฏฺฐปฺตฺโต เม พุทฺโธ, กนิฺจฺจปฺตฺโต อคฺคสาวโก, ปุโรหิตปฺตฺโต พุติยสาวโกติ เต โอลฺเกตฺวา “มเมว พุทฺโธ, มเมว ธมฺโม, มเมว สงฺฆो; นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สฺมมาสมฺพุทฺธสฺสชาติ ติกฺขตฺตํ อุทานํ อุทานตฺวา สตฺถุ ปาทุมฺเเล นิปฺชฺชิตฺวา “ภาฺนเต อิทานิ เม นฺฺตฺิวสฺสสทฺสฺสปริมาณสฺส อายุโน โภกฺกียํ นิสฺสิตฺวา นิทฺทายนกาโล วีย, อญฺเณสฺ เคหทวารํ อคนฺตฺวา, ยาวานํ ชีวามิ, ตาว เม จตฺตาโร ปจฺจเย อธิวาทเสถาติ ปญฺญณฺํ คเหตุวานิ พทฺธํ พุทฺธปฺภฺจฺจานํ กโรติ.

รมฺโถ ปน อปเรปิ ตโย ปุตฺตา อเหตุ. เตสุ เชฏฺฐสฺส ปญฺจ โยธสตานิ ปริวาริ, มชฺฌิมสฺส ตีณิ, กนิฺจฺจสฺส เทว.

เต “มยมฺปิ ภาติกํ โภเชสฺสามาติ ปิตริ อิกาสํ ยาจิตฺวา

แม้ทรงขอยุบย่อ ๆ ไม่ทรงได้แล้ว, ครั้นเมื่อประเทศอันเป็นที่สุดเฉพาะ (อันโจร ท.) ให้กำเริบแล้ว, ผู้อันพระบิดา ทรงส่งไปแล้ว เพื่อประโยชน์แก่ความเข้าไปสงบวิเศษ แห่งประเทศอันเป็นที่สุดเฉพาะนั้น ครั้นทรงยังประเทศอันเป็นที่สุดเฉพาะ ให้เข้าไปสงบวิเศษแล้ว เสด็จมาแล้ว ผู้ส่านัก ของพระบิดา ฯ

ครั้งนั้น อ. พระบิดา ทรงสวมกอดแล้ว ซึ่งพระโอรส ท. เหล่านั้น ทรงจุมพิตแล้ว ที่พระเศียร ตรัสแล้วว่า แน่ะพ่อ ท. (อ. เรา) จะให้ซึ่งพร แก่เจ้า ท. ดังนี้ ฯ

อ. พระโอรส ท. เหล่านั้น (ทรงรับพร้อมแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ดีละ ดังนี้ ทรงกระทำแล้ว ซึ่งพร ให้เป็นพรอันพระองค์ทรงรับเอาแล้ว ผู้อันพระบิดา ตรัสแล้วว่า แน่ะพ่อ ท. (อ. เจ้า ท.) จงรับ ซึ่งพร ดังนี้ โดยอันล่วงไปแห่งวันเล็กน้อย อีกกราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ความต้องการด้วยวัตถุอะไร ๆ อื่น ย่อมไม่มี แก่ข้าพระพุทธเจ้า ท., อ. ข้าพระพุทธเจ้า ท. ยังพระเจ้าพี่ จักให้เสวย จำเดิม แต่กาลนี้, อ. พระองค์ ขอจงพระราชทาน ซึ่งพรนี้ แก่ข้าพระพุทธเจ้า ท. ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า แน่ะพ่อ ท. อ. เรา ย่อมไม่ให้ ดังนี้ ฯ (อ. พระโอรส ท. กราบทูลแล้ว) ว่า (อ. พระองค์ ท.) เมื่อไม่พระราชทานตลอดกาลเนื่องนิรันดร์ ขอจงพระราชทาน สิ้นปี ท. เจ็ด ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า แน่ะพ่อ ท. อ. เรา ย่อมไม่ให้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระโอรส ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ. พระองค์ ท.) ขอจงพระราชทาน (สิ้นปี ท.) ๖ (สิ้นปี ท.) ๕ (สิ้นปี ท.) ๔ (สิ้นปี ท.) ๓ (สิ้นปี ท.) ๒ สิ้นปีหนึ่ง สิ้นเดือน ท. ๗ สิ้นเดือน ท. ๖ สิ้นเดือน ท. ๕ สิ้นเดือน ท. ๔ สิ้นเดือน ท. ๓ ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า แน่ะพ่อ ท. อ. เรา ย่อมไม่ให้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระโอรส ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่ พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข้าพระองค์) จงมีเถิด, อ. พระองค์ ท. ขอจงพระราชทาน สิ้นเดือน ท. ๓ แก่ข้าพระพุทธเจ้า ท. กระทำ ให้เป็นเดือน ๆ หนึ่ง ๆ แก่ข้าพระพุทธเจ้าคนหนึ่ง ๆ ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า แน่ะพ่อ ท. อ. ดีละ, ถ้าอย่างนั้น อ. เจ้า ท. (ยังพระเจ้าพี่) จงให้เสวย สิ้นเดือน ท. ๓ ดังนี้ ฯ ก็ อ. บุคคลผู้ประกอบแล้วในเรือนคลัง ของพระโอรส ท. แม้สาม เหล่านั้น คนเดียวกันเที่ยว, อ. นายเสมียน คนเดียวกันเที่ยว ฯ อ. พระโอรส ท. ๓ เหล่านั้น เป็นผู้มิบุรุษมีนหุต ๑๒ เป็นประมาณ เป็นบริวาร (ยอมเป็น) ฯ

(อ. พระโอรส ท. ๓) ทรงยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งบุรุษ ท. เหล่านั้น (ตรัสแล้ว) ว่า อ. เรา ท. รับแล้ว ซึ่งศีล ท. ๑๐ นุ่งแล้ว ซึ่งผ้ากาสายะ ท. ๒ จักอยู่ อยู่กับ ด้วยพระศาสดา ตลอดประชุม แห่งเดือนสาม นี้, อ. ท่าน ท. รับแล้ว ซึ่งคำใช้จ่ายในทาน ชื่อมีประมาณเท่านี้ ยังของอันบุคคลพึงเคี้ยวและของอันบุคคลพึงบริโภค ทั้งปวง พึงให้เป็นไปพร้อม แก่ภิกษุ ท. เก้าหมื่นรูปด้วย แก่พันแห่งทหาร ของเรา ท. ด้วย ทุก ๆ วัน, เพราะว่า อ. เรา ท. จักไม่กล่าว ซึ่งคำอะไร ๆ จำเดิม แต่กาลนี้ ดังนี้ ฯ

อ. พระโอรส ท. แม้สาม เหล่านั้น ทรงพาเอาแล้ว ซึ่งพันแห่งบุรุษผู้เป็นบริวาร ทรงสมาทานแล้ว ซึ่งศีล ท. ๑๐ ทรงนุ่งแล้ว ซึ่งผ้ากาสายะ ท. ประทับอยู่แล้ว ในวิหารนั้นเที่ยว ฯ

ปุณปุณิ ยาจนตาปี อลภิตวา, ปัจจนเต กุปีเต, ตสฺส วุปสมนตฺถาย เบลิตา ปัจจนฺตํ วุปสมตฺวา ปิตฺตํ สนฺตํ อากมฺสิ.

อด เน ปีตา อาลึงคิตฺวา สีเส จุมพิตฺวา “วริ โว ตาตา ทมฺมีติ อาห.

เต “สาธุ เทวาทิ วริ คหิตกํ กตฺวา ปุณ กติปาหจฺเจยน ปีตฺวา “คณฺหถ ตาตา วรฺนฺติ วุตฺตา “เทว อุมฺหากํ อญฺเณน เกนจิ อตุโณ นตฺถิ, อิตฺโต ปฏฺจาย มยฺ ภาตํ โภเชสฺสาม, อิมํ โน วริ เทหิตฺติ อาหํสฺ.

“น เทมิ ตาตาทิ.

“นิจฺจกาลํ อเทฺนฺตา สตฺต สํวจฺจฺวานิ เทถาทิ.

“น เทมิ ตาตาทิ.

“เตนฺหิ ญ ปญฺจ จตฺตาริ ตีณิ เทว เอกํ สํวจฺจฺริ สตฺต มาเส ญ มาเส ปญฺจ มาเส จตฺตาริ มาเส ตโย มาเส เทถาทิ.

“น เทมิ ตาตาทิ.

“โหตุ เทว, เอกกสฺส โน เอกกํ มาสํ กตฺวา ตโย มาเส เทถาทิ.

“สาธุ ตาตา, เตนฺหิ ตโย มาเส โภเชถาทิ.

เตสํ ปน ตินฺณมฺปิ เอกโก ว โภจฺจาตฺตาริโก, เอกโก ว อายุตฺตโก.

เต ทฺวาทสนฺนหุตฺตปฺริสปริวารา.

เต ปกุโกสาเปตฺวา “มยฺ อิมํ เตมาสํ ทส สีลานิ คเหตุวา เทว กาสายานิ นิวาเสตฺวา สตฺตารา สหฺวาลํ วสิสฺสาม, ตฺมุเห เอตฺตํ นาม ทานวฏฺฏํ คเหตุวา เทวสิกํ นวตฺตสฺสฺสานํ ภิกฺขุณฺ โยธสฺสฺสฺส จ โน สพฺพํ ขาพฺนียโกชนียํ สํวตฺเตยฺยาถ, มยฺ หิ อิตฺโต ปฏฺจาย น ภิกฺขุ วิชฺชามาติ วทิสฺ.

เต ตโยปี ปริวารกปฺริสสฺสฺส คเหตุวา ทส สีลานิ สมาทาย กาสายวตฺถานิ นิวาเสตฺวา วิหาเรยว วสิสฺ.

อ. บุคคลผู้ประกอบแล้วในเรือนคลังด้วย อ. นายเสมียนด้วย เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน รับแล้ว ซึ่งค่าใช้จ่าย ตามวาระ ๗ จากเรือนคลัง ท. ของพระโอรสผู้พี่น้องชาย ท. ๓ ย่อมถวาย ซึ่งทาน ๗

ก็ อ. บุตร ท. (ของชน ท.) ผู้กระทำซึ่งการงาน ย่อมร้องให้ เพื่อประโยชน์ (แก่อาหารวัตถุ ท.) มีข้าวต้มและข้าวสวยเป็นต้น ๗

อ. ชน ท. เหล่านั้น ครั้นเมื่อหมู่แห่งภิกษุ ไม่มาแล้วนั้นเที่ยว, ย่อมให้ (ซึ่งอาหารวัตถุ ท.) มีข้าวต้มและข้าวสวยเป็นต้น แก่บุตร ท. เหล่านั้น ๗

(อ. อาหารวัตถุ) อันยังเกิน ไร ๗ เป็นของไม่เคยมีแล้ว ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งกิจด้วยภักตฺร แห่งหมู่แห่งภิกษุ (ย่อมเป็น) ๗

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. ชน ท. เหล่านั้น (กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ท. จะให้ แก่เด็ก ท. ดังนี้ ถือเอาแล้ว แม้ด้วยตน เคี้ยวกินแล้ว, เห็นแล้ว ซึ่งอาหาร แม้อันเป็นที่ฟูแห่งใจ ไม่ได้เอาแล้ว เพื่ออัน (ยังความฟูแห่งใจ) ให้อยู่ทับ ๗

ก็ อ. ชน ท. เหล่านั้น เป็นผู้มิพินแปดสิบสี่เป็นประมาณ ได้เป็นแล้ว ๗

อ. ชน ท. เหล่านั้น เคี้ยวกินแล้ว, ซึ่งค่าใช้จ่าย อันอันบุคคล ถวายแล้ว แก่สงฆ์ บังเกิดแล้ว ในวิสัยแห่งเปรต เพราะความแตกไป แห่งกาย ๗

ส่วนว่า อ. พระโอรส ท. ผู้เป็นพี่น้องกัน เหล่านั้น กับ ด้วยพินแห่งบุรุษ กระทำแล้ว ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในเทวโลก ท่องเที่ยวไปอยู่ สูเทวโลก จากเทวโลก ยิ่งกับปี ๙๒ ท. ให้สิ้นไปแล้ว ๗

อ. พระโอรส ท. ผู้เป็นพี่น้องกัน ๓ เหล่านั้น ปรารถนาอยู่ ซึ่งพระอรหันต์ กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอันงาม ในกาลนั้น ด้วยประการฉะนี้ ๗

อ. ชฎิล ท. ผู้เป็นพี่น้องกัน ๓ เหล่านั้น ได้แล้ว (ซึ่งตำแหน่ง) อันอันตนปรารถนาแล้วนั้นเที่ยว ๗

อ. เรา ย่อมให้ เพราะแลดูซึ่งหน้า หามิได้ ดังนี้ ๗

ก็ อ. นายเสมียน ของพระโอรส ท. ผู้เป็นพี่น้องกัน ๓ เหล่านั้น ในกาลนั้น เป็นพระเจ้าพิมพิสาร ได้เป็นแล้ว (ในกาลนี้), อ. บุคคล ผู้ประกอบแล้วในเรือนคลัง (ในกาลนั้น) เป็นอุบาสก ชื่อว่าวิสาขะ (ได้เป็นแล้ว ในกาลนี้) ๗

อ. ชน ท. ผู้กระทำซึ่งการงาน ของพระโอรส ท. ๓ เหล่านั้น บังเกิดแล้ว ในเปรต ท. ในกาลนั้น ท่องเที่ยวไปอยู่ ด้วยอำนาจ แห่งสุคติและทุคติ บังเกิดแล้ว ในโลกแห่งเปรตนั้นเที่ยว สิ้นพุทธานดร ท. ๔ ในกับปีนี้ ๗

อ. เปรต ท. เหล่านั้น เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า พระนามว่ากกุสันธะ ผู้ทรงมีอายุมีพินแห่งปี ๔๐ เป็นประมาณ ผู้เสด็จอุบัติแล้ว ก่อนกว่าพระพุทธเจ้าทั้งปวง ในกับปีนี้ ทูลถามแล้ว ว่า อ. พระองค์ ท. ขอจงตรัสบอก ซึ่งกาลเป็นที่ได้ ซึ่งอาหาร แก่ข้าพระองค์ ท. ดังนี้ ๗

โกฏฐาคาโรโก จ อายุตตโก จ เอกโต หุตฺวา ตินฺถุณฺโณ ภาติกานํ โภจฺจฺจาเรหิ วาเรน วาเรน วญฺญํ คเหตุวา ทานํ เทนฺติ.

กมฺมกรานํ ปน ปุตุตา ยาคุภตฺตาทีนํ อตุถาย โรทนฺติ.

เต เตสํ ภิกฺขุสงฺฆเ อนาคเตเยว, ยาคุภตฺตาทีนํ เทนฺติ.

ภิกฺขุสงฺฆสฺส ภตฺตทิจฺจาวสานเ กิญฺจิ อติเรกํ น ญตฺตปฺพุพฺ.

เต อปรภาเค “ทารกานํ เทมาติ อตฺตนาปิ คเหตุวา ชาทีสุ, มนฺญณฺปิ อาหารํ ทิสฺวา อธิวาเสตุํ นาสกฺขีสุ.

เต ปน จตุราสีติสฺสสฺสา อเหตุ.

เต สงฺฆสฺส ทินฺนํ วญฺญํ ชาทิตฺวา กายสฺส เภทา เปตฺติวิสเย นิพฺพุตฺติสุ.

เต ภาตিকা ปน บฺริสฺสสฺสเสน สทฺธี กาลํ กตุวา เทวโลกํ นิพฺพุตฺติตุวา เทวโลกา เทวโลกํ สัสนฺนตา เทวณฺวตฺติกปฺเป เขเปสุ.

เอวํ เต ตโย ภาตโร อรหตุตํ ปตฺเถนฺตาททา กลฺยาณกมฺมํ กรีสุ.

เต อตฺตนา ปตฺถิตเมว ลภีสุ.

นาคํ มุขํ โอลเเกตุวา ทมฺมีติ.”

ตทา ปน เตสํ อายุตตโก พิมฺพิสาโร อโหสิ, โภจฺจฺจาโรโก วิสาโข อุปาสโก.

เตสํ กมฺมกรา ตทา เปเตสุ นิพฺพุตฺติตุวา สุกฺติทฺตคฺติวเสน สัสนฺนตา อิมสฺมี กปฺเป จตฺตาริ พุทฺธนฺตรานิ เปตโลเกเยว นิพฺพุตฺติสุ.

เต อิมสฺมี กปฺเป สพุพฺจมํ อุปฺปนฺนํ จตฺตาทิสฺวสฺสสฺสสาธุกํ กกุสนฺนํ ภควนฺตํ อุปลงฺกมิตุวา “อมฺหากํ อาหารํ ลภนฺกาลํ อัจฺจิกฺขธาติ ปุจฺฉีสุ.

(อ. พระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่ากกุสันธะ) ตรัสแล้ว ว่า
อ. ท่าน ท. จักไม่ได้ ในกาล ของเรา ก่อน, ครั้นเมื่อแผ่นดินใหญ่
งอกขึ้นยิ่งแล้ว (สินที) มีโยชน์เป็นประมาณ อ. พระพุทธเจ้า
พระนามว่า โจนาคมน์ จักเสด็จอุบัติ ข้างหลัง ของเรา, อ. ท่าน ท.
พึงทูลถาม ซึ่งพระพุทธเจ้า พระองค์นั้น ดังนี้ ๕

อ. เปเรต ท. เหล่านั้น ยังกาล มีประมาณเท่านั้น ให้สิ้นไปแล้ว,
ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เสด็จอุบัติแล้ว, ทูลถามแล้ว
ซึ่งพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ๕

อ. พระพุทธเจ้า แม่นั้น ตรัสแล้ว ว่า อ. ท่าน ท. จักไม่ได้
ในกาล ของเรา, ครั้นเมื่อแผ่นดินใหญ่ งอกขึ้นยิ่งแล้ว สินทีมีโยชน์
เป็นประมาณ อ. พระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ จักเสด็จอุบัติ
ข้างหลัง ของเรา, อ. ท่าน ท. พึงทูลถาม ซึ่งพระพุทธเจ้าพระองค์
นั้น ดังนี้ ๕

อ. เปเรต ท. เหล่านั้น ยังกาล มีประมาณเท่านั้น ให้สิ้นไปแล้ว,
ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้า พระองค์นั้น เสด็จอุบัติแล้ว, ทูลถามแล้ว
ซึ่งพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ๕

อ. พระพุทธเจ้า แม่นั้น ตรัสแล้ว ว่า อ. ท่าน ท. จักไม่ได้
ในกาล ของเรา, ครั้นเมื่อแผ่นดินใหญ่ งอกขึ้นยิ่งแล้ว สินทีมีโยชน์
เป็นประมาณ ชื่อ อ. พระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดม จักเสด็จอุบัติ
ข้างหลัง ของเรา, ในกาลนั้น อ. ญาติ ของท่าน ท.
เป็นพระราชอาพระนามว่าพิมพิสาร จักเป็น, อ. พระราชา นั้น
ถวายเป็นแล้ว ซึ่งทาน แก่พระศาสดา (ทรงยังทาน) จักให้ถึง แก่ท่าน
ท., อ. ท่าน ท. จักได้ ในกาลนั้น ดังนี้ ๕

อ. พุทธันดรหนึ่ง เป็นราวกะว่าวันพรุ่ง ได้มีแล้ว แก่เปเรต ท.
เหล่านั้น ๕

อ. เปเรต ท. เหล่านั้น, ครั้นเมื่อพระตถาคตเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว,
ครั้นเมื่อท่าน อันพระราชาพระนามว่าพิมพิสาร, ทรงถวายแล้ว
ในวันหนึ่ง, กระทำแล้ว ซึ่งเสียงอันเป็นที่ตั้งแห่งความกลัว
แสดงแล้ว ซึ่งตน แก่พระราชา ในส่วนแห่งราตรี ๕

ในวันรุ่งขึ้น อ. พระราชานั้น เสด็จมาแล้ว สู่วะเวพวัน
กราบทูลแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น แก่พระตถาคตเจ้า ๕

อ. พระศาสดา (ตรัสแล้ว) ว่า คู่ก่อนมหาบพิตร อ. ญาติ ท.
ของพระองค์ เหล่านั้น เคี้ยวกินแล้ว ซึ่งค่าใช้จ่าย อันอันบุคคล
ถวายแล้ว แก่หมู่แห่งภิกษุ ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าพระนามว่ามุสสะ
ในที่สุดแห่งกัปปี ๙๒ แต่ภักทกัปปีนี้ บังเกิดแล้ว ในโลกแห่งเปเรต
ท่องเที่ยวไปอยู่ ทูลถามแล้ว ซึ่งพระพุทธเจ้า ท. มีพระกกุสันธะ
เป็นต้น ผู้เสด็จอุบัติแล้ว ผู้อันพระพุทธเจ้า ท. เหล่านั้น ตรัสแล้ว
ซึ่งเรื่องนีด้วย ๗ หวังเฉพาะอยู่ ซึ่งทาน ของพระองค์ สินกาล
มีประมาณเท่านี้, ครั้นเมื่อท่านอันพระองค์ ทรงถวายแล้ว
ในวันวาน, ไม่ได้อยู่ซึ่งส่วนบุญ ได้กระทำแล้ว อย่างนี้ ดังนี้ ๕

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็
(ครั้นเมื่อท่าน อันหม่อมฉัน) ถวายแล้ว แม้ในกาลนี้ (อ. เปเรต ท.)
จักได้ หรือ ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า คู่ก่อนมหาบพิตร ขอถวายพระพร
(อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ๕

“มม ตาว กาเล น ลภิสฺสธ, มม ปจฺจโต
มหาปจฺจวิยา โยชนมตฺตํ อภิริพฺพหาย โจนาคมนพฺพุโ
อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ ปุจฺเจยยาถาติ อาห.

เต ตตฺตกํ กาลํ เขเปตฺวา, ตสฺมี อุปฺปนฺเน,
ตํ ปุจฺจิสฺสุ.

โสปี “มม กาเล น ลภิสฺสธ, มม ปจฺจโต
มหาปจฺจวิยา โยชนมตฺตํ อภิริพฺพหาย กสฺสปพฺพุโ
อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ ปุจฺเจยยาถาติ อาห.

เต ตตฺตกํ กาลํ เขเปตฺวา, ตสฺมี อุปฺปนฺเน,
ตํ ปุจฺจิสฺสุ.

โสปี “มม กาเล น ลภิสฺสธ, มม ปจฺจโต
มหาปจฺจวิยา โยชนมตฺตํ อภิริพฺพหาย โคตมพฺพุโ
นาม อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตทา ตุมหากํ ฅาตโก พิมฺพิสาโร
นาม ราชา ภวิสฺสติ, โส สตุถุ ทานํ ทตฺวา
ตุมหากํ ปาเปสฺสติ, ตทา ลภิสฺสธธาติ อาห.

เตสํ เอกํ พุทฺธนฺตรํ เสวทิวสํ วिय อโหสิ.

เต, ตถาคเต อุปฺปนฺเน, พิมฺพิสารรณฺญา
ปสมทิวสํ ทาเน ทินฺเน, รตฺติภาเค ฅารวสทฺทํ
กตฺวา รณฺโเบ อตฺตานํ ทสฺสยีสฺสุ.

โส ปฺนทิวเส เวพฺวันํ อาคนฺตฺวา ตถาคตสฺส
ตํ ปวตฺตี อโรเจสิ.

สตุถา “มหาราช อิติ เทวนวฺตฺติกปฺมตฺถเก
มุสฺสพฺพุทฺธกาเล เอเต ตว ฅาตกา ภิกฺขุสงฺฆมฺสฺส
ทินฺนํ วฏฺฏํ ขาทิตฺวา เปตโลเก นิพฺพตฺติตฺวา
สัสนฺตฺตา กกุสนฺธาทโย พุทฺเธ อุปฺปนฺเน ปุจฺจิตฺวา
เตหิ อิทฺถจิทฺถจ วุตฺตา เอตฺตกํ กาลํ ตว ทานํ
ปจฺจาสีสมานา, หियโย ตยา ทาเน ทินฺเน, ปตฺตี
อลภมานา เอมกัสมฺติ.

“กั ปน ฆนฺเต อิทานิปี ทินฺเน ลภิสฺสหนฺตฺติ.

“อาม มหาราชาติ.

อ. พระราชา ทรงนิมนต์แล้ว ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรูปเจ้า เป็นประมุข ถวายแล้ว ซึ่งทานใหญ่ ในวันรุ่งขึ้น ได้พระราชทานแล้ว ซึ่งส่วนบุญ ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ข้าวและนำอันบุคคล พึงดื่มอันเป็นทิพย์ จนถึงพร้อม แก่เปรต ท. เหล่านั้น แต่มหาทาน นี้ ดังนี้ ๕

(อ.ข้าวและนำอันบุคคลพึงดื่มอันเป็นทิพย์) บังเกิดแล้ว แก่เปรต ท. เหล่านั้น อย่างนั้นนั่นเทียว ๕

ในวันรุ่งขึ้น (อ. เปรต ท.) เป็นผู้เปลือย เป็น แสดงแล้ว ซึ่งตน ๕

อ. พระราชา ทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในวันนี้ (อ. เปรต ท.) เป็นผู้เปลือย เป็น แสดงแล้ว ซึ่งตน ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา ตรัส แล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ. ผ้า ท. อันพระองค์ ไม่ทรงถวายแล้ว ดังนี้ ๕

ในวันรุ่งขึ้น (อ. พระราชา) ทรงถวายแล้ว ซึ่งจีวร ท. แก่หมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประมุข (ทรงยังส่วนบุญ) ให้ถึงแล้ว (แก่เปรต ท. ด้วยพระดำรัส) ว่า อ. ผ้าอันเป็นทิพย์ ท. จงมี แก่เปรต ท. เหล่านั้น แต่ทานนี้ ดังนี้ ๕

อ. ผ้าอันเป็นทิพย์ ท. เกิดขึ้นแล้ว แก่เปรต ท. เหล่านั้น ในขณะที่นั้น นั่นเทียว ๕

อ. เปรต ท. เหล่านั้น, ละแล้ว ซึ่งอรรถภาพแห่งเปรต ตั้งอยู่พร้อมแล้ว โดยอรรถภาพ อันเป็นทิพย์ ๕

อ. พระศาสดา เมื่อทรงกระทำ ซึ่งอนุโมทนา ได้ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการอนุโมทนา ด้วยติโรกฤษทุสตร ว่า **ติโรกฤษทุส ตัญญุณฺติ** ดังนี้เป็นต้น ๕

อ. อันรู้เฉพาะซึ่งธรรม ได้มีแล้ว แก่พันแห่งสัตว์ผู้มีลมปราณ ท. ๘๔ ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งการอนุโมทนา ๕

อ. พระศาสดา ครั้นตรัสแล้ว ซึ่งเรื่อง แห่งชฎิลผู้เป็นพี่น้องกัน ๓ คน ท. ทรงนำมาแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา แม้นี้ ด้วยประการฉะนี้ ๕

(อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็

อ. พระอัครสาวก ท. กระทำแล้ว (ซึ่งความปรารถนา) อย่างไร ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า (อ. อัครสาวก ท.) กระทำแล้ว ซึ่งความปรารถนา เพื่อความเป็นแห่งสาวกผู้เลิศ ๕

ดังจะกล่าวโดยย่อ อ. สารีบุตร บังเกิดแล้ว ในตระกูล แห่งพราหมณ์ผู้มหาศาล ในที่สุด แห่งสองชาย แห่งกัปปี ท. อันยังด้วยแสนแห่งกัปปี แต่กัทกัปปินี, เป็นผู้ชื่อว่าสรทมาณพ โดยชื่อ ได้เป็นแล้ว ๕

อ. โมคคัลลานะ บังเกิดแล้ว ในตระกูลแห่งคฤหบดี ผู้มหาศาล, เป็นผู้ชื่อว่าสิริวัฑฒกภูมพี โดยชื่อ ได้เป็นแล้ว ๕

อ. ชน ท. แม้ทั้งสองเหล่านั้น เป็นเพื่อน ผู้เล่นซึ่งฝุ่นพร้อมกัน ได้เป็นแล้ว ๕

อ. มาณพชื่อว่าสรทะ ครอบครองแล้วซึ่งทรัพย์ใหญ่ อันเป็นของมีอยู่แห่งตระกูล โดยอันล่องไปแห่งบิดา ผู้ไปแล้ว ในที่ลับ ในวันหนึ่ง คิดแล้ว ว่า อ. เรา ย่อมรู้ ซึ่งอรรถภาพ ในโลกนี้ นั่นเทียว, ย่อมไม่รู้ ซึ่งอรรถภาพในโลกอื่น, ก็ ชื่อ อ. ความตาย แห่งสัตว์ผู้เกิดแล้ว ท. เป็นธรรมชาติยั่งยืน (ย่อมเป็น), อ. อัน (อันเรา) บวชแล้ว บวช อย่างหนึ่ง กระทำ ซึ่งการแสวงหาซึ่งธรรม เป็นเหตุพ้น ย่อมควร ดังนี้ ๕

ราชา พุทธรูปมุขี ภิกษุสงฆ์ นิมนต์เตวา ปุนทิวเส มหาทานี ทตฺวา “ภานุเต อิตฺ เตสฺ เปตานํ ทิพฺพุนฺนปานํ สมฺปชฺชตฺตติ ปตฺตี อทาสี.

เตสฺ ตเถว นิพฺพตฺติ.

ปุนทิวเส นคฺคา หุตฺวา อตฺตานํ ทสฺเสสฺสุ.

ราชา “อชฺช ภานุเต นคฺคา หุตฺวา อตฺตานํ ทสฺเสสนฺนติ อโรวเจสิ.

“วตฺถุณิ เต น ทินฺนานิ มหาราชชาติ.

ปุนทิวเส พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส จีวรานิ ทตฺวา “อิตฺ เตสฺ ทิพฺพวตฺถุณิ โหนตฺตติ ปาเปสิ.

ตฺถณฺณเถว เตสฺ ทิพฺพวตฺถุณิ อฺปฺปชฺชิสฺสุ.

เต เปตตฺตภาวํ วิชิตฺวา ทิพฺพตฺตภาเวณ สณฺุจิสฺสุ.

สตฺถา อญฺโหมทํ กโรนฺโต “**ติโรกฤษทุส ตัญญุณฺติ** ติโรกฤษทุทานุโมทณํ อทาสี.

อญฺโหมทาวสานเณ จตฺราสีติยา ปาณสทฺสฺสานํ ฆมฺมาภิสฺสมโย อโหสิ.

อิตฺติ สตฺถา เตภาติกขฺฎิกลานํ วตฺถุ กเถตฺวา อิมฺมปิ ฆมฺมเทสนํ อทหริ.

“อคฺคสาวกา ปน ภานุเต ก็ กวีสุตฺติ.

“อคฺคสาวกภาวาย ปตฺถนํ กวีสุ.

อิตฺติ กปฺปสฺตสทฺสสาธิกสฺส ทิ กปฺปานํ อสงฺเขยฺยสฺส มตฺถเถ สารีปฺตฺโต พฺราหฺมณมหาศาลกฺุเล นิพฺพตฺติ, นามเณ สรทมาณโว นาม อโหสิ.

โมคคฺลลानิ คหปฺติมหาศาลกฺุเล นิพฺพตฺติ, นามเณ สิริวฑฺฒกภูมพีโก นาม อโหสิ.

เต อุกฺโกปิ สหปฺปสิทฺธิกา สหายกา อหฺสุ.

สรทมาณโว ปิตฺตอจฺเจเน กุลสฺนตฺกํ มหาณํ ปฏฺิปปชฺชิตฺวา เอกทิวสํ รโหคฺโต จินฺนเตสิ “อหํ อธิโลกตฺตภาวเมว ชานามิ, โน ปโรโลกตฺตภาวํ; ชาตสฺตฺตทานญฺจ มรณํ นาม ฐวํ, มยา เอกํ ปพฺพชฺชํ ปพฺพชฺชิตฺวา โมกฺขฆมฺมคเวสนํ กาคฺตุ วฏฺฏตีติ.

อ. มาณพชื่อว่าสรทะนั้น เข้าไปหาแล้ว ซึ่งสหาย กล่าวแล้วว่า แน่ะสิริวิฑฒ ผู้มีฐานะเสมอ อ. เรา บวชแล้ว จักแสวงหา ซึ่งธรรมเป็นเหตุพ้น, อ. ท่าน จักอาจ เพื่ออันบวช กับ ด้วยเรา (หรืออ), (หรือว่า อ. ท่าน) จักไม่อาจ ดังนี้ ฯ

(อ. กุฎุมพีชื่อว่าสิริวิฑฒ กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะสหาย อ. เรา จักไม่อาจ, อ. ท่านนั้นเที่ยว จงบวช ดังนี้ ฯ

อ.มาณพชื่อว่าสรทะนั้น คิดแล้ว ว่า อ. บุคคล ผู้ไปอยู่ โลกอื่น ชื่อว่าผู้ พาเอา ซึ่งสหายหรือ หรือว่า ซึ่งญาติและมิตร ท. ไปแล้ว ย่อมไม่มี, อ. กรรม อันอันตนกระทำแล้ว ย่อมมี แก่ตนเพียง ดังนี้ ฯ

ในลำดับนั้น (อ. มาณพชื่อว่าสรทะ) (ยังบุคคล) ให้เปิดแล้ว ซึ่งเรือนคลังแห่งรัตนะ ให้แล้ว ซึ่งทานใหญ่ แก่คนกำพร้าและ คนผู้ไปสู่ทางไกลและคนมีแผลและคนขอ ท. เข้าไปแล้ว สูซึ่งแห่งภูเขา บวชแล้ว บวชโดยความเป็นฤาษี ฯ

(อ. ชน ท.) บวชแล้ว บวชตาม ซึ่งมาณพนั้น อย่างนี้ คือ (อ. ชน) คนหนึ่ง (อ. ชน ท.) สอง (อ. ชน ท.) สาม เป็นชฎิล มีพัน ๗๔ เป็นประมาณ ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. ชฎิลนั้น ยังอภิญญา ท. ห้าด้วย ยังสมาบัติ ท. แปด ด้วย ให้บังเกิดแล้ว บอกแล้ว ซึ่งการปริกรรมซึ่งกลืน แก่ชฎิล ท. เหล่านั้น ฯ

อ. ชฎิล ท. ทั้งปวง แม่เหล่านั้น ยังอภิญญา ท. ห้าด้วย ยังสมาบัติ ท. แปดด้วย ให้บังเกิดแล้ว ฯ

โดยสมัยนั้น อ.พระพุทเจ้า พระนามว่าอนิมทสฺสี ได้เสด็จอุบัติแล้ว ในโลก ฯ อ. เมือง เป็นเมืองชื่อว่าจันทวดี ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. พระบิดา เป็นกษัตริย์ พระนามว่ายัสวันต์ ได้เป็นแล้ว, อ. พระมารดา เป็นพระเทวี พระนามว่ายโสธรา (ได้เป็นแล้ว), อ. ต้นรกฟ้า เป็นต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้ (ได้เป็นแล้ว), อ. อัครสาวก ท. ๒ คือ อ. พระนิสกะด้วย คือ อ. พระอนิเมด้วย (ได้มีแล้ว), อ. ภิกษุ ผู้อุปัฏฐาก เป็นผู้ชื่อว่า วรณะ (ได้เป็นแล้ว), อ. อัครสาวิกา ท. ๒ คือ อ. นางสุนทราด้วย คือ อ. นางสุนณาด้วย (ได้มีแล้ว) ; อ. แสน แห่งปี เป็นอายุ ได้เป็นแล้ว, อ. พระสรีระ เป็นสรีระอันสูง โดยศอก ๕๘ (ได้เป็นแล้ว), อ. แสงสว่างแห่งพระสรีระ แผ่ไปแล้ว ตลอดโยชน์ ๑๒, อ. แสนแห่งภิกษุ เป็นบริวาร ได้เป็นแล้ว ฯ

ในวันหนึ่ง อ.พระพุทเจ้า พระองค์นั้น เสด็จออกแล้ว จากสมาบัติอันประกอบแล้วด้วยพระกรุณาใหญ่ ในกาล-อันขจัดเฉพะซึ่งมีดี ทรงตรววจดูอยู่ ซึ่งโลก ทรงเห็นแล้ว ซึ่งดาบสชื่อว่าสรทะ

โส สหายกั อุปสงกมิตวา อาห “สมม สิริวิฑฒ อหิ ปพพชิตวา โมกขธมมัม คเวลิสฺสูสามิ, ตฺวํ มया สทฺธี ปพพชิตุํ สกฺขิสฺสูสสิ, น สกฺขิสฺสูสสิติ.

“น สกฺขิสฺสูสามิ สมม, ตฺวํเยว ปพพชาหิติ.

โส จินฺเตสิ “ปรโลกิ คจฺจนฺโต สหายิ วา ภาติमितฺเต วา คเหตุวา คโต นาม นตฺถิ, อตฺตนา กตํ อตฺตโนว โหติติ.

ตโต รตนโกฏฐาคาริ วิวราเปตฺวา กปณฺธิก- วนิพุกยาจกานิ มหทานิ ทตฺวา ปพพตปาหิ ปวิสิตฺวา อธิสิปพพชฺชํ ปพพชิติ.

ตสฺส เอโก เทว ตโยติ เอวํ อนุปพพชฺชํ ปพพชิตฺวา จตฺสฺตตฺติสหฺสฺสมตฺตา ชฎิลา อหฺลํ.

โส ปญฺจ อภิญญา อภฺจ จ สมปาตฺติโย นิพพตฺเตตฺวา เตสํ ชฎิลานํ กลฺลิณปริกมมํ อาจิกฺขิ.

เตปิ สพฺเพ ปญฺจ อภิญญา อภฺจ จ สมปาตฺติโย นิพพตฺเตสฺ.

เตน สมเยน อนิมทสฺสี นาม พุทฺโธ โลก อุตฺปาที.

นคฺริ จนฺทวตี นาม อโหสิ. ปีตา ยสฺวนฺโต นาม ชตฺติโย, มาตา ยโสธรา นาม เทวี, โพิ อชฺชุนรูกฺโข, นิสฺโก จ อนโม จ เทว อคฺคสาวกา, วรฺโณ นาม อุปฺภูสาโก, สุนฺทรา จ สุมฺนา จ เทว อคฺคสาวิกา; อายุ วสฺสสฺตสฺส อโหสิ, สรีริ อภฺจปญฺญาสทฺตฺตพฺเพรฺ, สรีรฺปภา ทฺวาทสโยชนํ ฝริ, ภิกฺขุสฺตสฺส ปริวาริ อโหสิ.

โส เอกทิวสํ ปจฺจสฺกาเล มหาคฺรุณาสมาตฺติโต วุฏฺฐาย โลกิ โวลเณฺโต สรทฺตาปสิํ ทิสฺวา

(ทรงดำริแล้ว) ว่า ในวันนี้ อ.การแสดงซึ่งธรรม เป็นคุณใหญ่ จักเป็น เพราะปัจจัยแห่งเราผู้ไปแล้วผู้ล้านัก ของดาบสชื่อว่าสวระด้วย, อ. ดาบสชื่อว่าสวระนั้น จักปรารถนา ซึ่งตำแหน่งแห่งอัครสาวก ด้วย, อ. กุฎุมพีชื่อว่าสิริวัฑฒ์ ผู้เป็นสหาย ของดาบสชื่อว่าสวระ นั้น จักปรารถนา ซึ่งตำแหน่งแห่งสาวกที่สองด้วย,

อ.ชฎิลมีพัน ๗๔ เป็นประมาณ ท. ผู้เป็นบริวาร ของดาบสชื่อว่าสวระนั้น จักบรรลุซึ่งพระอรหัต ในกาลเป็นที่สุด- ลงรอบแห่งเทศนาด้วย, อ. อันอันเราไป ที่นั่น ย่อมควร ดังนี้ ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ของพระองค์ ไม่ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งใคร ๆ อื่น เป็นผู้เสด็จเที่ยวไปพระองค์เดียว รวากะ อ. สีหะ เป็น, ครั้นเมื่ออันเตวาลิก ท. ของดาบสชื่อว่าสวระ ไปแล้ว เพื่อประโยชน์แก่ผลและผลอันเจริญ, (ทรงอธิษฐานแล้ว) ว่า (อ. ดาบสชื่อว่าสวระ) จงรู้ ซึ่งความที่แห่งเราเป็นพระพุทธรเจ้า ดังนี้, เมื่อดาบสชื่อว่าสวระ เห็นอยู่ นั้นเที่ยว, เสด็จข้ามลงแล้ว จากอากาศ ประทับยืนแล้ว บนแผ่นดิน,

อ. ดาบสชื่อว่าสวระ เห็นแล้ว ซึ่งอานุภาพแห่งพระพุทธรเจ้า ด้วยนั้นเที่ยว ซึ่งความสำเร็จแห่งพระสรีระด้วยพิจารณาแล้ว ซึ่งมนต์เป็นเครื่องทำนายนซึ่งลักษณะ ท. รู้แล้ว ว่า อ. บุคคลชื่อว่า ผู้มาตามพร้อมแล้ว ด้วยลักษณะ ท. เหล่านี้ อยู่อยู่ ในท่ามกลาง แห่งเรือน เป็นพระราชาผู้จักรพรรดิ ย่อมเป็น , เมื่อบวช เป็นพระพุทธรเจ้าผู้ตรัสรู้ซึ่งเรื่องทั้งปวง ผู้มีกิเลสเพียงตั้งเครื่องมงบัง อันเปิดแล้ว ในโลก ย่อมเป็น ; อ. บุรุษนี้ เป็นพระพุทธรเจ้า (ย่อมเป็น) โดยความไม่มีแห่งความสงสัย ดังนี้ กระทำแล้ว ซึ่งการต้อนรับ ถวายบังคมแล้ว ด้วยการจัดไว้เฉพาะแห่งองค์ ๕ ได้ปูลาด ซึ่งอาสนะ ถวายแล้ว ฯ

อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับนั่งแล้ว บนอาสนะอันดาบส ปูลาดแล้ว ฯ

แม้ อ. ดาบสชื่อว่าสวระ ถือเอาแล้ว ซึ่งอาสนะ อันสมควร แก่ตน นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ

ในสมัยนั้น อ. ชฎิล ท. มีพัน ๗๔ เป็นประมาณ ถือเอาแล้ว ซึ่งผลและผลอันเจริญ ท. ทั้งประณีต ๆ อันมีโอชะ ถึงพร้อมแล้ว ซึ่งสำนัก ของอาจารย์, แลดูแล้ว ซึ่งอาสนะ แห่งพระพุทธรเจ้า ท. ด้วยนั้นเที่ยว แห่งอาจารย์ด้วย นั่งแล้ว กล่าวแล้วว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. เรา ท. ย่อมเที่ยวไป (ด้วยความคิด) ว่า (อ. บุคคล) ผู้ใหญ่กว่า กว่าท่าน ท. ย่อมไม่มี ในโลกนี้ ดังนี้, ก็ อ. บุรุษ นี้ เห็นจะเป็นผู้ใหญ่กว่า กว่าท่าน ท. (จักเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบสชื่อว่าสวระ กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ ท. อ. เจ้า ท. ย่อมกล่าว (ซึ่งคำ) อะไร, อ. เจ้า ท. ย่อมปรารถนา เพื่ออันกระทำ ซึ่งภูเขาคือว่าสินธุ อันสูงโดยแสนแห่งโยชน์ ๖๘ ให้เสมอ กับ ด้วยเมล็ดพันธุ์ผักกาดหรือ, แน่ลูก ท. อ. เจ้า ท. ย่อมกระทำแล้ว ซึ่งการเปรียบ ซึ่งเรา กับ ด้วยพระสัพพัญญูพุทธรเจ้า ดังนี้ ฯ

“อชช มยุหิ สรทตปัสสุส สนฺติกั คตปัจจุเยน ธมฺมเทศนา จ มหตี ภวิสฺสตี, ไส จ อคฺคสวากฺกุชานํ ปตฺเตสฺสตี, ตสฺส สหายโก สิริวฑฺฒกฺกุมฺพิโก พุติยสวากฺกุชานํ ปตฺเตสฺสตี,

เทศนาปริโยसानะ จสุส ปริวารา จตฺตตฺตติ- สหสฺสชฎิลา อรหตฺตํ ปาปฺปณิสฺสนฺติ; มยา ตตฺถ คนฺตุ วกฺกฏฺตีติ อตฺตโน ปตฺตจิวรมาทาย อณฺเฏ กญฺจि อนามนฺเตตฺวา สีโห วิย เอกจโร หุตฺวา, สรทตปัสสุส อนฺเตวาลิเกสฺส ผลาผลตฺถาย คเตสฺส, “พุทฺธกาโร เม ชานาตฺติ, ปสฺสนฺตฺสเสว สรทตปัสสุส, อากาสโต โอบิตฺริตฺวา ปจฺวิยํ ปติฏฺฐาสิ.

สรทตปโส พุทฺธานุภาวญฺเจว สรีเรนิปฺตฺตติญฺจ ทิสฺวา ลกฺขณมฺนฺเต สมฺมสฺติตฺวา “อิเมหิ ลกฺขณฺเห สมนฺนาคโต นาม อคารมชฺเฒ วนฺนโต ราชา โหติ จกฺกวตฺตี, ปพฺพชนฺโต โลเก วิวญฺจฺจโห สพฺพญฺญพฺพุโ โหติ; อโย ปฺริโส นิสฺสํสโย พุทฺโธติ ชานิตฺวา ปจฺจุคฺคมนํ กตฺวา ปญฺจปติฏฺฐิตฺน วนฺทิตฺวา อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา อทาสิ.

นีสิตี ภควา ปญฺญตฺตาสเน.

สรทตปโสปี อตฺตโน อนุจฺฉวิกิ อาสนํ คเหตฺวา เอกมฺนฺตํ นีสิตี.

ตสมิ สมเย จตฺตตฺตติสหสฺสา ชฎิลา ปณฺีตปณฺีตานิ โอชวฺนฺตานิ ผลาผลานิ คเหตฺวา อาจฺริยสฺส สนฺติกั สมฺปตฺตา, พุทฺธานุญฺเจว อาจฺริยสฺส จ นิสฺนฺนาสนํ โอลิเกตฺวา อาหิสฺส “อาจฺริย มโย ‘อิสมฺมิ โลเก ตฺมฺเหหิ มหฺนฺตโร นตฺถิติ วิจฺจาม, อโย ปน ปฺริโส ตฺมฺเหหิ มหฺนฺตโร มญฺเฑติ.

“ ตาตา ก็ วเทถ , สาสเปน สทุธิ อฏฺสสฏฺจิชฺยชนสฺตสหสฺสพฺเพธํ สินฺนํ สมนํ กาคฺตุ อิจฺฉถ, สพฺพญฺญพฺพุธฺน สทุธิ มม อูปมํ มา กริตฺถ ปุตฺตกาติ.

* ก. ๑๙ * ครั้งนั้น อ. ดาบส ท. เหล่านั้น (คิดแล้ว) ว่า ถ้าว่า อ. บุรุษนี้ เป็นสัตว์เล็กน้อย จักได้เป็นแล้วไซ้, อ. อาจารย์ ของเรา ท. จักไม่นำมา ซึ่งการเบียดเบียน มีอย่างนี้เป็นรูป อ. บุรุษนี้ เป็นผู้ใหญ่ เพียงใดหนอ (ย่อมนั้น) ดังนี้ ทั้งปวงเที่ยว หมอบแล้ว ไกล้พระบาท ท. ถวายบังคมแล้ว ด้วยศรัทธา ๕

ครั้งนั้น อ. อาจารย์ กล่าวแล้ว กะดาบส ท. เหล่านั้น ว่า แน่ะพ่อ ท. อ. ไทยธรรม อันสมควร แก่พระพุทธรูปเจ้า ท. ของเรา ท. ย่อมไม่มี, อนึ่ง อ. พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ในที่นี้ ในเวลาเป็นที่ เทียวไปเพื่อศึกษา, อ. เรา ท. จักถวาย ซึ่งไทยธรรม ตามความสามารถ ตามกำลัง ; อ. ผลและผลอันเจริญ อันประณีต ไต่ ๆ (มีอยู่) , อ. เจ้า ท. จงนำมา ซึ่งผลและผลอันเจริญนั้น ๆ ดังนี้ (ยังดาบส ท. เหล่านั้น)ให้นำมาแล้ว ถวายแล้ว ซึ่งมีอ. ท. (ยังผลและผลอันเจริญ) ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในบาตร ของพระตถาคตเจ้า เอง ๕

ครั้นเมื่อผลและผลอันเจริญ เป็นผลไม่สู้กว่าอันพระศาสดา ทรงรับเฉพาะแล้ว (มีอยู่) , อ. เทวดา ท. ใส่เข้าแล้ว ซึ่งโอบอ้อม อันเป็นทิพย์ ๕

อ. ดาบสนั้น กรองแล้ว แม้ซึ่งน้ำ ได้ถวายแล้ว เองนั้นเที่ยว ๕ ในลำดับนั้น ครั้นเมื่อพระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ทรงกระทำ ซึ่งกิจด้วยภัต, อ. ดาบสชื่อว่าสรวะ ร้องเรียกแล้ว ซึ่งอันตวาลิก ท. ทั้งปวงนั่งกล่าวอยู่แล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวเป็นที่ตั้ง แห่งความระลึกถึง ในสำนัก ของพระศาสดา ๕

อ. พระศาสดา ทรงดำริแล้ว ว่า อ. อัศวรสาวก ท. สอง จงมากับ ด้วยหมู่แห่งภิกษุ ดังนี้ ๕

อ. พระอัศวรสาวก ท. เหล่านั้น ทราบแล้ว ซึ่งพระดำริ แห่งพระศาสดา ผู้มีพระชินาสพเสนาหนึ่งเป็นบริวารมาแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ได้ยินแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ๕

ในลำดับนั้น อ. ดาบสชื่อว่าสรวะ เรียกมาแล้ว ซึ่งอันตวาลิก ท. (ด้วยคำ) ว่า แน่ะพ่อ ท. แม้ อ. อาสนะแห่งพระพุทธรูปเจ้า ท. ประทับนั่งแล้ว เป็นที่ต่ำ (ย่อมนั้น) , อ. อาสนะ ย่อมไม่มี แม้เพื่อเสนาแห่งสมณะ, อ. อัน อันเจ้า ท. กระทำ ซึ่งสักการะ แก่พระพุทธรูปเจ้า อันโอฬาร ในวันนี้ ย่อมควร, อ. เจ้า ท. จงนำมา ซึ่งดอกไม้ ท. อันถึงพร้อมแล้วด้วยสีและกลิ่น จากเชิงแห่งภูเขา ดังนี้ ๕

อ. กาลเป็นที่กล่าว เป็นราวกะว่าเนินช้า ย่อมเป็น, แต่ที่ว่า อ. วิสัยแห่งฤทธิ์ ของบุคคลผู้มีฤทธิ์ เป็นสภาพอันใคร ๆ ไม่ควรคิด (ย่อมนั้น) ดังนี้แล้ว ๕

อ. ดาบส ท. เหล่านั้น นำมาแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท. อันถึงพร้อมแล้ว ด้วยสีและกลิ่น โดยกาลสักว่าครู่เดียวอนันต์เที่ยว ปลูกแล้ว ซึ่งอาสนะอันเป็นวิหารแห่งดอกไม้นี้ มีโยชน์เป็นประมาณ เพื่อพระพุทธรูปเจ้า ท. ๕

อด เต ตาปสา “สจายั ปุริโส อิตฺตฺรสตฺโต อภิวิสฺส, น อุมฺหากิ อจฺริโย เอวฺรูปุ อุมฺปํ อหริสฺสตี, ยาว มหา วตฺตายั ปุริโสตี สพฺเพว ปาเทสฺส ปตฺติวฺวา สิริสา วฺนุทีสฺส.

อด เน อจฺริโย อห “ตาทา อุมฺหากิ พุทฺธานิ อญฺจุจฺวิโก เทยฺยธมฺโม นตฺถิ, สตฺถา จ ภิกฺขวาจฺเรลาเย อธิคฺโต, มยฺ ยถาสตฺติ ยถาพลฺลํ เทยฺยธมฺมํ ทสฺสาม; ตุมฺเห ยํ ยํ ปณฺตีตํ ผลาผลํ, ตํ ตํ อหฺรธาตี อหฺรธาเปวฺวา หตฺถเอ โฉวิตฺวา สยํ ตถาคตฺสฺส ปตฺเต ปตฺติจฺจาเปตี.

สตฺถารา ผลาผลเอ ปฏิคฺคหิตมตฺเต, เทวตา ทิพฺพิทํ ปกฺขิปีสฺส.

โส ตาปโส อุกฺกปิ สยเมว ปริสฺสาเวตฺวา อทาสี. ตโต ภตฺตทิจฺจํ กตฺวา นิสินฺเน สตฺถริ, สพฺเพ อนฺเตวาลิกเอ ปกฺโกสิตฺวา สตฺถุ สนฺติเก สาราณียกถํ กถฺนุโต นิสีตี.

สตฺถา “เทว อคฺคสวกา ภิกฺขุสงฺฆเมว สทฺธี อาคจฺจนฺตฺติ จินฺเตลี.

เต สตฺถุ จิตฺตํ ฅตฺวา สตฺสทฺสฺสชฺเณสวปริวารวา อาคนฺตฺวา สตฺถาริ วฺนุทีวฺวา เอกมฺนฺตํ อญฺจิสฺส.

ตโต สรทตาปโส อนฺเตวาลิกเอ อามนฺเตลี “ตาทา พุทฺธานิ นิสินฺนาสนมฺปิ นิจฺจํ, สมณสทฺสทฺสสุสาปิ อาสนํ นตฺถิ, ตุมฺเห อชฺช อูฬาริ พุทฺธสฺสกาโร กาคฺตุ ฏฏฺฐตี, ปพฺพตปาทโต วณฺณคณฺธสมฺปนฺนานิ ปุปฺผานิ อหฺรธาตี.

กถนกาโล ปปญฺโจ วิย โหตี, อิทฺธิมโต ปน อิทฺธิวิสโย อจฺินฺเตยฺโยตี.

มฺหุตฺตมตฺเตเนว เต ตาปสา วณฺณคณฺธสมฺปนฺนานิ ปุปฺผานิ อหฺริตฺวา พุทฺธานิ โยชนปฺปมาถํ ปุปฺผาสนํ ปญฺญาเปสฺส.

(อ. อาสนะ) มีคาจตุต ๓ เป็นประมาณ (ได้มีแล้ว) เพื่อพระอัครสาวก ท. ทั้งสอง, (อ. อาสนะ) อันต่างด้วยอาสนะมีอาสนะประกอบแล้ว ด้วยโยชนด้วยทั้งกึ่งเป็นต้น (ได้มีแล้ว) เพื่อภิกษุ ท. ผู้เหลือ, (อ. อาสนะ) มีอุสภะเป็นประมาณ ได้มีแล้ว เพื่อภิกษุผู้ใหม่ในสงฆ์ ฯ (อันใคร ๆ) ไม่ควรคิดว่า อ. อาสนะ ท. อันใหญ่เพียงนั้น (อันดาบส ท.) ปลูกแล้ว ในอาศรมบพ แห่งหนึ่ง อย่างไร ดังนี้ ฯ เพราะว่า อ. วิสัยนั้น เป็นวิสัยแห่งฤทธิ ย่อมเป็น ฯ

ครั้นเมื่ออาสนะ ท. อันดาบส ท. ปลูกแล้ว อย่างนี้, อ.ดาบสชื่อว่าสรทะ ยืนประคองแล้ว ซึ่งอัญชลี ข้างพระพักตร์ ของพระตถาคตเจ้า กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระองค์ ท.) ขอจงเสด็จขึ้นเฉพาะ สู้อาสนะอันเป็นวิหาร แห่งดอกไม้ นี้ เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่ข้าพระองค์ สิ้นกาลนานเถิด ดังนี้ ฯ

เพราะเหตุนี้ (อ. คำอันเป็นคาถา) ว่า

(อ. เรา) ยังดอกไม้ต่าง ๆ ด้วย ยังกลิ่นด้วย ให้ประชุมกันแล้ว โดยความเป็นอันเดียวกัน ปลูกแล้ว ซึ่งอาสนะอันเป็นวิหาร- แห่งดอกไม้ ได้กราบทูลแล้ว ซึ่งคำนี้ ว่า ข้าแต่พระวิระ อ.อาสนะนี้ อันข้าพระองค์ ปลูกแล้ว (กระทำ) ให้เป็นที่สมควร แก่พระองค์, (อ. พระองค์) เมื่อทรงยังจิต ของข้าพระองค์ ให้เลื่อมใส ขอจงเสด็จประทับนั่ง บนอาสนะอันเป็นวิหาร- แห่งดอกไม้เถิด ฯ อ. พระพุทธเจ้า ทรงยังจิต ของข้าพระองค์ ให้เลื่อมใส แล้ว (ทรงยังมนุษย์โลก ท.) อันเป็นไปกับด้วยเทวโลก ให้รำเริงแล้ว ประทับนั่งแล้ว บนอาสนะอันเป็นวิหารแห่งดอกไม้ ตลอดคืนและวัน ๗ (ดังนี้) ดังนี้ ฯ

(อันดาบสชื่อว่าสรทะ) กล่าวแล้ว ฯ

ครั้นเมื่อพระศาสดา ประทับนั่งแล้ว อย่างนี้, อ. พระอัครสาวก ท. ๒ ด้วย อ. ภิกษุผู้เหลือ ท. ด้วย นั่งแล้ว บนอาสนะอันถึงแล้ว แก่ตน ฯ

อ.ดาบสชื่อว่าสรทะ ถือเอาแล้ว ซึ่งฉัตรอันเป็นวิหารแห่งดอกไม้ อันใหญ่ ได้ยืนกันอยู่แล้ว เห็นพระเศียร ของพระตถาคตเจ้า ฯ

อ.พระศาสดา (ทรงอธิษฐานแล้ว) ว่า อ. สักการะนี้ ของขมิถ ท. เป็นสภาพมีผลใหญ่ จงเป็น ดังนี้ ทรงเข้าแล้ว ซึ่งสมบัติชื่อว่านิโรธ ฯ อ. พระอัครสาวก ท. ๒ ก็ดี อ. ภิกษุผู้เหลือ ท. ก็ดี รู้แล้ว ซึ่งความที่ แห่งพระศาสดาเป็นผู้ทรงเข้าแล้ว ซึ่งสมบัติ เข้าแล้ว ซึ่งสมบัติ ฯ

ครั้นเมื่อพระตถาคตเจ้า ประทับนั่งเข้าแล้ว ซึ่งสมบัติชื่อว่านิโรธ ตลอดวันเจ็ด, อ.อันเตवासิก ท., ครั้นเมื่อกาลเป็นที่เที่ยวไป เพื่อภิกษา ถึงพร้อมแล้ว, บริโภคแล้ว ซึ่งรากไม้และผลและผลอันเจริญ ในป่า ย่อมยืนประคอง ซึ่งอัญชลี ต่อพระพุทธเจ้า ท. สิ้นกาล อันเหลือ ฯ

ส่วนว่า อ. ดาบสชื่อว่าสรทะ ไม่ไปแล้ว แม้ผู้ที่เป็นที่เที่ยวไป เพื่อภิกษา กันอยู่ ซึ่งฉัตรอันเป็นวิหารแห่งดอกไม้เที่ยว

อุภินัน อคฺคสาวกานํ ตีคาจตุตฺ, เสสานํ ภิกฺขุณฺ อพฺตมโยชนิกาทีเกทํ, สงฺฆนวกสุส อฺสภมตฺตํ อโหสิ. “กถํ เอกสุมี อสฺสมปเท ตาวมหนุตานิ อาสนานิ ปญฺญตฺตานีติ น จินฺตเตตพฺพํ. อิทธิวิสโย เสส.

เอวํ ปญฺญตฺเตสุ อาสนesu, สรทตปโต ตถาคตสุส ปุโรโต อญฺชลี ปคฺคยฺห จีโต “ภนฺเต มยฺหํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย อิมํ ปุปฺผาสนํ อภีรฺุทธาติ อาท.

เตน วุตฺตํ

“นानาปุปฺผญจ คนฺธญจ สนฺนิปาเตตฺวาน เอกโต ปุปฺผาสนํ ปญฺญาเปตฺวา อิทํ วจนมพฺพริ อิทํ เม อาสนํ วิร ปญฺญตฺตํ ตวณฺุจฺฉวี, มม จิตฺตํ ปสาเทนฺโต นิสฺสิท ปุปฺผมาสเน. สตฺตฺรตฺตฺติณฺทิวํ พุทฺโธ นิสฺสิท ปุปฺผมาสเน มม จิตฺตํ ปสาเทตฺวา หาสยิตฺวา สเทวเกติ.

เอวํ นิสฺสิเน สตฺถริ, เทว อคฺคสาวกา เสสภิกฺขุ จ อตฺตโน อตฺตโน ปตฺตาสเน นิสฺสิทิสฺสุ.

สรทตปโต มหนฺตํ ปุปฺผจฺจตฺตํ คเหตุวา ตถาคตสุส มตฺถเก ธาเรนฺโต อฏฺฐาสิ.

สตฺถา “ขมิถานํ อยํ สกฺกาโร มหปฺผโล โหตฺติ นิโรธสมาปตฺตี สมาปชฺชิ.

สตฺถุ สมาปตฺตี สมาปนฺนภาวํ ญตฺวา เทว อคฺคสาวกาปิ เสสภิกฺขุปิ สมาปตฺตี สมาปชฺชิสุ.

ตถาคเต สตฺตฺทานํ นิโรธสมาปตฺตี สมาปชฺชิตฺวา นิสฺสิเน, อนุเตवासิกา, ภิกฺขาจากรกาเล สมฺปตฺเต, วณฺุผลลาผลํ บริภฺภูชิตฺวา เสสกาลํ พุทฺธานํ อญฺชลี ปคฺคยฺห ติฏฺฐนฺติ.

สรทตปโต ปน ภิกฺขาจากรมฺปิ อคนฺตฺวา ปุปฺผจฺจตฺตํ ธารยมาโนว

(ยังกาล) ให้นำนมไปลวกวิเศษแล้ว ด้วยสุขอันเกิดแล้วจากปิติ
ตลอดวันเจ็ด ฯ

อ.พระศาสดา เสด็จออกแล้ว จากนิโรธ ตรัสเรียกมาแล้ว
ซึ่งพระเถระที่ชื่อว่านิสกะ ผู้เป็นอัครสาวก ผู้นั่งแล้ว ณ ข้างเบื้องขวา
(ด้วยพระดำรัส) ว่า ดูก่อนนิสกะ อ. เธอ จงกระทำ ซึ่งการอนุโมทนา
ในเพราะอาสนะอันเป็นวิหารแห่งดอกไม้ แก่ดาบส ท. ผู้กระทำ
ซึ่งสักการะ ดังนี้ ฯ

อ.พระเถระ ผู้มีใจยินดีแล้ว รวากะ อ. นักรบใหญ่ ผู้มีลามใหญ่
อันได้เฉพาะแล้ว จากสำนัก ของพระเจ้าจักรพรรดิ ตั้งอยู่แล้ว
ในสาวกบารมีญาณ เริ่มแล้ว ซึ่งการอนุโมทนาในเพราะอาสนะ
อันเป็นวิหารแห่งดอกไม้ ฯ

(อ.พระศาสดา) ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งพระสาวกที่สอง
ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา ของพระนิสกะนั้น (ด้วยพระดำรัส)
ว่า ดูก่อนภิกษุ แม่ อ. เธอ จงแสดง ซึ่งธรรม ดังนี้ ฯ

อ.พระเถระชื่อว่าอนิมะ พิจารณาแล้ว ซึ่งพระพุทธรูป
คือประมุขแห่งปิฎกสาม กล่าวแล้ว ซึ่งธรรม ฯ อ. อันรู้เฉพาะ
ไม่ได้มีแล้ว แก่ดาบสแม่รูปหนึ่ง ด้วยเทศนา ของพระอัครสาวก ท. ๒ ฯ

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ทรงตั้งอยู่แล้ว ในวิสัยของพระพุทธรูป
อันไม่มีประมาณ ทรงเริ่มแล้ว ซึ่งการแสดงซึ่งธรรม ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งเทศนา อ.ชฎิล มีพื้น ๗๔
เป็นประมาณ ท. แม่ทั้งปวง เว้น ซึ่งดาบสชื่อว่าสรวะ บรรลุแล้ว
ซึ่งพระอรหัต ฯ

อ.พระศาสดา (ตรัสแล้ว) ว่า (อ. เธอ ท.) เป็นภิกษุ (เป็น) จงมา
ดังนี้ ทรงเหยียดออกแล้วซึ่งพระหัตถ์ ฯ อ. ผมและหนวด ท.
ของดาบส ท. เหล่านั้น หายไปแล้ว ในขณะที่นั้นนั้นเทียว ฯ
อ. บริหาร ท. ๘ เป็นของสวมเข้าแล้ว ที่กายเทียว ได้เป็นแล้ว ฯ

(อ. อันถาม) ว่า อ. ดาบสชื่อว่าสรวะ ไม่บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต
เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ (อ. อันแก้ ว่า อ. ดาบสชื่อว่าสรวะ
ไม่บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต) เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้มีจิตฟุ้งซ่านแล้ว
(ดังนี้) ฯ

ได้ยินว่า (อ. ดาบสชื่อว่าสรวะนั้น) ยังความคิด ให้เกิดขึ้นแล้ว
ว่า โอ ! หนอ แม่ อ. เรา ฟังได้ ซึ่งธรรมาสน์อันอันพระสาวกนี้ ได้เฉพาะแล้ว
ในศาสนา ของพระพุทธรูป ผู้เสด็จอุบัติ ในกาลอันไม่มาแล้ว
ดังนี้ จำเดิม แต่กาลแห่งดาบสชื่อว่าสรวะนั้น เริ่มแล้ว เพื่ออันฟัง
ซึ่งธรรมเทศนา ของพระอัครสาวก ผู้นั่งแล้ว บนอาสนะที่สอง
ของพระพุทธรูป ท. ตั้งอยู่แล้ว ในสาวกบารมีญาณ แสดงอยู่
ซึ่งธรรม ฯ

อ.ดาบสชื่อว่าสรวะนั้น ไม่ได้โอกาสแล้ว เพื่ออันกระทำ
ซึ่งการรู้ตลอดซึ่งมรรคและผล เพราะความปริวิตกนั้น ฯ ก็
(อ. ดาบสชื่อว่าสรวะ) ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระตถาคตเจ้า ยืนแล้ว
ในที่พร้อมหน้า กราบพูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภิกษุ
ผู้นั่งแล้ว บนอาสนะอันเป็นลำดับ แห่งพระองค์ ท. เป็นผู้ชื่อ อะไร
ในศาสนา ของพระองค์ ท. ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

สตตนา ปิติสุเขน วิดีนาเมสิ.

สตถา นิโรธโต วุฏฺฐาย ทกฺขินปฺลฺเส นิสินฺนํ
อคฺคสาวกํ นิสภตฺเถรํ อามนฺเตสิ “นิสภ
สกุการการกานํ ตาปสาชนํ ปุปฺผาสนาอนุโมทนํ
กโรหิตี.

เถโร จกฺวตฺติริญฺโพบ สนฺติกา ปฏฺิลทฺธมหาลาโ
มหาโยโธ วีย ตฺวุจฺจมานโส สวากปารมีญาณ จตฺวา
ปุปฺผาสนาอนุโมทนํ อารภี.

ตสฺส เทสนาวสานเ ทุตฺยสาวกํ อามนฺเตสิ
“ตฺวปี ภิกฺขุ ฐมฺมํ เทเสหิตี.

อนิมตฺเถโร เตปิฏกํ พุทฺธวจนํ สมฺมุสฺสิตฺวา
ฐมฺมํ กเถสิ . ทฺวินฺนํ อคฺคสาวกานํ เทสนาย
เอกสฺสาปี อภิสสมโย นาโหสิ.

ถล สตฺถา อปริมาณ พุทฺธวิสเย จตฺวา ฐมฺมเทสนํ
อารภี.

เทสนาปริโยसानเ จเปตฺวา สรทตาปสํ สพุเพปี
จตฺสตฺตติสสฺสชฎิลา อรหตฺตํ ปาปฺถนฺสิ.

สตฺถา “เอถ ภิกฺขโวติ หตฺถํ ปสาเวสิ.
เตสํ ตาวเทว เกสมสฺสฺฐนึ อนฺตรธายีสฺสุ.
อฏฺฐจ ปริกฺขารจา กาเย ปฏฺิมุกฺกาว อเหสิ.

“สรทตาปโส กสฺมา อรหตฺตํ น ปตฺโตติ .
วิกฺขิตฺตจิตฺตตฺตตา.

ตสฺส กิร พุทฺธานํ ทุตฺยาสเน นิสฺสิตฺวา
สวากปารมีญาณ จตฺวา ฐมฺมํ เทสยโต อคฺคสาวกสฺส
ฐมฺมเทสนํ โสตุ อารทฺธกาลโต ปฏฺฐาย
“อโห วตาหปี อนาคเต อุปฺปชฺชนกสฺส พุทฺธสฺส
สวสเน อิมินา สวเกน ปฏฺิลทฺธํ ฐุํ ลเภยยนฺติ
จิตฺตํ อุปฺปาเทสิ.

โส เตน ปริวิตกฺเกน มคฺคผลปฏฺิวเรภํ กาคฺตุ
นาสกุขิ. ตถาคตฺตํ ปน วนฺทิตฺวา สมฺมุเข จตฺวา อาห
“ภนฺเต ตฺมูหากํ อนนฺตราสเน นิสฺสินฺโน ภิกฺขุ ตฺมูหากํ
สวสเน โภ นาม โหตีติ.

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า (อ. ภิกษุ) ผู้ยังจักรคือธรรม อันอันเราให้เป็นไปทั่วแล้ว ให้เป็นไปทั่วตามอยู่ บรรลุแล้วซึ่งที่สุด แห่งสาวกบารมีญาณ รู้ตลอดแล้ว ซึ่งปัญญา ท. ๑๖ ดำรงอยู่แล้ว, อ. ภิกษุนั้น ชื่อว่าสาวกผู้เลิศ ในศาสนา ของเรา ดังนี้ ๕

(อ. ดาบสชื่อว่าสวระ) ได้กระทำแล้ว ซึ่งความปรารถนา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. สักการะ นี้ใด อันข้าพระองค์ ผู้กั้นอยู่ ซึ่งจักรอันเป็นวิหารแห่งดอกไม้มิ ตลอดวันเจ็ด กระทำแล้ว , อ. ข้าพระองค์ ย่อมไม่ปรารถนา ซึ่งความเป็นแห่งทำวสักการะหรือ หรือว่าซึ่งความเป็นแห่งพรหม อัน ด้วยผล แห่งสักการะนี้, แต่ที่ว่า (อ. ข้าพระองค์) เป็นสาวกผู้เลิศ ของพระพุทธเจ้า พระองค์หนึ่ง พึงเป็น ในการอันไม่มาแล้ว รวากะ อ. พระเถระชื่อว่านิสกะ นี้ ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งญาณอันเป็นส่วนแห่งกาล อันไม่มาแล้ว ทรงตรวจดูอยู่ ว่า อ. ความปรารถนา แห่งบุรุษนี้ จักสำเร็จ หรือหนอแล ดังนี้ ได้ทรงเห็นแล้ว ซึ่งความเป็นคือ อันก้าวล่วงแล้ว ซึ่งอสงไขย หนึ่ง อันยิ่งด้วยแสนแห่งกัปป์ สำเร็จ, (อ. พระศาสดา) ครั้นทรงเห็นแล้ว ตรัสแล้ว กะดาบสชื่อว่าสวระ ว่า อ. ความปรารถนา นี้ แห่งท่าน เป็นธรรมชาติเปล่า จักเป็น หามิได้, ก็ อ. พระพุทธเจ้า พระนามว่าโคดม จักเสด็จอุบัติ ในโลก ก้าวล่วง ซึ่งอสงไขยหนึ่ง อันยิ่งด้วยแสนแห่งกัปป์ ในกาลอันไม่มาแล้ว, อ. พระมารดา ของพระพุทธเจ้านั้น เป็นผู้ทรงพระนามว่ามหาเมธาเทวี จักเป็น, อ. พระบิดา เป็นพระราชอาญาใหญ่ พระนามว่าสุทโธทนะ (จักเป็น), อ. พระโอรส เป็นผู้ทรงพระนามว่าราหุล (จักเป็น), อ. ภิกษุผู้อุปัฏฐาก เป็นผู้ชื่อว่าอานนท์ (จักเป็น), อ. สาวกที่สอง เป็นผู้ชื่อว่า โมคคัลลานะ (จักเป็น), ส่วนว่า อ. ท่าน เป็นผู้ชื่อว่า สารีบุตร ผู้ธรรมเสนาบดี ผู้เป็นสาวกผู้เลิศ ของพระพุทธเจ้านั้น จักเป็น ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา) ครั้นทรงพยากรณ์แล้ว ซึ่งดาบส อย่างนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม ผู้อันหมู่แห่งภิกษุแวดล้อมแล้ว เสด็จไปแล้ว สู่อากาศ ๕

แม้ อ. ดาบสชื่อว่าสวระ ไปแล้ว สู่นัก ของพระเถระ ผู้เป็นอันเตวาลิก ท. ส่งไปแล้ว ซึ่งชาวสาธิน แก่กุฎุมพีชื่อว่า สิริวัฑฒ์ ผู้เป็นสหาย ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. จงบอก แก่สหาย ของเรา ว่า อ. ตำแหน่งแห่งสาวกผู้เลิศ ในศาสนา ของพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดม ผู้เสด็จอุบัติ ในกาลอันไม่มาแล้ว อันดาบสชื่อว่าสวระ ผู้เป็นสหาย ของท่าน ปรารถนาแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งพระบาท ของพระพุทธเจ้า พระนามว่าอโนมทัสสี, อ. ท่าน จงปรารถนา ซึ่งตำแหน่งแห่งสาวกที่สอง ดังนี้ ๕

“ มยา ปวตติตี ฆมมจกุกิ อณุปวตเตนโต สาวกปารมีญาณสูงสุด โภกวิบุตโต โสฬส ปญญา ปฏิวิฐฐิตวา จิตโต มยหิ สาสนเน อคคสาวโก นาม เอโสติ .

“ ภนฺเต ยวายิ มยา สตุตทาหิ ปุပ္ผจจตุตี ธาเนนฺเตน สกกาโร กโต อหิ อิมสฺส เผลน อญญํ สกุกตฺต วา พุรหมตฺต วา นปตฺเตมิ, อนาคเต ปน อยิ นิสกตฺเตโร วีย เอกสฺส พุทฺธสฺส อคคสาวโก ภเวยฺยนฺติ ปตฺถนํ อกาสิ .

สตฺภา “สมิขุณฺณิสฺสตี นุ โข อิมสฺส บุริสฺส ปตฺถนาตี อนาคตฺสธาณิ เปเสตฺวา โอลิเกนฺโต กปฺปสฺตสฺสหาสิกํ เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกกมิตฺวา สมิขุณฺณาวิ อทุทส , ทิสฺวา สรทตาปสิ อาท น เต อยิ ปตฺถนา โมฆา ภวิสฺสตี, อนาคเต ปน กปฺปสฺตสฺสหาสิกํ เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกกมิตฺวา โคตโม นาม พุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชิสฺสตี, ตสฺส มาตา มหาเมธาเทวี นาม ภวิสฺสตี, ปิตา สุทฺโธทโน นาม มหาราชา, ปุตฺโต ราหุโล นาม, อุปฺภุจฺจาโก อานนฺโท นาม, ทูตฺยสาวโก โมคคฺคฺลฺลานโน นาม, ตฺวํ ปนสฺส อคคสาวโก ฆมฺมเสนาปตี สารีปุตฺโต นาม ภวิสฺสตี .

เอวํ ตาปสิ พุยากริตฺวา ฆมฺมกถิ กเถตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต อากาสํ ปกฺขนฺนฺติ .

สรทตาปโสปี อนฺเตวาลิกตฺเตรานิ สนนฺตํ คนฺตฺวา สหายกสฺส สิริวัฑฒกฺกุณฺณพิทฺธสฺส สาสนํ เปเสสิ “ภนฺเต มม สหายกสฺส วเทถ สหายเกน เต สรทตาปเสน อนมทสฺสีสฺส พุทฺธสฺส ปาทุเมเล อนาคเต อุปฺปชฺชนกสฺส โคตมพุทฺธสฺส สาสนเน อคคสาวกฺกุจฺจานิ ปตฺติตี, ตฺวํ ทูตฺยสาวกฺกุจฺจานิ ปตฺเตหีตี .

ก็แล (อ. ดาบสชื่อว่าสรทะ) ครั้นกล่าวแล้ว อย่างนี้ ไปแล้ว โดยข้างข้างหนึ่ง ก่อนกว่า กว่าพระเถระ ท. นั้นเที่ยว ได้ยืนแล้ว ใกล้ประตูแห่งนิเวศน์ ของกุฎมพีชื่อว่าสิริวิฑฒม์ ฯ

อ. สิริวิฑฒม์ (กล่าวแล้ว) ว่า อ. พระผู้เป็นเจ้าของเรา มาแล้ว สิ้นกาลนานหนอ ดังนี้ (ยังดาบสชื่อว่าสรทะ) ให้นั่งแล้ว บนอาสนะ นั่งแล้ว บนอาสนะ อันต่ำกว่า ด้วยตน ถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. บริษัทคืออันเตวาลิก ท. ของท่าน ท. ย่อมไม่ปรากฏ ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบสชื่อว่าสรทะ กล่าวแล้ว) ว่าดูก่อนสหหาย เออ (อ. อย่างนั้น), อ. พระพุทธเจ้า พระนามว่าอนิมทสิ เสด็จมาแล้ว สู้อาศรม ของเรา ท., อ. เรา ท. กระทำแล้ว ซึ่งสักการะ แก่พระพุทธเจ้า นั้น ตามกำลัง ของตน, อ. พระศาสดา ทรงแสดงแล้ว ซึ่งธรรม แก่เรา ท. ทั้งปวง, ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งเทศนา อ. ดาบส ท. ผู้เหลือ ใจ ซึ่งเรา บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต บวชแล้ว, อ. เรา เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระชื่อว่านิสสกะ ผู้เป็นอัครสาวก ของพระศาสดา ประารณาแล้ว ซึ่งตำแหน่งแห่งอัครสาวก ในศาสนา ชื่อของพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดม ผู้เสด็จอุบัติ ในกาลอันไม่มาแล้ว, แม้อ. ท่าน จงประารณา ซึ่งตำแหน่งแห่งสาวกที่สอง ในศาสนา ของพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดม นั้น ดังนี้ ฯ

(อ. สิริวิฑฒม์ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ความคุ้นเคย กับ ด้วยพระพุทธเจ้า ท. แห่งข้าพเจ้า ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบสชื่อว่าสรทะ กล่าวแล้ว) ว่า อ. การกราบพูล กับ ด้วยพระพุทธเจ้า ท. เป็นภาระ ของเรา จงเป็น, อ. ท่าน จงจัดแจง ซึ่งสักการะอันยิ่งใหญ่เถิด ดังนี้ ฯ

อ. สิริวิฑฒม์ ฟังแล้ว ซึ่งคำ ของดาบสชื่อว่าสรทะนั้น ยังบุคคล ให้กระทำแล้ว ซึ่งที่มีกริสแปดเป็นประมาณ โดยเครื่องวัดของพระราชา ใกล้ประตูแห่งนิเวศน์ ของตน ให้เป็นที่มิพื้นเสมอ เกลี่ยลงแล้ว ซึ่งทราญ เรี่ยรายแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท. มีข้าวตอกเป็นที่ห้า ยังบุคคล ให้กระทำแล้วซึ่งประรำ มีดอกอุบลเขียวเป็นเครื่องมุง ยังบุคคล ให้ปลูลาดแล้ว ซึ่งอาสนะของพระพุทธเจ้า ตกแต่งแล้ว ซึ่งอาสนะ ท. แม้อ. แก่ภิกษุผู้เหลือ ใจ ท. จัดแจงแล้ว ซึ่งสักการะและสัมมานะ อันใหญ่ ได้ให้แล้ว ซึ่งสัญญา แก่ดาบสชื่อว่าสรทะ เพื่อประโยชน์ แก่การพูลนิมนต์ ซึ่งพระพุทธเจ้า ท. ฯ

อ. ดาบส พาเอา ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ได้ไปแล้ว สู่นิเวศน์ ของสิริวิฑฒม์ นั้น ฯ

แม้อ. สิริวิฑฒม์ กระทำแล้ว ซึ่งการต้อนรับ รับแล้ว ซึ่งบาตร จากพระหัตถ์ ของพระตถาคตเจ้า (ยังพระศาสดา) ให้เสด็จเข้าไปแล้ว สู่ประรำ

เอวญจ ปน วตวา เถเรหิ ปุเรตรเมว เอกปสุเสน คนตุวา สิวิฑฒมสุส นิเวสนทวาเร อญจาลิ.

สิริวิฑฒม “จิรสสุสั วต เม อญโย อาคโตติ อาสเน นิสีทาเปตวา อตตนา นิจตเร อาสเน นิสินุโน “อนเตวาลิกปรีสา ปน โว ภานเต น ปญญาณนุติติ ปุจฉิ,

“อาม สมม, อมหากั อสุสมั อนิมทสิสิ พุทโธ อาคโต, มยั ตสุส อตตโน พเลน สุกการั กริมหา, สตุตา สพุเพสั ธมมึ เทเสสิ, เทสนาปริโยสาเน จเปตวา มั เสสา อรหตุต ปตตะตา ปพุพชีสุ, อหิ สตุถุ อคฺคสาวกั นิสภตฺเถเร ทิสฺวา อนาคเต อปุปฺชชนกสุส โคตมพุทฺธสุส นาม สาสเน อคฺคสาวกญฺจานั ปตฺเถสิ, ตฺวปี ตสุส สาสเน ทุตฺยสาวกญฺจานั ปตฺเถสิติ.

“มยหิ พุทฺเธหิ สทฺธิ ปรีจโย นตุถิ ภานเตติ.

“พุทฺเธหิ สทฺธิ กถนั มยหิ ภาโร โหตุ, ตฺว มหนตุ อภิสกฺการั สชฺเชหิติ.

สิริวิฑฒม ตสุส วจัน สุตฺวา อตตโน นิเวสนทวาเร ราชมาเนน อญฺจกริสฺมตฺต จานั สมตลั การเตวา วาลิกั อิกิริตฺวา ลาซปญฺจมานิ ปุปฺมานิ วิกิริตฺวา นิลุปลจฺจทหนั มนุชฺปิ การาเปตฺวา พุทฺธาสนั ปญฺญาเปตฺวา เสสภิกฺขุณปิ อาสนานิ ปฎิยาเทตฺวา มหนตุ สุกการสมฺมานั สชฺเชตฺวา พุทฺธานั นิมนฺตฺนตุถาย สรททาปสฺสุส สญฺญั อทาลิ.

ตาปโส พุทฺธปฺมุขั ภิกฺขุสงฺฆมึ คเหตุวา ตสุส นิเวสนั อคฺมาสิ.

สิริวิฑฒมปิ ปจฺจคฺคมนั กตฺวา ตถาคตฺสุส หตุถโต ปตฺตึ คเหตุวา มนุชฺปิ ปเวเสตฺวา

ถวายแล้ว ซึ่งน้ำเพื่อทักษิณา แก่หมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรเจ้า-
เป็นประมุข ผู้นั่งแล้ว บนอาสนะอันบุคคลปูลาดแล้ว อังคาสแล้ว
ด้วยโภชนะอันประณีต ยังหมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรเจ้าเป็นประมุข
ให้ห่มแล้ว ด้วยผ้า ท. อันควรแก่ค่ามาก ในกาลเป็นที่สุดลงรอบ
แห่งกิจด้วยภัตต กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. ความริเริ่ม นี้ (ย่อมนั้น) เพื่อประโยชน์แก่ตำแหน่งมีประมาณน้อย
หามีได้, อ. พระองค์ ท. ขอจงทรงกระทำ ซึ่งความอนุเคราะห์
ตลอดวันเจ็ด โดยทำนอง นี้เทียว ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา (ทรงยังคำนินมิต) ให้อยู่ทับแล้ว ๕

อ. สิริวัฑฒัน นั้น ยังทานใหญ่ ให้เป็นไปทั่วแล้ว ตลอดวันเจ็ด
โดยทำนองนั้นนั่นเทียว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า
ยื่นประคองแล้ว ซึ่งอัญชลี กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. ดาบสชื่อว่าสรทะ ผู้เป็นสหาย ของข้าพระองค์ ปรารภมาแล้ว ว่า
อ. เรา เป็นสาวกผู้เลิศ ของพระศาสดา พระองค์ใด พึงเป็น ดังนี้,
อ. ข้าพระองค์ เป็นสาวกที่สอง ของพระศาสดา พระองค์นั้นนั่นเทียว
พึงเป็น ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา ทรงแลดูแล้ว ซึ่งกาลอันไม่มาแล้ว ทรงเห็นแล้ว
ซึ่งความเป็นอันสำเร็จ แห่งความปรารภนา แห่งสิริวัฑฒันนั้น
ทรงพยากรณ์แล้ว ว่า แม่ อ. ท่าน เป็นสาวกที่สอง ของพระพุทธรเจ้า
พระนามว่าโคดม จักเป็น ก้าวล่วง ซึ่งอสงไขย อันยังด้วยแสนแห่งกัป
แต่ภัททกัปนี้ ดังนี้ ๕

อ. สิริวัฑฒัน พังแล้ว ซึ่งคำพยากรณ์ ของพระพุทธรเจ้า ท.
เป็นผู้สำเร็จแล้วและสำเร็จทั่วแล้ว ได้เป็นแล้ว ๕

แม่ อ. พระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการอนุโมทนาในเพราะภัตต
ผู้เป็นไปกับด้วยบริวาร เสด็จไปแล้ว สิวินานันเทียว ๕

ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. ความปรารภนา) นี้ เป็นความปรารภนาอัน
บุตร ท. ของเรา ปรารภมาแล้ว ในกาลนั้น (ย่อมนั้น), (อ. บุตร ท.
ของเรา) เหล่านั้น ได้แล้ว ตามความปรารภนานั้นเทียว, อ. เรา
ยอมให้ เพราะแลดู ซึ่งหน้า หามีได้ ดังนี้ ๕

ครั้นเมื่อพระดำรัสอย่างนี้ (อันพระศาสดา) ตรัสแล้ว, อ.
พระอัครสาวก ท. สอง ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า
กราบทูลแล้ว ซึ่งเรื่องอันเกิดขึ้นเฉพาะแล้ว ทั้งปวง เพียงใด
แต่การรู้ตลอดซึ่งโศดาปัตติผล จากสำนัก ของพระเถระชื่อว่าอัสสชิ
ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้มิเรื่อนเป็นแล้ว
มีอยู่ เป็นผู้ไปแล้ว เพื่ออันเห็น ซึ่งมหรสพอันบุคคลพึงเล่นบนยอด
แห่งภูเขา (ย่อมนั้น) ดังนี้เป็นต้น (กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ ท. เหล่านั้น ไปแล้ว สู่นัก ของอาจารย์
ชื่อว่าสญชัย เป็นผู้ใคร่เพื่ออันนำมา ซึ่งอาจารย์นั้น ผู้ที่ใกล้
แห่งพระบาท ของพระองค์ ท. (เป็น), บอกแล้ว ซึ่งความที่แห่งลัทธิติ
ของอาจารย์นั้น เป็นลัทธิติไม่มีสาระ

ปถุญตตาสเน นิสินนุสส พุทธปมฺขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทกฺขิโณทกํ ทตฺวา ปถิตโฆชนเณ
ปริวิสิตฺวา ภาตฺตทิจฺจบริโยสาเน พุทธปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ
มหารเหหิ วตเถหิ อจฺจาทตฺวา “ภนฺเต นานํ อารมฺโห
อปมฺตตตฺกฺกฺจฺจานตฺถาย, อิมินาว นียาเมเน สตฺตาทํ
อนุกมฺปํ กโรถาติ อาห.

สตุถา อธิวาเสสิ.

โส เตเนว นียาเมเน สตฺตาทํ มหาทานํ
ปวตฺเตตฺวา ภาควนฺตํ วนฺทิตฺวา อญฺชลี ปคฺคยฺห
จิตฺ อาห “ภนฺเต มม สหาโย สรทตฺวาปโส ะยฺสฺส
สตุถุ อคฺคสาวโก ภาเวยฺยนฺติ ปตฺถสฺสิ, อนํ ตสฺเสว
ทุตฺติยสาวโก ภาเวยฺยนฺติ.

สตุถา อนาคตํ โอลเเกตฺวา ตสฺส ปตฺถนาย
สมิขฺฆณณาวํ ทิสฺวา พฺยาภาสิ “ตฺวํปิ อิตฺ
กปฺปสฺตสฺสหาสิทํ อสงฺเขยฺยํ อติกฺกมิตฺวา โคตมพฺพุทฺธสฺส
ทุตฺติยสาวโก ภาวิสฺสสิตี.

พฺพุทฺธานํ พฺยาการณํ สุตฺวา สิริวฑฺฒเณ
นฺฏฺฐปหฺภูโจ อโหสิ.

สตุถาปิ ภาตฺตานุโมทนํ กตฺวา สปริวารโ
วิหารเมว คโต.

อัย ภิกฺขเว มม ปุตฺเตหิ ตทา ปตฺถิตปตฺถนา,
เต ยถาปตฺถิตเมว ลภิสฺส, นานํ มุขํ โอลเเกตฺวา
เทมีตี.

เอวํ วุตฺเต, เทว อคฺคสาวกา ภาควนฺตํ วนฺทิตฺวา
“ภนฺเต มยํ อคาริยฺภูตา สมานา คิริคฺคสมมุขํ
ทสฺสนาย ฆตฺตาติ ยาว อสฺสชิตฺตเถรสฺส สนฺติกา
โสตาปตฺติผลปฏิวเธา สพฺพํ ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุ กเถตฺวา
“เต มยํ ภนฺเต สญฺชยสฺส อาจริยสฺส สนฺติกํ
คนฺตฺวา ตํ ตุมฺหากํ ปาทมฺลํ อาเนตฺกามา, ตสฺส
ลทฺธิยา นิสฺสวารภาวํ กเถตฺวา

บอกแล้ว ซึ่งอานิสงส์ ในการมา ในที่นี้, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 อ. อาจารย์นั้น กล่าวแล้ว ว่า ในกาลนี้ ชื่อ อ. การอยู่โดย-
 ความเป็นอันเตวาลิก แห่งเรา เป็นเช่นกับด้วยการถึงซึ่งความเป็น-
 คืออันไหวแห่งนำ ในตุ้ม (ย่อมเป็น), อ. เรา จักไม่อาจ เพื่ออันอยู่
 อยู่โดยความเป็นอันเตวาลิก ดังนี้; (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่อาจารย์
 ในกาลนี้ อ. มหาชน ผู้มีวิบัติของหอมและระเบียบเป็นต้นในมือ
 ไปแล้ว จักบูชา ซึ่งพระศาสดา นั้นเทียว, อ. ท่าน ท. จักเป็น
 อย่างไร ดังนี้ (อันข้าพระองค์ ท.) กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า ก็
 อ. คนฉลาด ท. ในโลกนี้ เป็นผู้มาก (ย่อมเป็น) หรือ หรือว่า
 อ. คนโง่ ท. (เป็นผู้มาก) (ย่อมเป็น) ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. คนโง่ ท.
 (เป็นผู้มาก) (ย่อมเป็น) ดังนี้ (อันข้าพระองค์ ท.) กล่าวแล้ว,
 กล่าวแล้ว ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. คนฉลาด ท. ๗ จักไป สู่นัก
 ของพระสมณะ ผู้โคดม, อ. คนโง่ ท. ๗ จักมา สู่นัก ของเรา,
 อ. ท่าน ท. จงไป ดังนี้ ไม่ปรารถนาแล้ว เพื่ออันมา ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งคำนั้น ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท.
 อ. สญชัย ถือเอาแล้ว ซึ่งธรรมอันไม่เป็นสาระ ว่า อ. ธรรมอันเป็นสาระ
 ดังนี้ ด้วย ซึ่งธรรมอันเป็นสาระ ว่า อ. ธรรมอันไม่เป็นสาระ ดังนี้
 ด้วย เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้มีความเห็นผิด, ส่วนว่า อ. เธอ ท.
 รู้แล้ว ซึ่งธรรมอันเป็นสาระ โดยความเป็นธรรมอันเป็นสาระด้วย
 ซึ่งธรรมอันไม่เป็นสาระ โดยความเป็นธรรมอันไม่เป็นสาระด้วย
 ละแล้ว ซึ่งธรรมอันไม่เป็นสาระ ถือเอาแล้ว ซึ่งธรรม อันเป็นสาระ
 นั้นเทียว เพราะความที่แห่งตนเป็นคนฉลาด ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว
 ซึ่งพระศาสดา ท. เหล่านี้ ว่า

(อ. ชน ท. เหล่าใด) เป็นผู้มีความรู้ซึ่งธรรมอันเป็นสาระ
 ในธรรมอันไม่เป็นสาระด้วย เป็นผู้เห็นซึ่งธรรมอันไม่เป็นสาระ
 โดยปกติ ในธรรมอันเป็นสาระด้วย (ย่อมเป็น) อ. ชน ท.
 เหล่านี้ เป็นผู้มีความดำริผิดเป็นอารมณ์ (เป็น)
 ย่อมไม่ถึงทัฬหี ซึ่งธรรมอันเป็นสาระ (อ. ชน ท. เหล่าใด)
 รู้แล้ว ซึ่งธรรมอันเป็นสาระ โดยความเป็นธรรมอันเป็นสาระ
 ด้วย ซึ่งธรรมอันไม่เป็นสาระ โดยความเป็นธรรมอันไม่เป็น-
 สาระด้วย อ. ชน ท. เหล่านี้ เป็นผู้มีความดำริชอบ-
 เป็นอารมณ์ (เป็น) ย่อมถึงทัฬหี ซึ่งธรรมอันเป็นสาระ ดังนี้ ๕

อ. อรรถ ว่า อ. ธรรมนี้ คือ อ. ปัจจัย ท. ๔, อ. ความเห็นผิด
 อันมีวิบัติ ๑๐, อ. ธรรมเทศนา อันเป็นอุปนิสัย แห่งความเห็นผิด
 นั้น เป็นแล้ว ชื่อว่าธรรมอันไม่เป็นสาระ, เป็นผู้มีความเห็นซึ่งธรรม
 อันเป็นสาระ ในธรรมอันไม่เป็นสาระนั้น ดังนี้ ในบท ท. เหล่านี้
 หนา (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **อสาเร สารมตินิ** ดังนี้ ๕

(อ. อรรถ) ว่า อ. ธรรมนี้ คือ อ. ความเห็นชอบ อันมีวิบัติ ๑๐,
 อ. ธรรมเทศนา อันเป็นอุปนิสัย แห่งความเห็นชอบนั้น เป็นแล้ว
 ชื่อว่าธรรมอันเป็นสาระ เป็นผู้เห็นซึ่งธรรมอันไม่เป็นสาระโดยปกติ
 ว่า อ. ธรรมนี้ เป็นสาระ (ย่อมเป็น) หามิได้ ดังนี้ ในธรรมอันเป็นสาระ
 นั้น (ดังนี้) (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **สาเร จาสารทสฺสโน** ดังนี้ ๕

อิธาคมน อานิสงส์ กถยิมหา, โส อิธานิ มยหํ
 อนุเตวาลิวาโส นาม จาภฺยิยา อุทกจลนภาวปฺปตฺติสฺสทิสฺโส,
 น สกฺขิสฺสสามิ อนุเตวาลิวาสํ วสฺสิตฺตุนฺติ วตฺวา;
 `อาจฺริย อิธานิ มหาชนิ คนฺธมาลาทิสฺสทฺธเณ คนฺธวา
 สฺตฺตารฺยเวว ปฺปฺเชสฺสตี, ตฺมฺเห กถํ ภวิสฺสเถตี วุตฺเต,
 `กํ ปน อิมสฺมึ โลกเ ปณฺทิตา พหุ อุทาหุ ทนฺธาตี,
 `ทนฺธาตี กถิตฺเต, `เตนฺหิ ปณฺทิตา ปณฺทิตา
 สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สนฺตํกํ คมิสฺสสนฺตี, ทนฺธา
 ทนฺธา มม สนฺตํกํ อากมฺิสฺสสนฺตี, คจฺจถ ตฺมฺเหตี
 วตฺวา อากนฺตุํ น อิจฺฉิ ภาเนเตตี.

ตี สุตฺวา สฺตฺธา “ภิกฺขเว สญฺชโย อตฺตโน
 มิจฺฉาทิภฺยจฺจิตาย อสารํ `สาโรตี สารญฺจ `อสารโรตี
 คนฺธหิ, ตฺมฺเห ปน อตฺตโน ปณฺทิตตฺตาย สारํ
 สารโต อสารญฺจ อสารโต ฅตฺวา อสารํ ปหาย
 สารเมว คนฺธิตฺตฺถาตี วตฺวา อิมา คาถา อภาสิ

“อสาเร สารมตินิ	สาเร จาสารทสฺสโน
เต สारํ นาธิคฺจฺจนฺตี	มิจฺฉาสงฺกปฺปโคจฺรา
สารญฺจ สารโต ฅตฺวา	อสารญฺจ อสารโต
เต สारํ อธิคฺจฺจนฺตี	สมฺมาสงฺกปฺปโคจฺราตี.

ตตฺถ “**อสาเร สารมตินิ**: จตฺตาโร ปจฺจยา,
 ทสฺวตฺตฺถกา มิจฺฉาทิภฺยจฺจิตฺ, ตสฺสา อุปนิสฺสยญฺจ
 ฅมฺมเทศนาตี อยํ อสารโร นาม, ตสฺมึ สารทิสฺสโนตี
 อตฺเถ.

สาเร จาสารทสฺสโน: ทสฺวตฺตฺถกา สมฺมาทิภฺยจฺจิตฺ,
 ตสฺสา อุปนิสฺสยญฺจ ฅมฺมเทศนาตี อยํ สารโร นาม,
 ตสฺมึ “นายํ สารโรตี อสารทิสฺสโน.

(อ.อรรถ) ว่า อ.ชน ท. เหล่านั้น คือว่า ผู้ถือเอา ถือเอาซึ่งความเห็นผิด นั้น ตั้งอยู่แล้ว เป็นผู้มีความดำริผิดเป็นอารมณ์ เป็น ด้วยอำนาจ แห่งวิตก ท. มีกามวิตกเป็นต้น ย่อมไม่ถึงทัฬห ซึ่งธรรมอันเป็นสภาวะ คือศีลด้วย ซึ่งธรรมอันเป็นสภาวะคือสมาธิด้วย ซึ่งธรรมอันเป็นสภาวะ คือปัญญาด้วย ซึ่งธรรมอันเป็นสภาวะคือวิมุตติด้วย ซึ่งธรรม อันเป็นสภาวะคือวิมุตติญาณทัสสนะด้วย ซึ่งพระนิพพาน อันเป็นสภาวะ คือประโยชน์อย่างยิ่งด้วย (ดังนี้) (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **เต สารี** ดังนี้เป็นต้น ๕

(อ.อรรถ) ว่า รู้แล้ว ซึ่งธรรมอันเป็นสภาวะมีธรรมอันเป็นสภาวะ คือศีลเป็นต้น นั้นนั่นเทียว ว่า อ.ธรรมนี้ ชื่อว่าเป็นสภาวะ (ย่อมเป็น) ดังนี้ด้วย ซึ่งธรรมอันไม่เป็นสภาวะ มีประการอันซ้ำพเจ้ากล่าวแล้วว่า อ.ธรรมนี้ เป็นธรรมไม่เป็นสภาวะ (ย่อมเป็น) ดังนี้ด้วย (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **สาร์ญ** ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า (อ.ชน ท.) เหล่านั้น คือว่า ผู้ฉลาด คือว่า ผู้ถือเอา ซึ่งความเห็นชอบ อย่างนี้ ตั้งอยู่แล้ว เป็นผู้มีความดำริชอบ เป็นอารมณ์ เป็น ด้วยอำนาจ (แห่งความดำริ ท.) มีความดำริ ในเนกขัมมะเป็นต้น เป็น ย่อมถึงทัฬห ซึ่งธรรมอันเป็นสภาวะ มีประการอันซ้ำพเจ้ากล่าวแล้วว่า นั้น ดังนี้ (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **เต สารี** ดังนี้เป็นต้น ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ. ชน ท. มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ๕

อ.เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ ได้มีแล้ว (แก่ชน ท.) ผู้ประชุมกันแล้ว ดังนี้แล ๕

๑. เรื่องแห่งปริพาชกชื่อว่าสญชัย (จบแล้ว) ๕

สญชัยวตถุ.

๙. อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อนันทะ (อันซ้ำพเจ้า จะกล่าว) ๕

๙. นนทตเถรวตถุ. (๙)

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระนันทะ ผู้มีอายุ ๓๐ พรรษาแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนาว่า **ยถา อคาริ ทุจจนนุ** ดังนี้เป็นต้น ๕

“**ยถา อคาริ ทุจจนนุ** อิมิ ฆมฺมเทสนิ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต อายสฺมุนฺโต นนฺโท อารพุก เกลสิ.

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. พระศาสดา ผู้มีจักรคือธรรม อันประเสริฐอันทรงให้เป็นที่ไปทั่วแล้ว เสด็จไปแล้ว สู่มืองชื่อว่า ราชคฤห์ ประทับอยู่อยู่ในพระเวฬุวัน, ผู้อัน - แห่งทูต ท. สิบ ผู้มีบุรุษ มีพันหนึ่ง ๕ เป็นประมาณเป็นบริวาร ผู้อันพระเจ้าสุทโธทนะ มหาราชา ทรงไปแล้ว ด้วยพระดำรัส ว่า อ.ท่าน ท. จงนำมาแล้ว ซึ่งบุตรของเรา แสดงแก่เรา ดังนี้ หนา พระเถระชื่อว่ากาฬทายี ผู้ไปแต่ภายหลังแห่งทูตทั้งปวง แล้วจึงบรรลุแล้วซึ่งความเป็น แห่งพระอรหันต์ ทราบกาลเป็นที่เสด็จมาแล้ว จึงพรรณนาแล้ว พรรณนาซึ่งหนทาง ด้วยคาถา มีคาถาหกสิบเป็นประมาณ ผู้อันพระชีณาสพมียี่สิบเป็นประมาณแวดล้อมแล้วนำไปแล้ว สู่นริชื่อว่ากบิลพัสดุ์,

สตุถา หิ ปวตฺติตปวรรหมจกโก ราชคฺหิ คนฺตุวา เวฬุวเน วิหรนฺโต, “**ปฺตุตฺติ เม อาเนตฺวา ทสฺเสถาติ สุกฺโขทนมหาราเชน เปสิตานํ สหสฺสสหสฺสปริวารานํ ทสฺสนํ ทูตานํ สพฺพปจฺจโต คนฺตุวา อรหฺตฺติ ปตฺเตน กาฬุทายีตฺเถเรน อาคมนฺกาลํ ฅตฺวา สฎฺฐิมิตฺตตาย คากาย มคฺควณฺณํ วณฺเณตฺวา วิสฺตีสหสฺสชีณาสวปริวฺโต กปิลวตฺถุปฺริ นีโต,**

แม้ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ไม่ทรงยังพระกุมารให้เสด็จ กลับแล้ว ฯ แม้ อ. ชนผู้เป็นบริวาร ไม่ได้ आजแล้ว เพื่ออัน (ยังพระกุมาร) ผู้เสด็จไปอยู่ กับ ด้วยพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เสด็จกลับ ฯ อ. พระกุมาร นั้น ได้เสด็จไปแล้ว สู่อาราม กับ ด้วยพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นเทียว ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ก.๒๓ ในลำดับนั้น อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระดำริแล้ว ว่า อ. กุมาร นี้ ย่อมปรารถนา ซึ่งทรัพย์ อันเป็นของมีอยู่ แห่งบิดาใด, อ. ทรัพย์นั้น เป็นของไปตามแล้วซึ่งวิญญู เป็นของเป็นไปกับ ด้วยความคับแคบ (ย่อมเป็น) ; เหาเถิด (อ. เรา) จะให้ ซึ่งทรัพย์ อันประเสริฐ อันมีอย่าง ๗ อันอันเราได้เฉพาะแล้ว ที่โคนแห่งต้นไม้ เป็นที่ตรัสรู้ แก่กุมาร นั้น, อ. เรา จะกระทำ ซึ่งกุมารนั้น ให้เป็นเจ้าของ แห่งทรัพย์มรดกอันเป็นโลกุตระ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้นแล อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งพระสารีบุตร ผู้มีอายุ (ด้วยพระดำรัส) ว่า ดูก่อนสารีบุตร ถ้าอย่างนั้น อ. เหนอ ยังกุมารชื่อว่าราหุล จึงให้บวชเถิด ดังนี้ ฯ อ. พระเถระยังพระกุมาร นั้น ให้ผนวชแล้ว ฯ

ก็ ครั้นเมื่อพระกุมาร ผนวชแล้ว, อ. ความทุกข์ มีประมาณยิ่ง เกิดขึ้นแล้ว แก่พระราชา เพราะทรงสดับ ซึ่งข่าวสาส์นนั้น ฯ

(อ. พระราชา) ไม่ทรงอาจอยู่ เพื่ออันทรงยังความทุกข์นั้น ให้อยู่ทับ เสด็จไปแล้ว สู่อำนาจ ของพระผู้มีพระภาคเจ้า (ทรงยังพระผู้มีพระภาคเจ้า) ให้ทรงทราบเฉพาะแล้ว ทูลขอแล้ว ซึ่งพร ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ดังหม่อมฉันทูลขอโอกาส อ. พระผู้เป็นเจ้า ท. ไม่พึงยังบุตร ผู้อันมารดาและบิดา ท. ไม่นอญญาติแล้ว ให้บวช ดังนี้ ฯ

อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทานแล้ว ซึ่งพรนั้น แก่พระราชา นั้น, ในวันหนึ่งอีก ผู้มีอาหารอันบุคคลพึงกินในเวลาเช้า อันทรงกระทำแล้ว ในพระราชนิเวศน์, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในกาลแห่งพระองค์ ท. ทรงประกอบแล้ว ด้วยการกระทำซึ่งกรรมอันบุคคลกระทำได้โดยยาก อ. เทวดา ตนหนึ่ง เข้าไปหาแล้ว ซึ่งหม่อมฉัน กล่าวแล้ว ว่า อ. ลูกชาย ของท่าน เป็นผู้มีการละอันกระทำแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้, อ. หม่อมฉัน ไม่เชื่ออยู่ ซึ่งคำ ของเทวดานั้น ห้ามแล้ว ซึ่งเทวดานั้น ว่า อ. ลูกชาย ของข้าพเจ้า ไม่บรรลุลแล้ว ซึ่งญาณเป็นเครื่องตรัสรู้ จะกระทำ ซึ่งกาละ หามิได้ ดังนี้ ดังนี้ (อันพระราชา) ผู้ประทับนั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ทูลแล้ว, (ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร ในกาลนี้ อ. พระองค์ ท. จักทรงเชื่อ อย่างไร ; แม้ในกาลก่อน, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ลูกชาย ของท่าน ตายแล้ว ดังนี้ (อันพราหมณ์) แสดงแล้ว ซึ่งกระดูก ท. แก่พระองค์ กราบทูลแล้ว, (อ. พระองค์ ท.) ไม่ทรงเชื่อแล้ว ดังนี้, ตรัสแล้ว ซึ่งมหาธรรมบาลชาดก ในเพราะความเกิดขึ้นแห่งเรื่อง นี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งกถา อ. พระราชา ทรงตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในอนาคามิผล ฯ

ภควาปี กุมาริ น นินุตตาเปสิ. ปริชนปี ภควตา สทุธิ คจจนุต นินุตเตตุ นาสกฺขิ. อิติ โส ภควตา สทุธิ อารามเมว อคมาสิ.

ตโต ภควา จินฺเตสิ “ยํ อยํ ปิตุ สนฺตํ ฌนํ อิจฺฉติ, ตํ วฏฺฏานุกตํ สวิฆาตํ; หนฺนุสฺส โพรมิญฺเณ มยา ปฏฺฐิตุํ สตฺตวิธํ อริยณฺนํ เเทมิ, โลกุตฺตรททยชฺชสฺส นํ สามิกํ กโรมิติ.

อดโข ภควา อายสฺมุนตํ สารีปุตฺตํ อามนฺเตสิ “เตนหิ ตวํ สารีปุตฺต ราชุลกุมารํ ปพฺพาเซหิติ. เถโร ตํ ปพฺพาเซสิ.

ปพฺพชิตเต ปน กุมारे, รมฺโถ เต สุตฺวา อธิมตฺตํ ทุกฺขํ อูปฺปชฺชิติ.

ตํ อธิวาเสตฺ อสฺสกุโณโต ภควโต สนฺตํ กคนฺตฺวา ปฏฺฐินเวเตตฺวา “สาธุ ภาเน อยฺยา มาตาปิตฺตฺวา อนนฺนุญฺจาตํ ปุตฺตํ น ปพฺพาเซยฺยุนฺติ วริ ยาจิ.

ภควา ตสฺส ตํ วริ ทตฺวา, ปุณฺณทิวสํ ราชานิเวสเน กตปาตฺราโส, เอกมฺนตํ นิสินฺเนน รมฺโถวา “ภาเน ตุมหากํ ทุกฺกรกราริกกาลे เอกา เทวตา มํ อูปฺสงมิตฺวา `ปุตฺโต เต กาลกโตติ อาห, อนํ ตสฺสา วจฺนํ อสฺสทพฺพนฺโต `น มยฺหํ ปุตฺโต โพรธิ อปฺปตฺวา กาลํ กโรตีติ ตํ ปฏฺฐิชิปฺนฺติ วุตฺเต, “อิทานิ มหาราช ก็ สทฺทหิสฺสส; ปพฺเพปิ, อฏฺฐิกานิ ตฺยฺหํ ทสฺเสตฺวา `ปุตฺโต เต มโตติ วุตฺเต, น สทฺทหิตฺถาติ, อิมิสฺสา อตฺถุปฺปตฺติยา มหาธมฺมปาลชาตํ กเถสิ.

กถาปริโยสาเน ราชา อนาคามิผลे ปติฏฺฐหิ.

ทรงแสดงแล้ว ซึ่งนางลิ่งรูน ตัวหนึ่ง ตัวมีหูและจมูกและหาง
อันขาดแล้ว ตัวนั่งแล้ว บนที่สุดแห่งตออันไฟไหม้แล้ว ในนา
อันไฟไหม้แล้ว แห่งหนึ่ง ในระหว่างแห่งหนทาง, ทรงแสดงแล้ว
ซึ่งร้อยแห่งนางอัปสร ท. & ผู้มีเท้าเพียงดั่งเท้าแห่งนกพิราบ
ผู้มาแล้ว สูที่เป็นที่บำรุง ซึ่งทำวสั๊กกะ ผู้พระราชแห่งเทพ
ในภพชื่อว่าดาวดิงส์ ๔

ก็แล (อ. พระศาสดา) ครั้นทรงแสดงแล้ว ตรัสแล้ว อย่าง
นี้ว่า ดูก่อนนั้นทะ อ. เธอ จะสำคัญ ซึ่งข้อนั้น อย่างไร, อ.
หญิง ท. เหล่าไหนหนอแล คือ อ. นางชนบทกัลยาณี ผู้ศากิยะ
หรือ หรือว่า คือ อ. ร้อยแห่งนางอัปสร ท. & ผู้มีเท้าเพียงดั่งเท้า
แห่งนกพิราบ เหล่านี้ เป็นผู้มรูปร่างมากกว่าด้วย เป็นผู้ควรแก่การเห็น
กว่าด้วย เป็นผู้ยังความเลื่อมใสให้เกิดกว่าด้วย (ย่อมนั้น) ดังนี้ ๔

(อ. พระนันทะ) ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น กราบทูลแล้ว ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. นางลิ่งรูน ตัวมีหูและจมูกและหาง
อันขาดแล้ว นั้น (ย่อมนั้น) แม่ฉันใด; ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. พระนางชนบทกัลยาณี ผู้ศากิยะ (ย่อมนั้น) ฉันนั้น นั้นเทียวแล.
(อ.นางชนบทกัลยาณี ผู้ศากิยะ) ย่อมไม่เข้าถึง แม้ซึ่งการนับพร้อม,
ย่อมไม่เข้าถึง แม้ซึ่งเสียว ย่อมไม่เข้าถึง แม้ซึ่งส่วน แห่งร้อย
แห่งนางอัปสร ท. & เหล่านี้ เพราะอันเข้าไปเทียบเคียง; โดยที่แท้
อ. ร้อยแห่งนางอัปสร ท. & เหล่านี้ฉันเทียว เป็นผู้มรูปร่างมากกว่าด้วย
เป็นผู้ควรแก่การเห็นกว่าด้วย เป็นผู้ยังความเลื่อมใสให้เกิดกว่าด้วย
(ย่อมนั้น) ดังนี้ ๔

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนนั้นทะ อ. เธอ จงยินดียิ่ง
ดูก่อนนั้นทะ อ. เธอ จงยินดียิ่ง, อ. เรา เป็นผู้รับรอง เพื่ออันยังเธอ
ให้ได้เฉพาะ ซึ่งร้อยแห่งนางอัปสร ท. & ผู้มีเท้าเพียงดั่งเท้าแห่งนกพิราบ
(ย่อมนั้น) ดังนี้ ๔

(อ. พระนันทะ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าว่า
อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ทรงรับรอง เพื่ออันยังข้าพระองค์ให้ได้
เฉพาะ ซึ่งร้อยแห่งนางอัปสร ท. & ผู้มีเท้าเพียงดั่งเท้าแห่งนกพิราบ
(ย่อมนั้น) ไช้, ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์
จักยินดียิ่ง ในพรหมจรรย์ ดังนี้ ๔

ครั้งนั้นแล อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพาเอาแล้ว ซึ่งพระนันทะ
ผู้มีอายุ ทรงหายไปแล้ว ในที่นั้น ได้มีปรากฏแล้ว ในพระเชตวัน
นั้นเทียว ๔

อ. ภิกษุ ท. ได้ฟังแล้ว แลว่า ได้ยินว่า อ. พระนันทะ ผู้มีอายุ
ผู้เป็นพระภคตา ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นพระโอรสของพระแม่น้า
ย่อมนั้นประพฤติ ซึ่งพรหมจรรย์ เพราะเหตุ แห่งนางอัปสร ท.,

อนตรามคฺเค เอกสมิ์ ฉามกฺเขตเต ฉามขานมฺตถ
นินฺนินฺนิ ฉินฺนภณฺณนาสนนฺคฺกุจฺจํ เอกํ ปญฺจสมฺกฺกมฺ
ทสฺเสตฺวา, ตาวตีสฺสวเน สกฺกสฺส เทวเรญฺโถ
อุปฺภูจฺจัน อาคตานิ กฺกุฏปาทานิ ปญฺจ อจฺจวสฺตานิ
ทสฺเสสิ.

ทสฺเสตฺวา ๑ ปน เวมมาห “ตํ กิ มนฺตฺต
นฺนท, กตมา นฺนุโข อภิรุตฺตรา ๑ ทสฺสนิยฺตฺรา ๑
ปาสาทิกฺตฺรา ๑, สากิยานิ วา ชนปทกฺลฺยาณี
อิมานิ วา ปญฺจ อจฺจวสฺตานิ กฺกุฏปาทานิตี.

ตํ สุตฺวา อาห “เสยฺยถาปี สา ภนฺเต ฉินฺนภณฺณ-
นาสนนฺคฺกุจฺจา ปญฺจสมฺกฺกมฺ; เอมเว โข ภนฺเต
สากิยานิ ชนปทกฺลฺยาณี, อิมสฺส ปญฺจนฺ อจฺจวสฺตานํ
อุปนิธาย สงฺขยฺปิ น อุเปตี, กฺลปิ น อุเปตี
ภาคิปี น อุเปตี; ธตฺโข อิมานเว ปญฺจ อจฺจวสฺตานิ
อภิรุตฺตรานิ เจว ทสฺสนิยฺตฺรานิ ๑ ปาสาทิกฺตฺรานิ
จตี.

“อภิรม นนฺท, อภิรม นนฺท, อหนฺเต ปาฏิโกโค
ปญฺจนฺ อจฺจวสฺตานํ ปฏฺฐิลาภาย กฺกุฏปาทานนฺติ.

“สเจ เม ภนฺเต ภควา ปาฏิโกโค ปญฺจนฺ
อจฺจวสฺตานํ ปฏฺฐิลาภาย กฺกุฏปาทานํ, อภิรมิสฺสสามทํ
ภนฺเต ภควา พุรฺหมจฺริเยตี.

ธตฺโข ภควา อายสฺมุนฺตํ นนฺทํ คเหตุวาทตฺต
อนฺตรหิตโต เซตฺวเนยว ปาตุโรหสิ.

อสุสฺสสุ โข ภิกฺขุ “อายสฺมา กิร นนฺโท ภควโต
ภคตา มาตุจฺจปาตุโต อจฺจวสฺตานํ เหตุ พุรฺหมจฺริย
จตี,

ได้ยินว่า อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ทรงรับรอง เพื่ออันยังพระนันทะนั้น ให้ได้เฉพาะ ซึ่งร้อยแห่งนางอัปสร ท. ๕ ผู้มีเท้าเพียงดังเท้าแห่งนกพิราบ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้นแล อ. ภิกษุ ท. ผู้เป็นสหาย ของพระนันทะ ผู้มีอายุ ย่อมประพฤติร้องเรียก ซึ่งพระนันทะ ผู้มีอายุ ด้วยวาทะว่า พระนันทะผู้กระทำซึ่งการรับจ้างด้วย ด้วยวาทะว่าพระนันทะ ผู้อันพระศาสดาทรงไถ่แล้วด้วย ว่า ได้ยินว่า อ. พระนันทะ ผู้มีอายุ เป็นผู้กระทำซึ่งการรับจ้าง (ย่อมเป็น), ได้ยินว่า อ. พระนันทะ ผู้มีอายุ เป็นผู้อันพระศาสดาทรงไถ่แล้ว (ย่อมเป็น), (อ. พระนันทะ) ย่อมประพฤติ ซึ่งพหุหจรรย์ เพราะเหตุ แห่งร้อยแห่งนางอัปสร ท. ๕, ได้ยินว่า อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ทรงรับรอง เพื่ออันยังพระนันทะ นั้น ให้ได้เฉพาะ ซึ่งร้อยแห่งนางอัปสร ท. ๕ ผู้มีเท้าเพียงดังเท้า แห่งนกพิราบ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้นแล อ. พระนันทะ ผู้มีอายุ อึดอัดอยู่ ละอายอยู่ รังเกียจอยู่ ด้วยวาทะว่าพระนันทะผู้กระทำซึ่งการรับจ้างด้วย ด้วยวาทะว่า พระนันทะผู้อันพระศาสดาทรงไถ่แล้วด้วย ของภิกษุ ท. ผู้เป็นสหาย ผู้เดียว หลีกออกแล้ว ผู้ไม่ประมาทแล้ว ผู้มีความเพียรเป็นเครื่อง ยังกิเลสให้ร้อนทั่ว ผู้มีตนอันส่งไปแล้ว อยู่อยู่, อ. กุลบุตร ท. ย่อมบวช ไม่มีกรรมเกือกูลแก่เรือน จากเรือน โดยชอบนั้นเทียว เพื่อประโยชน์แก่คุณวิเศษใด, กระทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งคุณวิเศษนั้น อันยอดเยี่ยม อันมีพหุหจรรย์เป็นที่สุดลงรอบ เพราะรู้ยิ่ง เอง ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว เข้าไปถึงพร้อมแล้ว อยู่แล้ว ในธรรม อันสัตว์เห็นแล้วเทียว, (อ. พระนันทะ) ได้รู้ยิ่งแล้ว ว่า อ. ชาติ ลินแล้ว อ. พหุหจรรย์อันเราอยู่จบแล้ว, อ. กิจอันบุคคลพึงกระทำ อันเรา กระทำแล้ว, อ. กิจ อื่นอีก (ย่อมไม่มี) เพื่อความเป็นอย่างนี้ ดังนี้, ก็แล อ. พระนันทะ ผู้มีอายุ เป็น-แห่งพระอรหันต์ ท. หนา-พระอรหันต์องค์ใดองค์หนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. เทวดา ตนหนึ่ง ยังพระเชตวัน ทั้งสิ้น ให้สว่างแล้ว ในส่วนแห่งราตรี เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระนันทะผู้มีอายุ ผู้เป็นพระภาค ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นพระโอรสของพระแม่เจ้า กระทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งเจโตวิมุตติ ซึ่งปัญญาวิมุตติ อันไม่มีอาสวะ เพราะความสิ้นไป แห่งอาสวะ ท. เพราะรู้ยิ่ง เอง เข้าไปถึงพร้อมแล้ว อยู่อยู่ ในธรรม อันสัตว์เห็นแล้วเทียว ดังนี้ ฯ

อ. พระญาณ ได้เกิดขึ้นแล้ว แม้แก่พระผู้มีพระภาคเจ้าแล ว่า อ. นันทะ กระทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งเจโตวิมุตติ ซึ่งปัญญาวิมุตติ อันไม่มีอาสวะ เพราะความสิ้นไป แห่งอาสวะ ท. เพราะรู้ยิ่ง เอง เข้าไปถึงพร้อมแล้ว อยู่อยู่ ในธรรม อันสัตว์เห็นแล้วเทียว ดังนี้ ฯ

ภควา กิรสฺส ปาฏิโมโค ปญฺจนฺนํ อจฺจวราสตาณํ ปฏฺฐิลากาย กกฎฺปาทานนฺตฺติ.

อถโข อายสฺมโต นนฺทสฺส สหายกา ภิกฺขุ อายสฺมฺนฺตํ นนฺทํ ภตทวาเทน จ อุกฺกิตทวาเทน จ สมฺมาจรรนฺติ “ ภตโโก กิรายสฺมา นนฺโท , อุกฺกิตโโก กิรายสฺมา นนฺโท, ปญฺจนฺนํ อจฺจวราสตาณํ เหตุ พุรหฺมจริยํ จรติ, ภควา กิรสฺส ปาฏิโมโค ปญฺจนฺนํ อจฺจวราสตาณํ ปฏฺฐิลากาย กกฎฺปาทานนฺตฺติ.

อถโข อายสฺมา นนฺโท สหายกาณํ ภิกฺขุณฺนํ ภตทวาเทน จ อุกฺกิตทวาเทน จ อฏฺฐิยาโน หรายมาโน ชิคฺจุจฺจมาโน เอโก วูปกฺกุโจ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต, นจิริสฺเสว ยสฺสตุถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺตฺติ, ตทนฺตฺตฺรํ พุรหฺมจริยปริโยสาณํ ทิฏฺฐเสว ฐมฺเม สยํ อภินฺถวา สจฺจิกตฺวา อฺปสมฺปชฺช วิหาสิ, “ซีณา ชาติ, วุสฺสิตํ พุรหฺมจริยํ, กตํ กกรณียํ นาปริ อิตฺถตฺตยาตาติ อพฺกณฺณวาสิ, อณฺเฏตโร จ ปนายสฺมา นนฺโท อรหฺตํ อโหสิ.

อถกา เทวดา รตฺติภาเค สกฺลํ เชตวนํ โอบาเสตฺวา สตฺถารํ อฺปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา อาโรเจสิ “ อายสฺมา ฆนฺเต นนฺโท ภควโต ภาตา มาตฺจุฉาปฺตฺโต อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเสว ฐมฺเม สยํ อภินฺถวา สจฺจิกตฺวา อฺปสมฺปชฺช วิหฺรตีติ.

ภควโตปี โข ภาณํ อฺทปาติ “นนฺโท อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเสว ฐมฺเม สยํ อภินฺถวา สจฺจิกตฺวา อฺปสมฺปชฺช วิหฺรตีติ.

อ. พระนันทะ ผู้มีอายุ แม่นั้น เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า โดยอันล่วงไป แห่งราตรี นั้น ถวายบังคมแล้ว ได้กราบทูลแล้ว ซึ่งคำนั้น ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ทรงรับรอง เพื่ออันยังข้าพระองค์ให้ได้เฉพาะ ซึ่งร้อยละแห่งนางอัปสร ท. ๕ ผู้มีเท่าเพียงดังเท่าแห่งนกพิราบ (ย่อมเป็น) ไต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ ย่อมเปลื้อง ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า จากการฟังตอบ นั้น ดังนี้ ฯ

(อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนนันทะ อ. ใจของเธอ แม้อันเราแล กำหนด รู้แล้ว ด้วยใจ ว่า อ. นันทะ กระทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งเจโตวิมุตติ ซึ่งปัญญาวิมุตติ อันไม่มีอาสวะ เพราะความสิ้นไป แห่งอาสวะ ท. เพราะรู้ยิ่ง เอง เข้าไปถึงพร้อมแล้ว อยู่อยู่ในธรรม อันสัตว์เห็นแล้วเทียว ดังนี้, แม้อ. เทวดาบอกแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น แก่เรา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระนันทะ ผู้มีอายุ กระทำให้แจ้งแล้ว, ซึ่งเจโตวิมุตติ ซึ่งปัญญาวิมุตติ อันไม่มีอาสวะ เพราะความสิ้นไป แห่งอาสวะ ท. เพราะรู้ยิ่ง เอง เข้าไปถึงพร้อมแล้ว อยู่อยู่ในธรรม อันสัตว์เห็นแล้วเทียว ดังนี้, ดูก่อนนันทะ ในกาลใดนั้นเทียวแล อ.จิต ของเธอ ฟันแล้ว จากอาสวะ ท. เพราะไม่เข้าไปถือมั่น, ในกาลนั้น อ. เรา เป็นผู้ฟันแล้ว จากการฟังตอบ นั้น (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้นแล อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระอุทาน นี้ ในเวลานั้น ว่า

อ. เปือกตมคือกาม อันบุคคลใด ชำมแล้ว อ. หนามคือกาม (อันบุคคล) ใด ย่ำยีแล้ว (อ.บุคคลนั้น) ถึงโดยลำดับแล้ว ซึ่งความสิ้นไปแห่งโมหะ ย่อมไม่หวั่นไหว ในเพราะสุข และทุกข์ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. ภิกษุ ท. ถามแล้ว ซึ่งพระนันทะ ผู้มีอายุ ว่า ดูก่อนนันทะ ผู้มีอายุ ในกาลก่อน อ. ท่าน กล่าวแล้ว ว่า อ. ข้าพเจ้า เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้, ในกาลนี้ (อ. จิต) ของท่าน (ย่อมเป็น) อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระนันทะ) (กล่าวแล้ว) ว่า แน่ท่านผู้มีอายุ ท. อ. ความอาลัย เพื่อความเป็นแห่งคฤหัสถ์ ย่อมไม่มี แก่ข้าพเจ้า ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. พระนันทะ ผู้มีอายุ ย่อมกล่าว ซึ่งคำอันไม่มีแล้ว, ย่อมกระทำให้แจ้ง ซึ่งพระอรหัตตผลอันบุคคลพึงรู้ทั่ว, (อ. พระนันทะ) กล่าวแล้ว ว่า (อ.ข้าพเจ้า) เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ในวันอันล่วงไปแล้ว ท. ย่อมกล่าว ว่า อ.ความอาลัย เพื่อความเป็นแห่งคฤหัสถ์ ย่อมไม่มี แก่ข้าพเจ้า ดังนี้ ในกาลนี้ ดังนี้ ไปแล้ว กราบทูลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น แก่พระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ

โสพายสุมา ตสฺสา รตติยา อจฺเจน ภควนฺตํ อุตฺตมมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอตทโวจ “ยํ เม ภนฺเต ภควา ปาฏิโกโค ปญฺจณฺเณ อจฺจราสฺตานิ ปฏฺฐิลาภาย กกฎฺปาทานิ, มุญฺจามหิ ภนฺเต ภควนฺตํ เอตฺสฺมา ปฏฺฐิสฺสวาติ.

“มยาปิ โข เต นนฺท เจตฺสา เจโต ปริจฺจ วิทิตอ นฺนุโท อาสวานิ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเสว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺจิกตฺวา อุตฺตมปฺชฺช วิหฺรตีติ, เทวตาปิ เม เอตมตฺถํ อโรเจสิ `อายุสฺมา ภนฺเต นนฺโท อาสวานิ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเสว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺจิกตฺวา อุตฺตมปฺชฺช วิหฺรตีติ, ยเทว โข เต นนฺท อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ มุตฺตํ, อถาหิ มุตฺโต เอตฺสฺมา ปฏฺฐิสฺสวาติ.

อถโข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลาญํ อิมิ อุตฺทานิ อุตฺทาเนสิ

“ยสุสฺส ตินฺนุโณ กามปงฺโก มทฺทิตโต กามกณฺฏโก โมหทฺทขยมนฺนุปฺตโต สุขทฺทฺเช น เวตตีติ.

อถกทิวสํ ภิกฺขุ อายุสมนฺตํ นนฺทํ ปุจฺฉิสฺสุ “อาวุโส นนฺท ปุพฺเพ ตวํ `อุกฺกณฺฐจิตฺมเหตีติ วเทสิ, อิทานิ เต กถนฺติ. “นตฺถิ เม อาวุโส คิหิภาวาย อาลโยติ.

ตํ สุตฺวา ภิกฺขุ “อภูตํ อายุสฺมา นนฺโท กเถติ, อญฺญํ พุยากรโธติ, อตฺตทิวเสสสุ `อุกฺกณฺฐจิตฺมเหตีติ วตฺวา, อิทานิ นตฺถิ เม คิหิภาวาย อาลโยติ กเถตีติ วตฺวา คนฺตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสิ.

อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. อัศภพ ของนันทะ เป็นเช่นกับด้วยเรือนอันบุคคลมุงชั่วคราวแล้ว ได้เป็นแล้ว ในวันอันล่วงไปแล้ว ท. , ในกาลนี้ (อ.อัศภพ ของนันทะ) เป็นเช่นกับด้วยเรือนอันบุคคลมุงดีแล้ว เกิดแล้ว , เพราะว่า อ.นันทะนี้พยายามอยู่ เพื่ออันยังตนให้ถึง ซึ่งที่สุด แห่งกิจของบรรพชิต จำเดิม แต่กาลแห่งนางอัปสรผู้เป็นทิพย์ ท. อันตนเห็นแล้ว ถึงแล้ว ซึ่งกิจนั้น ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ ว่า

อ.ฝน ย่อมร่ำรด ซึ่งเรือน อันบุคคลมุงชั่วคราว ฉันท, อ. รากะ ย่อมเสียดแทง ซึ่งจิต อันบุคคลไม่ให้เจริญแล้ว ฉันทนั้น ฯ อ.ฝน ย่อมไม่ร่ำรด ซึ่งเรือน อันบุคคลมุงดีแล้ว ฉันท, อ. รากะ ย่อมไม่เสียดแทง ซึ่งจิตอันบุคคลให้เจริญ ดีแล้ว ฉันทนั้น ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ซึ่งเรือน อย่างไรอย่างหนึ่ง (ดังนี้) ในบท ท. เหล่านี้หนนา (แห่งบท) ว่า **อकारี** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อันบุคคลมุงแล้วห่าง คือว่า อันมีช่องใหญ่และ ช่องน้อย (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **ทุจจนฺน** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.ฝนในฤดูฝน ย่อมร่ำรดได้ (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **สมตฺวิชฺฌตฺติ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.รากะ ย่อมเสียดแทง ซึ่งจิต ชื่อว่าอันบุคคล ไม่ให้เจริญแล้ว เพราะความที่แห่งจิตเป็นธรรมชาติแล้วจากภาวนา รากะ อ.ฝน (ร่ำรดอยู่) ซึ่งเรือนนั้น, อ.รากะเที่ยว (ย่อมเสียดแทง ซึ่งจิต) อย่างเดียว หามิได้, อ.กิเลสทั้งปวง ท. มีโทษและโทษและมานะ เป็นต้น ย่อมเสียดแทง ซึ่งจิต มีอย่างนั้นเป็นรูปนั้นเที่ยว (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **อภาวิต** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.กิเลส ท. มีรากะเป็นต้น ย่อมไม่อาจ เพื่ออันเสียดแทง ซึ่งจิต อันบุคคล ให้เจริญดีแล้ว ด้วยสมณะภาวนาและวิปัสสนาภาวนา ท. คือว่ามีอย่างนี้เป็นรูป รากะ อ.ฝน (ไม่ร่ำรดอยู่) ซึ่งเรือน อันบุคคลมุงดีแล้ว ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **สุภาวิต** ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา (อ. ขน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโศดาปัตติผลเป็นต้น, อ. เทศนา เป็นเทศนา เป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แก่มหาชน ฯ

ครั้งนั้น อ. ภิกษุ ท. ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าว ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ในโรงเป็นที่กล่าวกับด้วยการแสดงซึ่งธรรม ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. ก็ชื่อ อ. พระพุทธเจ้า ท. เป็นผู้นำอัครจรรย (ย่อมเป็น), อ. พระนันทะ ผู้มีอายุ ชื่อว่าผู้กระสันขึ้นแล้ว เพราะอาศัย ซึ่งพระนางชนบทกัลยาณี อันพระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ซึ่งนางเทพอัปสร ท. ให้เป็นอามิส ทรงแนะนำแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ.เรอ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว อะไรหนอ ย่อมมี ในกาลนี้ ดังนี้,

ภควา “ภิกษเว อตีตทิวเสสุ นนุทสฺส อตฺตภาโว ทุจจนฺนเคหสทิสฺส อโหสิ, อิทานิ สุจจนฺนเคหสทิสฺส ชาโต, อโย หิ ทิพฺพจฺจนฺนํ ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺฐาย ปพฺพชิตกิจฺจสฺส มตฺถกํ ปาเปตฺถ วายมนฺโต ตํ กิจฺจํ ปตฺโตติ วตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

“ยถา อकारี ทุจจนฺนํ วุฏฺฐิ สมตฺวิชฺฌตฺติ;
เอวํ อภาวิตํ จิตฺตํ ราโค สมตฺวิชฺฌตฺติ.
ยถา อकारี สุจจนฺนํ วุฏฺฐิ น สมตฺวิชฺฌตฺติ;
เอวํ สุภาวิตํ จิตฺตํ ราโค น สมตฺวิชฺฌตฺติตีติ.

ตตฺถ “**อकारนฺติ:** ยงฺกิญฺจิ เคหิ.

ทุจจนฺนนฺติ: วิรลฺจจนฺนํ จิตฺตาวจิทุทฺ.

สมตฺวิชฺฌตฺติ: วสฺสวุฏฺฐิ วินิวิชฺฌตฺติ.

อภาวิตนฺติ: ตํ อकारี วุฏฺฐิ วิย ภาวนารหิตตฺตฺตา อภาวิตํ จิตฺตํ ราโค สมตฺวิชฺฌตฺติ, น เกวลํ ราโคว, โทสโมหมานาทโย สพฺพกุภิลเสสา ตถารูปํ จิตฺตํ อตฺติวิชฺฌนฺตฺติเยว.

สุภาวิตนฺติ: สมถวิปัสสนาภาวนาหิ สุภาวิตํ, เอวรูปํ จิตฺตํ สุจจนฺนํ เคหิ วุฏฺฐิ วิย รากาทโย กิเลสสา อตฺติวิชฺฌตฺตุนํ สกฺโกณตฺติตีติ.

คาถาปริโยสาเน พนฺุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปุณฺิสฺส, มหาชนสฺส สาตฺถิกาทสฺส อโหสิ.

อถ ภิกษุ ฐมฺมสภายํ กถํ สมฺภุจฺจาเปตฺถ “อาวุโส พุทฺธา จ นาม อจฺจริยา, ขนปทกฺลยาณี นิสฺสาย อุกฺกณฺุจฺจิตโต นามายสฺมา นนฺุโท สตฺถารา เทวจฺจวา อามิสํ กตฺวา วินีโตตีติ.

สตฺถา อาคนฺุตฺวา, “กาย นฺุตฺถ ภิกษเว เอตฺรหิ กถาย สนฺุสินฺุนาตี ปุจฺจิตฺวา,

(ครั้งเมื่อคำ) ว่า (อ. ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว) ชื่อนี้ (ย่อมมี ในกาลนี้) ดังนี้ (อันภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว), ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. (อ. นันทะ อันเรา ล้อแล้ว ด้วยมาตุคาม แนะนำแล้ว) ในกาลนี้นั้นเห็นเพียง หามิได้, อ. นันทะนั้น อันเรา ล้อแล้ว ด้วยมาตุคาม แนะนำแล้วนั้นเห็น แม้ในกาลก่อน ดังนี้, ผู้อันภิกษุ ท. เหล่านั้น ทูลวิงวอนแล้ว ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ว่า

ในกาลอันล่วงไปแล้ว ครั้งเมื่อพระเจ้าพรหมทัต (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งพระราชชา ในเมืองชื่อว่าพาราณสี, อ. พอค้ำ ชื่อว่ากัปปกะ ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าพาราณสีโดยปกติ ได้มีแล้ว ฯ อ. ลา ตัวหนึ่ง ของพอค้ำนั้น ย่อมนำไป ซึ่งภาระมีกุมภะเป็นประมาณ ฯ (อ. ลา) ย่อมไป สิ้นโยชน์ ท. ๗ ในวัน ๆ ฯ

ในสมัยหนึ่ง อ. พอค้ำนั้น ไปแล้ว สู่เมืองชื่อว่าตักกสิลา (กับ) ด้วยภาระอันลาพึ่งนำไป ท. ปล่อยแล้ว ซึ่งลา เพื่ออันเที่ยวไป เพียงใด แต่อันจำหน่าย ซึ่งสิ่งของ ฯ

ครั้งนั้น อ. ลา นั้น ของพอค้ำนั้น เที่ยวไปอยู่ บนหลังแห่งคุณ เห็นแล้ว ซึ่งนางลาตัวหนึ่ง เข้าไปหาแล้ว ฯ อ. นางลานั้น กระทำอยู่ ซึ่งปฏิสันถาร กับ ด้วยลานั้น กล่าวแล้ว ว่า (อ. ท่าน) เป็นผู้มาแล้ว จากเมืองไหน ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ (อ. ลา กล่าวแล้ว) ว่า (อ. เรา เป็นผู้มาแล้ว) จากเมืองชื่อว่าพาราณสี (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. นางลา ทามแล้ว ว่า อ. ท่าน ย่อมมา) ด้วยภาระงาน อะไร ดังนี้ ฯ (อ. ลา กล่าวแล้ว ว่า อ. เรา ย่อมมา) ด้วยภาระงานของพอค้ำ ดังนี้ ฯ (อ. นางลา ทามแล้ว) ว่า อ. ท่าน ย่อมนำไป ซึ่งภาระ มีประมาณเท่าไร ดังนี้ ฯ (อ. ลา กล่าวแล้ว) ว่า (อ. เรา ย่อมนำไป) ซึ่งภาระมีกุมภะเป็นประมาณ ดังนี้ ฯ

(อ. นางลา ทามแล้ว) ว่า อ. ท่าน นำไปอยู่ซึ่งภาระ มีประมาณเท่านี้ ย่อมไป สิ้นโยชน์เท่าไร ท. ดังนี้ ฯ (อ. ลา กล่าวแล้ว) ว่า (อ. เรา ย่อมไป) สิ้นโยชน์ ๗ ท. ดังนี้ ฯ (อ. นางลา ทามแล้ว) ว่า อ. นางลาบางตัว กระทำอยู่ ซึ่งการนวดซึ่งเท้า หรือ หรือว่า ซึ่งการนวดซึ่งหลัง แก่ท่าน ในที่แห่งท่านไปแล้ว มีอยู่หรือ ดังนี้ ฯ (อ. ลา กล่าวแล้ว) ว่า แนะนำผู้เจริญ (อ. นางลา ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป) ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ (อ. นางลา กล่าวแล้ว) ว่า ครั้งเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ (อ. ท่าน) ย่อมเสวย ซึ่งทุกขใหญ่ ดังนี้ ฯ

จริงอยู่ ชื่อ อ. บุคคล ผู้กระทำซึ่งกรรมมีการนวดซึ่งเท้าเป็นต้น แก่สัตว์ดิรัจฉาน ท. ย่อมไม่มี แม้โดยแท้, (ถึงอย่างนั้น) (อ. นางลา) กล่าวแล้ว ซึ่งคำอันมีอย่างนี้เป็นรูป เพื่ออันกระทบซึ่งกามสังโยชน์ ฯ

อ. ลานั้น กระสันขึ้นแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของนางลานั้น นั้น ฯ แม้ อ. นายกัปปกะ จำหน่ายแล้ว ซึ่งสิ่งของ ไปแล้ว สู่สำนัก ของลานั้น กล่าวแล้ว ว่า แนะนำ อ. เจ้า จงมาเกิด, อ. เรา ท. จักไป ดังนี้ ฯ (อ. ลา กล่าวแล้ว) ว่า อ. ท่าน ท. จงไปเกิด, อ. ข้าพเจ้า จักไม่ไป ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น (อ. นายกัปปกะ) อ่อนนอนแล้ว ซึ่งลานั้น บ่อย ๆ คิด แล้ว ว่า อ. เรา ยังลานั้น ตัวไม่ปรารถนาอยู่ ให้กลัวแล้ว จักนำไป ดังนี้ กล่าวแล้ว ซึ่งคาถานี้ ว่า

“อิมาย นามาติ วุตเต, “น ภิกฺขเว อิทาเนว, ปุพฺเพเปส มया มาตุคามเน ปโลเกตฺวา วินีโตเยวาทิ วตฺวา, เตหิ ยาจิตฺ อตีตฺ อาหริ:

อตีเต พาราณสียํ พุรุมฺพตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต, พาราณสีวาสิ กปฺปโก นาม วาณิโช อโหสิ. ตสุเสโก คหฺรโก กุมฺภการํ วหฺติ. ทิวเส ทิวเส สตฺต โยชนานิ คจฺจติ.

โส เอกสมฺมี สมเย คหฺรภการเกหิ ตกฺกสิลํ คนฺตฺวา ยาว ภาณฺตฺส วิสุสฺซชฺชา คหฺรภํ วิจฺริตฺตํ วิสุสฺซเชสิ.

อถสฺส โส คหฺรโก ปรีชาปิฏฺเจ จรมาโน เอกํ คหฺรภํ ทิสฺวา อุปฺสงฺกมิ. สา เตน สทฺธิ ปฏฺิสฺนถารํ กโรนฺตี อาห “กุโต อาคโตสฺสตี. “พาราณสีโตติ.

“เกน กมฺเมนาติ.

“วาณิชกมฺเมนาติ.

“กิตฺตํ ภารํ วหฺสฺสตี.

“กุมฺภการนฺติ.

“เอตตํ ภารํ วหนฺโต กติโยชนานิ คจฺจสฺสตี. “สตฺตโยชนานีติ.

“คตฺตฺวาเน เต กาจิ ปาทปริกมฺมํ วา ปิฏฺจิปริกมฺมํ วา กโรนฺตี อตฺถีติ. “นตฺถิ ภาพฺเทติ. “เอวํ สมนฺเต มหาทุกฺขํ อนฺโถสฺสตี.

ภิกฺขุจาปี หิ ดิรัจฺจานคตฺตานํ ปาทปริกมฺมาทิการโก นาม นตฺถิ, กามสฺถโยชนนฺตฺตํ เหวรฺรูปํ กเถสิ.

โส ตสฺสา กถาย อุกฺกถฺจฺจโต. กปฺปโกปิ ภาณฺตํ วิสุสฺซเชตฺวา ตสฺส สนฺตํ คนฺตฺวา “เอหิ ตาต, คมฺิสฺสามาติ อาห. “คจฺจถ ตฺมฺเห, นาหํ คมฺิสฺสามีติ.

อถ นํ ปุณฺปุณฺนี ยาจิตฺวา “อนิจฺจนฺตํ นํ ภาเยตฺวา เนสฺสามีติ จินฺเตตฺวา อิมํ คาคมาห

(อ. เรา) จักกระทำ ซึ่งปฏิภัก มีหนามอันบันทิตกำหนดแล้ว ด้วยนิ้วมือ ๑๖ แก่เจ้า, จักทิมแทง ซึ่งกาย ของเจ้า, แ่นะลา (อ. เจ้า) จงรู้ อย่างนี้ ดังนี้ ฯ

“ปโตทนต์ กฤษุสามิ โสฬสงฺคุลิกณฺฏกั,
สญฺฉินฺทุสิสามิ เต กาย; เอิวฺ ชานาหิ คหฺรภาติ.

อ. ลา ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น กล่าวแล้ว ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ แม้ อ. ข้าพเจ้า จักรู้ ซึ่งกิจ อันข้าพเจ้า ฟังกระทำ แก่ท่าน ดังนี้ กล่าวแล้ว ซึ่งคาถานี้ ว่า

ติ สุตฺวา คหฺรโก “เออิ สนฺเต, อหิปี เต กตฺตพฺพํ
ชานิสฺสามิติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

(อ. ท่าน) จักกระทำ ซึ่งปฏิภัก มีหนามอันบันทิตกำหนดแล้ว ด้วยนิ้วมือ ๑๖ แก่ข้าพเจ้า, (อ. ข้าพเจ้า) ยืนอยู่เฉพาะแล้ว ช่างหน้า ยกขึ้นแล้ว ช่างหลัง ยังสิ่งของ ของท่าน จักให้ตกไป, ข้าแต่ท่านกับปะกะ (อ. ท่าน) จงรู้ อย่างนี้ ดังนี้ ฯ

“ปโตทนต์เม กฤษุสสิ โสฬสงฺคุลิกณฺฏกั,
ปฺรโต ปติฏฺฐหิตฺวาน อุทฺธริตฺวาน ปจฺจโต
ภณฺฑํเต ปาตยิสฺสามิ; เอิวฺ ชานาหิ กปฺปกาติ.

อ. พ่อค้า ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น คิดแล้ว ว่า อ. ลานัน ย่อมกล่าว อย่างนี้ เพราะเหตุ อะไรหนอแล ดังนี้ แลดูอยู่ ช่างนี้ด้วย ช่างนี้ด้วย เห็นแล้ว ซึ่งนางลานัน คิดแล้ว ว่า อ. ลานัน เป็นผู้ อันนางลานันให้สำเหนียกแล้ว อย่างนี้ จักเป็น, อ. เรา ล่อแล้ว ซึ่งลานัน ด้วยมาตุคาม (ด้วยคำ) ว่า (อ. เรา) จักนำมา ซึ่งนางลา ชื่อมืออย่างนี้เป็นรูป แก่เจ้า ดังนี้ จักนำไป ดังนี้ กล่าวแล้ว ซึ่งคาถานี้ ว่า

ติ สุตฺวา วาณิโช “เกน นฺ ไซ การณฺเนส
มํ เอิวฺ วทิตฺติ จินฺเตตฺวา อิติ จิตฺ ๑ โอลิเกนฺโต
ติ คหฺรภี ทิสฺวา “อิมาย เอส เอิวฺ สิฏฺขาปีโต
ภวิสฺสติ, `เอวรूपิ นาม เต คหฺรภี อาเนสิสามิติ
มาตุคาเมน ติ ปโลเกตฺวา เนสิสามิติ จินฺเตตฺวา
อิมํ คาถมาห

(อ. เรา) จักนำมา ซึ่งนาง ผู้มีเท้า ๔ ผู้มีหน้าเพียงดั่งสังข์ ผู้มีอวัยวะทั้งปวงงาม (กระทำ) ให้เป็นภรรยา ของเจ้า, แ่นะลา (อ. เจ้า) จงรู้ อย่างนี้ ดังนี้ ฯ

“จตุปฺปที สงฺขมุขี นารี สพฺพวงฺคโสภินี
ภริยํ เต อานยิสฺสามิ, เอิวฺ ชานาหิ คหฺรภาติ.

อ. ลา ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น ผู้มีจิตยินดีแล้ว กล่าวแล้ว ซึ่งคาถานี้ ว่า

ติ สุตฺวา ตฺมุฏฺจจิตฺโต คหฺรโก อิมํ คาถมาห

(อ. ท่าน) จักนำมา ซึ่งนาง ผู้มีเท้า ๔ ผู้มีหน้าเพียงดั่งสังข์ ผู้มีอวัยวะทั้งปวงงาม (กระทำ) ให้เป็นภรรยา ของข้าพเจ้า, ข้าแต่ท่านกับปะกะ (อ. ท่าน) จงรู้ อย่างนี้ ข้าแต่ท่านกับปะกะ (อ. ข้าพเจ้า) จักไป สินโยชนํ ท. ๑๔ ยิ่ง ดังนี้ ฯ

“จตุปฺปที สงฺขมุขี นารี สพฺพวงฺคโสภินี
ภริยํ เม อานยิสฺสสิ, เอิวฺ ชานาหิ กปฺปก
กปฺปก ภียโย คมิสิสามิ โยชนานิ จตฺตทฺสาติ.

ครั้งนั้น อ. นายกับปะกะ (กล่าวแล้ว) กะลานัน ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ. เจ้า) จงมา ดังนี้ จงเอาแล้ว ได้ไปแล้ว ผู้ที่อันเป็นของตน ฯ

อถ นํ กปฺปกโก “เตนหิ เอหิติ คเหตุวา
สภฺภูจฺจัน อคมาสิ.

อ. ลานัน กล่าวแล้ว กะนายกับปะกะนั้น โดยอันล่องไป แห่งวันเล็กน้อย ว่า อ. ท่าน ท. ได้กล่าวแล้ว ว่า อ. เรา จักนำมา ซึ่งภรรยา แก่เจ้า ดังนี้ กะข้าพเจ้า มิใช่หรือ ดังนี้ ฯ

โส กติปาหจฺเจยน ติ อาห “นฺ มํ ตฺมุเม
ภริยฺนฺเต อานยิสฺสามิติ อโวจฺตุธาติ.

มาแล้ว ล้อมแล้ว ซึ่งที่หนึ่ง รวากะว่าคอก ในภายหลังแห่งที่เป็นที่อยู่
ปลุกแล้ว ซึ่งผัก ในที่นั้นนั้นเที่ยว (เพื่อสุกรตัวลูกน้อยท.) เหล่านั้น,
(ครั้นเมื่อสุกรตัวลูกน้อยท.) เหล่านั้น เคี้ยวกินแล้ว ซึ่งกอกผักต่าง ๆ ท.
ด้วย ซึ่งคุณแห่งสรีระด้วย เติบโตแล้ว, (อ. ตน) เป็นผู้ใคร่เพื่ออัน
ยังสุกรตัวใด ๆ ให้ตาย ย่อมเป็น, ผูกแล้ว ซึ่งสุกรตัวนั้น ๆ ในที่เป็นที่
นำมาฆ่า (กระทำ) ให้มีความไหวออกแล้ว ทูบแล้ว ด้วยซ่อน
อันมีเหลี่ยมดี เพื่อความที่แห่งเนื้อแห่งสรีระ เป็นของพองหนาขึ้น
ทราบแล้วว่า (อ. สุกรนี้) เป็นสัตว์มีเนื้อหนา เกิดแล้ว ดังนี้ เปิดแล้ว
ซึ่งปาก ให้แล้ว ซึ่งท่อนไม้ ในระหว่างแห่งพื้น ย่อมกรอก ซึ่งน้ำอันร้อน
อันเดือดพล่านแล้ว ในปาก ด้วยทะนานอันเป็นวิการแห่งโลหะ ฯ

(อ. น้ำอันร้อน) นั้น เข้าไปแล้ว ในท้อง เดือดพล่านแล้ว พาเอา
ซึ่งกรีส ออกไปแล้ว โดยส่วนในเบื้องต่ำ, อ. กรีส หน้อยหนึ่ง มีอยู่
เพียงใด, เป็นธรรมชาติชุน เป็น ย่อมไหลออกไป เพียงนั้น,
ครั้นเมื่อท้อง สะอาดแล้ว, (อ. น้ำอันร้อนนั้น) เป็นธรรมชาติใส
เป็นธรรมชาติไม่ชุน (เป็น) ย่อมไหลออกไป ฯ

ครั้งนั้น (อ. นายจุนทะนั้น) ย่อมรวด ซึ่งน้ำ อันเหลือลง
บนหลัง ของสุกรนั้น ฯ (อ. น้ำ) นั้น ยังหนึ่งอันดำ ให้ลอกแล้ว
ย่อมไหลไป ฯ

ในลำดับนั้น (อ. นายจุนทะนั้น) ยังชน ท. ให้ใหม่แล้ว ด้วยคบเพลิง
อันเป็นวิการแห่งหญ้า ย่อมตัด ซึ่งศีรษะ ด้วยดาบ อันคม ฯ

(อ. นายจุนทะนั้น) ถือเอาเฉพาะแล้ว ซึ่งเลือด อันไหลออกอยู่
ด้วยภาชนะ ขยำแล้ว ซึ่งเนื้อ ด้วยเลือด ปังแล้ว นึ่งแล้ว ในท่ามกลาง
แห่งลูกและเมีย เคี้ยวกินแล้ว ย่อมขาย ซึ่งเนื้อ อันเหลือ ฯ

เมื่อนายจุนทะนั้น สำเร็จอยู่ ซึ่งชีวิต โดยทำนอง นั้นเที่ยว
อ. ปี ท. ๕๕ ก้าวล่วงแล้ว ฯ

ครั้นเมื่อพระตถาคตเจ้า ประทับอยู่ อยู่ในวิหารอันใกล้,
อ. การบูชา (ด้วยวัตถุ) สักว่ากำแห่งดอกไม้หรือ หรือว่า
อ. การถวายซึ่งภิกษามีทัพพีเป็นประมาณ หรือว่า ชื่อ อ. บุญ
อะไร ๆ อัน ไม่ได้มีแล้ว แม้ในวันหนึ่ง ฯ ครั้งนั้น อ. โรค เกิดขึ้นแล้ว
ในสรีระ ของนายจุนทะนั้น ฯ

อ. ความร้อนพร้อมในนรกใหญ่ชื่อว่าอเวจี ปรากฏแล้ว
(แก่นายจุนทะนั้น) ผู้เป็นอยู่อยู่นั้นเที่ยว ฯ

ชื่อ อ. ความร้อนพร้อมในนรกชื่อว่าอเวจี เป็นความเร่าร้อน
อันสามารถเพื่ออันทำลาย ซึ่งนัยน์ตา ท. (ของบุคคล) ผู้ยืนแลดูอยู่
ในร้อยแห่งโยชน์ ย่อมเป็น ฯ

จริงอยู่ อ. คำมั่นนั้น ว่า (อ. ความร้อนพร้อมในอเวจี)
แผ่ไปแล้ว ตลอดร้อยแห่งโยชน์ โดยรอบ ย่อมตั้งอยู่ในกาลทั้งปวง
ดังนี้เป็นต้น (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ฯ

ปรุฉานีเวสเน วรฺ ุวีย เอกภูจฺจํ ปริกฺขิปิตฺวา
ตฺตฺเถว เตสฺ ุนินฺวาปฺ ุโรเปตฺวา, เตสฺ นานาคฺจฺเจ ุ
สฺริวฺลลฺชฺญจฺ ขาทิตฺวา วุฑฺฒิตฺเตสฺ, ยํ ยํ มาเรตฺกาโม
โหติ, ตํ ตํ อาพาหเน นิจุจฺลํ พฺนฺธิตฺวา สฺริรมฺสฺสฺส
อุทฺธฺมายิตฺวา พฺพลภาวตฺถํ จตฺรฺสฺสฺสมุคฺคเรณ ุโปถตฺวา
“พฺพลมฺโส ขาโตติ ุถตฺวา มุขฺ ุวิวิทฺวา ทนฺตฺนฺตเร
ทณฺฑกํ ทตฺวา โลหนาพฺียา ปกฺกฺกฺจฺติ อฺนฺนฺโหทกํ
มุขฺ อาสิญฺจติ.

ตํ กุจฺฉิยํ ปฺวิสิตฺวา ปกฺกฺกฺจฺติ กฺริสฺ อาทาย
อโรภาเคน นิภฺขมิตฺวา, ยาว โถกํ กฺริสฺ อตฺถิ,
ตาว อาวิลํ หุตฺวา นิภฺขมติ, สฺพุเท อฺทฺเร, อจฺฉํ
อนาวิลํ นิภฺขมติ.

อถสฺส อวเสสํ อฺทฺกํ ปฺญฺจิชฺยํ อาสิญฺจติ.
ตํ กาทฺพจฺมมํ อฺปฺปาเตตฺวา คจฺฉติ.

ตโต ติณฺฑุกาย โลมานิ ฉาเปตฺวา ติณฺฑฺเห
อสินา สีสํ ฉินฺนฺทติ.

ปคฺชมรฺนฺตํ โลหิตํ ภาชนเนน ปฺญฺคฺคฺเหตฺวา มํสํ
โลหิตเนน มฺทฺทิตฺวา ปจิตฺวา ปุตฺตทารมฺชฺฉเม นิสิโน
ขาทิตฺวา เสสํ วิกฺกฺเณตติ.

ตสฺส อิมินา นิยามเนน ชิวิตํ กปฺเปนฺตสฺส
ปญฺจปณฺณาส วสุธานี อตฺติกนฺตานิ.

ตถาคเต ุรฺววิหาเร วสนฺเต , เอกทิวสฺปิ
ปฺปฺพมฺมุจฺจิมตฺเตน ปฺชฺชา วา กฺญฺจฺจุมตฺตภิกฺขาทานํ วา
อญฺญํ วา กิณฺุจฺจิ ปุญฺญํ นาม นาโหสิ. อถสฺส
สฺริเร โรโค อฺปฺปฺชฺชิตฺติ.

ชิวินฺตสฺสเว อวิจิมหานิรยสนฺตาไป อฺปฺญฺจฺหิ.

อวิจิสฺนฺตาไป นาม โยชนสฺเสต จตฺวา โอลเณนฺตสฺส
อกฺขินิ ภินฺนทสมตฺโต ปรีฟ้าโ โหติ.

วุดตฺมปิ เจตํ “สมนฺตฺวา โยชนสฺสํ ผริตฺวา ติณฺฑฺจฺติ
สพฺพทาติ.

อนึ่ง อ. ความเปรียบนี้ ว่า ดูก่อนมหาบพิตร แม้ อ. แผ่นหิน อันมีเรือนยอดเป็นประมาณ อันบุคคลใส่เข้าแล้ว ในไฟในนรก ย่อมถึง ซึ่งความย่อยยับ โดยขณะ ฉนใด, ส่วนว่า อ. สัตว์ผู้บังเกิดแล้ว ท. ในนรกนี้ ย่อมไม่ย่อยยับ รวากะ (อ. สัตว์ ท.) ผู้ไปแล้วในท้อง ของมารดา (อ. วิถีย่นุดา ไม่ย่อยยับอยู่) เพราะกำลังแห่งกรรม (ฉนนั้น) ดังนี้ อันพระเถระชื่อว่านาคเสน กล่าวแล้ว เพราะความที่ - (แห่งความร้อนพร้อมในอเวจี) นั้น เป็นสภาพมีประมาณยิ่ง กว่าความร้อนพร้อมแห่งไฟอันตั้งอยู่ตามปกติ ฯ

ครั้งเมื่อความร้อนพร้อม นั้น ปรากฏแล้ว แก่นายจุนทะนั้น, อ. อากาโร อันบุคคลพึงเห็นเสมอด้วยกรรม เกิดขึ้นแล้ว ฯ

(อ. นายจุนทะ) ร้องแล้ว ร้องเพียงดังสุกร คลานไปอยู่ ด้วยเขา ท. ในท่ามกลางแห่งเรือนนั้นเที่ยว ย่อมไป สูที่เป็นที่อยู่ มีในเบื้องหน้าบ้าง สูที่เป็นที่อยู่มีในภายหลังบ้าง ฯ

ครั้งนั้น อ. ประชุมแห่งมนุษย์ในเรือน ท. ของนายจุนทะนั้น จับแล้ว ซึ่งนายจุนทะนั้น มัน ย่อมปิด ซึ่งปาก ฯ ชื่อ อ. วิบากแห่งกรรม อันใคร ๆ ไม่อาจ เพื่ออันห้าม ฯ อ. นานจุนทะนั้น ย่อมเที่ยวไป ร้องอยู่ ช้างนี้ด้วย ฯ

อ. มนุษย์ ท. ในเรือน ท. ๗ โดยรอบ ย่อมไม่ได้ ซึ่งความหลับ ฯ

อนึ่ง อ. ชนในเรือน ทั้งปวง ไม่อาจอยู่ เพื่ออันห้าม ซึ่งการออกไป ในภายนอก แห่งนายจุนทะนั้น ผู้อันภัยแต่ความตายคุกคามแล้ว, (อ. นายจุนทะ) ยืนแล้ว ในภายใน ย่อมไม่อาจ เพื่ออันเที่ยวไป ในภายนอก โดยประการใด ; ปิดแล้ว ซึ่งประตูแห่งเรือน ท. แวดล้อมแล้ว ซึ่งภายนอกแห่งเรือน รักษาอยู่ ย่อมอยู่ โดยประการนั้น ฯ

(อ. นายจุนทะ) แม้นอกนี้ ย่อมเที่ยวไป ร้องอยู่ ช้างนี้ด้วย ฯ ในภายในแห่งเรือนนั้นเที่ยว เพราะความร้อนพร้อมในนรก ฯ

(อ. นายจุนทะ) เที่ยวไปแล้ว สิ้นวัน ท. ๗ อย่างนี้ กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ในวันที่ ๘ บังเกิดแล้ว ในนรกใหญ่ชื่อว่าอเวจี ฯ อ. นรกใหญ่ชื่อว่าอเวจี (อันบัณชิต) พึ่งพรรณนา ด้วยเทวทูตสูตร ฯ

อ. ภิกษุ ท. ไปอยู่ โดยประตูแห่งเรือน ของนายจุนทะนั้น พังแล้ว ซึ่งเสียงนั้น เป็นผู้มีความสำคัญ ว่า อ. เสียงแห่งสุกร ดังนี้ เป็น ไปแล้ว สูวิหาร นั่งแล้ว ในสำนัก ของพระศาสดา กราบพูลแล้ว อย่างนี้ ว่า

นาคเสนตเถเรน ปนสฺส ปากติกอคุคิสนฺดาปโต อธิมตฺตตตาย อยมฺปมา วุตฺตา “ยถา มหาราช กุฎาคารมตฺโต ปาสาโณปิ นิรยอคุคิมฺหิ ปกุชิตฺโต ขณน วิลยํ คจฺจติ, นิพฺพตฺตตตฺตา ปเนตฺถ กมฺมพฺเลน มาตฺถกุจฺจิตฺตา วิย น วิลียนฺตฺติติ.

ตสฺส ตสฺมี สนฺตาเป อฺปฺภุจฺจิตฺ, กมฺมสฺริกฺขโก อากาโร อฺปฺปชฺชฺชิตฺ.

เคหฺมชฺเชยฺว สุกรรวิ วัฏฺฐวา ชนฺนุเกหิ วิจฺจนฺโต ปุรตฺถิมวตฺถุมฺปิ ปจฺฉิมวตฺถุมฺปิ คจฺจติ.

อถสฺส เคหฺมานุสกา ตํ ทพฺหิ คเหตฺวา มุขํ ปิทฺทนฺตฺติ. กมฺมวิปาโก นาม น สกฺกา เกนจฺจิ ปฏฺิพาหิตฺ. โส วิจฺจนฺโต อิตฺโต จิตฺโต จ วิจฺจติ.

สมนฺตฺตา สตฺตสฺส ฆเรสฺส มนฺสฺสสา นิทฺทํ น ลภนฺตฺติ.

มรณฺภเยน ตชฺชิตฺตสฺส ปนสฺส พหิ นิทฺทมนํ นิวาเรตฺถุ อสฺสโกนฺโต สพฺโพ เคหฺชโน, ยถา อนฺโต จิตฺโต พหิ วิจฺจิตฺตํ น สกฺโกติ; ตถา เคหฺทวารานิ ปิทฺทิตฺวา พหิเคหํ ปริวาเรตฺวา รกฺขนฺโต อจฺจติ.

อิตฺโรปิ อนฺโตเคเหยฺว นิรยสนฺตาเปน วิจฺจนฺโต อิตฺโต จิตฺโต จ วิจฺจติ.

เอวํ สตฺต ทิวสานิ วิจฺจิตฺวา อภฺฐเม ทิวเส กาลํ กตฺวา อวิจฺจิมหานิรเย นิพฺพตฺติ. อวิจฺจิมหานิรโย เทวทูตสฺสตฺตฺนฺเตน วณฺเณตฺพฺโพ.

ภิกฺขุ ตสฺส ฆรทฺวาเรน คจฺจณฺตฺตา ตํ สทฺทํ สุตฺวา “สุกรสทฺทโทติ สณฺณินฺโน หุตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถุ สนฺตฺติเก นิสฺสิเนนา เอวมาหิสฺสุ

(อ.อรรถ) ว่า (อ.บุคคลนั้น) เห็นแล้วซึ่งกรรมอันเศร้าหมองแล้ว
ของตน ย่อมเศร้าโศก, บ่นเพ้ออยู่ มีประการต่างๆ ชื่อว่า
ย่อมเตือนร้อน คือว่า ย่อมลำบาก ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา)
ว่า **ทิสวา กम्मกิลิฏฐมตฺตโน** ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา (อ.ชน ท.) มาก
เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น ได้เป็นแล้ว,
อ.เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ เกิดแล้ว
แก่มหาชน ดังนี้แล้ว ฯ

อ. เรื่องแห่งบุรุษผู้ฆ่าซึ่งสุกรชื่อว่าจุนทะ (จบแล้ว) ฯ

จุนทสุกริก วตฺถุ.

๑๑. อ. เรื่องแห่งอุบาสกผู้ตั้งอยู่ในธรรม (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งอุบาสกผู้ตั้งอยู่ในธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า
อิธ โมทติ เปจฺจ โมทติ ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ได้ยินว่า ชื่อ อ. อุบาสกผู้ตั้งอยู่ในธรรม ท. มีร้อยห้าเป็น
ประมาณ ได้มีแล้ว ในเมืองชื่อว่าสาวัตถี ฯ อ. ร้อยแห่งอุบาสก
ท. ทำห่า เป็นบริวาร ในอุบาสก ท. เหล่านั้นหนา ของอุบาสกคนหนึ่ง
ฯ (ย่อมเป็น) ฯ อ. อุบาสกใด เป็นผู้เจริญที่สุด แห่งอุบาสก ท.
เหล่านั้น (ย่อมเป็น), อ. บุตร ท. ๗ อ. ธิดา ท. ๗ ของอุบาสกนั้น
(ได้มีแล้ว) ฯ

อ. ข้าวมอันบุคคลพึงถวายตามสลาก อ. ภัตรอันบุคคล
พึงถวายตามสลาก อ. ภัตรอันบุคคลพึงถวายในปักษ์ อ. ภัตรเพื่อสงฆ์
อ. ภัตรเพื่อบุคคลผู้รักษาซึ่งอุโบสถ อ. ภัตรเพื่อภิกษุผู้จรรยา
อ. ภัตรอันบุคคลพึงถวายแก่ภิกษุผู้อยู่ตลอดพรรษา อันหนึ่ง ฯ
ได้มีแล้ว ในบุตร ท. เหล่านั้นหนา แก่บุตรคนหนึ่ง ฯ

อ. บุตร ท. แม้เหล่านั้น ทั้งปวงเที่ยว ชื่อว่าเป็นอนุชาตบุตร
ได้เป็นแล้ว ฯ (อ. อาหารวัตถุ ท.) มีข้าวมอันบุคคลพึงถวาย
ตามสลากเป็นต้น ๑๖ ย่อมเป็นไปทั่ว (แก่ชน ท.) คือ แก่บุตร ท.
๑๔ แก่ภรรยา แก่อุบาสก ด้วยประการฉะนี้ ฯ อ. อุบาสกนั้น
เป็นผู้เป็นไปกับด้วยลูกและเมีย เป็นผู้มั่งคั่ง เป็นผู้มั่งคั่งอันงาม
เป็นผู้ยินดีแล้วในการจำแนกซึ่งทาน ได้เป็นแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. โรค เกิดขึ้นแล้ว แก่อุบาสกนั้น ในกาลอันเป็นส่วน
อื่นอีก ฯ อ. สังขารคืออายุ เสื่อมรอบแล้ว ฯ อ. อุบาสกนั้น
เป็นผู้ใคร่เพื่ออันฟัง ซึ่งธรรม (เป็น) ส่งไปแล้ว (ซึ่งชาวสาธน์)
ผู้ล่านัก ของพระศาสดา (มีอันให้รู้) ว่า อ. พระองค์ ท. ขอจงทรงส่ง
ซึ่งภิกษุ ท. ๘ หรือ หรือว่า ๑๖ แก่ข้าพระองค์ ดังนี้ (เป็นเหตุ) ฯ

ทิสวา กम्मกิลิฏฐมตฺตโน: อตฺตโน กิลิฏฐกมฺมํ
ปสฺสิตฺวา โสจติ, นานปฺปการํ วิลปฺนฺโต วิหฺนฺตฺติ
กิลมตฺติ.

คาถาปริโยสาเน พหุ โสตาปฺนฺนาทโย อเหตุ,
มหาชนฺสฺส สาตฺถิกา เทสนา ซาตฺตติ.

๑๑. ธมฺมิกอุปาสกวตฺถุ. (๑๑)

“อิธ โมทติ เปจฺจ โมทติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา
เซตฺวเน วิหฺรณฺโต ธมฺมิกอุปาสกํ อารพฺภก เถลฺลิตฺติ.

สาวตฺถิยํ กิร ปญฺจสตา ธมฺมิกอุปาสกา นาม
อเหตุ. เตสุ เอเกกฺสุส ปญฺจ ปญฺจ อุปาสกสฺตานิ
ปริวาริ. โย เตสํ เซฏฺฐโก, ตสฺส สตฺต ปุตฺตา
สตฺต ธีตโร.

เตสุ เอเกกฺสุส เอเกกา สลากยาคุ สลากภตฺตํ
ปุกฺขิกภตฺตํ สงฺฆภตฺตํ อุโปสถิกภตฺตํ อากฺขนฺตฺกภตฺตํ
วสุสาวาสิกํ อโหสิ.

เตปิ สพฺเพว อนุชาตปุตฺตา นาม อเหตุ.
อิติ จุทฺทสนฺนํ ปุตฺตานํ ภริยาย อุปาสกสฺสชาติ
โสฬส สลากยาคุอาทีนํ ปวตฺตฺนฺติ. อิติ โส
สปุตฺตทาโร สีลฺวา กลฺยาณธมฺโม ทานสํวิภาครโต
อโหสิ.

อถสฺส อปรภาเค โจรโค อุปฺปชฺฐิ. อายุสงฺขาริ
ปริหายิ. โส ธมฺมํ โสตุกาโม “อภฺจ วา เม โสฬส
วา ภิกฺขุ เปเสถาติ สตฺถุ สนฺตฺติก ปิณฺณิ.

อ. พระศาสดา ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ๗

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ไปแล้ว นั่งแล้ว บนอาสนะ ท. อันอันบุคคล ปลูกาดแล้ว แวดล้อม ซึ่งเตียง ของอุบาสกนั้น, ผู้ (อันอุบาสก) กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. การเห็น ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. ของกรรม เป็นกิจอันกรรมได้โดยยาก จักเป็น, อ. กรรม เป็นผู้มีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว ย่อมเป็น, อ. ท่าน ท. ขอจงสาธยาย ซึ่งพระสูตร สูตรหนึ่ง แก่กรรมเกิด ดังนี้, (ถามแล้ว) ว่า คุณก่อนอุบาสก (อ. ท่าน) เป็นผู้ใคร่เพื่ออันพึง ซึ่งพระสูตร สูตรไหน (ย่อมเป็น) ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. กรรม เป็นผู้ใคร่เพื่ออันพึง) ซึ่งสติปัฏฐานสูตร อันอันพระพุทธรเจ้าทั้งปวง ท. ไม่ทรงละแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ (อันอุบาสก) กล่าวแล้ว, เริ่มตั้งแล้ว ซึ่งพระสูตร ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. หนทางนี้ อันเป็นที่ไป แห่งบุคคลคนเดียว (ย่อมเป็นไปพร้อม) เพื่อความหมดจดพิเศษ แห่งสัตว์ ท. ดังนี้ เป็นต้น ๗

ในขณะนั้น อ. รถ ท. ๖ อันประกอบแล้วด้วยร้อยแห่งโยชน์ ที่สองด้วยทั้งกึ่ง อันเทียมแล้วด้วยม้าสินธพพันหนึ่ง อันประดับเฉพาะแล้ว ด้วยเครื่องประดับทั้งปวง มาแล้ว จากเทวโลก ท. ๖ ๗

อ. เทวดา ท. ยืนแล้ว (บนรถ ท.) เหล่านั้น กล่าวแล้ว ว่า (อ. เรา ท.) จักนำไป สู่เทวโลก ของเรา ท., (อ. เรา ท.) จักนำไป สู่เทวโลก ของเรา ท., แนะท่านผู้เจริญ (อ. อุบาสก) จงบังเกิด ทิรถนี เพื่ออันยินดียิ่ง ในเทวโลก ของเรา ท. รวากะ (อ. บุคคล) ทำลายแล้ว ซึ่งภาชนะอันเป็นวิหารแห่งดินเหนียว ถือเอาอยู่ ซึ่งภาชนะอันเป็นวิหารแห่งทอง ดังนี้ ๗

อ. อุบาสก ไม่ปรารถนาอยู่ ซึ่งอันตรรายแห่งการฟังซึ่งธรรม กล่าวแล้ว ว่า (อ. ท่าน ท.) (ยังกาล) จงให้มา (อ. ท่าน ท.) (ยังกาล) จงให้มา ดังนี้ ๗

อ. ภิกษุ ท. เป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว ด้วยความสำคัญ ว่า (อ. อุบาสก) ย่อมกล่าว กะเรา ท. ดังนี้ ๗ ครั้งนั้น อ. บุตรและธิดา ท. ของอุบาสกนั้น ร้องแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า อ. บิดา ของเรา ท. เป็นผู้ไม่อิมแล้ว ด้วยการฟังซึ่งธรรม ได้เป็นแล้ว ในกาลก่อน, แต่ในกาลนี้ (อ. บิดา ยังบุคคล) ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ให้กระทำแล้ว ซึ่งการสาธยาย ย่อมห้าม เองนั้นเทียว, ชื่อ อ. สัตว์ผู้ไม่กลัว ต่อความตาย ย่อมไม่มี ดังนี้ ๗

อ. ภิกษุ ท. (ปรึกษากันแล้ว) ว่า อ. กาลนี้ เป็นสมัยมิใช่ โอกาส (ย่อมเป็น) ดังนี้ ลูกขึ้นแล้ว จากอาสนะ หลีกไปแล้ว ๗

อ. อุบาสก (ยังกาล) หน้อยหนึ่ง ให้น้อมไปลวงวิเศษแล้ว กลับได้ แล้ว ซึ่งสติ ถามแล้ว ซึ่งบุตร ท. ว่า (อ. เจ้า ท.) ย่อมคว่ำครวญ เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ๗

(อ. บุตร ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พ่อ อ. ท่าน ท. (ยังบุคคล) ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ฟังอยู่ ซึ่งธรรม ห้ามแล้ว เองนั้นเทียว, ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. เรา ท. คว่ำครวญแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า ชื่อ อ. สัตว์ผู้ไม่กลัว ต่อความตาย ย่อมไม่มี ดังนี้ ดังนี้ ๗

สตถา ภิกษุ เปเสสิ.

เต คนดูว่า ตสฺส มณฺจํ ปริวารेतฺวา ปญฺจตฺเตสุ อาสเนสุ นิสินฺนา, “ภนฺเต อญฺยานํ เม ทสฺสนํ ทูลลภํ ภวิสฺสติ, ทุพฺพโลมฺหิ, เอกํ เม สุตฺตํ สขุมายาถาติ วุตฺตา, “กตรํ สุตฺตํ โสตุกาโม อุปาสกาติ, “สพฺพพุทฺธานํ อวิชิตํ สติปฏฺจानสฺสุตฺตนฺติ วุตฺเต, “เอกาเยโน อญํ ภิกฺขเว มคฺโค สุตฺตานํ วิสุทฺธิยาติ สุตฺตนฺตํ ปฏฺจเปสฺสุ.

ตสมิ ขณฺ ๗ ทเวโลกเกหิ สพฺพาลงฺการ- ปฏฺมิณฺจิตา สหสฺสสินฺธวญฺจวุตฺตา ทิยพฺตมโยชนสติกา ๗ ธา อาคมิสฺสุ.

เตสุ จิตา เทวตา “อมฺหากํ เทวโลกํ เนสฺสาม, อมฺหากํ เทวโลกํ เนสฺสาม, อมฺโก มตฺตติกาชนํ ภินฺทิตฺวา สุวณฺณภาชนํ คณฺหนฺโต วิย อมฺหากํ เทวโลกเ อภิมิตฺตุ อธิ นิพฺพตฺตตฺติ วทิสฺสุ.

อุปาสโก ๗ มฺมสฺสวณฺนตฺตรายํ อนิจฺจฺนฺโต “อาคมเถ อาคมเถาติ อาห.

ภิกษุ “อมฺเห วทตฺติ สญฺญาถ ตฺถุเห อเหตุ. ๗ อตฺสส ปุตฺตตฺตโร “อมฺหากํ ปิตา ปุพฺเพ ๗ มฺมสฺสวณฺเนน อตฺตฺโต อโหสิ, อิทานิ ปน ภิกษุ ปกฺโกสาเปตฺวา สขุมาเย กาเรตฺวา สยเมว วาเรตฺ, มรณฺสฺส อภายนทฺสโต นาม นตฺถิตฺติ วิรวิสฺสุ.

ภิกษุ “อิทานิ อนิกาโสติ อญฺจายาสนา ปกฺกมฺิสฺสุ. ๗ อุปาสโก โลกํ วิตฺตนาเมตฺวา สตี ปฏฺลิภิตฺวา ปุตฺเต ปุจฺฉิ “กสมฺมา กนฺทเถาติ.

“ตาต ตฺมฺเห ภิกษุ ปกฺโกสาเปตฺวา ๗ มฺมํ สฺถมฺนฺตา สยเมว วารยิตฺถ, ๗ มยํ มรณฺสฺส อภายนทฺสโต นาม นตฺถิตฺติ กนฺทิมฺหาติ.

อ. อุบาสก ถามแล้ว ว่า ก็ อ. พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. (ไปแล้ว) ในที่ไหน ดังนี้ ฯ (อ. บุตร ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พ่อ (อ. ภิกษุ ท.) (ปรึกษากันแล้ว) ว่า (อ. กาลนี้) เป็นสมัยมีใช้โอกาส (ยอมเป็น) ดังนี้ ลูกขึ้นแล้ว จากอาสนะ หลีกไปแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. อุบาสก กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ย่อมกล่าว กับ ด้วยพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. หากได้ ดังนี้ ฯ (อ. บุตร ท. ถามแล้ว) ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) (อ. ท่าน ท.) ย่อมกล่าว กับ ด้วยใคร ดังนี้ ฯ

(อ. อุบาสก กล่าวแล้ว) ว่า อ. เทวดา ท. กระทำให้พอแล้ว ซึ่งรถ ท. ๖ พามาแล้ว จากเทวโลก ท. ๖ ยืนแล้ว ในอากาศ ย่อมกระทำ ซึ่งเสียง ว่า (อ. ท่าน) จงยินดียิ่ง ในเทวโลก ของเรา ท., (อ. ท่าน) จงยินดียิ่ง ในเทวโลก ของเรา ท. ดังนี้, (อ. เรา) ย่อมกล่าว กับ (ด้วยเทวดา ท.) เหล่านี้ ดังนี้ ฯ (อ. บุตร ท. กล่าวแล้ว), ว่า ข้าแต่พ่อ อ. รถ ท. (ยอมมี) ในที่ไหน, อ. เรา ท. ย่อมไม่เห็น ดังนี้ ฯ (อ. อุบาสก กล่าวแล้ว) ว่า ก็ อ. ดอกไม้ ท. อันอันบุคคลร้อยแล้ว เพื่อเรา มีอยู่หรือ ดังนี้ ฯ (อ. บุตร ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พ่อ (อ. ดอกไม้ นั้น) มีอยู่ ดังนี้ ฯ (อ. อุบาสก ถามแล้ว) ว่า อ. เทวโลก ชั้นไหน (อันบุคคล) พึงยินดี ดังนี้ ฯ (อ. บุตร ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พ่อ อ. ภพชื่อว่าดุสิต อันเป็นที่เป็นที่อยู่ ของพระโพธิสัตว์ ทั้งปวง ท. ด้วย ของพระมารดาและพระบิดาของพระพุทธเจ้า ท. ด้วย (อันบุคคล) พึงยินดี ดังนี้ ฯ

(อ. อุบาสก กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น (อ. เจ้า ท.) อธิษฐานแล้ว ว่า อ. พวงแห่งดอกไม้ จงคล้อง ที่รถอันมาแล้ว จากภพชื่อว่าดุสิต ดังนี้ จงตัดไป ซึ่งพวงแห่งดอกไม้ ดังนี้ ฯ (อ. บุตร ท.) เหล่านี้ ตัดไปแล้ว ฯ อ. พวงแห่งดอกไม้ นั้น คล้องแล้ว ที่แอกแห่งรถ ห้อยลงแล้ว ในอากาศ ฯ อ. มหาชน ย่อมเห็น ซึ่งพวงแห่งดอกไม้ นั้นนั้นเทียว, ย่อมไม่เห็น ซึ่งรถ ฯ

อ. อุบาสก กล่าวแล้ว ว่า อ. ท่าน ท. จงดู ซึ่งพวงแห่งดอกไม้ นั้น ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า เออ (อ. เรา ท.) ย่อมเห็น ดังนี้ (อันบุตร ท.) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า อ. พวงแห่งดอกไม้ นั้น ย่อมห้อยลง ที่รถอันมาแล้ว จากภพชื่อว่าดุสิต, อ. เรา จะไป สู่ภพชื่อว่าดุสิต, อ. เจ้า ท. อย่าคิดแล้ว, อ. เจ้า ท. เป็นผู้ใคร่ เพื่ออันบังเกิด ในสำนัก ของเรา เป็น จงกระทำ ซึ่งบุญ ท. ตามทำนองแห่งบุญ อันเรากระทำแล้วนั้นเทียว ดังนี้ กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ยืนอยู่เฉพาะแล้ว บนรถอันมาแล้ว จากภพชื่อว่าดุสิต ฯ

ในขณะนั้นนั้นเทียว อ. อัศจรรย์ ของอุบาสก นั้น อันประดับเฉพาะแล้วด้วยเครื่องประดับมีเกวียนหกสิบเล่มเป็นภาระ มีคารุตุสามเป็นประมาณ บังเกิดแล้ว, อ. พันแห่งนางอัปสร แวดล้อมแล้ว, อ. วิมานอันสำเร็จแล้วด้วยแก้ว อันประกอบแล้ว ด้วยโยชน์ ๒๕ ได้มีปรากฏแล้ว ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. แม้เหล่านั้น ผู้ถึงโดยลำดับแล้ว ซึ่งวิหาร ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. ธรรมเทศนา อันอุบาสก ฟังแล้วหรือ ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น), แต่ว่า (อ. อุบาสก) ห้ามแล้ว ว่า (อ. ท่าน ท. ยิ่งกาล) จงให้มา ดังนี้ ในระหว่าง นั้นเทียว, ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. บุตรและธิดา ท. ของอุบาสกนั้น คร่ำครวญแล้ว,

“อโยยา ปน กุหิन्दิ . “ อโนกาไสติ อุภูจายาสนา ปกุกนฺตา ตาตาทิ. “นาหิ อโยเยหิ สหฺวี กเถมีติ. “อถ เกน สหฺวี กเถถาติ.

“อุหิ เทวโลเกหิ เทวตา อ รถ อลงฺกิริตฺวา อาทาย อากาเส จตฺวา `อมุหากํ เทวโลเก อภิรมาหิ, อมุหากํ เทวโลเก อภิรมาหิติ สหฺวกโรนฺติ, ตาหิ สหฺวี กเถมีติ. “กุหิ ตาต รธา, น มยํ ปสฺสามาติ. “อตุถิ ปน มยฺหิ คนฺถิตานิ ปุปฺพานีติ. “อตุถิ ตาตาทิ. “กตโร เทวโลโก รมนฺถิโยติ. “สพฺพโพธิสฺสตนํ พุทฺธมาตาปีตฺตุนญฺจ วสนญฺจानํ ตฺสิตถาวนํ รมนฺถิโย ตาตาทิ.

“เตนหิ `ตฺสิตถาวนโต อาคตฺรเถ ปุปฺพทามํ ลคฺคตฺตฺติ ปุปฺพทามํ ชิปถาติ. เต ชิปีสุ. ตํ รถญฺเร ลคฺคิตฺวา อากาเส โอลมฺพฺหิ. มหาชน เตเทว ปสฺสตี, รถํ น ปสฺสตี.

อุปาสโก “ปสฺสเถตํ ปุปฺพทามนฺติ วตฺวา, “อาม ปสฺสามาติ วุตเต, “เอตํ ตฺสิตถาวนโต อาคตฺรเถ โอลมฺพฺหิติ, อหํ ตฺสิตถาวนํ คจฺจามิ, ตุมฺहे มา จินฺตฺยิตถ, มม สมนฺติเก นิพฺพตฺติตฺกามา หุตฺวา มยา กตฺนียาเมเนว ปุณฺณานิ กโรถาติ วตฺวา กาลํ กตฺวา ตฺสิตถาวนโต อาคตฺรเถ ปตฺติฏฺจาสฺสิ.

ดาวเทวสุส ติศาวุตฺตปฺปมาโณ สมุจิสกฺกฏภาลาถฺงการ- ปฏิมญฺชิตโต อตฺตภาโว นิพฺพตฺตํ, อจฺจราสฺสสุสฺส ปริวารสฺสิ, ปญฺจวีสฺสตีโยชนิกํ รตนวิมานํ ปาตุโรหฺสิ.

เตปิ ภิกฺขุ วิหารํ อนฺุปฺตฺเต สตฺถา ปุจฺฉิ “สุตา ภิกฺขเว อุปาสเกน ธมฺมเทศนาติ . “อาม ภนฺเต, อนฺุตฺวาเยว ปน `อาคเมถาติ วาเรสิ, อถสุส ปุตฺตฺตฺติโร กนฺทิสฺสุ,

อ. ข้าพระองค์ ท. (ปรึกษากันแล้ว) ว่า อ. กาลนี้ เป็นสมัย มิใช่โอกาส (ย่อมเป็น) ดังนี้ ลูกขึ้นแล้ว จากอาสวะ เป็นผู้ออกไปแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. อุบาสก นั้น กล่าวแล้ว กับ ด้วยเธอ ท. หามีได้ ; แต่ว่า อ. เทวดา ท. กระทำให้พอแล้ว ซึ่งรถ ท. ๖ นำมาแล้ว จากเทวโลก ท. ๖ ร้องเรียกแล้ว ซึ่งอุบาสกนั้น, อ. อุบาสกนั้น ไม่ปรารถนาอยู่ ซึ่งอันตรายแห่งการฟังซึ่งธรรม กล่าวแล้ว กับ ด้วยเทวดา ท. เหล่านั้น ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุ ท. ทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. อย่างนั้นหรือ ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. อย่างนั้น ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ในกาลนี้ (อ. อุบาสกนั้น) บังเกิดแล้ว ในที่ไหน ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. อุบาสกนั้น บังเกิดแล้ว) ในภพชื่อว่าดุสิต ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. อุบาสกนั้น) เทียบวันเที่ยงอยู่แล้ว ในท่ามกลางแห่งญาติ ในโลกนี้ บังเกิดแล้ว ในที่เป็นที่วันเที่ยงอีก นั้นเทียบหรือ ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา) ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. เออ (อ. อย่างนั้น) เพราะว่า อ. คฤหัสถ์ ท. หรือ หรือว่า อ. บรรพชิต ท. ผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมบังเที่ยง ในที่ทั้งปวงนั้นเทียบ ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดานี้ ว่า

(อ. บุคคล) ผู้มีบุญอันกระทำแล้ว ย่อมบังเที่ยง ในโลกนี้ ละไปแล้ว ย่อมบังเที่ยง ย่อมบังเที่ยง ในโลกทั้งสอง, อ. บุคคล ผู้มีบุญอันกระทำแล้วนั้น เห็นแล้ว ซึ่งความหมดจดพิเศษแห่งกรรม ของตน ย่อมบังเที่ยง อ. บุคคลผู้มีบุญอันกระทำแล้ว นั้น ย่อมบังเที่ยงทั่ว ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อ. บุคคล ผู้กระทำ ซึ่งกุศล มีประการต่าง ๆ ย่อมบังเที่ยง ด้วยความบังเที่ยงเพราะกรรม ในโลกนี้ ว่า อ. กรรม อันลามก อันเรา ไม่กระทำแล้วหนอ, อ. กรรมอันงาม อันเรา กระทำแล้วหนอ ดังนี้, ละไปแล้ว ย่อมบังเที่ยง ด้วยความบังเที่ยง เพราะวิบาก, ชื่อว่าย่อมบังเที่ยง ในโลกทั้งสอง อย่างนี้ (ดังนี้) ในบท ท. เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า กตปุญฺญโย ดังนี้ เป็นต้น ฯ

(อ. อรรถ) ว่า แม้ อ. อุบาสกผู้ตั้งอยู่ในธรรม เห็นแล้ว ซึ่งความหมดจดพิเศษแห่งกรรม คือว่า ซึ่งความถึงพร้อมแห่งกรรม คือบุญ ของตน ย่อมบังเที่ยง แม้ในโลก นี้ ในกาลก่อน แต่การกระทำ ซึ่งกาลละ, กระทำแล้ว ซึ่งกาลละ ย่อมบังเที่ยงทั่ว คือว่า ย่อมบังเที่ยงยิ่ง นั้นเทียบ แม้ในโลกอื่น ในกาลนี้ ดังนี้ (แห่งบท) ว่า กมฺมวิสุทฺธิ ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา (อ. ชน ท.) มาก เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบัน เป็นต้น ได้เป็นแล้ว , อ. พระธรรมเทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ เกิดแล้ว แก่มหาชน ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่อง แห่งอุบาสกผู้ตั้งอยู่ในธรรม (จบแล้ว) ฯ

มยํ อิทานิ อนิกาเสติ อญฺญาสาสนา นิฏฺขนฺตาทิ.

“น โส ภิกฺขเว ตุมฺहेหิ สทฺธิ กเถสิ; ฉหิ ปน เทวโลกเอหิ เทวตา ฉ รถ อลงฺกกริตฺวา อahrtฺวา ตํ อุบาสกํ ปกฺโกสิสุ, โส ฐมฺมเทสนาย อนุตฺรายํ อนิจฺฉนฺโต ตาหิ สทฺธิ กเถสิติ.

“เอวํ ภาณฺเตติ.
“เอวํ ภิกฺขเวติ.
“อิทานิ กุหิ นิพฺพตฺโตติ.
“ตฺถิสฺสิทฺถาเน ภิกฺขเวติ.

“ภาณฺเต อธิ ภาติมชฺเชน โมทมานอ จริตฺวา ปน โมทนญฺจาเนเยว นิพฺพตฺโตติ.

“อาม ภิกฺขเว, อปฺปมตฺตา หิ คหฺญา วา ปพฺพชิตา วา สพฺพตฺถ โมทนฺติเยวาติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“อิธ โมทติ เปจฺจ โมทติ
กตปุญฺญโย อุกฺยตฺถ โมทติ,
โส โมทติ โส ปโมทติ
ทิสฺวา กมฺมวิสุทฺธิมตฺตเนติ.

ตตฺถ กตปุญฺญโยติ: นานปฺปการสฺส กุสลสฺส การโก ปุคฺคโล “อกตํ วต เม ปาปํ, กตํ วต เม กลฺยาณนฺติ อธิ กมฺมโมทเนน โมทติ, เปจฺจ วิปากโมทเนน โมทติ, เอวํ อุกฺยตฺถ โมทติ นาม.

กมฺมวิสุทฺธินฺติ: ฐมฺมิกอุบาสโกปิ อตฺตโน กมฺมวิสุทฺธิ ปุญฺญกมฺมสมฺปตฺตี ทิสฺวา กาลกิริยโต ปุพฺเพ อธิ โลกเอปิ โมทติ, กาลํ กตฺวา อิทานิ ปโรโลกเอปิ ปโมทติ อติโมทติเยวาติ.

คาถาปริโยสาเน พนฺธุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุํ, มหาชนสฺส สาตฺถิกา ฐมฺมเทสนา ซาตฺตาติ.

ฐมฺมิกอุบาสกาวตฺถุ.

๑๒. อ.เรื่องแห่งพระเทวทัต
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๙

๑๒. เทวทัตตฤๅ. (๑๒)

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเทวทัต ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อิธ ตปฺปติ เปจฺจ ตปฺปติ** ดังนี้ เป็นต้น ๙

อ. เรื่อง แห่งพระเทวทัต (อันพระศาสดา) ทรงยังขาดก ท. ทั้งปวง อัน อันพระองค์ ทรงปรารภ ซึ่งพระเทวทัต ตรัสแล้ว ให้พิสดารแล้ว ตรัสแล้ว จำเดิม แต่กาล (แห่งพระเทวทัต) บวชแล้ว เพียงใด แต่การเข้าไปสู่แผ่นดิน ๙ ก็ อ. เนื้อความย่อ ในเรื่อง แห่งพระเทวทัตนี้ :

อ. นิคม ของเจ้ามัลละ ท. ชื่อว่าอนุปิยะ (๒), ครั้นเมื่อพระศาสดา ทรงอาศัย ซึ่งนิคมนั้น เสด็จประทับอยู่ ในป่าแห่งไม่มะม่วงชื่อ ว่าอนุปิยะนั้นนี้เถียว, อ. พระโอรสมีพันแปดสิบเป็นประมาณ ท. อันตระกูลแห่งพระญาติ ท. มีพันแปดสิบเป็นประมาณ ทรงปฏิญญาแล้ว ว่า (อ. เจ้าชายสิทธัตถะ) เป็นพระราชา หรือ หรือว่า เป็นประพุทธเจ้า จงเป็น, เป็นผู้มั่งคั่งบริวาร (เป็น) จักเสด็จเที่ยวไป ดังนี้ ในวันเป็นที่รับเฉพาะซึ่งพระลักษณะ แห่งพระตถาคตเจ้านั้นเถียว ๙

ครั้นเมื่อพระโอรส ท. เหล่านั้น ผนวชแล้ว โดยมาก, (อ. พระญาติ ท.) ทรงเห็นแล้ว ซึ่งเจ้าศากยะ ท. ๖ เหล่านี้ คือ ซึ่งพระราชา พระนามว่าภททิยะ ซึ่งเจ้าอนุรุทธ ซึ่งเจ้าอานนท์ ซึ่งเจ้าภค ซึ่งเจ้ากิมพิละ ซึ่งเจ้าเทวทัต ผู้ไม่ผนวชอยู่ ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าว ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ว่า อ. เรา ท. ยังบุตร ท. ของตน ให้บวชอยู่, อ. เจ้าศากยะ ท. ๖ เหล่านี้ เห็นจะเป็นผู้มีโชฎิภาติ (ยอมเป็น) ; เพราะเหตุนั้น (อ. เจ้าศากยะ ท. เหล่านี้) ย่อมไม่บวช ดังนี้ ๙

ครั้งนั้น อ. เจ้าศากยะ พระนามว่ามทานาม เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งเจ้าอนุรุทธ ตรัสแล้ว ว่า แน่ะพ่อ (อ. บุคคล) ผู้บวชแล้ว จากตระกูล ของเรา ท. ย่อมไม่มี, อ. เจ้า จงบวชหรือ, หรือว่า อ. เรา จักบวช ดังนี้ ๙

ก็ อ. เจ้าอนุรุทธนั้น เป็นผู้ละเอียดอ่อน เป็นผู้มิไภคะอันถึงพร้อมแล้ว ย่อมเป็น, แม้อ. คำ ว่า ย่อมไม่มี ดังนี้ เป็นคำอันเจ้าอนุรุทธนั้น ไม่เคยทรงสดับแล้ว (ยอมเป็น) ๙

จริงอยู่ ในวันหนึ่ง ครั้นเมื่อกษัตริย์ ท. ๖ เหล่านั้น ทรงเล่นอยู่ ด้วยการเล่นซึ่งขลุบ , อ. เจ้าอนุรุทธ ทรงแพ้แล้ว ด้วยขนม ทรงส่งไปแล้ว (ซึ่งบุรุษ) เพื่อประโยชน์แก่ขนม ๙

ครั้งนั้น อ. พระมารดา ของเจ้าอนุรุทธนั้น ทรงจัดแจงแล้ว ซึ่งขนม ท. ทรงส่งไปแล้ว ๙ อ. กษัตริย์ ท. เหล่านั้น เสวยแล้ว ทรงเล่นแล้ว อีก ๙

อ. ความแพ้ ย่อมมี แก่เจ้าอนุรุทธนั้นนั้นนี้เถียว บ่อย ๆ ๙ ส่วนว่า อ. พระมารดา ของเจ้าอนุรุทธนั้น (ครั้นเมื่อบุรุษ อันเจ้าอนุรุทธ) ทรงส่งไปแล้ว ๙ ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งขนม ท. สามครั้ง ทรงส่งไปแล้ว (ซึ่งชาวสาส์น) (มีอันให้รู้) ว่า อ. ขนม ท. ย่อมไม่มี ดังนี้ (เป็นเหตุ) ในวาระที่ ๔ ๙

“อิธ ตปฺปติ เปจฺจ ตปฺปติ อิมํ ฆมฺมเทสนํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต เทวทัตฺตํ อารพฺก กเถสิ.

เทวทัตตสุส วตุถุํ ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย ยาว ปจฺวิปฺเวสนา เทวทัตฺตํ อารพฺก ภาสิตานํ สพฺพานิ ชาตกาณิ วิตุถาเรตุวา กถิตํ. อยํ ปเนตฺถ สงฺเขโป:

สตุถริ, อนุปิยํ นาม มลฺลานํ นิคมํ , ตํ นิสุสาย อนุปิยมพฺวเน วิหรนฺเตยฺว, ตถาคตสุส ลกฺขณปฏิคฺคณทิวเสยฺว อสฺตีตฺสหฺสเสหิ ภาตฺติกฺเลหิ “ราชา วา โหตุ พฺพุโธ วา, ชตฺตฺยปรีวาโร วิจฺริสฺสตีติ อสฺตีตฺสหฺสสุตฺตา ปฏฺญญาตา,

เตสฺส เยภฺยเยน ปพฺพชิตฺสฺ, “ภทฺทฺยิราชานํ อนฺรุทฺธํ อานนฺทํ ภคฺุ กิมฺพิลํ เทวทัตฺตนฺติ อิมํ ฉ สกฺเก อปพฺพชนฺเต ทิสฺวา “มยํ อตฺตโน ปฺตุเต ปพฺพาเซม, อิมํ ฉ สกฺกา น ภาตกา มณฺเเว; ตสฺมา น ปพฺพชนฺตีติ กถํ สมฺภูจฺาเปสฺสุ.

อถ มหานาโม สกฺโก อนฺรุทฺธํ อฺปสงฺกมิตฺวา “ตาท อมฺหากํ กุลา ปพฺพชิต นตฺถิ, ตวํ วา ปพฺพช, อหํ วา ปพฺพชิสฺสามีติ อาท.

โส ปน สฺขมาโล โหติ สมฺปนฺนโกโค, “นตฺถีติ วจฺนมฺปิ เตน น สฺตปพฺพ.

เอกทิวสํ หิ เตสฺส ฉสฺส ชตฺตฺยเยสฺส คฺุพฺกึพฺาย กึพฺินฺเตสฺ, อนฺรุทฺโธ ปฺวเนน ปราชิตอ ปฺวตฺถาย ปหิณฺนิ.

อถสฺส มาตา ปฺวเว สฺชเชตฺวา ปหิณฺนิ. เต ชาทิตฺวา ปน กึพฺิสฺสุ.

ปฺนปฺปฺนํ ตสฺเสว ปราชโย โหติ. มาตา ปนสฺส ปหิเต ปหิเต ติกฺขตฺตํ ปฺวเว ปหิณฺนิตฺวา จตฺตฺถวาเร “ปฺววา นตฺถีติ ปหิณฺนิ.

อ. เจ้าอนุรุธนั้น ทรงสำคัญอยู่ ว่า (อ. ขนมอันบุคคลกระทำ ให้แปลก) แม้นั้น เป็นขนมอันบุคคลกระทำ ให้แปลก ชนิดหนึ่ง จักเป็น ดังนี้ เพราะความที่ แห่งคำ ว่า ย่อมไม่มี ดังนี้ เป็นคำ อันพระองค์ไม่เคยทรงสดับแล้ว ทรงส่งไปแล้ว (ซึ่งบุรุษ) (ด้วยคำ) ว่า อ. ท่าน ท. จงนำมา ซึ่งขนมไม่มี นั้นเทียว ดังนี้ ๕

ส่วนว่า อ. พระมารดา ของเจ้าอนุรุธนั้น , (ครั้งเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระแม่เจ้า ได้ยินว่า (อ. พระองค์ ท.) ขอจงประทาน ซึ่งขนมไม่มี ดังนี้ (อันบุรุษ ท.) ทูลแล้ว, (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. บท ว่า ย่อมไม่มี ดังนี้ เป็นบทอันบุตร ของเรา ไม่เคยฟังแล้ว (ย่อมเป็น) แต่ ว่า (อ. เรา) ยังบุตร จักให้รู้ ซึ่งเนื้อความนั้น ด้วยอุบายนี้ ดังนี้ ทรงครอบแล้ว ซึ่งถาดอันเป็นวิการแห่งทอง อันเปล่า ด้วยถาด อันเป็นวิการแห่งทอง อื่น ทรงส่งไปแล้ว ๕

อ. เทวดา ท. ผู้ถือเอารอบซึ่งเมื่อ คิดกันแล้ว ว่า อ. ความปรารถนา ว่า อ. อันฟัง ซึ่งคำ ว่า ย่อมไม่มี ดังนี้ จงอย่ามี แก่เรา, อ. อันรู้ ซึ่งที่เป็นที่เกดขึ้นแห่งโภชนะ จงอย่ามี ดังนี้ อันเจ้าศากยะ พระนามว่าอนุรุธ ทรงถวายแล้ว ซึ่งภัตรอันเป็นส่วน ของพระองค์ แก่พระปัจเจกพุทธเจ้าชื่อว่าอุปริภูรุระ กระทำแล้ว ในกาลแห่งตน เป็นบุรุษชื่อว่าอินนภาระ , ถ้าว่า (อ. เจ้าอนุรุธ)นี้ จักทรงเห็น ซึ่งถาดอันเปล่าไซ้ ; (อ. เรา ท.) จักไม่ได้ เพื่ออันเข้าไป สู่สุมาคม แห่งเทพ, แม้ อ. ศีรษะ ของเรา ท. ฟังแตก โดยส่วนเจ็ด ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น (อ. เทวดา ท.) ได้กระทำแล้ว ซึ่งถาดนั้น ให้เป็นถาด เต็มแล้ว ด้วยขนมทิพย์ ท. ๕ (เมื่อถาด) นั้น เป็นถาดสักว่าอันบุรุษ วางแล้ว บนสนามเป็นที่เล่นซึ่งขลุบ เปิดแล้ว (มีอยู่) อ. กลินแห่งขนม ตั้ง ปกปิดแล้ว ซึ่งเมืองทั้งสิน ๕ อ. ซินแห่งขนม สักว่า (อันกษัตริย์ ท.) ทรงวางไว้แล้ว ในพระโกฎีสู่ นั้นเทียว แม้ไปตามแล้ว สู่พื้นแห่งประสาทเป็นเครื่องนำไปซึ่งรสเจ็ด ท. ๕

อ. เจ้าอนุรุธนั้น ทรงดำริแล้ว ว่า อ. เรา เป็นผู้เป็นที่รัก แห่งพระมารดา (ย่อมเป็น) หามีได้, (อ. พระมารดา) ไม่ทรงทอดแล้ว ชื่อซึ่งขนมไม่มี นี้ แก่เรา สิ้นกาล มีประมาณเท่านี้, (อ. เรา) จักไม่เคยวากิน ซึ่งขนม อื่น จำเดิม แต่กาลนี้ ดังนี้ เสด็จไปแล้ว สู่ตำหนัก ทูลถามแล้ว ซึ่งพระมารดา ว่า ข้าแต่เสด็จแม่ อ. หม่อมฉัน เป็นผู้เป็นที่รัก ของพระองค์ ท. (ย่อมเป็น หรือ), (หรือว่า อ. หม่อมฉัน) เป็นผู้ไม่เป็นที่รัก (ของพระองค์ ท. ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

(อ. พระมารดา ตรัสแล้ว) ว่า แน่ะพ่อ (อ. เจ้า) เป็นผู้เป็นที่รักยิ่ง ของเรา (ย่อมเป็น) รวากะ อ. นัยน์ตา ของบุคคล ผู้มีนัยน์ตาข้างเดียวด้วย รวากะ อ. หัวใจด้วย ดังนี้ ๕

(อ. เจ้าอนุรุธ ทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่เสด็จแม่ ครั้นเมื่อความเป็น อย่างนั้น (มีอยู่) (อ. พระองค์ ท.) ไม่ทรงทอดแล้ว ซึ่งขนมไม่มี แก่หม่อมฉัน สิ้นกาลมีประมาณเท่านี้ เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ๕

อ. พระมารดานั้น ตรัสถามแล้ว ซึ่งจุลลุปฐาก ว่า แน่ะพ่อ (อ. อาหารวัตถุ) ไร ๆ มีอยู่ ในถาดหรือ ดังนี้ ๕ (อ. บุรุษนั้น ทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระแม่เจ้า อ. ถาด เต็มรอบแล้ว ด้วยขนม ท., ชื่อ อ. ขนม ท. มีอย่างนี้เป็นรูป เป็นขนมอันข้าพระองค์ไม่เคยเห็นแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

อ. พระมารดานั้น ทรงดำริแล้ว ว่า อ. บุตร ของเรา เป็นผู้ที่มีบุญ เป็นผู้มือภินหารอันกระทำแล้ว จักเป็น,

โส “ นตถิติ วจนสุส อสุสุตปุพพุตตา “เอสาเปกา ปุววิกติ ภวิสสุตติ มณฺญมาโน “นตถิปุวมเว อหระธาติ เปเสสิ.

มาตา ปนสุส, “นตถิปุวิ กิร อยุเย เทธาติ วุตเต, “มม ปุตเตน นตถิติ ปทํ น สุตปุพพิ, อิมินา ปน อูปาเยน เอตมตถิ ชานาเปสุสามิติ ตัจฉิ สฺวณฺณปาตี อญฺญาเย สฺวณฺณปาตียา ปฏิกุชฺชิตฺวา เปเสสิ.

นครปริศนาคา ทเวตา จินฺเตสิ “อนุรุธสกุเกน อนนฺนารกาเล อตฺตโน ภาคภตฺตํ อูปริภูจฺปะเจกพุทฺธสุส ทตฺวา นตถิติ เม วจนสุส สวณฺ มา โหตุ, โภชนนุปรตฺติภูจฺจานชานนํ มา โหตุติ ปตฺตนา กตา, สจายํ ตัจฉปาตี ปสฺสุสิสุสตี; เทวสมาคมํ ปวิสฺตีตฺต น ลภิสฺสาม, สีสฺมปิ โน สตฺตธา ผลเยยยาตี.

อถ นํ ปาตี ทิพฺพปุเวหิ ปุณฺณํ อกฺสุ. ตสฺสา คุพฺมณฺชเล จเปตฺวา อุกฺขมาภูติมตฺตตาย ปุวคฺนุโร สกฺลนคฺริ ฉาเทตฺวา จิตฺ. ปุวชฺนุทฺ มฺเช จปิตมตฺตเมว สตฺตรสทฺธนิสทฺสฺสา นี อนฺนฺริ.

โส จินฺเตสิ “นาหิ มาตุ ปิโย, เอตตํ เม กาลํ อิมํ นตถิปุวนนาม น ปจ, อิตฺ ปุจฺจาเย อญฺญํ ปุวิ น ชาทิสฺสามิติ เคหิ คนฺตฺวา มาตฺริ ปุจฺฉิ “อมฺม ตฺมฺหากํ อหิ ปิโย, อปฺปิโยตี.

“ ตาตฺ เอกฺกฺชินโน อุกฺชิ วิย หทยํ วิย จ อติปิโย เมตี.

“อถ กสฺมา เอตตํ กาลํ มยฺหิ นตถิปุวิ น ปจิตฺถ อมฺมาตี.

สา จุลลุปฺฐากํ ปุจฺฉิ “อตฺถิ กิณฺจึ ปาตียํ ตาตาตี. “ ปริปุณฺณา อยุเย ปาตี ปุเวหิ , เอวฺรฺปา ปุวา นาม เม น ทิฏฺฐปุพฺพาทิ.

สา จินฺเตสิ “ มยฺหิ ปุตฺโต ปุณฺณวา กตาภินิหาริ ภวิสฺสุตี,

ส่วนว่า (อ. ชน ท.) ผู้ข้อมอยู่ ซึ่งข้าวเปลือก ท. (เป็นผู้) อันเจ้าอนุฤทธิ์ ไม่ (เคยทรงเห็นแล้ว) นั้นเที่ยว (ยอมเป็น) (อ. ชน ท.) ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสวยหรือ หรือว่า ผู้ (ยังข้าวสวย) ให้เจริญอยู่ เป็นผู้ (อันเจ้าอนุฤทธิ์) ไม่เคยทรงเห็นแล้ว (ยอมเป็น), แต่ ว่า (อ. เจ้าอนุฤทธิ์) ย่อมทรงเห็น (ซึ่งข้าวสวย) อันอันบุคคลให้เจริญแล้ว ตั้งไว้แล้ว ข้างพระพักตร์นั้นเที่ยว ฯ

อ.เจ้าอนุฤทธิ์นั้น ได้ทรงกระทำแล้ว ซึ่งความสำคัญ ว่า อ. ข้าวสวย ย่อมตั้งขึ้น ในถาด ในกาลแห่งบุคคลเป็นผู้ใคร่ เพื่ออันบริโภค ดังนี้ ฯ อ. กษัตริย์ ท. เหล่านั้น แม่สาม ย่อมไม่ทรงทราบ แม้ซึ่งที่เป็นที่ตั้งขึ้นแห่งข้าวสวย ด้วยประการฉะนี้ ฯ

เพราะเหตุนี้ อ.เจ้าอนุฤทธิ์นี้ ทูลถามแล้วว่า ชื่อ อ. การงานนั้น อะไร ดังนี้ ทรงสดับแล้ว ซึ่งกิจ อันบุคคลพึงกระทำ ในปี ฯ อันมีคำ ว่า อ. นา (อันเจ้า) พึ่งให้ไถ ก่อน ดังนี้เป็นต้น ตรัสแล้ว ว่า ในกาลไร อ. ที่สุดแห่งการงาน ท. จักปรากฏ, ในกาลไร อ. เรา ท. ผู้มีความชวนชวนน้อย จักใช้สอย ซึ่งโคเคะ ท. ดังนี้ , ครั้นเมื่อ ความที่แห่งการงาน ท. เป็นสภาพไม่มีที่สุครอบ อันพระภคตา ตรัสบอกแล้ว, ทูลแล้ว ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. พระองค์นั้นเที่ยว จงประทับอยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน, อ. ความต้องการ (ด้วยการอยู่ ครองซึ่งเรือน) นั้น ย่อมไม่มี แก่หม่อมฉัน ดังนี้ เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระมารดา ทูลแล้ว ว่า ข้าแต่เสด็จแม่ (อ. พระองค์) ขอจงทรงอนุญาต ซึ่งหม่อมฉันเถิด, อ. หม่อมฉัน จักบวช ดังนี้, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า ถ้าว่า อ. พระราชาพระนามว่า ภัททิยะ ผู้เป็นสหาย ของเจ้า จักผนวชไซ้ , (อ. เจ้า) จงบวช กับ ด้วยพระราชานั้น ดังนี้ (อันพระมารดา) นั้น ทรงห้ามแล้ว ๓ ครั้ง ตรัสแล้ว, เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระราชานั้น ทูลแล้วว่า แน่สหาย อ. การบวช แห่งหม่อมฉันแล เนื่องเฉพาะแล้ว ด้วยพระองค์ ดังนี้ ทรงยังพระราชานั้น ให้รู้พร้อมแล้ว ด้วยประการต่าง ๆ ท. ทรงรับแล้ว ซึ่งปฏิญญา เพื่อประโยชน์ แก่การผนวช กับ ด้วยพระองค์ ในวันที่เจ็ด ฯ

ในลำดับนั้น อ. กษัตริย์ ท. ๖ เหล่านี้ คือ อ. พระราชา แห่งเจ้าศากยะ พระนามว่า ภัททิยะด้วย อ. เจ้าอนุฤทธิ์ด้วย อ. เจ้าอานนทด้วย อ. เจ้าภคด้วย อ. เจ้ากิมพิละด้วย อ. เจ้าเทวทัตด้วย มีนายภูษามาลาชื่อว่า อุบาสีเป็นที่เจ็ด, ทรงเสวยแล้ว ซึ่งสมบัติใหญ่ ตลอดวันเจ็ด รวากะ อ. เทพ ท. (เสวยอยู่) ซึ่งสมบัติอันเป็นทิพย์ เสด็จออกไปแล้ว ด้วยเสนา มีองค์ ๔ ผู้ราวจะว่าเสด็จไปอยู่ สู่อุทยาน เสด็จถึงแล้ว ซึ่งแดนของกษัตริย์อื่น ทรงยังเสนาทั้งปวง ให้กลับแล้ว ด้วยอาชญาของพระราชา เสด็จก้าวลงแล้ว สู่แดนของกษัตริย์อื่น ฯ

ในชน ท. ๗ เหล่านี้หนา อ. กษัตริย์ ท. ๖ ทรงเปลื้องแล้ว ซึ่งอาภรณ์ ท. ของพระองค์ ทรงกระทำแล้ว ให้เป็นห่อมีภณฑะ ได้ประทานแล้ว แก่นายภูษามาลาชื่อว่าอุบาสี นั้น (ด้วยพระดำรัส) ว่า แน่พนาย ผู้ชื่อว่าอุบาสี เขาเถิด (อ. เธอ) จงกลับ,

อนุฤทธิ์ ปน เนว วีหิ โภฏญฺตา น ภาตฺติ ปเลนฺตา วา วฑฺฒเนนฺตา วา ทิฏฺฐปุพฺพา, วฑฺฒเนตฺวา ปน ปุโรโต จปิเตเมว ปสฺสตี.

โส “ภุชิตฺตุกามกาเล ภาตฺติ ปาติยํ อญฺจหิตฺติ สญฺญมกาสิ. เอวํ ตโยปี เต ภาตฺตุจฺจานญฺจานปี น ชานนฺติ.

เตนายํ “โก เอส กมฺมนฺโต นามาติ ปุจฺจิตฺวา “ปสมํ เขตฺตํ กสาเปตฺตพฺพนฺติอาทิกํ สํวจฺจเร สํวจฺจเร กตฺตพฺพิ กิจฺจํ สุตฺวา “กทา กมฺมนฺตานํ อนฺโต ปณฺณายิสฺสตี, กทา มยํ อปฺโปสฺสุกฺกา โภเค ภุชิตฺตุสสามาติ วตฺวา, กมฺมนฺตานํ อปริยฺนตฺตาย อกฺขาทาย, “เตนหิ ตฺวณฺเณว ชฺรราวาสํ วส, น มยฺหํ เอเตน อตฺโถติ วตฺวา มาตฺรํ อฺปฺสํกมิตฺวา “อนฺชานาหิ มํ อมฺม, อนํ ปพฺพชิตฺตุสสามิตฺติ วตฺวา, ตาย ติกฺขตฺตํ ปฏิกฺขิปิตฺวา “สเจ เต สหายโก ภาทฺทियราชา ปพฺพชิตฺตุสตี, เตน สทฺธิ ปพฺพชานหิตฺติ วุตฺเต, ตํ อฺปฺสํกมิตฺวา “มม โข สมฺม ปพฺพชฺชา ตว ปฏิกฺขิปิตฺวา ตํ นานปฺปกาเรหิ สญฺญาเปตฺวา สตฺตเม ทิวเส อตฺตนา สทฺธิ ปพฺพชตฺถาย ปฏินฺณํ คณฺหิ.

ตโต “ภาทฺทियो สกฺยราชา อนุทฺโธ อานนฺโท ภาคฺ กิมฺพิโล เทวทฺตโต จาติ อิมํ ๑ ขตฺติยา อฺปาลิกปฺปกสฺตฺตมา, เทวา วิย ทิพฺพสมฺปตฺตี สตฺตทา มหาสมฺปตฺตี อนฺภวิตฺวา อฺยุยานํ คจฺจณฺตา วิย จตฺตฺตคินฺยา เสนาย นิกฺขมิตฺวา ปรวิสยํ ปตฺวา ราชานาย สพฺพเสนํ นีวตฺตาเปตฺวา ปรวิสยํ โอฺกุกมฺมิสุ.

ตตฺถ ๑ ขตฺติยา อตฺตโน อารณฺยานิ โอมฺมุจิตฺวาภณฺทิกํกตฺวา “หนฺทภณฺ อฺปาลิ นีวตฺตสฺสุ,

อ. ทรัพย์ มีประมาณเท่านั้น พอ แก่เธอ เพื่อกิริยาอันประกอบแล้ว ด้วยความเป็นอยู่ ดังนี้ ๕ อ. นายภูษามาลาชื่อว่าอุบาลีนั้น กลิ้งเกลือกแล้ว คร่ำครวญแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งพระบาท ของกษัตริย์ ท. เหล่านั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออันก้าวล่วง ซึ่งอาชญา (ของกษัตริย์ ท.) เหล่านั้น ลูกขึ้นแล้ว ถือเอาแล้ว (ซึ่งห้อมีภักทชะ) นั้น กลับแล้ว ๕

อ. ป่า เป็นราวกะว่าถึงแล้วซึ่งอันร้องให้ อ. แผ่นดิน เป็นราวกะว่า ถึงแล้วซึ่งอาการคืออันหวนไหว ได้เป็นแล้ว ในกาลแห่งชน ท. เหล่านั้น เกิดแล้ว โดยส่วนสอง ๕

แม้ อ. นายภูษามาลาชื่อว่าอุบาลี ไปแล้ว หน้อยหนึ่ง กลับแล้ว คิดแล้ว อย่างนี้ ว่า อ. เจ้าศากยะ ท. ผู้ดูร้ายแล แม้ฟังฆ่า ซึ่งเรา (ด้วยความสำคัญ) ว่า อ. พระกุมาร ท. อันนายภูษามาลา ชื่อว่าอุบาลีนี้ ให้ตกไปโดยไม่เหลือแล้ว ดังนี้ ก็ อ. พระกุมาร แห่งเจ้าศากยะ ท. ชื่อเหล่านี้ ทรงละแล้ว ซึ่งสมบัติ มีอย่างนี้เป็นรูป ทรงทิ้งแล้ว ซึ่งอาภรณ์ ท. อันหาค่ามิได้ เหล่านี้ ราวกะว่า ก้อนแห่งน้ำลาย จักผนวช, ก็ อ. องค์อะไรเล่า อ. เรา (จักไม่บวช) ดังนี้ ครั้นคิดแล้ว เปลื้องแล้ว ซึ่งห้อมีภักทชะ คล้องไว้แล้ว ซึ่งอาภรณ์ ท. เหล่านั้น บนต้นไม้ กล่าวแล้ว ว่า (อ. ชน ท.) มีความต้องการ จงถือเอาเถิด ดังนี้ ไปแล้ว สู้สำนัก ของกษัตริย์ ท. เหล่านั้น ผู้อันกษัตริย์ ท. เหล่านั้น ตรัสถามแล้ว ว่า (อ. เธอ) เป็นผู้กลับแล้ว ย่อมเป็น เพราะเหตุอะไร ดังนี้ กราบทูลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น ๕

ครั้งนั้น อ. กษัตริย์ ท. เหล่านั้น ทรงพาเอา ซึ่งนายภูษามาลา ชื่อว่าอุบาลีนั้น เสด็จไปแล้ว สู้สำนัก ของพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ ท. ชื่อว่า เป็นเจ้าศากยะ เป็นผู้อาศัยแล้วซึ่งมานะ (ย่อมเป็น), อ. บุรุษนี้ เป็นผู้บ่าวเธอ ซึ่งข้าพระองค์ ท. สิ้นกาลนาน (ย่อมเป็น), (อ. พระองค์ ท.) ขอจงทรงยังบุรุษนี้ให้บวช ก่อนกว่า, อ. ข้าพระองค์ ท. จักกระทำ (ซึ่งสามิจกรรม ท.) มีการกราบไหว้ เป็นต้น แก่บุรุษนั้น, อ. มานะ ของข้าพระองค์ ท. จักคลาย อย่างนี้ ดังนี้ ทรงยังนายภูษามาลาชื่อว่าอุบาลี นั้น ให้บวชแล้ว ก่อนกว่า ผนวชแล้ว เอง ในภายหลัง ๕

ในภิกษุ ท. เหล่านี้หนอ อ. พระภททิยะ ผู้มีอายุ เป็นผู้วิฆชาสาม ได้เป็นแล้ว โดยระหว่างแห่งพรรษา นั้นนั้นเทียว ๕ อ. พระอนุรุทธ ผู้มีอายุ เป็นผู้จักขุเพียงดังทิพย์ เป็น ฟังแล้ว ซึ่งมหาปริสวิตกสูตร บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหันต์ ในภายหลัง ๕ อ. พระอานนท์ ผู้มีอายุ ตั้งอยู่เฉพาแล้ว ในไสดาปัตติผล ๕ อ. พระเถระชื่อว่าภคูดด้วย อ. พระเถระชื่อว่ากิมพิละด้วย ยังวิปัสสนา ให้เจริญแล้ว บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหันต์ ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก ๕ อ. พระเทวทัต บรรลุแล้ว ซึ่งฤทธิ อันเป็นของมีอยู่แห่งปฤชชน ๕

อลิ เต เอตตัง กิวิกาयाติ ตสฺส อทิสฺ. โส เตสํ ปาพมฺเฏ ปวตฺตติตฺวา ปริเทเวตฺวา เตสํ อาณํ อติกฺกมิตฺตํ อสฺกโกนุโต อญฺญาเย ตํ คเหตุวา นินฺวตฺติ.

เตสํ ฑูริชา ชาตกาเล วณฺ์ โจรทณฺ์ปฺตตํ วิย ปจฺวี กมฺปนาการปฺตตวา วิย อโหสิ.

อุปาสิกปฺปโกปิ โถกํ คนฺตวา นินฺวตฺติตฺวา เอวํ จินฺตเสสิ “จณฺุทา ไช สากิยา ‘อิมีนา กุมารานิปาติตาทิ ชาเตยฺยุปี มํ, อิมํ หิ นาม สกฺยกุมารานิหารูปํ สมฺปตฺตี ปหาย อิมานิ อนคฺชานิ อารณฺานิ เขพฺปิณฺุฑํ วิย ฉทฺุเทตฺวา ปพฺพชิสฺสนฺุติ, กิมฺงคฺ ปนาหฺนฺุติ จินฺตเตตฺวา ภณฺุฑิกํ โอมฺญจิตฺวา ตานิ อารณฺานิ รุกฺเข ลคฺคิตฺวา “อตฺถิกา คนฺุหนฺุตฺติวตฺวา เตสํ สนฺุฑิกํ คนฺุตฺวา เตหิ “กสฺมา นินฺวตฺโตสิตี ปฺภูโจ ตมตฺถํ อารโจะสิ.

อถ นํ เต อาทาย สตฺถุ สนฺุฑิกํ คนฺุตฺวา ภควนฺุติ วนฺุฑิตฺวา “มยํ ภนฺุเต สากิยา นาม มานนฺุสิตฺตา, อยํ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ ปริจารโก, อิมํ ปจฺมตฺรํ ปพฺพาเซถ, มยมฺสฺส อภิวาทนาทีนิกิริสฺสาม, เอวํ โน มาโน นิมฺมาทยิสฺสตีตี วตฺวา ตํ ปจฺมตฺรํ ปพฺพาเซตฺวา ปจฺฉา สยํ ปพฺพชิสฺส.

เตสฺส อายสฺมา ภทฺุทิโย เตเนว อนฺุตรวสฺเสน เตวิชฺโช อโหสิ. อายสฺมา อนฺุรุทฺุโท ทิพฺพจกฺขุโก หุตฺวา ปจฺฉา มหาปริสฺวิตกฺกสฺตฺตํ สุตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปฺุณิ. อายสฺมา อานนฺุโท โสตาปตฺติผล ปตฺติภฺุชฺหิ. ภคฺุเตโร จ กิมฺพิละเตโร จ อปรภาเค วิปฺสุสนฺุวฑฺุฒเตตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปฺุณฺุสิ. เทวทฺุโต โปถุชฺชนิกํ อิทฺุธี ปตฺุโต.

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก ครั้นเมื่อพระศาสดา ประทับอยู่อยู่ในเมืองชื่อว่าโกสัมพี, อ. ลากและสักการะ ใหญ่ บังเกิดแล้ว แก่พระตถาคตเจ้า ผู้เป็นไปกับด้วยหมู่แห่งสาวก ฯ

อ. มนุษย์ ท. ในพระนครชื่อว่าโกสัมพีนั้น ผู้มีวัดถู่มีผ้าและเภสัชเป็นต้นในมือ เข้าไปแล้ว สุวิหารถามแล้วว่า อ. พระศาสดา (ย่อมน้อมประทับอยู่) ณ ที่ไหน, อ. พระเถระชื่อว่าสารีบุตร (ย่อมน้อมอยู่) ณ ที่ไหน, อ. พระเถระชื่อว่ามหาโมคคัลลานะ (ย่อมน้อมอยู่) ณ ที่ไหน, อ. พระเถระชื่อว่ามหากัสสปะ (ย่อมน้อมอยู่) ณ ที่ไหน ดังนี้เป็นต้น ย่อมเทียบแล้ว ซึ่งที่แห่งพระสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ ท. นั่งแล้ว ฯ

ซึ่ง อ. มนุษย์ผู้ถามอยู่ ว่า อ. พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์ นั่งแล้ว หรือ หรือว่า ยืนอยู่แล้ว ณ ที่ไหน ดังนี้ ย่อมไม่มี ฯ อ. พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์นั้น คิดแล้วว่า อ. เรา เป็นผู้บวชแล้ว กับด้วยภิกษุ ท. เหล่านั้นนั่นเทียว (ย่อมน้อมเป็น) อ. ภิกษุ ท. แม้เหล่านั้น เป็นผู้บวชแล้ว จากตระกูลแห่งกษัตริย์ (ย่อมน้อมเป็น) แม้ อ. เรา เป็นผู้บวชแล้ว จากตระกูลแห่งกษัตริย์ (ย่อมน้อมเป็น) อ. มนุษย์ ท. ผู้มีลากและสักการะในมือ ย่อมแสวงหา ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น แม้ อ. มนุษย์ ผู้ถือเอา ซึ่งชื่อของเรา ย่อมไม่มี อ. เรา เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน กับด้วยใคร หนอแล ยังใคร ให้เลื่อมใสแล้ว ยังลากและสักการะ พึงให้บังเกิดขึ้น แก่เรา ดังนี้ ฯ ฯ

ครั้งนั้น อ. ความคิดนี้ว่า อ. พระราชา พระนามว่าพิมพิสารนี้ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโศดาปัตติผล กับด้วยนหุต (แห่งมนุษย์) ๑๑ ท. ด้วยการเห็นครั้งที่หนึ่งนั่นเทียว อันเราไม่อาจ เพื่ออันเป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน กับด้วยพระราชาพระนามว่าพิมพิสารนั้น อันเราไม่อาจเพื่อเป็นโดยความเป็นอันเดียวกัน กับแม้ด้วยพระราชาแห่งแคว้นโกศล, ส่วนว่า อ. พระกุมาร พระนามว่าชาตศัตถุ ผู้เป็นพระโอรส ของพระราชานี้แล ย่อมไม่ทรงรู้ ซึ่งคุณและโทษของใคร ๆ อ. เรา จักเป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน กับด้วยพระกุมารพระนามว่าชาตศัตถุ นั้น ดังนี้ ได้มีแล้ว แก่พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์ นั้น ฯ

อ. พระเถระ ชื่อว่าเทวทัตต์นั้น ไปแล้ว สูพระนครชื่อว่าราชคฤห์ จากพระนครชื่อว่าโกสัมพี เนมิตแล้ว ซึ่งเพศแห่งกุมาร พันแล้ว ซึ่งอสรพิษ ท. ๔ ตัว ที่มีและเท้า ท. ๔ พันแล้ว ซึ่งอสรพิษตัวหนึ่งที่คอบ กระทำแล้ว (ซึ่งอสรพิษ) ตัวหนึ่ง ให้เป็นเทริดบนศีรษะ กระทำแล้ว (ซึ่งอสรพิษ) ตัวหนึ่ง ให้เชวียงป่า ลงแล้ว จากอากาศ ด้วยสังวาลย์ อันเป็นวิการแห่งงูนี้ นั่งแล้ว บนพระเพลา ของพระกุมาร พระนามว่าชาตศัตถุ ครั้นเมื่อคำว่า อ. ท่าน เป็นใคร ย่อมเป็น ดังนี้ อันพระกุมาร พระนามว่าชาตศัตถุ นั้น ผู้กลัวแล้ว ตรัสแล้ว กล่าวแล้ว ว่า อ. เรา เป็นภิกษุ ชื่อว่าเทวทัตต์ (ย่อมน้อมเป็น) ดังนี้

อปรภาเค สตุถริ โกสมพิย วิหรนเต, สสาวกสงฆสมุส ตถาคตสมุส มนุโต ลากสกาโร นิพพตติ.

ตถ วตฺตเสชชชาทิตฺถา มนุสสา วิหาริ ปวิสิตฺวา “ กุหิ สตุถา, กุหิ สารีปุตฺตเตโร , กุหิ มหาโมคฺคัลลานเตโร, กุหิ มหาภุสฺสปเตโร, กุหิ ภทฺทิตฺเตโร, กุหิ อนนฺนุสฺสเตโร , กุหิ อานนฺตเตโร, กุหิ ภคฺคเตโร, กุหิ กิมฺพิลเตโรติ อสฺสิมหาสาวกานํ นิสฺสินฺนฺจฺจานํ โอลเณนฺตา วิจฺจนฺติ.

“เทวตตเตโร กุหิ นิสฺสินฺโน วา จิตฺ วาติ ปุจฺจนฺโต นาม นตฺติ. โส จินฺเตสิ “อหํ เอเตหิ สทฺธิเยว ปพฺพชิตฺ, เอเตปิ ชตฺติยปพฺพชิตา, อหิปี ชตฺติยปพฺพชิตฺ; ลากสกาโรหตฺถา มนุสสา เอเต ปริเยสนฺติ, มม นามํ คเหตาปี นตฺติ, เกน นุ โข สทฺธิ เอโกโต หุตฺวา กํ ปสาเทตฺวา มม ลากสกาโร นิพพตเตยฺยนฺติ.

อถสมฺม เอตทโหสิ “อโย ราชา พิมฺพิสโร ปจฺมทสมฺมเนนฺว เอกาทสนฺนุเตหิ สทฺธิ โสตาปตฺติผล ปตฺติจฺจิตฺ, น สกฺกา เอเตน สทฺธิ เอโกโต ภวิตฺ, โสลลรณฺวาปี สทฺธิ น สกฺกา เอโกโต ภวิตฺ, อโย โข ปน รณฺโณ ปุตฺโต อชาตสตุตฺถุมาริ กสมฺมจฺจิ คุณฺโทสํ น ชานาติ, เอเตน สทฺธิ เอโกโต ภวิสฺสามิติ.

โส โกสมฺพิโต ราชคฺหํ คนฺตฺวา กุมารกณฺณํ อภินิมฺมินฺตฺวา จตฺตาโร อาสิวิเส จตฺตฺส หตฺถปาเทสุ เอกํ คิวาย พนฺนิตฺตฺวา เอกํ สีเส จมฺพฏกํ กตฺวา เอกํ เอกํสํ กิริตฺวา อิมาย อหิเมชลาเย อากาสโต โอรุญฺห อชาตสตุตฺถุสฺส อจฺจฺจฺเค นิสฺสิตฺตฺวา, เตน ภีเตน “โกสิ ตฺวนฺตฺติ วุตฺเต, “อหํ เทวตฺตเตโร วุตฺวา

เปลี่ยนแล้ว ซึ่งอดีตภพนั้น เพื่ออันบรรเทาซึ่งความกลัว (ของพระ
กุมารพระนามว่าชาติศัตรู) นั้น เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งผ้าสังฆาฏิและ
บาตรและจีวร (เป็น) ยืนอยู่แล้ว ข้างหน้า ยังพระกุมารพระนามว่า
ชาติศัตรูนั้น ให้เลื่อมใสแล้ว ยังลามและสักการะ ให้บังเกิดแล้ว ฯ

อ. พระเทวทัตนั้น ผู้อันลามและสักการะครอบงำแล้ว ยังความคิด
อันลามก ว่า อ. เรา จักปกครอง ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ ดังนี้ ให้เกิดขึ้นแล้ว
เลื่อมรอบแล้ว จากฤทธิ กับ ด้วยความเกิดขึ้นแห่งจิต ถวายบังคมแล้ว
ซึ่งพระศาสดา ผู้ทรงแสดงอยู่ ซึ่งธรรม แก่บริษัท อันเป็นไปกับ
ด้วยพระราชา ในวิหารชื่อว่าเวฬุวัน ลุกขึ้นแล้ว จากอาสนะ
ประคองแล้ว ซึ่งอุชฺฐลี กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ทรงชราแล้ว เป็นผู้เฒ่าแล้ว เป็นผู้แก่
(ย่อมเป็น) ในกาลนี้, (อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า) ทรงมีความขวนขวายน้อย
ของทรงตามประกอบ ซึ่งธรรมเป็นเครื่องอยู่สบายในธรรมอันสัตว์
เห็นแล้วเกิด ; อ. ข้าพระองค์ จักปกครอง ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ,
(อ. พระองค์ ท.) ขอจงทรงมอบให้ ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ แก่ข้าพระองค์เกิด
ดังนี้ ผู้อันพระศาสดาทรงรูกรานแล้ว ด้วยวาทนะว่าพระเทวทัต
เพียงดังบุคคลผู้บริโภคซึ่งนาลาย ทรงห้ามแล้ว, เป็นผู้มิใช่
มิใช่เป็นของมีอยู่แห่งตน (เป็น) ผูกแล้ว ซึ่งความอาฆาต นี้
ในพระตถาคตเจ้า ก่อน หลีกไปแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว
ซึ่งกรรมอันสงฆ์พึงประกาศ ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์ แก่พระเทวทัตนั้น ฯ

อ. พระเทวทัตนั้น (คิดแล้ว) ว่า ในกาลนี้ อ. เรา เป็นผู้อันพระสมณะ
ผู้โคดมทรงสละรอบแล้ว ย่อมเป็น, ในกาลนี้ อ. เรา จักกระทำ
ซึ่งความฉิบหายมิใช่ประโยชน์ แก่พระสมณะผู้โคดมนี้ ดังนี้
เข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระกุมารพระนามว่าชาติศัตรู ทูลแล้ว ว่า
ดูก่อนพระกุมาร ในกาลก่อนแล อ. มนุษย์ ท. เป็นผู้มียาว
(ได้เป็นแล้ว), ในกาลนี้ (อ. มนุษย์ ท.) เป็นผู้มียาวน้อย (ย่อมเป็น).
ก็ อ. พระองค์ เป็นพระกุมารเที่ยว มีอยู่ พึ่งทรงกระทำ ซึ่งกาละใด,
อ. การทรงกระทำ ซึ่งกาละ แห่งพระองค์นั้น เป็นฐานะแล ย่อมมิได้,
ดูก่อนพระกุมาร ถ้าอย่างนั้น อ. พระองค์ ปลงพระชนม์แล้ว
ซึ่งพระบิดา เป็นพระราชา จงเป็น, อ. อาตมา ปลงพระชนม์แล้ว
ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นพระพุทฺธเจ้า จักเป็น ดังนี้, ครั้นเมื่อพระกุมาร
นั้น ทรงดำรงอยู่เฉพาะแล้ว ในความเป็นแห่งพระราชา, ประกอบแล้ว
ซึ่งบุรุษ ท. เพื่ออันปลงพระชนม์ ซึ่งพระตถาคตเจ้า, ครั้นเมื่อบุรุษ
ท. เหล่านั้น บรรลุแล้ว ซึ่งโศดาปัตติผล กลับแล้ว, ขึ้นเฉพาะแล้ว
สู่เขาชื่อว่าคิณฑกฏฏ์ เอง กิ่งแล้ว ซึ่งศิลา (ด้วยความคิด) ว่า อ. เรา
นั้นเที่ยว จักปลงลง ซึ่งพระสมณะ ผู้โคดม จากชีวิต ดังนี้ กระทำแล้ว
ซึ่งกรรมคืออันยังพระโลหิตให้ห้อ ไม่อาจอยู่ เพื่ออันให้สิ้นพระชนม์
ด้วยอุบาย แม้น (ยังบุคคล) ให้ปล่อยแล้ว ซึ่งข้างชื่อว่านาฬาคีรี
อีก ฯ

ครั้นเมื่อข้างนั้น มาอยู่, อ. พระเถระชื่อว่าอานนทฺ์ บริจาคแล้ว
ซึ่งชีวิต ของตน เพื่อพระศาสดา ได้ยืนแล้ว ข้างพระพักตร์ ฯ

ตสฺส ภยวิโนทนต์ํ ตํ อตฺตภาวํ ปฏิสํหริตฺวา
สงฺฆาฏิปตฺตจิวรรโ ปุโรโต จตฺวา ตํ ปสาเทตฺวา
ลาภสฺสกาโร นิพฺพตฺเตสฺสิ.

โส ลาภสฺสกาอาราภฺญโต “อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ
ปริหริสฺสามีติ ปาปกํ จิตฺตํ อุปาเทตฺวา สห
จิตฺตูปาเทน อิทฺธิโต ปริหาสิตฺวา สตฺถาโร
เวฬุวนนิหारे สราชิกาย ปริสาเย ธมฺมํ เทเสหนฺตํ
วณฺทิตฺวา อญฺญาสาสนา อญฺชลิมฺปคฺคยฺห “ภควา
ภนฺเต เอตฺรหิ ชินฺธุเณ วุฑฺฒิม มหฺลลโก, อปฺปสฺสสุโก
ทิกฺขุจฺจมฺมสุขวิหารํ อญฺญชฺตฺตฺ; อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ
ปริหริสฺสามิ, นิยฺยาเทถ เม ภิกฺขุสงฺฆมนฺติ วตฺวา
สตฺถารา เขฬาสิกฺวาเทน อปฺปสาเทตฺวา ปฏิจฺจิตฺโต,
อนตฺตมโน อิมํ ปจฺมํ ตถาคเต อาฆาตํ พนฺธิตฺวา
อปฺกมฺมิ.

อถสฺส ภควา ราชคฺเห ปกาสนิยฺกมฺมํ กาวเรสิ.

โส “ปริจฺจตฺโตทานิ อหํ สมเณน โคตเมน,
อิทานิสฺส อนตฺถํ กิริสฺสามีติ อฆาตสฺตฺตํ
อุปฺสงฺกมิตฺวา “ปุพฺเพ โข กุมาร มนฺุสฺสา ที่ทายุกา,
เอตฺรหิ อปฺปายุกา, จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ, ยํ ตฺวํ
กุมารโว สฺมาโน กาลํ กเรยฺยาสิ, เตนหิ ตฺวํ กุมาร
ปิตฺโร หนฺตฺวา ราชา โหหิ, อหํ ภควนฺตํ หนฺตฺวา
พฺพุโร ภวิสฺสามีติ วตฺวา, ตสฺมिํ รชฺเช ปติจฺจิจฺเต,
ตถาคตสฺส วชฺย บุริเส ปโยเชตฺวา, เตสฺส โสตาปตฺติผลํ
ปตฺวา นิเวตฺเตสฺ, สยํ คิณฑกฏฏํ อภฺริหิตฺวา
“อหเมว สมณํ โคตมํ ชีวิตา โวโรเปสฺสามีติ สิลํ
ปวิชฺเฌิตฺวา รุหิรฺอุปฺปาทกมฺมํ กตฺวา อิมินาปี อุปาเยน
มาเรตฺถํ อสฺสกุเณฺโต ปุณฺ นาฬาคีรี วิสฺสชฺษาเปสิ.

ตสฺมिํ อาคจฺจนฺเต, อาณนฺตฺเถโร อตฺตโน ชีวิตํ
สฺตฺถุ ปริจฺจชิตฺวา ปุโรโต อญฺญาสิ.

ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดานี้ ว่า

(อ. กรรม ท. เหล่าใด) เป็นกรรมไม่ดีด้วย เป็นกรรมไม่เกื้อกูล
แก่ตนด้วย (ย่อมนั้น อ.กรรม ท. เหล่านั้น) เป็นกรรม
อันบุคคลกระทำได้โดยง่าย (ย่อมนั้น) , อ. กรรมใดแล
เป็นกรรมเกื้อกูลด้วย เป็นกรรมดีด้วย (ย่อมนั้น) อ. กรรม
นั้นแล เป็นกรรมอันบุคคลกระทำได้โดยยากอย่างยิ่ง
(ย่อมนั้น) ดังนี้

ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งอุทาน นี้ อีก ว่า

อ. ความดี เป็นกรรมอันคนดีกระทำได้โดยง่าย (ย่อมนั้น),
อ. ความดี เป็นกรรมอันคนชั่วกระทำได้โดยยาก (ย่อมนั้น),
อ. ความชั่ว เป็นกรรมอันคนชั่วกระทำได้โดยง่าย(ย่อมนั้น),
อ. ความชั่ว เป็นกรรมอันพระอริยเจ้า ท. กระทำได้โดยยาก
(ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้นแล อ. พระเทวทัต นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง กับ
ด้วยบริษัท ของตนในวันเป็นที่รักษาซึ่งอุโบสถ กล่าวแล้ว ว่า
อ. วัตถุประสงค์ ท. ๕ เหล่านี้ ย่อมขอบใจ แก่ภิกษุใด, อ. ภิกษุนั้น จงถือเอา
ซึ่งสลาก ดังนี้, ครั้นเมื่อสลาก (อันภิกษุ ท.) ผู้ไม่รู้ซึ่งพระธรรมและ
พระวินัยอันอันพระศาสดาทรงกระทำทั่วแล้ว ผู้ใหม่ ผู้เป็นโอรส
ของเจ้าวัชชี ผู้มีรอยเท้าเป็นประมาณ จับแล้ว ทำลายแล้ว ซึ่งสงฆ์
พาเอา ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ได้ไปแล้ว สูประเทศชื่อว่าคยาสิละ ฯ

อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งความที่แห่งพระเทวทัตนั้น
เป็นผู้ไปแล้ว ในที่นั้น ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งพระอัครสาวก ท. ๒
เพื่อประโยชน์แก่การนำมา ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ฯ อ. พระอัครสาวก ท. ๒
เหล่านั้น ไปแล้ว ในที่นั้น พราสสอนอยู่ ด้วยการพราสสอนด้วย
อาเทศนาปาฏิหาริย์ด้วย ด้วยการพราสสอนด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ด้วย
(ยังภิกษุ ท.) เหล่านั้น ให้ดื่มแล้ว ซึ่งอมตะ พาเอามาแล้ว
โดยอากาศ ฯ

แม้ อ. ภิกษุชื่อว่าโกกาลิกะแล กล่าวแล้ว ว่า
แนะเทวทัต ผู้มีอายุ อ. ท่าน จงลุกขึ้นเถิด, อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น
อันพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ท. นำไปแล้ว, อ. ท่าน
เป็นผู้อันเรา กล่าวแล้ว ว่า แนะนำท่านผู้มีอายุ (อ. ท่าน) อย่างคุ้นเคยแล้ว
ด้วยพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ท. ; อ. พระสารีบุตรและ
พระโมคคัลลานะ ท. มีความปรารถนาลามก, เป็นผู้ไปแล้วสู่อำนาจ
แห่งความปรารถนา ท. อันลามก (ย่อมนั้น) ดังนี้ (ย่อมนั้น) มีไซหรือ
(ดังนี้) ประหารแล้ว ในท่ามกลางแห่งหทัย ด้วยเข้า ฯ
อ. เลือด อันร้อน พุ่งออกแล้ว จากปาก ของพระเทวทัตนั้น
ในที่นั้นนั้นเทียว ฯ

ก็ อ. ภิกษุ ท. เห็นแล้ว ซึ่งพระสารีบุตร ผู้มีอายุ ผู้อันหมู่แห่งภิกษุ
แวดล้อมแล้ว ผู้มาอยู่ โดยอากาศ ทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. พระสารีบุตร ผู้มีอายุ ผู้มีตนเป็นที่สองเทียว ไปแล้ว ในกาลเป็นที่ไป,
ในกาลนี้ (อ. พระสารีบุตร) ผู้มีบริวารใหญ่ มาอยู่ ย่อมงาม ดังนี้ ฯ

“สุภราณี อสาธุณี อตฺตโน อหิตานี จ;

ยํ เว หิตญจ สาธุญจ ตํ เว ปรมฺพุกฺกนฺตฺติ

อิมํ คาถํ วตฺวา ปฺน อิมํ อุทานํ อุทานสิ

“สุภํ สาธุณา สาธุ, สาธุ ปาเปเน ทุกฺกัร;

ปาปํ ปาเปเน สุภํ, ปาปมริเยหิ ทุกฺกนฺตฺติ.

อดโข เทวทัตโต อุโปสถทิวเส อตฺตโน ปริสาย
สพฺธิ เอกมนฺตํ นิสิตฺตฺวา “ยสุสิมานิ ปญจ วตฺตฺตฺติ
ขมนฺตฺติ, โส สลากํ คณฺหตฺตฺติ วตฺวา, ปญจสเทหิ
วชฺชึปฺตฺตฺเทหิ นวเกหิ อปฺปกตฺตฺตฺตฺตฺติ สลากาย
คหิตาย, สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา เต ภิกฺขุ อาทาย
คยาสิลํ อคมาสิ.

ตสฺส ตตฺตฺต คตฺตภาวํ สุตฺวา สตฺถา เตลฺลํ ภิกฺขุณฺ
อานยตฺต
คณฺต
อาเทศนาปาฏิหาริยานุสาสนิยา จ
อิทธิปาฏิหาริยานุสาสนิยา จ อนุสาสนฺตฺตฺต
อมตํ ปาเยตฺวา อาทาย อากาเสนาคมีสุ.

โกกาลิกอปิ โข “อฏฺฐเจหิ อาวุโส เทวทัตฺต,
นีตา เต ภิกฺขุ สารีปฺตฺตโมคคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
นฺนุ ตฺวํ
มยา วุตฺตฺตฺต มา อาวุโส สารีปฺตฺตโมคคฺคฺคฺคฺค
วิสุสาสิ; ปาปิจฺจ สารีปฺตฺตโมคคฺคฺคฺคฺคฺค
ปาปิกานํ
อิจฺจานํ วสงฺคตฺตฺตฺต วตฺวา ชนฺนุเกเน หทยมฺชฺช
ปหริ. ตสฺส ตตฺตฺตฺต อฏฺฐํ โลหิตํ มฺชฺชิตฺต อคฺคฺค
ณฺตฺติ.

อายุสมนฺตํ ปน สารีปฺตฺตํ ภิกฺขุสงฺฆมฺปวิจฺจ
อากาเสนาคจฺจณฺตํ ทิสฺวา ภิกฺขุ อาหํสุ “ภนฺเต
อายุสมมา สารีปฺตฺต คมนกาเล อตฺตตฺตฺตฺตฺต
คโต,
อิทานิ มหาปริวาริ อากจฺจณฺตฺต โสภิตฺติ.

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. (อ. บุตร ของเรา มาอยู่ สู่นัก ของเรา ย่อมงาม) ในกาลนั้นนั้นเที่ยว หามิได้, อ. บุตร ของเรา มาอยู่ สู่นัก ของเรา ย่อมงามนั้นเที่ยว แม้ในกาล (แห่งตน) บังเกิดแล้ว ในกำเนิดแห่งสัตว์ดิรัจฉาน ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งชาตกนี้ ว่า

อ. ความเจริญ ย่อมมี (แก่ชน ท.) ผู้มีศีล ผู้มีความประพฤติ ในปฏิสนธินา ๗ (อ. ท่าน) จงดู ซึ่งเนื้อชื่อว่าลักขณะ ผู้มาอยู่ ผู้อันหมู่แห่งญาติกระทำแล้วในเบื้องหน้า, เอกก็ (อ. ท่าน) ย่อมเห็น ซึ่งเนื้อชื่อว่ากาละนี้ ผู้เสียมวิเศษด้วยดีแล้ว จากญาติ ท. เที่ยว ดังนี้ ๗

(ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ได้ยินว่า อ. พระเวททัต ยังสาวกผู้เลิศ ท. ๒ ใ้หนั่งแล้ว ในข้าง ท. ทั้งสอง กระทำแล้ว กระทำตาม ซึ่งพระองค์ ท. (ด้วยความคิด) ว่า (อ. เรา) จักแสดง ซึ่งธรรม ด้วยอันเยื้องกรายแห่งพระพุทธรเจ้า ดังนี้ ดังนี้ อันภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว อีก, (อ. พระศาสดา) ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. (อ. เทวทัตนั้น) ย่อมพยายาม เพื่ออันกระทำ กระทำตาม ซึ่งเรา) ในกาลนั้นนั้นเที่ยว หามิได้ ; อ. เทวทัตนั้น พยายามแล้ว เพื่ออันกระทำ กระทำตาม ซึ่งเรา แม้ในกาลก่อน, แต่ที่ว่า (อ. เทวทัตนั้น) ไม่อาจแล้ว (เพื่ออันกระทำ กระทำตาม ซึ่งเรา) ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งที่จรรกากชาตก ว่า

(อ. ภรรยาแห่งกาชื่อว่าวิรุฑกะ กล่าวแล้ว) ว่า แนะ กาชื่อว่าวิรุฑกะ (อ. ท่าน) ย่อมเห็น ซึ่งน กผู้ร้องเพราะ ผู้มีสร้อยคอเพียงดังสร้อยคอแห่งน กยูงชื่อว่าวิรุฑกะ ผู้เป็นผิว ของเรา บ้างหรือ ? (ดังนี้)

(อ. กาชื่อว่าวิรุฑกะ กล่าวแล้ว) ว่า อ. กาชื่อว่า วิรุฑกะ กระทำตามอยู่ (ซึ่งอาคาร) ของบักชี ผู้เที่ยวไป ในน้ำและบก ผู้บริโภคซึ่งปลาดิบโดยปกติ เนื่องนิตย นั้น อันสาหร่าย ท. พันรอบแล้ว ตายแล้ว (ดังนี้) ดังนี้,

ทรงปรารภ ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว มืออย่างนั้นเป็นรูปนั้น เที่ยว ในวัน ท. แม้เหล่าอื่นอีก ตรัสแล้ว ซึ่งชาตก ท. มีคำอย่างนี้ ว่า

(อ. นกกระไน) นี้ เมื่อเจาะ ซึ่งหมู่ไม้อันตั้งในป่า ท. ได้เที่ยวไปแล้วหนอ ในต้นไม้ อันเป็นส่วนแห่งพื้น ท. อันมีแก่นหามิได้, ครั้นนั้น อ. นกกระไน ได้ทำลายแล้ว ซึ่งอวัยวะอันสูงสุด ที่ไม้ตะเคียนใด (อ. นกกระไนนี้) มาถึงแล้ว ซึ่งไม้ตะเคียน (นั้น) อันมีแก่นเกิดแล้ว ดังนี้ ด้วย,

ว่า อ. ไซข้อ ของท่าน ไหลออกแล้ว ด้วย, อ. กระหม่อม (ของท่าน อันข้างตัวประเสริฐ) ทำลายแล้ว ด้วย, อ. ซีโครง ท. ทั้งปวง ของท่าน (อันข้างตัวประเสริฐ) หักแล้ว, แนะสหาย (อ. ท่าน) ย่อมงามวิเศษ ในกาลนี้ ดังนี้ ด้วย เป็นต้น ๗

สตถา “น ภิกษเว อิทาเนว, ตีระจณานิโยนิย นิพพุตตกาเลปี มม ปุตโต มม สนฺติกา อากจฺจนฺโต โสภติเยวาติ วตฺวา

“โหติ สีลวตฺ อตุโถ ปฏิสนฺถารวตฺติเน. ลกฺขณํ ปสฺส อายนฺตํ ภาติสฺสขมฺปรุกฺขิตํ, อถ ปสฺสสิมํ กาลํ สุวิหีนฺว ภาติริตี

อิทํ ชาตกํ กเถสิ. ปุณฺ ภิกฺขุหิ “ภนฺเต เทวตฺโต กิร เทว อคฺคสาวเก อฺโฆสุ ปสฺเสสุ นิสฺสีทาเปตฺวา ‘พุทฺธสิพฺพาย ธมฺมํ เทเสสุสามีติ ตุมหากํ อนุกิรีย กิรีติ วุตฺเต, “น ภิกฺขเว อิทาเนว; ปุพฺเพเปส มม อนุกิรีย กาทู วายมิ, น ปน สกฺขีติ วตฺวา

“อปี วิรค ปสฺเสสิ สกฺณ มนุชฺสาณกํ มยฺรคฺวีสงฺกาสํ ปตี มยฺหํ สวิฏฺสกํ?

อุทกถลจรสฺส ปกฺขิโน นิจฺจํ อามกมจฺจโกชิโน ตสฺसानุกํ สวิฏฺสกโก เสวาเลหิ ปลฺลิกฺคุณฺจิตฺโต มโตติ

นที่จรรกากชาตกํ กเถตฺวา, อปเรสุปี ทิวเสสุ ตถารูปีเมว กถํ อารพฺพ

“อจริ วตฺยา วิตุทํ วนาหิ กฏจฺงคฺรุกฺเขสุ อสฺวารเกสุ, อถาสทา ขทฺริ ชาตสฺวาริ, ยตฺถภาหิทา ครุโพ อุตฺตมมฺกนฺติ จ

ลสี จ เต นิปฺผลิตา, มตฺถโก จ วิทาลิโต, สพฺพทา เต ผาสฺสุกา ภคฺคา, ทานิ สมฺม วิโรจสิตี

เอวมาทีนํ ชาตกานํ กเถสิ.

(อ. พระศาสดา) ทรงปรารภ ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว ว่า
อ. พระเทวทัต เป็นคนอกตัญญู (ย่อมนั้น) ดังนี้ อีก ตรัสแล้ว
ซึ่งชาตก ท. มีคำว่า

อ. กำลังใจ ของเรา ท. สิ ได้มีแล้วเที่ยว, (อ. เรา ท.)
ได้กระทำแล้วเที่ยว ซึ่งกิจ ของท่าน (ด้วยกำลังนั้น),
ข้าแต่เนื้อผู้พระราช อ. ความนอบน้อม จงมี แก่ท่าน,
(อ. เรา ท.) ย่อมได้สิ ซึ่งอะไร ๆ บ้างหรือ ? (อ. ท่าน)
เป็นผู้ไปแล้วในระหว่างแห่งพื้น ของเรา ผู้มีเลือดเป็นภักษา
ผู้กระทำอยู่ ซึ่งกรรมอันชั่วร้าย ท. เนิ่งนิตย เป็นอยู่
ย่อมนั้นอยู่ได้ แม้ ไต, (อ. ความเป็นอยู่ แห่งท่าน) นั้น
เป็นบุญมาก (ญาติ เป็นแล้ว) ดังนี้ เป็นต้น ฯ

(อ. พระศาสดา) ทรงปรารภ ซึ่งการตะเกียกตะกาย
เพื่ออันปลงพระชนม์ แห่งพระเทวทัตนั้น อีก ตรัสแล้ว ซึ่งชาตก ท.
มีคำว่า

แน่ไม่ระรื่น อ. ท่าน ย่อมไปรบ ไต, อ. กรรมนี้ เกิดแล้ว
แก่กวาง อ. เรา จะไป สู่มั้ระรื่น ดันอื่น, (เพราะว่า) อ. ผล
ของท่าน อันเรา ย่อมไม่ชอบใจ ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ครั้นเมื่อวาจาเป็นเครื่องกล่าว ท. ว่า อ. พระเทวทัต เสื่อมรอบแล้ว
จากผลทั้งสอง คือจากลาภและสักการะด้วย คือ จากคุณเครื่อง
ความเป็นแห่งสมณะด้วย ดังนี้ เป็นไปทั่วอยู่ อีก, (อ. พระศาสดา),
ตรัสแล้ว ว่า คุณอนิกษุ ท. (อ. เทวทัต) (ย่อมนั้น) ในกาลนี้
นั้นเที่ยว หามิได้, (อ. เทวทัต) เสื่อมรอบแล้วนั้นเที่ยว แม้ในกาลก่อน
ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งชาตก ท. มีคำว่า

อ. นัยน์ตา ท. แดกแล้วด้วย, อ. แผ่นผ้า ฉิบหายแล้วด้วย,
อ. ความแตกร้าง (อันภรรยา ของท่าน กระทำแล้ว) ใน
เรือนของเพื่อนหญิง ด้วย, (อ. เมียและผัว ท. ๒ เหล่านั้น)
เป็นผู้มีการงานอันโทษประทุษร้ายแล้ว (ย่อมนั้น) (ในทาง)
ทั้งสอง คือในทางนำด้วย คือในทางบกด้วย ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ปุณ “อกตัญญู เทวทัตติ กถิ อารพุม

“อกรรมหา เว กิจจํ, ยํ พลํ อหุมมุห เส;
มิกราช นโม ตยตุฏฺ; อปี กิญจि ลภามุห เส.
มม โลहितภกฺขสุส นิจจํ ลุฑฺทานิ กุพฺพโต
ทนฺตฺนตฺรคโต สนฺโต ตํ พุํ, ยํปี ชีวสิตี

อาทีนิ ชาตกานิ กเถสิ.

ปุณ วธาย ปริสฺกุนมสุส อารพุม

“ภาตเมตํ กุรุณฺสุส ยํ ตวํ เสปณฺณิ เสยฺยสิ;
อณฺณํ เสปณฺณิ คจฺฉามิ, น เม เต รุจฺจเต ผลนฺติ

อาทีนิ ชาตกานิ กเถสิ.

ปุณ “อุกโต ปริหิโน เทวทัตโต ลาภสฺกการโต จ
สามณฺณโต จาติ กถาสฺсу ปวตฺตมานาสฺสุ,
“น ภิกฺขเว อิทาเนว, ปุพฺเพปิ ปริหิโนเยวาติ วตฺวา

“อกฺขิ ภินฺนา, ปญฺเญ นฺนุจฺ, สซีเคเห จ ภณฺฑนํ,
อุกโต ปทฺฐจกมฺมุนฺตา อุทกมฺหิ ถลมฺหิ จาติ

อาทีนิ ชาตกานิ กเถสิ.

(อ. พระศาสดา) ประทับอยู่อยู่ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ทรงปรารภ ซึ่งพระเทวทัต ตรัสแล้ว ซึ่งชาตก ท. มาก อย่างนี้, เสด็จไปแล้ว สูเมืองชื่อว่าสาวัตถี จากเมืองชื่อว่าราชคฤห์ ทรงสำเร็จแล้ว ซึ่งการประทับอยู่ในมหาวิหารชื่อว่าเชตวัน ฯ

แม่ อ. พระเทวทัตแล เป็นไข้ (เป็น) สิ้นเดือน ท. ๙, เป็นผู้ใคร่ เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา ในกาล อันมีในภายหลัง เป็น กล่าวแล้ว กะสาวก ท. ของตน ว่า อ. เรา เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา (ย่อมเป็น), อ. ท่าน ท. ขอจงแสดง ซึ่งพระศาสดานั้น แก่เรา ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ท่าน เป็นผู้มิเวร กับ ด้วยพระศาสดา เป็น ได้เที่ยวไปแล้ว ในกาลแห่งตนเป็นผู้สามารถ, อ. เรา ท. จักไม่นำไป ซึ่งท่าน ในที่นั้น ดังนี้ (อันสาวก ท.) เหล่านั้น กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า (อ. ท่าน ท.) ขอจงอย่ายังเราให้ฉิบหาย, อ. ความอาฆาต ในพระศาสดา อันเรา กระทำแล้ว, แต่ว่า อ. ความอาฆาต ในเรา แม้มีปลายแห่งผมเป็นประมาณ ย่อมไม่มี แก่พระศาสดา ดังนี้ ฯ

อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า นั้น

เป็นผู้มีพระทัยอันเสมอ (ในชน ท.) ทั้งปวง คือ ในนายขมังธนู ด้วย คือ ในพระเทวทัตด้วย คือ ในโจร ชื่อว่าองคุลิมาลด้วย คือ ในช้างชื่อว่าอนบาลด้วย คือ ในพระกุมารพระนามว่าราหุล ด้วย (ย่อมเป็น) เหตุใด เพาะเหตุนี้

(อ. พระเทวทัต) อ้อนวอนแล้ว บ่อย ๆ ว่า (อ. ท่าน ท.) ขอจงแสดง ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า แก่เรา ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น (อ. ภิกษุ ท.) เหล่านั้น พาเอา ซึ่งพระเทวทัตนั้น ด้วยเตียงน้อย ออกไปแล้ว ฯ อ. ภิกษุ ท. ฟังแล้ว ซึ่งการมา แห่งพระเทวทัตนั้น กราบทูลแล้ว แก่พระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ ได้ยินว่า อ. พระเทวทัต ย่อมมา เพื่อประโยชน์แก่การเฝ้า ซึ่งพระองค์ ท. ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เทวทัตนั้น จักได้ เพื่ออันเห็น ซึ่งเรา ด้วยอัตภาพันน หามิได้ ดังนี้ ได้ยินว่า อ. ภิกษุ ท. ย่อมไม่ได้ เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระพุทธรเจ้า ท. อีก จำเดิม แต่กาล แห่งวัตร ท. ๕ เป็นเรื่องอันตนทูลขอยังแล้ว อ. ความเป็นคืออันไม่ ได้ นี้ เป็นธรรมดา (ย่อมเป็น) ฯ

(อ. ภิกษุ ท.) ทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระเทวทัต) มาแล้ว สูที่โน้นด้วย สูที่โน้นด้วย ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า (อ. เทวทัต) ย่อมปรารภนา ซึ่งกรรมใด, (อ. เทวทัต) จงกระทำ ซึ่งกรรมนั้น; (เพราะว่า) อ. เทวทัตนั้น จักไม่ได้ เพื่ออันเห็น ซึ่งเรา ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. ทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระเทวทัต) มาแล้ว (สูที่) มีโยชน์เป็นประมาณ จากที่นี้, (อ. พระเทวทัต มาแล้ว) สูโยชน์ด้วยทั้งกึ่ง (จากที่นี้), (อ. พระเทวทัต มาแล้ว) สูคาวุต (จากที่นี้), ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระเทวทัต) มาแล้ว สูที่ใกล้แห่งสระโปกขรณี ดังนี้ ฯ

เอว ราชคเห วิหรนโต เทวตตติ อารพภ พหุนิ ชาตกานิ กเถตฺวา, ราชคเหโต สาวตฺถิ คนฺตฺวา เชตวนมหาวิหารเ วาสํ กปฺเปลิ.

เทวตตฺโตปิ โข นว มาเส คิลาน, ปจฺฉิเม กाले สตุถาริ ทฺภฺจฺกาโม หุตฺวา อตฺตโน สาวเก “อหิ สตุถาริ ทฺภฺจฺกาโม, ตํ เม ทสฺเสถาติ วตฺวา, เตหิ “ตฺวํ สมตฺถกกาลे สตุถารา สทฺธิ เวรี หุตฺวา อจฺริ, น มยํ ตํ ตตฺถ เนสฺสามาติ วุตฺเต, “มา มํ นาเสถ, มยา สตุถริ อาฆาโต กโต, สตุถุ ปน มยิ เกสฺคฺคมตฺโตปิ อาฆาโต นตฺถิติ.

โส หิ ภควา

วธเก เทวตตฺตมฺหิ โจเร องฺคุลิมาลเก
ธนฺปาเล ราหุเล จ สพฺพตฺถุ สมมานโสติ

“ทสฺเสถ เม ภควนฺตฺนฺติ ปฺนปฺปฺนึ ยาจิ.

อถ นํ เต มญฺเฏนาทาย นิภฺขมึสุ. ตสฺสาคฺคมนํ สุตฺวา ภิกฺขุ สตุถุ อาโรเจสุ “ภนฺเต เทวตฺโต กิร ตฺมฺหากํ ทสฺสนตฺถาย อาคจฺจตฺติ.

“น ภิกฺขเว โส เตนตฺตภาเวน มํ ปสฺสุตฺติ ลภิสฺสตีติ. ภิกฺขุ กิร ปญฺจนํ วตฺถุนํ อายาจิตกาลโต ปญฺจาย ปฺน พุทฺเธ ทฺภฺจฺจํ น ลภานฺติ, อยํ ฆมฺมตา.

“อสุกฺกฺจฺจานญจ อสุกฺกฺจฺจานญจ อาคโต ภนฺเตติ อาหํสุ.

“ยํ อิจฺฉติ, ตํ กโรตุ; น โส มํ ปสฺสุตฺติ ลภิสฺสตีติ.

“ภนฺเต อิตฺโต โยชนมตฺตํ อาคโต, อชฺฏมโยชนํ, คาวุตํ, โปกฺขรณีสมิปี อาคโต ภนฺเตติ.

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า แม้อ้าวว่า (อ. เทวทัต) จะเข้าไปสู่ภายในแห่งพระเชตะวันไซ้, (อ. เทวทัต) จักไม่ได้ เพื่ออันเห็นซึ่งเรานั้นเทียว ดังนี้ ฯ

“สเจปิ อนุโตเชตวันนํ ปวิสติ, เนว มํ ปสุสตีติ ลภิสฺสตีติ.

(อ. ภิกษุ ท.) ผู้พาเอา ซึ่งพระเทวทัต มาแล้ว ยังเดียงน้อยให้ข้ามลงแล้ว ที่ฝั่งแห่งสระโบกขรณีใกล้ พระเชตะวัน ข้ามลงแล้วเพื่ออันอาบ ในสระโบกขรณี ฯ แม้อ. พระเทวทัต แล ลูกขึ้นแล้วจากเดียงน้อย นั่งวางแล้ว ซึ่งเท้า ท. ทั้งสอง บนภาคพื้น ฯ อ. เท้า ท. เหล่านั้น เข้าไปแล้ว สู่แผ่นดิน ฯ

เทวทตฺตํ คเหตุวา อาคตา เชตวันนํ ปกุขรณีนํตีเร มณฺจํ โอบาเรตฺวา ปกุขรณีนํ นหายิตฺตํ โอบตฺริสฺสุ. เทวทตฺตํปิ โข มณฺจํโต อุกฺกุจาย อุกฺโก ปาเท ภูมิมยฺจเปตฺวา นิสฺสีทิ. เต ปจฺวี ปวิสฺสีสุ.

อ. พระเทวทัตนั้น เข้าไปแล้ว (สู่แผ่นดิน) เพียงใด แต่ขอเท้าเพียงใด แต่เข้าเพียงใด แต่สะเอวเพียงใด แต่นมเพียงใด แต่คอโดยลำดับ กล่าวแล้ว ซึ่งคาถา ในกาลแห่งกระดูกแห่งคางตั้งอยู่เฉพาะแล้ว บนแผ่นดิน ว่า

โส อนุกฺกเมน ยาว โคปฺฝกา ยาว ชนฺนุกา ยาว กฺกุโตะ ยาว ฌนฺโต ยาว คีวฺโต ปวิสฺสีตฺวา หนฺนุกฺกุจิสฺส ภูมิมยฺ ปติฏฺฐิตกาเล คาทมาห

(อ. เรา) เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งพระพุทธานั้น ผู้ทรงเป็นบุคคลผู้เลิศ ผู้เป็นเทพยิ่งกว่าเทพ ผู้ยังนระอันพระองค์พึงฝึกให้เล่นไป ผู้มีพระจักรุรอบคอบ ผู้มีพระลักษณะบังเกิดแล้วด้วยบุญร้อยหนึ่งว่าเป็นสรณะ ด้วยกระดูก ท. เหล่านี้ (กับ) ด้วยลมปราณ ท. ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

“อิเมหิ อุกฺกุจฺหิ ตมคฺคปฺคคฺลํ เทวาทิตฺเทวํ นรทมฺมสารถี สมนนฺตจกฺขุ สตปฺญญลภฺขณํ ปาณานิ พุทฺธํ สรณํ คโตสมฺมิตฺติ.

ได้ยินว่า อ. พระตถาคตเจ้า ทรงเห็นแล้ว ซึ่งฐานะ นี้ ทรงยังพระเทวทัต ให้บวชแล้ว ฯ ก็ อ้าวว่า อ. พระเทวทัตนั้น จักไม่บวชแล้วไซ้ ; (อ. พระเทวทัต) เป็นคฤหัสถ์ เป็น จักได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรม ให้เป็นกรรมหนัก , จักไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันกระทำซึ่งปัจจัย แห่งภพ ต่อไป ; ก็แล (อ. พระเทวทัต) ครั้นบวชแล้ว, จักกระทำ ซึ่งกรรม ให้เป็นกรรมหนัก แม้โดยแท้, ถึงอย่างนั้น (อ. พระเทวทัต) จักอาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งปัจจัย แห่งภพ ต่อไป เพราะเหตุนั้น (อ. พระศาสดา) ทรงยังพระเทวทัตนั้น ให้บวชแล้ว ฯ

อิทํ กิร จานํ ทิสฺวา ตถาคโต เทวทตฺตํ ปพฺพาเซสิ. สเจ หิ โส น ปพฺพชิสฺส; คิหิ นุตฺวา กมฺมํ ภาริยํ อภิรฺสฺส, อายตี ภาวสฺส ปจฺจยํ กาทุํ นาสกฺขิสฺส; ปพฺพชิตฺวา จ ปน, กิณฺจายิ กมฺมํ ภาริยํ กิรฺสฺสตี, อายตี ภาวสฺส ปจฺจยํ กาทุํ สกฺขิสฺสตีติ นํ สตุถา ปพฺพาเซสิ.

จริงอยู่ อ. พระเทวทัตนั้น เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ชื่อว่าอัญญิสสระ จักเป็น ในที่สุดแห่งกัปป์แสนหนึ่ง แต่ภัททกัปป์นี้ ฯ

โส หิ อิตฺโต สตสฺสสฺสกปฺปมตฺตเก อุกฺกุจิสฺสโร นาม ปจฺเจกพุทฺโธ ภวิสฺสตี.

อ. พระเทวทัตนั้น เข้าไปแล้ว สู่แผ่นดิน บังเกิดแล้ว ในนรก ชื่อว่าอเวจี ฯ ก็ (อ. พระเทวทัต) เป็นผู้มิอันไหวออกแล้วเทียว เป็น (อันไฟ) ไหม้อยู่ เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้ผิดแล้ว ในพระพุทธานั้น ผู้ทรงมีอันไหวออกแล้ว ฯ

โส ปจฺวี ปวิสฺสีตฺวา อวีจิมฺหิ นิพฺพตฺติ. นิจฺจเล พุทฺเธ อปรทฺธภาเวน ปน นิจฺจโลว นุตฺวา ปจฺจติ.

อ. สรีระ ของพระเทวทัตนั้น อันสูงโดยร้อยแห่งโยชน์นั้นเทียว บังเกิดแล้ว ในภายในแห่งนรก ชื่อว่าอเวจี อันประกอบแล้ว ด้วยร้อยแห่งโยชน์ ๓, อ. สรีระ ได้เข้าไปแล้ว สู่แผ่นดินกระเบื้อง อันเป็นวิหารแห่งเหล็ก ในเบื้องบน เพียงใด แต่หมวกแห่งหู, อ. เท้า ท. เข้าไปแล้ว สู่แผ่นดินอันเป็นวิหารแห่งเหล็ก ในภายในเพียงใด แต่ขอเท้า,

ติโยชนสตีเก อนุโตอวีจิมฺหิ โยชนสตุพฺเพธเมวสฺส สรีรํ นิพฺพตฺติ, สีสํ ยาว กณฺณสกุขลิตฺโต อูปริ อยกปฺลุลํ ปาวิสฺสี, ปาทา ยาว โคปฺฝกา เหมจฺจา อยกปจฺวี ปวิฏฺฐา,

อ. หลาวอันเป็นวิศวกรแห่งเหล็ก มีลำแห่งต้นตาลใหญ่เป็นประมาณ ออกแล้ว จากฝ่าอันมีในภายหลัง ทำลายแล้ว ซึ่งท่ามกลางแห่งหลัง ออกแล้ว โดยออก ได้เข้าไปแล้ว สู่ว่านมีในทิศเบื้องหน้า, (อ. หลาวอันเป็นวิศวกรแห่งเหล็ก) อื่นอีก ออกแล้ว จากฝ่าเบื้องขวา ทำลายแล้ว ซึ่งข้างเบื้องขวา ออกแล้ว โดยข้างเบื้องซ้าย ได้เข้าไปแล้ว สู่ว่านมีข้างซ้าย, (อ. หลาวอันเป็นวิศวกรแห่งเหล็ก) อื่นอีก ออกแล้ว จากแผ่นกระเบื้อง ในเบื้องบน ทำลายแล้ว ซึ่งกระหม่อม ออกแล้ว โดยส่วนในเบื้องต่ำ ได้เข้าไปแล้ว สู่ว่านมีอันเป็นวิศวกรแห่งเหล็ก ฯ

อ. ภิกษุ ท. ยังจาเป็นเครื่องกล่าว ว่า อ. พระเทวทัต ไปแล้ว สู่ว่านมีประมาณเท่านี้ ไม่ได้แล้ว เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา เทียว เข้าไปแล้ว สู่ว่านมีดิน ดังนี้ ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เทวทัต ผิดแล้ว ในเรา ได้เข้าไปแล้ว สู่ว่านมีดิน ในกาลนั้นนึ่งเทียว หามิได้, (อ. เทวทัต) เข้าไปแล้ว (สู่ว่านมีดิน) นั้นนึ่งเทียว แม้ในกาลก่อน ดังนี้, ตรัสแล้ว ซึ่งชาตก นี้ ว่า

หากว่า (อ. บุคคล) พึ่งให้ ซึ่งแผ่นดิน ทั้งปวง แก่บุรุษ ผู้ไม่รู้ซึ่งคุณ อันบุคคลอื่นกระทำแล้ว ผู้เห็นซึ่งชองโดยปกติ เนื่องนิตยไชรั (อ. บุคคล นั้น) ไม่พึ่งยังบุรุษนั้นให้ยินดียิ่ง นั้นนึ่งเทียว ดังนี้เป็นต้น

เพื่ออันทรงแสดง ซึ่งความที่ (แห่งพระเทวทัต) นั้น ผู้ (อันข้าง ผู้พระราชา) ยังบุรุษ ผู้หลงแล้วในหนทาง ให้เบาใจแล้ว ยกขึ้นแล้ว สู่ว่านมี ของตน ให้ถึงแล้ว ซึ่งที่อันเกษม อันบุรุษนั้น มาแล้ว ตัดแล้ว ซึ่งงา ท. อย่างนี้ คือ ในที่ปลาย ในที่อันมีในท่ามกลาง ที่โคน ๓ ครั้ง อีก ก้าวล่วงอยู่ ซึ่งคลองแห่งจักษุ ของพระมหาบุรุษ ในวาระที่ ๓ เป็นผู้เข้าไปแล้ว สู่ว่านมีดิน ในกาล (แห่งพระองค์) เป็นข้างผู้พระราชา, ครั้นเมื่อจาเป็นเครื่องกล่าว ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว อย่างนั้นนึ่งเทียว แม้อีก, ตรัสแล้ว ซึ่งขันตีวาทีชาตก เพื่ออันทรงแสดง ซึ่งความที่ (แห่งพระเทวทัต) นั้น ผู้เป็นพระราชาพระนามว่ากลาพเป็นแล้ว ผิดแล้ว ในพระองค์ ผู้เป็นดาบสชื่อว่าขันตีวาทีเป็นแล้ว เป็นผู้เข้าไปแล้ว สู่ว่านมีดินด้วย, ซึ่งจุลธรรมบาลชาตก เพื่ออันทรงแสดง ซึ่งความที่ (แห่งพระเทวทัต) นั้น ผู้เป็นพระราชาพระนามว่า มหาปตาปะเป็นแล้ว ผิดแล้ว ในพระองค์ ผู้เป็นพระกุมาร พระนามว่าจุลธรรมบาลเป็นแล้ว เป็นผู้เข้าไปแล้ว สู่ว่านมีดินด้วย ฯ

มหาตาลกษณุปริมาณ อยสุลล์ ปัจฉิมภิตติโต นิภุมิตฺวา ปิฏฺฐิมชฺฐมฺ ภินฺทิตฺวา อฺเรน นิภุมิตฺวา ปฺรตฺถิมภิตฺตี ปาวิสิ, อปริ ทกฺขินภิตฺติโต นิภุมิตฺวา ทกฺขินปฺสฺส ภินฺทิตฺวา วามปฺสฺเสน นิภุมิตฺวา อุตฺตรภิตฺตี ปาวิสิ, อปริ อฺปริ กปฺลลโต นิภุมิตฺวา มตฺถกํ ภินฺทิตฺวา อโธภาเคน นิภุมิตฺวา อยป จวี ปาวิสิ. เอวํ โส ตตฺถ นิจฺจโล หุตฺวา ปจฺจติ.

ภิกษุ “เอตตํ จานํ คนฺตฺวา เทวทตฺโต สตฺถารํ ทมฺมจฺจุ อลภิตฺวา ว ปจฺวี ปวิฏฺฐิตฺติ กถํ สมฺมจฺจาเปสฺสุ.

สตฺถา “น ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทาเนว มยิ อปรชฺฐมิตฺวา ปจฺวี ปาวิสิ, ปุพฺเพปิ ปวิฏฺฐิเยวาทิ วตฺวา, หตฺถิราชกาเล มคฺคมฺพุทฺโธ บฺริสฺสํ สมฺมจฺจาเสตฺวา อตฺตโน ปิฏฺฐิ อโรเปตฺวา เขมฺนุตฺ ปาปิตฺสฺส เตน ปฺน ติกฺขตฺตุ อากนฺตฺวา อคฺคจฺจาเน มชฺฐมฺมจฺจาเน มฺมุเลติ เอวํ ทนฺเต จินฺทิตฺวา ตตฺติยวาระ มหาบฺริสฺสฺส จกฺขุปลํ อตฺติกมฺนตฺสฺส ตฺสฺส ปจฺวี ปวิฏฺฐภาวํ ทีเปตฺตุ

“อกตฺตญฺญสฺส ปฺสฺสสฺส นิจฺจ วิวราชฺฐสิโน สพฺพญฺเจ ปจฺวี ทชฺชา เนว นํ อภิราชเยติ

อิมิ ชาตกํ กเถตฺวา, ปฺนปี ตเถว กถาย สมฺมจฺจิตาย, ขนฺตีวาทีภูเต อตฺตนิ อปรชฺฐมิตฺวา กลาพฺราชภูตฺสฺส ตฺสฺส ปจฺวี ปวิฏฺฐภาวํ ทีเปตฺตุ ขนฺตีวาทีชาตกํ, จุลลธมฺมปาลภูเต อตฺตนิ อปรชฺฐมิตฺวา มหาปตาปราชภูตฺสฺส ตฺสฺส ปจฺวี ปวิฏฺฐภาวํ ทีเปตฺตุ จุลลธมฺมปาลชาตกญฺจ กเถสิ.

ก็ ครั้นเมื่อพระเทวทัต เข้าไปแล้ว สู้แผ่นดิน, อ. มหาชน ผู้ร่ำรวยแล้วและยินดีแล้ว (ยังกันและกัน) ให้ยกขึ้นแล้ว ซึ่งธงชัย และธงแผ่นผ้าและต้นกล้วย ท. ตั้งไว้แล้ว ซึ่งหม้ออันเต็มแล้ว ท. เสวยอยู่ ซึ่งมหรสพ อันใหญ่ (ด้วยความคิด) ว่า อ. ลาก ท. หนอของเรา ท. ดังนี้ ฯ

(อ.ภิกษุ ท.) กราบทูลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น แก่พระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ

อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. ครั้นเมื่อเทวทัต ตายแล้ว อ. มหาชน ย่อมยินดี ในกาลนั้นนั้นเทียว หามิได้, (อ. มหาชน) ยินดีแล้วนั้นเทียว แม้ในกาลก่อน ดังนี้, ตรัสแล้ว ซึ่งปึงคลชาตก นี้ ว่า

(อ. พระโพนสีตว์ ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. ชน ทั้งปวง อันพระเจ้าปึงคละ ทรงเบียดเบียนแล้ว, ครั้นเมื่อพระเจ้าปึงคละ นั้น สวรรคตแล้ว, (อ. ชน ท.) ย่อมเสวย ซึ่งปิติ , (อ. พระเจ้าปึงคละนั้น) ผู้มีพระเนตรดำหามีได้ เป็นผู้เป็นที่รัก ของท่าน เป็นแล้วหรือหนอ, แะนายทวารบาล อ. ท่าน ย่อมร้องไห้ เพราะเหตุอะไร? (ดังนี้) (อ. นายทวารบาล กราบทูลแล้ว) ว่า (อ. พระเจ้าปึงคละ) ผู้มีพระเนตรดำหามีได้ เป็นผู้เป็นที่รัก ของข้าพระองค์ เป็นแล้ว หามิได้, (อ. ข้าพระองค์) ย่อมกลัว ต่อการเสด็จกลับมา แห่งพระเจ้าปึงคละนั้น , (ด้วยว่า) (อ.พระเจ้าปึงคละนั้น) เสด็จไปแล้ว จากที่นี่ พึงทรงเบียดเบียน ซึ่งมัจจุผู้พระราชา, (อ. มัจจุผู้พระราชา) นั้น (อันพระเจ้าปึงคละ) ทรงเบียดเบียนแล้ว พึงนำมา (ซึ่งพระเจ้าปึงคละ) นั้น ในที่นี้ อีก (ดังนี้) ดังนี้ เป็นต้น

เพื่ออันทรงแสดง ซึ่งความที่แห่งมหาชน ชื่อครั้นเมื่อพระราชา พระนามว่าปึงคละ ในเมืองชื่อว่าพาราณสี ผู้หยาบคาย ผู้ดูร้าย ผู้ไม่เป็นที่รัก ของชนทั้งปวง สวรรคตแล้ว เป็นผู้ยินดีแล้ว ฯ

อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว ซึ่งพระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ ในกาลนี้ อ. พระเทวทัต บังเกิดแล้ว ในที่ไหน ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. เทวทัต) (บังเกิดแล้ว) ในนรกใหญ่ชื่อว่าอเวจี ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระเทวทัต) เทียวเดือดร้อนอยู่แล้ว ในโลกนี้ ไปแล้ว บังเกิดแล้ว ในที่ที่เป็นที่เดือดร้อนอีกนั้นเทียวหรือ ดังนี้ ฯ

ปจวี ปวิภูเจ ปน เทวตเต, มหาชนใน ภูฏตฏุโจ ธชปตาทกทลโย อุตสาเปตวา ปุณณฆฎฐ จเปตวา “ลาภา วต โนติ มหนุตฺตฺ ฌณฺ อนุโภติ.

ตมตถํ ภควโต อารโจะสุ.

ภควา “น ภิกขเว อิทาเนว เทวตเต มเต มหาชนิ ตุสฺสตี, ปุพฺเพปิ ตุสฺสียะวาทิ วตฺวา, สพฺพชนสฺส อปฺปิเย ฌนฺเต ฆรฺเส พาราณสียํ ปึงคฺลราชเ นาม มเต มหาชนสฺส ตฺฏฐภาวํ ที่เปตฺตุ

“สพฺโพ ชโน หีสิโต ปึงคฺเลน, ตสฺมี มเต, ปจฺจยํ เวทยนฺติ, ปิโย นฺ เต อาสิ อกฺกนฺเตโต. กสฺมา ตวํ โรทสิ ทวารปาล? น เม ปิโย อาสิ อกฺกนฺเตโต, ภายามิ ปจฺจาคมนาย ตสฺส, อิตโต คโต หีเสยฺย มจฺจฺราชํ, โส หีสิโต อาเนยฺย นํ ปฺน อิทาติ

อิมํ ปึงคลชาตกํ กเถสิ.

ภิกษุ สตถารํ ปุจฺฉีสุ “อิทานิ ฆนฺเต เทวตเต กุหิ นิพฺพตฺโตติ.

“อวีจิมหานิรเย ภิกขเวติ.

“ฆนฺเต อธิ ตปฺปนฺโต วิจิริตฺวา ปฺน คนฺตฺวา ตปฺปนฺนฺจฺจาเนยฺว นิพฺพตฺโตติ.

**๑๓. อ. เรื่องแห่งหญิงชื่อว่าสุมนาเทวี
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕**

๑๓. สุมนาเทวีวตถุ. (๑๓)

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งหญิงชื่อว่าสุมนาเทวี ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อิธ นนุทติ เปจจ นนุทติ** ดังนี้ เป็นต้น ๕

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. พันแห่งภิกษุ ท. ๒ ย่อมฉัน ในเรือน ของเศรษฐีชื่อว่า อนาถปิณฑิกะ ในเมืองชื่อว่าสาวัตถี ทุก ๆ วัน, อ. อย่างนั้น คือว่า (อ. พันแห่งภิกษุ ท. ๒ ย่อมฉัน ในเรือน) ของนางวิสาขา ผู้มหาอุบาสิกา (ทุก ๆ วัน) ๕

ก็ อ. บุคคล ไດ ๆ ในเมืองชื่อว่าสาวัตถี เป็นผู้ใคร่เพื่ออันถวายเป็น ซึ่งทาน ย่อมเป็น ; อ. บุคคลนั้น ๆ ได้แล้ว ซึ่งโอกาส แห่งชน ท. ทั้งสองเหล่านั้นเที่ยว ย่อมกระทำได้ ๕

(อ. อันถาม ว่า อ. บุคคล นั้น ๆ ได้แล้ว ซึ่งโอกาส แห่งชน ท. ทั้งสองเหล่านั้นเที่ยว ย่อมกระทำได้) เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ๕ (อ. อันแก้) ว่า (เพราะว่า อ. ชน ท.) ถ้ามแล้ว ว่า อ. เศรษฐีชื่อว่า อนาถปิณฑิกะหรือ หรือว่า อ. นางวิสาขา มาแล้ว สูโรงแห่งทาน ของท่าน ท. หรือ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ หรือ หรือว่า อ. นางวิสาขา) ไม่มาแล้ว (สูโรงแห่งทาน ของเรา ท.) ดังนี้ (อันมหาชนนั้น) กล่าวแล้ว, ย่อมติเตียน แม้ซึ่งทานอันบุคคล สละแล้ว ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ กระทำแล้ว ว่า ชื่อ อ. ทานนั้น อะไร ดังนี้ (ดังนี้) ๕

เพราะว่า (อ. ชน ท.) เหล่านั้น แม้ทั้งสอง ย่อมรู้ ซึ่งความชอบใจ แห่งหมู่แห่งภิกษุด้วย ซึ่งกิจอันสมควร ท. (แก่หมู่แห่งภิกษุ) ด้วย ๕ (ครั้นเมื่อชน ท. ๒) เหล่านั้น อยู่อยู่, อ. ภิกษุ ท. ย่อมฉัน ตามสมควร แก่จิตนั้นเที่ยว ๕ เพราะเหตุนั้น (อ. ชน ท.) ทั้งปวง ผู้ใคร่เพื่ออันถวายเป็น ซึ่งทาน พาเอา (ซึ่งชน ท. ๒) เหล่านั้น ย่อมไป ๕ (อ. ชน ท. ๒) เหล่านั้น ย่อมไม่ได้ เพื่ออันอังกาส ซึ่งภิกษุ ท. ในเรือน ของตน ด้วยประการฉะนี้ ๕

ในลำดับนั้น อ. นางวิสาขา ใคร่ครวญอยู่ ว่า อ. ใครหนอแลอยู่ ตั้งอยู่แล้ว ในฐานะ ของเรา จักอังกาส ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ ดังนี้ เห็นแล้ว ซึ่งจิตตา ของบุตร ตั้งไว้แล้ว ในฐานะ ของตน ๕ อ. จิตตานัน ย่อมอังกาส ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ ในที่เป็นที่อยู่ ของนางวิสาขานัน ๕ แม้ อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ ตั้งไว้แล้ว ซึ่งจิตตาผู้เจริญ ที่สุด ชื่อว่า มหาสุภัททา ๕ ก็ อ. นางมหาสุภัททานัน กระทำอยู่ ซึ่งความชวนชววย แก่ภิกษุ ท. พังอยู่ ซึ่งธรรม เป็นพระโสดาบัน เป็น ได้ไปแล้ว สูตระกูลแห่งผิว ๕ ในลำดับนั้น (อ. เศรษฐี ชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ) ตั้งไว้แล้ว ซึ่งนางจุลลสุภัททา ๕ อ.นางจุลลสุภัททาแม้นั้น กระทำอยู่ อย่างนั้นนั่นเที่ยว เป็นพระโสดาบัน เป็น ไปแล้ว สูตระกูลแห่งผิว ๕

ครั้งนั้น (อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ) ตั้งไว้แล้ว ซึ่งจิตตาผู้น้อยที่สุด ชื่อว่าสุมนาเทวี ๕ ก็ อ. นางสุมนาเทวีนั้น พังแล้ว ซึ่งธรรม บรรลุแล้ว ซึ่งสกทาคามีผล , เป็นกุมาริกา เทียว เป็นผู้กระสับกระส่าย เพราะความไม่สำราญ มีอย่างนั้นเป็นรูป เป็น กระทำแล้ว ซึ่งการเข้าไปตัดซึ่งอาหาร เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเห็น ซึ่งบิดา เป็น (ยังบุคคล) ให้ร้องเรียกแล้ว ๕

“อิธ นนุทติ, เปจจ นนุทติติ อิมั ฆมฺมเทสนั สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต สุมนาเทวี อารพุก กเถสิ.

สาวตถิยั หิ เทวสิกั อนาถปิณฑิกสุส เคเห เทว ภิกขุสหฺสฺสาณิ ภูณฺชนฺติ, ตถา วิสาขาย มหาอุปาสิกาย.

สาวตถิยญฺจ โย โย ทานั ทาตุกาโม โหติ; โส โส เตสั อุมินฺนั โอกาสั ลภิตฺวาว กโรติ.

“ก็การณมาติ. “ตุมหาภัก ทานคุณั อนาถปิณฑิกโก วา วิสาขา วา อาคตาติ ปุจฺจิตฺวา, “นาคตาติ วุตฺเต, สตสฺหสุสั วิสุสฺซุเขตฺวา กตทานมฺปิ “ก็ ทานั นามเตนฺตติ ครหฺนฺติ.

อุโปปี หิ เต ภิกขุสงฺฆสุส ฐุจฺญญฺ อญฺจอุภิกกิจฺจานิ จ ชานฺนฺติ. เตสุ วิหรนฺเตสุ, ภิกขุ จิตฺตานูรูปเมว ภูณฺชนฺติ. ตสมฺมา สพฺเพ ทานั ทาตุกาโม เต คเหตุวา คจฺจนฺติ. อิติ เต อตฺตโน ฆมฺเร ภิกขุ ปริ วิสิตฺุ น ลภฺนฺติ.

ตโต วิสาขา “โก นุ โข มม จาเน จตุวา ภิกขุสงฺฆมฺปิ ปริวิสิสุสตีติ อุปาธเวเนตี ปุตฺตสุส ธีตริ ทิสฺวา ตั อตฺตโน จาเน จเปสิ. สว ตสุสา นิเวสเน ภิกขุสงฺฆมฺปิ ปริวิสตี. อนาถปิณฑิกโกปิ มหาสุภัททำ นาม เขภฺจฺจตีตริ จเปสิ. สว หิ ภิกขุณฺนั เวยฺยาวจฺจ กโรนฺตี ฆมฺมํ สฺถนฺนฺตี โสตาปนฺนา หุตฺวา ปติกฺกุล อคมาสิ. ตโต จุลลสุภัททำ จเปสิ. สวาปี ตเถว กโรนฺตี โสตาปนฺนา หุตฺวา ปติกฺกุล คตา.

อถ สุมนาเทวี นาม กนิฏฺฐีตริ จเปสิ. สว ปน ฆมฺมํ สุตฺวา สกทาคามีผลํ ปตฺวา, กุมาริกาว หุตฺวา ตถารูเปน อผาสฺสเคน อาตุรา อาหารุปฺเจทํ กตฺวา ปีตริ ทภูจฺจกามา หุตฺวา ปกุโกสาเปสิ.

อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะนั้น พังแล้ว ซึ่งชาวสาสน์ของนางสุนณาเทวีนั้น ในโรงแห่ทาน แห่หนึ่งเที่ยว มาแล้ว กล่าวแล้วว่า แน่แม่ ผู้ชื่อว่าสุนณา อ. อะไร ดังนี้ ฯ อ. นางสุนณานั้น กล่าวแล้ว กะบิดา ว่า ดูก่อนน้องชายผู้น้อยที่สุด อ. อะไร ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ กล่าวแล้ว) ว่า แน่แม่ (อ. เจ้า) ย่อมแพ้หรือ ดังนี้ ฯ (อ. นางสุนณาเทวี กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนน้องชายผู้น้อยที่สุด (อ. เรา) ย่อมไม่แพ้ ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถ บิณฑิกะ กล่าวแล้ว) ว่า แน่แม่ อ. เจ้า ย่อมกลัวหรือ ดังนี้ ฯ (อ. นางสุนณาเทวี กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนน้องชายผู้น้อยที่สุด (อ. เรา) ย่อมไม่กลัว ดังนี้ ฯ ก็ อ. นางสุนณาเทวีนั้น ครั้นกล่าวแล้ว ซึ่งคำมีประมาณเท่านั้นนั้นเที่ยวได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ฯ

อ. เศรษฐีนั้น แม่เป็นพระโสดาบัน มีอยู่ ไม่อาจอยู่ เพื่ออันยังความโศกอันเกิดขึ้นแล้ว ในลูกสาว ให้อยู่ทับ (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งกิจด้วยสรีระ ของลูกสาว ร้องให้อยู่ ไปแล้ว สู่สำนัก ของ พระศาสดา, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า ดูก่อนคุณหบดี (อ. ท่าน) เป็นผู้มีความทุกข์ เป็นผู้มิใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว เป็นผู้มิหน้าอันชุ่มแล้วด้วยน้ำตา (เป็น) ร้องให้อยู่ เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็น เพราะเหตุไร ดังนี้ (อันพระศาสดา) ตรัสแล้ว, กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. นางสุนณาเทวี ผู้เป็นลูกสาว ของข้าพระองค์ เป็นผู้มิกาละอันกระทำแล้ว (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา) (ตรัสแล้ว) ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) (อ. ท่าน) ย่อมเศร้าโศก เพราะเหตุไร, อ. ความตาย (แห่งสัตว์ ท.) ทั้งปวง เป็นไปโดยส่วนเดียว (ยอมเป็น) มิใช่หรือ ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐีนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์) ย่อมรู้ ซึ่งข้อนั้น, ส่วนว่า อ. ลูกสาว ของข้าพระองค์ ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยหิริ และโอดตปปะ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป, อ. ลูกสาว ของข้าพระองค์ นั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออันยังสติให้เข้าไปตั้งไว้เฉพาะ ในกาลเป็นที่ตาย เพ้ออยู่ตายแล้ว; อ. ความโทมนัส มิใช่น้อย ย่อมเกิดขึ้น แก่ข้าพระองค์ เพราะเหตุนั้น ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาเศรษฐี ก็ (อ. คำ) อะไร (อันลูกสาว ของท่าน) นั้น กล่าวแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐีนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ เร็ยกมาแล้ว ซึ่งลูกสาวนั้น ว่า แน่แม่ ผู้ชื่อว่าสุนณา อ. อะไร ดังนี้, ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) (อ. ลูกสาวของข้าพระองค์ นั้น) กล่าวแล้ว กะข้าพระองค์ ว่า ดูก่อนน้องชายผู้น้อยที่สุด อ. อะไร ดังนี้ ; ในลำดับนั้น (ครั้นเมื่อคำ) ว่า แน่แม่ (อ. เจ้า) ย่อมแพ้หรือ ดังนี้ (อันข้าพระองค์) กล่าวแล้ว, (อ. ลูกสาวของข้าพระองค์นั้น กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนน้องชายผู้น้อยที่สุด อ. เรา ย่อมแพ้ หามิได้ ดังนี้ ; (ครั้นเมื่อคำ) ว่า แน่แม่ (อ. เจ้า) ย่อมกลัวหรือ ดังนี้ (อันข้าพระองค์) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ซึ่งคำ มีประมาณเท่านั้น ว่า ดูก่อนน้องชายผู้น้อยที่สุด อ. เรา ย่อมไม่กลัว ดังนี้ ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้ว กะเศรษฐีนั้น ว่า ดูก่อนมหาเศรษฐี ก็ อ. ลูกสาว ของท่าน ย่อมแพ้ หามิได้ ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐีนั้น ทูลถามแล้ว) ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) (อ. ลูกสาว) กล่าวแล้ว อย่างนี้ เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า (อ. ลูกสาว ของท่านนั้น) (กล่าวแล้ว อย่างนี้) เพราะความที่แห่งท่านเป็นน้องชายผู้น้อยที่สุดนั้นเที่ยว;

โส เอกสมิ ทานคุเค ตสุสา สาสนิ สุตวา อาคนุตวา “ก็ อมม สุมเนติ อาห. สา ปิตริ อาห “ก็ กนิฏฐภาติกาติ. “วิปฺพลปฺสิ อมฺมาติ. “น วิปฺพลปามิ กนิฏฐภาติกาติ. “ภายสิ อมฺมาติ. “น ภายามิ กนิฏฐภาติกาติ. เอตตํ วตฺวาเยว ปน สา กาลมกาสิ.

โส โสตาปนุโนปิ สมานิ เสฏฺฐิ ธีตริ อฺอุปฺนุโนโสํ อธิวาเสตุ อสฺกโกนุโต ธีตุ สรีริกัจจํ กาเรตฺวา โรทฺหุโต สตฺถุ สฺนฺติกํ คนฺตฺวา, “ก็ คหฺปติ ทฺกฺขิ ทุมฺโมโน อสฺสุมฺโข รุทฺมาโน อาคโตสฺตีติ วุตฺเต, “ธิตา เม ฆนฺเต สุมฺนาเทวี กาลกตาติ อาห. “อถ กสฺมา โสจฺสิ, นนฺ สพฺเพสํ เอกํสิกํ มรณฺนฺติ. “ชานาเมตํ ฆนฺเต, เอวฺรฺฐา ปน เม หิโรตฺตปฺปสฺมฺปนฺนา ธีตา, สา มรณฺกาเล สตี ปจฺจฺปฺญาเปตฺุ อสฺกโกนฺตี วิปฺพลปฺมานา มตา: เตน เม อนฺนปฺกํ โทมนฺสฺสํ อฺอุปฺชฺชตีติ.

“ก็ ปน ตาย กถิต มหาเสฏฺฐิธีติ. “อหํ ตํ ฆนฺเต ‘ก็ อมม สุมเนติ อามนฺเตสึ, อถ มํ อาห ‘ก็ กนิฏฐภาติกาติ; ตโต ‘วิปฺพลปฺสิ อมฺมาติ วุตฺเต, ‘น วิปฺพลปามิ กนิฏฐภาติกาติ; ‘ภายสิ อมฺมาติ, ‘น ภายามิ กนิฏฐภาติกาติ; เอตตํ วตฺวา กาลมกาสิตี.

อถ นํ ภควา อาห “น หิ เต มหาเสฏฺฐิ ธีตา วิปฺพลปตีติ.

“อถ กสฺมา เอวมาหาติ.

“กนิฏฐตฺตาเยว;

ดูก่อนคบหบดี ด้วยว่า อ. ลูกสาว ของท่าน เป็นหญิงผู้ถือเอา ซึ่งความเป็นแห่งบุคคล ผู้ใหญ่ กว่าท่าน โดยมรรคและผล ท. (ยอมเป็น) ; จริ่งอยู่ อ. ท่าน เป็นโสดาบัน (ยอมเป็น), ส่วนว่า อ. ลูกสาว ของท่าน เป็นสกทาคามี (ยอมเป็น) ; (อ. ลูกสาว ของท่าน) นั้น กล่าวแล้ว อย่างนี้ กะท่าน เพราะความที่แห่งตนเป็นหญิงผู้ถือเอา ซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้ใหญ่ โดยมรรคและผล ท. ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐีนั้น ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. อย่างนั้น หรือ ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนคบหบดี อ. อย่างนั้น ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐี กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในกาลนี้ (อ. ลูกสาว ของข้าพระองค์) บังเกิดแล้ว ในที่ไหน ดังนี้ ฯ (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า ดูก่อนคบหบดี (อ. ลูกสาว ของท่าน บังเกิดแล้ว) ในภาพชื่อว่าดุสิต ดังนี้ (อันพระศาสดา) ตรัสแล้ว, (อ. เศรษฐี) กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ลูกสาว ของข้าพระองค์ เทียวผลิตเพลินอยู่แล้ว ในระหว่าง แห่งญาติ ท. ในโลกนี้ แม่ไปแล้ว จากโลกนี้ บังเกิดแล้ว ในที่เป็นที่ผลิตเพลินนั้น เทียวหรือ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว กะเศรษฐีนั้น ว่า ดูก่อนคบหบดี เออ (อ. อย่างนั้น), อ. คฤหัสถ์ ท. หรือ หรือว่า อ. บรรพชิต ท. ชื่อว่า ผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมผลิตเพลิน ในโลกนี้ด้วย ในโลกอื่นด้วย นั้น เทียว ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

(อ. บุคคล) ผู้มีบุญอันกระทำแล้ว ย่อมผลิตเพลิน
ในโลกนี้, ละไปแล้ว ย่อมผลิตเพลิน ย่อมผลิตเพลิน
ในโลกทั้งสอง, (อ. บุคคลผู้มีบุญ อันกระทำแล้ว)
ย่อมผลิตเพลิน ว่า อ. บุญ อันเรา กระทำแล้ว ดังนี้,
ไปแล้ว สู่สุคติ ย่อมผลิตเพลิน ยิ่ง ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า ย่อมผลิตเพลิน ด้วยความผลิตเพลินเพราะกรรม ในโลกนี้ (ดังนี้) ในบท ท. เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **อิธ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ย่อมผลิตเพลิน ด้วยความผลิตเพลินเพราะวิบาก ในโลกอื่น (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **เปจฺจ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ผู้กระทำ ซึ่งบุญ มีประการต่างๆ (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **กตปุญฺญโย** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ย่อมผลิตเพลิน ในโลกนี้ ว่า อ. กุศล อันเรา กระทำแล้ว, อ. บาป อันเรา ไม่กระทำแล้ว ดังนี้, เสวยอยู่ ซึ่งวิบาก ชื่อว่า ย่อมผลิตเพลิน ในโลกอื่น (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **อุภยตฺถ** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ก็ (อ. บุคคลผู้มีบุญอันกระทำแล้ว) เมื่อผลิตเพลิน ในโลกนี้ ชื่อว่า ย่อมผลิตเพลิน เพราะการเข้าไปถือเอา ซึ่งความผลิตเพลิน เพราะกรรม (ด้วยเหตุ) สักว่าความโสมนัสนั้น เทียว ว่า อ. บุญ อันเรา กระทำแล้ว ดังนี้ (ดังนี้) (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **ปุญฺญํ เม** ดังนี้ ฯ (อ. อรรถ) ว่า ก็ (อ. บุคคลผู้มีบุญอันกระทำแล้ว) ไปแล้ว สู่สุคติ, เสวยอยู่ ซึ่งสมบัติอันเป็นทิพย์ สิ้นโกฏีแห่งปี ๕๗ ท. ด้วย สิ้นแสนแห่งปี ท. ๖๐ ด้วย ชื่อว่า ย่อมผลิตเพลิน เกินเปรียบ ในบุรีชื่อว่าดุสิต ด้วยความผลิตเพลิน เพราะวิบาก ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **ภียโย** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา (อ. ขน ท.) มาก เป็นพระอริยบุคคล มีพระโสดาบัน เป็นต้น ได้เป็นแล้ว ฯ อ. พระธรรมเทศนา เป็นเทศนา เป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ เกิดแล้ว แก่มหาชน ดังนี้แล ฯ

ธิดา หิ เต คหปติ มคฺคผลหิ ตยา มหฺลลิกา;
ตุวํ หิ โสตาปนฺโน, ธิดา ปน เต สกทาคามินี;
สา มคฺคผลหิ มหฺลลิกตฺตา ตํ เอวมาหาติ.

“เอวํ ภาณุเตติ.
“เอวํ คหปตีติ.
“อิทานิ กุหิ นินฺพุตฺตา ภาณุเตติ.
“ตุสฺสิตถาวเน คหปตีติ วุตฺเต,

“ภาณุเต มม ธิดา อิธ ฅาตกานํ อนฺตเร
นฺนุทฺมานา วิจฺจิตฺวา อิโต คนฺตุวาปี นฺนุทฺตฺตฺวา
นินฺพุตฺตาติ.

อถ นํ สตุถา “อาม คหปติ อปฺปมตฺตา นาม
คณฺฐา วา ปพฺพชิตา วา อิธ โลกเก จ ปรโลเก จ
นฺนุทฺตฺตฺวาตี วตฺวา อิมิ คธาตมา

“อิธ นนฺทติ, เปจฺจ นนฺทติ,
กตปุญฺญโย อุภยตฺถ นนฺทติ,
‘ปุญฺญํ เม กตฺนฺติ นนฺทติ,
ภียโย นนฺทติ สุกฺคตี คโตติ.

ตตฺถ “**อิธาติ:** อิธ โลกเก กมฺมนนฺทเนน นนฺทติ.
เปจฺจจาติ: ปรโลเก วิปากนนฺทเนน นนฺทติ.
กตปุญฺญโยติ: นานปฺปการุสฺส ปุญฺญสุสฺส กตฺตา.
อุภยตฺตาติ: อิธ “กตํ เม กุสฺลํ, อกตํ เม
ปาปนฺติ นนฺทติ, ปรตฺถ วิปากํ อณฺวานฺโต นนฺทติ.
ปุญฺญํ เมติ: อิธ นนฺทนฺโต ปน “ปุญฺญํ เม
กตฺนฺติ โสมนสุสฺสมตฺตเกเนว กมฺมนนฺทนํ อุปาทย
นนฺทติ.

ภียโยติ: วิปากนนฺทเนน ปน สุกฺคตี คโต,
สตุตฺตฺวา สวสุสฺสโกฏีโย สกฺกจฺจิวจ วสุสฺสสทฺสสุธา
นินฺพุตฺตฺวา ตฺตฺวา อติวีย นนฺทตีติ.

คาถาปริโยสาเน พหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุ.
มหาชนสุส ฐมฺมเทสนา สาตฺถิกา ชาตฺตาติ.

อ. เรื่อง แห่งหญิงชื่อว่าสมนาเทวี (จบแล้ว) ฯ

สมนาเทวีวตฺถ.

ก็ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. อาจารย์ ของท่าน ท.) นั้นชื่อ คือ อ. ใคร ดังนี้ (อันพระเถระ) นอกนี้ กล่าวแล้ว, (อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น) ย่อมกล่าว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. อาจารย์ ของกระผม ท. นั้น) คือ อ. ภิกษุ ผู้เป็นสหาย ของท่าน ท. ดังนี้ ฯ

ครั้นเมื่อพระเถระ ส่งไปอยู่ ซึ่งชาวสาธน์ บ่อย ๆ อย่างนี้, อ. ภิกษุนั้น ออกไปแล้ว สิ้นกาล หน่อหนึ่ง ไม่อาจอยู่ เพื่ออันออกแล้ว ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. อาจารย์ ของกระผม ท. ย่อมไม่ไหว ซึ่งท่าน ท. ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า (อ. อาจารย์ ของท่าน ท.) นั้น คือ อ. ใคร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. อาจารย์ ของกระผม ท.) คือ อ. ภิกษุ ผู้เป็นสหาย ของท่าน ท. ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า ก็ อ. อะไร อันท่าน ท. เรียนเอาแล้ว ในสำนัก ของภิกษุนั้น : (ในนิกาย ท.) มีทีฆนิกายเป็นต้นหนา อ. นิกาย อย่างใดอย่างหนึ่ง (อันท่าน ท. เรียนเอาแล้ว) หรือ, ในปิฎก ท. สามหนา อ. ปิฎก อย่างหนึ่ง (อันท่าน ท. เรียนเอาแล้ว) หรือ ดังนี้, คิดแล้ว ว่า (อ. ภิกษุนั้น) ย่อมไม่รู้ ซึ่งคาถา แม้อันประกอบแล้วด้วยบท ๔, (อ. ภิกษุนั้น) ถือเอาแล้ว ซึ่งผ้าบังสุกุล เข้าไปแล้ว สู้ป่า ในกาลแห่งตนบวชแล้วนั้นเที่ยว, ได้แล้ว ซึ่งอันเตวาลิก ท. มากหนอ, อ. อันอันเรา ถามซึ่งปัญหา ในกาลแห่งภิกษุนั้นมาแล้ว ย่อมควร ดังนี้ ฯ

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. พระเถระ มาแล้ว เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา, เก็บแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ในสำนัก ของพระเถระ ผู้เป็นสหาย ไปแล้ว (ถวายบังคมแล้ว) ซึ่งพระศาสดาด้วยนั้นเที่ยว ไหว้แล้ว ซึ่งพระเถระผู้ใหญ่ ๘๐ รูป ท. ด้วย กลับมาแล้ว สู่ที่เป็นที่อยู่ ของพระเถระผู้เป็นสหาย ฯ

ครั้งนั้น อ. พระเถระผู้เป็นสหายนั้น (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งวัตร แก่พระเถระนั้น ถือเอาแล้ว ซึ่งอาสนะ มีประมาณ เสมอกัน นิ่งแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า อ. เรา จักถาม ซึ่งปัญหา ดังนี้ ฯ

ในขณะนั้น อ. พระศาสดา (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. ภิกษุนั้น เบียดเบียนแล้ว ซึ่งบุตร ของเรา ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ฟิงบังเกิด ในนรก ดังนี้ เป็นราวกะว่าเสด็จเที่ยวไปอยู่ สู่ที่จาริก ในวิหาร (เป็น) เสด็จไปแล้ว สู่ที่แห่งภิกษุ ท. เหล่านั้นนิ่งแล้ว เพื่อทรงอนุเคราะห์ ในภิกษุนั้น ประทับนั่งแล้ว บนพุทธอาสน์ อันบุคคลปลาดแล้ว ฯ

จริงอยู่ อ. ภิกษุ ท. เมื่อนิ่ง ในที่นั้น ๆ ปลาดแล้ว ซึ่งพุทธอาสน์ เที่ยว ย่อมนั่ง ฯ

เพราะเหตุนี้ อ. พระศาสดา ประทับนั่งแล้ว บนอาสนะ อันบุคคลปลาดแล้วตามปกติที่นั่นเที่ยว ฯ ก็แล (อ. พระศาสดา) ครั้นประทับนั่งแล้ว ตรัสถามแล้ว ซึ่งปัญหา ในฉานที่ ๑ กะภิกษุ ผู้เรียนซึ่งคัมภีร์, ครั้นเมื่อปัญหานั้น (อันภิกษุผู้เรียนซึ่งคัมภีร์นั้น) ไม่กราบทูลแล้ว, ตรัสถามแล้ว ซึ่งปัญหา ในสมามบัติ ท. แม้ ๘ อันมีรูปและหารูปมิได้ กระทำ ซึ่งฉานที่ ๒ ให้เป็นต้น ฯ

อ. พระเถระผู้เรียนซึ่งคัมภีร์ ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันกราบทูล (ซึ่งปัญหา) แม้อันหนึ่ง ฯ อ. พระเถระ นอกนี้ กราบทูลแล้ว ซึ่งปัญหานั้น ทั้งปวง ฯ ครั้งนั้น (อ. พระศาสดา) ตรัสถามแล้ว ซึ่งปัญหา ในโสดาปัตติมรรค กะพระเถระผู้เรียนซึ่งคัมภีร์นั้น ฯ อ. พระเถระผู้เรียนซึ่งคัมภีร์ ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันกราบทูล ฯ

อิติเรณ จ โภ นามโสติ วุตเต, “ตุมหากิ สหายภิกษุ ภาตเตติ วทตติ.

เอว เถเร ปุนปฺปุนิ สาสนํ ปหิณฺนเต, โส ภิกษุ โถกํ กาลํ สหิตฺวา อปรภาเค สหิตฺตุ อสกุโณโต, “อมุหากิ อจฺริโย ตุมเห วทตฺตีติ วุตเต, “โก เอสติ วตฺวา, “ตุมหากิ สหายภิกษุ ภาตเตติ วุตเต, “ก็ ปน ตุมเหหิ ตสฺส สนฺติเก อคฺคหิตฺ: ก็ ทีฆนิกายาทีสุ อณฺวตโร นิกายเ, ก็ ตีสุ ปิฎฺเกสุ เอกํ ปิฎกนฺตฺติ วตฺวา, “จตุปฺปทิกํปี คาคํ น ชานาติ, ปัสฺสกุลฺล คเหตุวา ปพฺพชิตกาเลเยว อรณฺถํ ปวิภูโจ, พหู วต อนฺเตวาสิเก ลภี, ตสฺส อาคตกาเล มยา ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺตุ วฏฺฐตฺตีติ จินฺตฺสิ.

อปรภาเค เถโร สตถาริ ทฎฺฐิ อาคโต, สหายกตฺเถรสฺส สนฺติเก ปตฺตจฺจิวิ จเปตฺวา คนฺตฺวา สตถารญฺเจว อสฺตีมหาเถเร จ วทตฺติวา สหายกตฺเถรสฺส วสนญฺจานํ ปจฺจาคมิ.

อถสฺส โส วตฺตํ กาเรตฺวา สมฺปฺปมาณํ อาสนํ คเหตุวา “ปณฺหํ ปุจฺฉิสฺสามิตี นิสฺสีติ.

ตสฺมี ขณฺเ สตฺถา “เอส เอรูปํ มม ปุตฺตํ วิหะเจตฺวา นิรเย นิพฺพตฺเตยยาตี ตสฺมี อนุกมฺปาย วิหารจาริกํ จรฺนโต วิย เตสํ นิสฺสินญฺจานํ คนฺตฺวา ปณฺวตฺเต พุทฺธาสนเ นิสฺสีติ.

ตตฺถ ตตฺถ นิสฺสีทฺนตา หิ ภิกษุ พุทฺธาสนํ ปณฺวตาเปตฺวา ว นิสฺสีทฺนติ.

เตน สตฺถา ปกตฺติปณฺวตฺเตเยว อาสนเ นิสฺสีติ. นิสฺซชฺช โข ปน คนฺถิกภิกษุํ ปจฺมชฺชมาเน ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺวา, ตสฺมี อกฺกิตฺเต, ทฺตฺติยชฺชมาเน อาที กตฺวา อญฺจสฺสุปี สมฺปาตฺตีสฺสุ รูปรูเปสฺสุ ปณฺหํ ปุจฺฉิ.

คนฺถิกตฺเถโร เอกํปี กเถตุํ นาสุทฺธิ. อิตโร ตํ สพฺพํ กเถสิ. อถ นํ โสตาปตฺติมคฺเค ปณฺหํ ปุจฺฉิ. คนฺถิกตฺเถโร กเถตุํ นาสุทฺธิ.

ในลำดับนั้น (อ. พระศาสดา) ตรัสถามแล้ว ซึ่งพระเถระผู้เป็น พระชีณาสพ ฯ อ. พระเถระ กราบทูลแล้ว ฯ อ. พระศาสดา ทรง เพลิดเพลินเฉพาะแล้ว ว่า อ. ตีละ อ. ตีละ ดังนี้ ตรัสถามแล้ว ซึ่ง ปัญหา แม้นมรรคอันเหลือ ท. โดยลำดับ ฯ อ. พระเถระผู้เรียนซึ่ง คัมภีร์ ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันกราบทูล ซึ่งปัญหา แม้นข้อหนึ่ง ฯ ส่วน ว่า อ. พระชีณาสพ กราบทูลแล้ว (ซึ่งปัญหา) (อันพระศาสดา) ตรัสถามแล้วและตรัสถามแล้ว ฯ อ. พระศาสดา ได้ประทานแล้ว ซึ่งสาธุการ แก่พระชีณาสพนัน ในฐานะ ท. แม้ ๔ ฯ

อ. เทวดา ท. ทั้งปวง กระทำ ซึ่งเทพผู้ดำรงอยู่ ที่ภาคพื้น ท. ให้เป็นต้น เพียงใด แต่พรหมโลก ด้วยนั้นเทียว อ. นาคและครุฑ ท. ด้วย ฟังแล้ว ซึ่งสาธุการนั้น ได้ให้แล้ว ซึ่งสาธุการ ฯ

อ. อันเตवासิก ท. ด้วยนั้นเทียว อ. สัททวิหริก ท. ด้วย ของพระเถระผู้เรียนซึ่งคัมภีร์นั้น ฟังแล้ว ซึ่งสาธุการนั้น ยกโทษแล้ว ซึ่งพระศาสดาว่า อ. กรรมนั้นชื่ออะไร อันพระศาสดา ทรงกระทำแล้ว : (อ. พระศาสดา) ได้ประทานแล้ว ซึ่งสาธุการ ในฐานะ ท. ๔ แก่พระเถระ ผู้แก่ ผู้ไม่รู้หรือ ซึ่งเรื่องอะไร ๆ, แต่ที่ว่า (อ. พระศาสดา) ไม่ทรงกระทำแล้ว (ซึ่งเหตุ) แม้นสักว่าความสรรเสริญ แก่อาจารย์ ของเรา ท. ผู้ทรงไว้ ซึ่งปริยัติทั้งปวง ผู้เป็นหัวหน้าโดยความเป็นประธาน แห่งร้อย แห่งภิกษุ ท. ๕ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ว่า คู่ก่อนภิกษุ ท. (อ. เรอ ท.) ย่อมกล่าว ซึ่งคำนั้น ชื่ออะไร ดังนี้, ครั้นเมื่อเนื้อความนั้น (อันภิกษุ ท.) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า คู่ก่อนภิกษุ ท. อ. อาจารย์ ของเรอ ท. เป็นเช่นกับด้วยบุคคลผู้รักษา ซึ่งโค ท. เพื่อค้ำจาง ในศาสนา ของเรา (ย่อมเป็น), ส่วนว่า อ. บุตร ของเรา เป็นเช่นกับด้วยเจ้าของผู้บริโภค ซึ่งรสของโค ๕ ท. ตามความชอบใจอย่างไร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ท. เหล่านี้ ว่า

หากว่า อ. นระ ผู้ประมาทแล้ว กล่าวอยู่ (ซึ่งพระพุทฺธพจน์) อันเป็นไปกับด้วยประโยชน์เกื้อกูล แม้มาก เป็นผู้กระทำ ซึ่งพระพุทฺธพจน์นั้น ย่อมเป็น หามิได้ไซ้, (อ. นระนั้น) เป็นผู้มีส่วน แห่งคุณเครื่องความเป็นแห่งสมณะ ย่อมเป็น หามิได้ เพียงดัง (อ. บุคคล) ผู้รักษาซึ่งโค น้อยอยู่ ซึ่งโค ท. ของชน ท. เหล่าอื่น ฯ หากว่า (อ. นระ) กล่าวอยู่ (ซึ่งพระพุทฺธพจน์) อันเป็นไปกับด้วยประโยชน์เกื้อกูล แม้น้อย เป็นผู้ประมาทซึ่งธรรมอันสมควรแก่กรรมโดยปกติ ย่อมเป็นไซ้, (อ. นระ) นั้น ละแล้ว ซึ่งราคาด้วย ซึ่งโทษด้วย ซึ่งโมหะด้วย รู้ทั่วโดยชอบอยู่ มีจิตหลุดพ้น วิเศษดีแล้ว ไม่ยึดมั่นอยู่ ในโลกนี้หรือ หรือว่าในโลกอื่น เป็นผู้มีส่วน แห่งคุณเครื่องความเป็นแห่งสมณะ ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

ตโต ชีณาสวตฺเถโร ปุจฺฉิ. เถโร กเถสิ. สตฺถา “สาธุ สาธุติ อภินนฺหิตฺวา เสสมคฺคสุปิ ปฏิปาทฺวิยา ปญฺหํ ปุจฺฉิ. คนฺถิกตฺถเถโร เอกปิ กเถตุํ นาสกฺขิ. ชีณาสโว ปน ปุจฺฉิตฺตฺตฺตํ กเถสิ. สตฺถา จตฺตฺสฺสึ จานิสฺสุ ตสฺส สาธุการํ อทาสิ.

ตํ สุตฺวา ภูมฺมเทเว อาทิ กตฺวา ยาว พฺรหฺมโลกา สพฺพทา เทวตา เจว นาคสุปฺปญฺณา จ สาธุการํ อทฺสุ.

ตํ สาธุการํ สุตฺวา ตสฺส อนฺเตवासิกา เจว สทฺธิวิหริโน จ สตฺถารํ อชฺชฌายีสุ “กึ นามตํ สตฺถารา กตฺ: ภิกฺขุจึ อชานนฺตสฺส มหฺลลคตฺถเรสฺส จตฺตฺสฺส จานิสฺสุ สาธุการํ อทาสิ, อมฺหากํ ปนาจฺริยสฺส สพฺพปริยตฺติธฺรสฺส ปญฺจนฺนํ ภิกฺขุสฺตานํ ปาโมกฺขสฺส ปสฺสํสามตฺตํปิ น กิริติ.

อถ เน สตฺถา “กิณฺนาเมตํ ภิกฺขเว กเถถาติ ปุจฺฉิตฺวา, ตสฺมี อตฺถเอ อาโรจฺเจ, “ภิกฺขเว ตมฺหากํ อาจรฺโย มม สาสเน ภติยา คาโว รกฺขนสฺสทิสฺ, มยฺหํ ปน ปุตฺโต ยถารุจฺจยา ปญฺจโครเส ปริภุญฺชนกฺสามิสฺสทิสฺติ วตฺวา อิมา คาถา อภาสิ

“พหุเมปิ เจ สหิตํ ภาสमानิน ตกฺกโร โหติ นโร ปมตฺโต, โคปฺโว คาโว คณยํ ปเรสฺส น ภาควา สามญฺญสฺส โหติ. อปฺปมฺปิ เจ สหิตํ ภาสमानิน ฐมฺมสฺส โหติ อนฺธมฺมจาริ ราคญฺจ โทสญฺจ ปหาย โมหํ สมฺมปฺปชาโน สุวิมฺตฺตฺตฺตฺโต อนฺุปาทฺิยาโน อธิ วา หุริ วา, ส ภาควา สามญฺญสฺส โหตีติ.

ในบท ท. เหล่านี้หนาน อ.บทนั้น ว่า **สहित** ดังนี้ เป็นชื่อ ของพระพุทธรูปหนึ่ง คือประมุขแห่งปฏิภน ๓ (ย่อมเป็น),

ตตถ “สहितนติ เตปิฏกสฺส พุทฺธวจนสฺสเสตํ นามิ,

อ.ชน เข้าไปหาแล้ว ซึ่งอาจารย์ท. เรียบแล้ว ซึ่งพระพุทธรูป นั้น ซึ่งแจ่มอยู่ คือว่า บอกอยู่ คือว่า กล่าวอยู่ ซึ่งพระพุทธรูป นั้น แม่มา แก่ชน ท. เหล่าอื่น เป็นผู้กระทำซึ่ง - อ. กิจใด อันบุคคล ผู้กระทำ ฟังแล้ว ซึ่งธรรมนั้น ฟังทำ - กิจนั้น ย่อมเป็น หามิได้ คือว่า ยังการทำให้ในใจด้วยสามารถแห่งลักษณะ มีอนิจจลักษณะ เป็นต้น ไม่ให้เป็นไปแล้ว สิ้นกาลแม้สักว่าการปรบซึ่งปีกแห่งไก่ อ.ชนนั้น เป็นผู้มีส่วน แห่งผลสักว่าอันกระทำซึ่งวัตรและวัตรต่อบุ จากสำนักของอันเตวาสิก ท. อย่างเดียว ย่อมเป็น แต่ว่า อ.ชนนั้น เป็นผู้มีส่วน แห่งคุณเครื่องความเป็นแห่งสมณะ ย่อมเป็น หามิได้ - อ.บุคคลผู้รักษาซึ่งโคเพื่อค้ำจางในวัน ชื่อว่าผู้รักษาซึ่งโค รับแล้ว (ซึ่งโค ท.) แต่เข้าเที่ยว นับแล้ว (ซึ่งโค ท.) มอบให้แล้ว (ซึ่งโค ท.) แก่เจ้าของ ท. รับอยู่ ซึ่งวัตรสักว่าค้ำจางในวัน ในเวลาเย็น แต่ว่า อ.บุคคลผู้รักษาซึ่งโคนั้น ย่อมไม่ได้ เพื่ออันบริโภค ซึ่งรสอันเกิดแล้วแต่โค ๕ ท. ตามความชอบใจอย่างไร ชื่อฉันใด - ฉันนั้นนั่นเทียว ๕

ต อัจฉริเย อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺคณฺหิตฺวา พหุมนฺปิ ปเรสฺส ภาสมาโน วาเจนฺโต กถเณฺโต, ตํ ฐมฺมํ สุตฺวา ยํ การเณ ปุคฺคเลน กตฺตพฺพํ, ตกฺกโร น โหติ, กุกฺกุฏสฺส ปกฺขปฺพรณฺมตฺตมฺปิ อนิจฺจาทิวเสน มนสิการิ นปฺวตฺเตสิ; เอโส, ยถา นาม ทิวเส ภติยา คาโว รกฺขณฺโต โคโป ปาโตว สมฺปฏิจฺฉิตฺวา สาโย คณฺเดวฺวา สามิกานํ นิยุยาเตวฺวา ทิวสภติมตฺตํ คณฺหาติ, ยถารุจฺฉิยา ปน ปญฺจโคโรเส ปริภุญฺชิตฺตํ น ลภติ; เอวเมว เกวลํ อนฺเตวาสิกานํ สนฺติกา วตฺตปฏฺิวตฺตกรณฺมตฺตสฺส ภาคิ โหติ, สามญฺญสฺส ปน ภาคิ น โหติ.

เหมือนอย่างว่า อ.เจ้าของแห่งโค ท. เทียว ย่อมบริโภค ซึ่งรส อันเกิดแล้วแต่โค ๕ แห่งโค ท. ตัวอันบุคคลผู้รักษาซึ่งโค มอบให้แล้ว ฉันใด อ.บุคคลผู้กระทำ ท. ฟังแล้ว ซึ่งธรรม อันอันชนนั้น กล่าวแล้ว ปฏิบัติแล้ว ตามโอวาทอันชนนั้นสอนแล้วอย่างไร, อ.บุคคล ผู้กระทำ ท. บางพวก ย่อมบรรลु ซึ่งฌาน ท. มีปฐมฌานเป็นต้น อ.บุคคลผู้กระทำ ท. บางพวก ยังวิปัสสนา ท. ให้เจริญแล้ว ย่อมบรรลุซึ่งมรรคและผล ท. ฉันนั้น อ.บุคคลผู้กระทำ ท. เหล่านี้ เป็นผู้มีส่วนแห่งคุณเครื่องความเป็นแห่งสมณะ ย่อมเป็น เพียงดัง อ.เจ้าของแห่งโค ท. เป็นผู้มีส่วนแห่งรส อันเกิดแล้วแต่โค เป็นอยู่ ๕

ยถา ปน โคपालเณ นิยุยาทิตานํ คุณํ ปญฺจโคโรสฺส โคสามิกาว ปริภุญฺชนฺติ; ตถา เตน กถิตํ ฐมฺมํ สุตฺวา การกฺปุคฺคลา ยถานฺสูสิญฺจํ ปฏิปฺชิตฺวา, เกจิ ปจฺมชฺฌานาทีนํ ปาปฺณนฺติ, เกจิ วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตวฺวา มคฺคผลานํ ปาปฺณนฺติ, โคสามิกา โครสฺสเสว, สามญฺญสฺส ภาคินํ โหณฺติ.

อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ที่หนึ่งด้วยสามารถ แห่งภิกษุ ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยศีล ผู้มีสุขะมาก ผู้มีอันอยู่ด้วยความ ประมาทเป็นปกติ ผู้ไม่ประพตติแล้ว ในการทำให้ในใจโดยอุบาย อันแยบคาย ด้วยสามารถแห่งลักษณะมีอนิจจลักษณะเป็นต้น ตรัสแล้ว ด้วยสามารถแห่งภิกษุผู้มีศีลอันโทษประทุษร้ายแล้ว หามิได้ ด้วยประการดังนี้ ๕

อิตฺติ สตฺถา สีสสมฺปนฺนสฺส พหุสฺสุตฺสฺส ปมาทิวาโร น อนิจฺจาทิวเสน โยนิโสมนสิกาเร อปฺวตฺตสฺส ภิกฺขุโน วเสน ปจฺมํ คากํ กเถสิ, น ทฺสฺสีสฺสสฺส.

ส่วนว่า อ.พระคาถาที่สอง (อันพระศาสดา) ตรัสแล้ว ด้วยอำนาจ แห่งบุคคลผู้กระทำ แม้ผู้มีสุขะน้อย ผู้กระทำอยู่ ซึ่งกรรม ในการกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย ๕

ทฺติยคาถา ปน อปฺปสฺสุตฺสฺสาปิ โยนิโสมนสิกาเร กมฺมํ กโรนฺตสฺส การกฺปุคฺคสฺส วเสน กถิตา.

(อ.อรรถ) ว่า หน้อยหนึ่ง คือว่า แม้มีวรรคหนึ่งและวรรคสอง เป็นประมาณ (ดังนี้) ในบท ท. เหล่านี้หนาน (แห่งบท) ว่า **อปฺปมฺปิ เจ** ดังนี้ ๕

ตตถ “**อปฺปมฺปิ เจติ**: โถกํ เอกวคฺคทฺวิวคฺคมตฺตมฺปิ.

(อ.อรรถ) ว่า (อ.นระ) รู้ทั่วแล้ว ซึ่งอรรถ รู้ทั่วแล้ว ซึ่งธรรม
ประพจน์อยู่ ซึ่งธรรม อันสมควร แก่ธรรมอันเป็นโลกุตตระ ๙
คือว่า (ซึ่งธรรม) อันต่างด้วยธรรมมีปาริสุทธิศีล ๔ และอสังกัจจายน์
อสังกัจจายน์เป็นต้น อันอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าปฏิบัติ
อันเป็นส่วนเบื้องต้น ชื่อว่าเป็นผู้ประพจน์ ซึ่งธรรมอันสมควร
โดยปกติ ย่อมเป็นคือว่าหวังอยู่ซึ่งอันรู้ตลอดว่า(อ.เราจักรู้ตลอด)
ในวันนี้ (อ.เรา จักรู้ตลอด) ในวันนี้แน่นอนทีเดียว ดังนี้ ชื่อว่าย่อมประพจน์
(ซึ่งธรรม); อ.นระนั้น ละแล้ว ซึ่งราคาด้วย ซึ่งโทษะด้วย ซึ่งโมหะ
ด้วยด้วยการปฏิบัติชอบ นี้ กำหนดรู้อยู่ ซึ่งธรรมอันตนพึงกำหนดรู้.
โดยชอบ คือว่า โดยเหตุ คือว่า โดยนัย, มีจิตหลุดพ้นวิเศษดีแล้ว
ด้วยอำนาจแห่งตทังคิวิมุตติและวิหังคิวิมุตติและสมุจเฉทวิมุตติ
และปฏิบัติสัสทวิมุตติและนิสสรณวิมุตติ ท., ไม่ยึดมั่นอยู่ ในโลกนี้
หรือ หรือว่าในโลกอื่น, คือว่า ไม่เข้าไปยึดมั่นอยู่ ซึ่งขันธและ
อายตนะและธาตุ ท. อันนับเนื่องแล้ว ในโลกนี้และโลกอื่นหรือ
หรือว่าอันเป็นไปในภายในและมีในภายนอก ด้วยอุปาทาน ท. ๔
ชื่อว่าเป็นมหาชีณาสพ, เป็นผู้มีส่วน แห่งคุณเครื่องความเป็น
แห่งสมณะคือผล อันมาแล้ว ด้วยอำนาจ แห่งคุณเครื่องความเป็น
แห่งสมณะ อันอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่ามีมรรค ด้วยนัย
แห่งคุณเครื่องความเป็นแห่งสมณะคือกองแห่งธรรมของพระอเสขะ
๕ ด้วย ย่อมเป็น ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **ธมมสฺส โหติ
อนุทฺตมจาริ** ดังนี้เป็นต้น ๕

(อ.พระศาสดา) ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งยอด แห่งเทศนา ด้วยพระอรหัต
ราวกะ (อ.นายช่าง ถือเอาอยู่ ซึ่งยอด) แห่งเรือน ด้วยยอดแห่งรัตนะ
ดังนี้แล ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา (อ.ชน ท.) มาก
เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น ได้เป็นแล้ว ๕
อ. เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ เกิดแล้ว
แก่มหาชน ดังนี้แล ๕

ธมมสฺส โหติ อนุทฺตมจาริ: อตฺตมญฺญา
ธมฺมมญฺญา นวโลกุตฺตรธมฺมสฺส อนุทฺตม
ปุพฺพภาคปฏิปทาสงฺฆาตํ จตุปาริสุทธิศีลชฺฏตฺตงฺค-
อสังกัจจายน์นาทิกาทิ จรฺนโต อนุทฺตมจาริ โหติ
“อชฺช อชฺชเววติ ปฏิเวธ อากงฺขนฺโต วิจฺรติ; โส
อิมาย สมฺมาปฏิปตฺติยา รากญฺจ โทสญฺจ ปหาย
โมหิ, สมฺมา เหตุนา นเยน ปริชานิตพฺพธฺมเม
ปริชานฺโต, ตทงฺควิหังคิวิมุตฺติสฺสทฺตงฺค-
นิสสรณวิมุตฺติํ วเสน สุวิมุตฺตจิตฺโต, อนุปาทิยาโน
อิธ วา หุริ วา, อิธโลกปรโลเก ปริยาปนฺนา วา
อชฺชตฺตติกาปิรฺวา วา ขนฺธายตฺนธาตุโย จตฺตฺติ
อุปาทานานิ อนุปาทิยนฺโต มหาชีณาสโว,
มคฺคสงฺฆาตสฺส สามญฺญสฺส วเสน อากตสฺส
ผลสามญฺญสฺส เจว ปญฺจจเสขธมฺมกฺขนฺธสามญฺญสฺส
จ ภาควา โหตีติ.

รัตนกุญฺเฑน วิย อคารสฺส, อรหตฺเตน เทสฺนายน
กุญฺฑิ คณฺหีติ.

คาถาปริโยสานเ พหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุ.
เทศนา มหาชนสฺส สาทฺตติกา ซาตฺตติ.

อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้เป็นสหายนัน ๒ รูป (จบแล้ว) ๕

เทวสหายนิกขุวตฺต.

อ. กถาเป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งวรรค
อันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยเรื่องอันเป็นคู่ จบแล้ว ๕

ยมกวคฺคควณฺณา นิฏฺฐิตา.

อ. วรรคที่หนึ่ง (จบแล้ว) ๕

ปจฺจโม วคฺโค.

บรรณานุกรม

พระพุทธโฆษาจารย์ **ธมฺมปัทฏฐกถา ปจฺโม ภาค** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย .๒๕๒๘

พระอมรมณี **คัมภีร์พระธมฺมปัทฏฐกถา ยกศัพท์แปล ภาค ๑** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย .๒๕๒๘.

คณะกรรมการแผนกตำรามหาจุฬาราชวิทยาลัย **พระธมฺมปัทฏฐกถาแปล ภาค ๑** .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย ๒๕๒๘ .

คณาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย **สูตรสำเร็จ บาลีไวยากรณ์** .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด . ๒๕๕๔ .

พระวิสุทฺธิสมโพธิ **ปทานุกรมกิริยาอาชยาด** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ . ๒๕๒๐.

พระมหาสำลี วิสุทฺโธ **อักขรานุกรมกิริยาอาชยาด** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี้ยงเซียงจงเจริญ . ๒๕๒๘.

ป.หลงสมบุญ **พจนานุกรม มคอ -ไทย** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทธรรมสาร จำกัด . ๒๕๔๖

สนามหลวงแผนกบาลี **ปัญหาและเฉลยประโยคบาลีสยามหลวง** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา .

ดร.อุทิศ สิริวรรณ **ธรรมบท ภาคที่ ๑ แปลโดยพยัญชนะ** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี้ยงเซียง . ๒๕๕๐.

บุญสืบ อินสาร **ธรรมบท ภาคที่ ๑ แปลโดยพยัญชนะ** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งนครรการพิมพ์ . ๒๕๔๖.

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ **ธรรมปัทฏฐกถา ภาค ๑ แปลโดยพยัญชนะ** .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา . ๒๕๕๖.



โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย

ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี